

**T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

SİİRT ÜNİVERSİTESİ'NİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Emrullah DİLMAÇ
143202009**

İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzdar Kiracı

**Mayıs-2017
SİİRT**

T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Siirt Üniversitesinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

27.04.2017

Emrullah DİLMAÇ

T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Doç. Dr. Arzdar KİRACI danışmanlığında, Emrullah DİLMAÇ tarafından hazırlanan bu çalışma 08/05/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İktisat Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

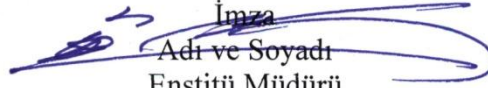
Başkan (Tez Yöneticisi) : Doç. Dr. Arzdar KİRACI	İmza:
Jüri.Üyesi : Prof. Dr. Yüksel BİRİNCİ	İmza:
Jüri.Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Hamza ŞİMŞEK	İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... / /

İmza

Adı ve Soyadı
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
GRAFİKLER LİSTESİ	VIII
TABLolar LİSTESİ	XI
EKLER LİSTESİ	XVI
ÖNSÖZ	XVII
GİRİŞ	XIX
BİRİNCİ BÖLÜM	1
BÖLGESEL KALKINMANIN GENEL ÇERÇEVESİ	1
1.1. BÖLGE KAVRAMI	1
1.2. BÖLGE AYIRIMLARI	2
1.3. MAKRO EKONOMİK AÇIDAN BÖLGELER	2
1.3.1. Homojen Bölge.....	3
1.3.2. Polarize Bölge.....	3
1.3.3. Plan Bölge.....	4
1.4. GELİŞMİŞLİK AÇISINDAN BÖLGELER	5
1.4.1. Az Gelişmiş Bölge.....	6
1.4.2. Gelişmiş Bölge.....	7
1.5. BÖLGESEL KALKINMANIN İLKE, AMAÇ VE ARAÇLARI	9
1.5.1. Bölgesel Kalkınma Politikasının İlkeleri.....	11
1.5.1.1. Sosyal Fayda İlkesi.....	12
1.5.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi.....	13
1.5.1.3. Halkın Katılımı İlkesi.....	14
1.5.2. Bölgesel Kalkınmanın Amaçları.....	15
1.5.2.1. Büyüme Amacı.....	15
1.5.2.2. İstikrar Amacı.....	16
1.5.2.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı.....	16
1.5.3. Bölgesel Kalkınmanın Araçları.....	17
1.5.3.1. Bölge Planlaması.....	17
1.5.3.2. Kamu Yatırımları.....	18
1.5.3.3. Yönetimsel Örgütün Bölgesel Kalkınma Sorununa Uyumu.....	18

1.5.3.4.	Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri	19
1.5.3.5.	Girişimciliğin Teşvik Edilmesi	20
İKİNCİ BÖLÜM		22
BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ		22
2.1.	ÜNİVERSİTE KAVRAMI	22
2.1.1.	Üniversitelerin Amaçları, Görevleri ve İşlevleri	23
2.2.	ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ	26
2.2.1.	Dünyada Üniversitelerinin Tarihsel Gelişimi	26
2.2.2.	Türkiye'deki Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi	29
2.2.2.1.	Cumhuriyet Öncesi Yükseköğretim Kurumları	29
2.2.2.2.	Cumhuriyet Dönemi Yükseköğretim Kurumları	30
2.3.	TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMLER VE ÜNİVERSİTE	32
2.3.1.	Küreselleşme Sürecinde Üniversite	33
2.3.2.	Bilgi teknolojileri ve Üniversiteler	35
2.4.	ÜNİVERSİTELERİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI	39
2.4.1.	Üniversitelerin Yerel Ekonomi Üzerindeki Ekonomik Etkisi Üzerine Metodolojik Yaklaşımlar	40
2.4.2.	Üniversitelerinin Yerel Ekonomi Üzerindeki Bilgi Temelli Etkileri	42
2.4.3.	Yerel Ekonominin Gelişmesinde Beşeri Sermayenin Önemi	43
2.4.4.	Yerel Ekonominin Gelişmesinde Üniversite Sanayi İşbirliği	44
2.4.4.1.	Üniversite-Sanayi İlişkinin Tarihsel Gelişimi	45
2.4.4.2.	Üniversite-Sanayi İşbirliği Yöntemleri	47
2.4.4.3.	Üniversite-Sanayi İşbirliği Olarak Teknoparklar	50
2.4.4.3.1.	Bilim Parkı	52
2.4.4.3.2.	Kuluçka/İnkübatör Merkezi	53
2.4.4.3.3.	Yenilik Merkezleri	53
2.4.4.3.4.	Araştırma Parkı	54
2.4.4.3.5.	Teknoloji Geliştirme Merkezi	54
2.4.4.3.6.	Teknokentler	54
2.5.	TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ	55
2.5.1.	Üniversitelerin Ekonomik Katkıların Sınıflandırılması	55
2.5.1.1.	Statik Katkılar	55

2.5.1.1.1. Direkt Katkılar	56
2.5.1.1.2. Dolaylı katkılar	56
2.5.1.1.3. Uyarılmış Katkılar	57
2.5.1.2. Dinamik Katkılar.....	58
2.5.2. Türkiye’de Üniversitelerin Bölgesel ve Yerel Gelişmeye Etkileri.....	59
2.5.2.1. Üniversitenin Kent Geneline Etkileri.....	59
2.5.2.1.1. Üniversitenin Kent Ekonomik Hayat Üzerine Etkileri	60
2.5.2.1.2. Üniversitenin Fiziksel Altyapı Üzerine Etkileri	61
2.5.2.1.3. Üniversitenin Kültürel ve Sosyal Çevre Üzerine Etkiler.....	61
2.5.2.1.4. Demografik Yapı Üzerine Etkileri.....	62
2.5.3. Üniversitelerin Bulunduğu Kente ve Bölgeye Etkileri Üzerine Yapılmış Çalışmalar	62
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	67
SIİRT ÜNİVERSİTESİ’NİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ	67
3.1. SIİRT İLİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ.....	67
3.1.1. Siirt İlin Öne Çıkan Özellikleri.....	70
3.2. SIİRT ÜNİVERSİTESİ	71
3.2.1. Siirt Üniversitesi’nin Yerel Ekonomiye Katkısı	72
3.2.2. Siirt Üniversitesi’nin Yerel Ekonomiye Direkt İstihdam Katkısı.....	72
3.2.3. Siirt Üniversitesi’nin Yerel Ekonomiye Direkt Gelir Katkısı	72
3.2.4. Siirt Üniversitesi’nin Yerel Ekonomiye Dolaylı Katkısı	73
3.2.4.1. Araştırmanın Sonuçları	73
3.2.4.1.1. Öğrenci Anket Sonuçları	73
3.2.4.1.1.1. Araştırmanın Amacı.....	73
3.2.4.1.1.2. Araştırmanın Yöntemi	73
3.2.4.1.1.3. Araştırmanın Veri Kaynağı.....	74
3.2.4.1.1.4. Araştırmanın Veri Analiz Tekniği	74
3.2.4.1.2. Siirt İli Esnafına Uygulanan Anketi Sonuçları	87
3.2.4.1.2.1. Araştırmanın Amacı.....	87
3.2.4.1.2.2. Araştırmanın Yöntemi	87
3.2.4.1.2.3. Araştırmanın Veri Kaynağı.....	88
3.2.4.1.2.4. Araştırmanın Veri Analiz Tekniği	88

3.2.4.2. Anket Değerlendirmeleri.....	102
3.2.4.2.1. Anket İle İlgili Tanıtıcı Bilgiler	102
3.2.4.2.2. Anakütle Büyüklüğü	103
3.2.4.2.3. Öğrenci Anketi Hipotezlerin Sınanması.....	104
3.2.4.2.3.1. Öğrenci Anket Hipotezleri.....	105
3.2.4.2.4. Esnaf Anketi Hipotezlerin Sınanması.....	114
3.2.4.2.4.1. Esnaf Anketi Hipotezleri	114
3.2.4.2.5. Analizlerle İlgili Önemli Not.....	120
3.2.4.2.6. Öğrenci Harcamalarının Siirt İline Ekonomik Katkısı	120
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA	130

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SIİRT ÜNİVERSİTESİ'NİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ

Emrullah DİLMAÇ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Arzdar Kiracı

2017, Sayfa: 153

Juri: Prof. Dr. Yüksel BİRİNCİ**Doç. Dr. Arzdar KİRACI****Yrd. Doç. Dr. Hamza ŞİMŞEK**

Dünyada bilgi ekonomisine geçiş ve onun etkileri ile birlikte, bilgiyi üreten ve üretim sürecinde etkin kullanan firmaların, bölgelerin ve ülkelerin kalkınma sürecinde avantajlı bir konuma geldiği bir dönemde bulunmaktayız. Bu sebeple, üniversitelerin bilgiyi üreten ve yayan kurumlar olarak bölgesel kalkınmanın en önemli aktörleri haline gelmesi kaçınılmaz bir gerçek haline gelmiştir.

Bu çalışmada, yeni kurulan genç ve dinamik üniversitelerden biri olan Siirt Üniversitesi'nin bölgeye bilgi temelli ve ekonomik temelli etkileri çerçevesinde bölgesel kalkınmadaki rolü incelenmiştir. Bu doğrultuda Siirt ili esnafına ve Siirt Üniversitesi bünyesinde okumakta olan öğrencilere olmak üzere 2 farklı gruba anket uygulaması yapılmıştır. Anketler iki farklı formda oluşturulmuş ve anket soruları toplam 1325 Siirt Üniversitesi öğrencilerine ve 675 Siirt esnafına yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmıştır. Siirt Üniversitesi öğrencilerine yaşadıkları şehirde yaptıkları harcamalar ve Siirt Üniversitesi'ne yönelik görüşleri, Siirt ili esnaflarına ise üniversiteyi nasıl algıladıklarını ve ekonomiye bakış açılarına yönelik sorular yöneltilmiştir. Elde edilen anket verileri değerlendirilmiş ve henüz teşkilatlanma süreci devam eden Siirt Üniversitesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siirt Üniversitesi, Siirt İli, Bölgesel Kalkınma, Anket

Bu çalışma Siirt Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (SİÜBAP) Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir. Proje Kodu: 2017-SİÜSOS-08

ABSTRACT
MASTER'S THESIS

THE ROLE OF SIIRT UNIVERSITY IN REGIONAL DEVELOPMENT

Emrullah DİLMAÇ

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Arzdar Kiracı

2017, Page: 153

Jury: Prof. Yüksel BİRİNCİ

Assoc. Prof. Arzdar KİRACI

Asst. Prof. Hamza ŞİMŞEK

In the world along with the transition to the information economy with its effects; companies, regions and countries that produce information and use that information effectively in the production process are in an advantageous position in the development process. Because of this fact, universities that produce and disseminate information become the most important actors of regional development

Siirt University is one of the newly established and dynamic universities. In this study, Siirt Universities role in regional development has been examined based on information-based and economic-based sources. For this aim, 2 different group questionnaire were distributed to Siirt province tradesman and students studying at Siirt University. Two different type of Surveys were created; one for 1325 Siirt University students, one for 675 Siirt tradesman and answer are recorded using face-to-face interviews. Siirt University students are asked for what they spend in the city they live in and about their opinions about Siirt University, and Siirt province tradesmen are asked for how they perceive the university and their view of the province economy. Collected survey data is analyzed and for Siirt University, which is still in the process of organization, various suggestions are suggested.

Keywords: Siirt University, Siirt Province, Regional Development, Survey

This work was supported by Research Fund of the Siirt University. Project code: 2017-SİÜSOS-08

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
AB	: Avrupa Birliği
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DİKA	: Dicle Kalkınma Ajansı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
IASP	: Uluslararası Bilim Parkları Birliği
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdare Başkanlığı
M.Ö	: Milattan Önce
NFS	: Ulusal Bilim Vakfı
SÇŞİM	: Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
ÜDK	: Üniversite Denetleme Kurulu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Ankete katılan öğrencilerin aile reisinin mesleğine göre dağılımı.....	77
Şekil 3.2: Ankete katılan öğrencilerin 2015 ve 2016 aylık gelirlerine göre dağılımı.....	77
Şekil 3.3: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin yaşadığı bölgeye göre dağılımı.....	77
Şekil 3.4: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih nedenlerine göre dağılımı	78
Şekil 3.5: Ankete katılan öğrencilerin 2015 ve 2016 yılında Siirt ilinde bir aylık toplam harcamaları	81
Şekil 3.6: Ankete katılan öğrencilerin kariyer planlarına göre dağılımı	82
Şekil 3.7: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt Üniversitesi öğrencileri olarak Siirt Üniversitesi'nde beklentileriniz" ifadesine verilen yanıtlar	85
Şekil 3.8: Ankete katılan öğrencilerin "Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz" ifadesine verilen yanıtlar	86
Şekil 3.9: Ankete katılan öğrencilerin, üniversitesinin öğrencilere sunmuş olduğu hizmetler hakkında görüşleri.....	86
Şekil 3.10: Ankete katılan öğrencilerin Üniversite/Fakülte imkân tanınsa yapmak istedikleri.....	87
Şekil 3.11: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce Siirt Üniversitesi'nin şehre en büyük üç etkisi şunlardır" ifadesine verilen yanıtlar.....	88
Şekil 3.12: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt Üniversitesi sayesinde kancım %... artmaktadır" ifadesine verilen cevaplar.....	89
Şekil 3.13: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Elinizde yüklü bir sermaye olsa hangi iş kollarına yatırım yapmayı tercih ederiniz?" ifadesine verilen yanıtlar	89
Şekil 3.14: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Birikimlerinizi ne şekilde değerlendiriyorsunuz" ifadesine verilen yanıtlar	90
Şekil 3.15: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Borçlarınız mı daha çok, yoksa alacaklarınız mı?" ifadesine verilen yanıtlar	90
Şekil 3.16: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinize devamlılığı ve karlılığı en çok hangi yöntemi kullanarak sağlıyorsunuz?" ifadesine verilen yanıtlar	91
Şekil 3.17: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Esnaf devletten yeterli destek görmüyor ise nasıl bir devlet desteği sağlanmalı?" ifadesine verilen yanıtlar.....	91

Şekil 3.18: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinde eleman çalıştırırken hangisini tercih edersiniz? " ifadesine verilen yanıtlar	92
Şekil 3.19: Ankete katılan Siirt ili esnafının ülke ekonomisi şu anki durumu hakkında görüşleri.....	93
Şekil 3.20: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite ve onun yaptığı etkililerden haberdar oluyor musunuz?" ifadesine verilen yanıtlar.....	94
Şekil 3.21: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Sizce esnaf ve Sanatkârların en önemli ilk beş sorunu hangileridir" (Önem sırasına göre 1 en önemli, 5 en az önemli olmak üzere 1'den 5'e kadar derecelendiriniz.).....	94
Şekil 3.22: Ankete katılan Siirt ili esnafının " Sizce genel olarak esnafın ticari faaliyetleri nasıl seyrediyor?" ifadesine verilen yanıtlar	95
Şekil 3.23: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Esnaf ve Sanatkârların içinde bulunduğu olumsuz koşullardan kurtulabilmesi için sizce ne yapılmalı?" ifadesine verilen yanıtlar	95
Şekil 3.24: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Sizce Siirt Üniversitesi öğrencileri Siirt'te ne kazandırıyor" ifadesine verilen yanıtlar	98
Şekil 3.25: Ankete katılan Siirt ili esnafının Siirt Üniversitesi öğrencilerine bakış açıları	98
Şekil 3.26: Ankete katılan Siirt ili esnafının "2015 ve 2016 yılı ailenizin aylık geliri yaklaşık kaç TL'dir" ifadesine yanıtları	99
Şekil 3.27: Ankete katılan Siirt ili esnafının "2015-2016 yılları arasında Siirt ili içerisinde bir aylık enerji (elektrik, su, doğalgaz, vb.) harcamalarınız yaklaşık kaç TL olmuştur" ifadesine yanıtları	100
Şekil 3.28: Ankete katılan Siirt ili esnafının yaş dağılımı	100
Şekil 3.29: Ankete katılan Siirt ili esnafının ailedeki durumuna göre dağılımı	101
Şekil 3.30: Ankete katılan Siirt ili esnafının eğitim düzeyine göre dağılımı.....	101
Şekil 3.31: Ankete katılan Siirt ili esnafının ailedeki toplam birey sayısı (Anne ve Baba dahil)	101
Şekil 3.32: Ankete katılan Siirt ili esnafının aile reisinin mesleğini	102
Şekil 3.33: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Okula giden çocuğunuz var mı?" ifadesine verilen yanıtlar	102
Şekil 3.34: Hipotez 1 için yüzde gösterim.....	106

Şekil 3.35: Hipotez 2 için yüzde gösterim.....	107
Şekil 3.36: Hipotez 3 için yüzde gösterim.....	107
Şekil 3.37: Hipotez 4 için yüzde gösterim.....	109
Şekil 3.38: Hipotez 5 için yüzde gösterim.....	109
Şekil 3.39: Hipotez 6 için yüzde gösterim.....	110
Şekil 3.40: Hipotez 7 için yüzde gösterim.....	111
Şekil 3.41: Hipotez 8 için yüzde gösterim.....	113
Şekil 3.42: Hipotez 9 için yüzde gösterim.....	114
Şekil 3.43: Hipotez 10 için yüzde gösterim.....	115
Şekil 3.44: Hipotez 11 için yüzde gösterim.....	117
Şekil 3.45: Hipotez 12 için yüzde gösterim.....	118
Şekil 3.46: Hipotez 13 için yüzde gösterim.....	119

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Yıllara göre Siirt Üniversitesi'nde okuyan ve mezun olan öğrenci sayısı....	71
Tablo 3.2: Siirt Üniversitesi'nin yıllara göre gelir gider dengesi	72
Tablo 3.3: Ankete katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı	74
Tablo 3.4: Ankete katılan öğrencilerin yaş dağılımı	74
Tablo 3.5: Ankete katılan öğrencilerin bölümlerine göre dağılımı	75
Tablo 3.6: Ankete katılan öğrencilerin eğitim düzeyine göre dağılımı.....	75
Tablo 3.7: Ankete katılan öğrencilerin “Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre dağılımı.....	75
Tablo 3.8: Ankete katılan öğrencilerin “Akademik başarınızın yüksek olması amacıyla sizce bir aylık toplam geliriniz ne kadar olmalı” ifadesine yanıtları	75
Tablo 3.9: Ankete katılan öğrencilerin öğrenim giderlerini karşılama biçimine göre dağılımı	75
Tablo 3.10: Ankete katılan öğrencilerin herhangi bir gelir elde etmeleri durumunda gelirin yeterlilik durumuna göre dağılımı	76
Tablo 3.11: Ankete katılan öğrencilerin “Eğitim almak için başka bir şehirden mi geliyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre dağılımı	76
Tablo 3.12: Ankete katılan öğrencilerin kaldıkları yere göre dağılımı	76
Tablo 3.13: Ankete katılan öğrencilerin kimlerle kaldıklarına göre dağılımı.....	76
Tablo 3.14: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni arkadaşına tavsiye etme düzeyi.....	78
Tablo 3.15: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde okumanın maliyeti, alternatiflere göre nasıldır" ifadesine bakış açıları	78
Tablo 3.16: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde barınma maliyetleri sizce nasıldır" ifadesine bakış açıları.....	78
Tablo 3.17: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde yiyecek-içecek fiyatları sizce nasıldır" ifadesine bakış açıları	79
Tablo 3.18: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık ulaştırma harcamaları	79
Tablo 3.19: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık yeme-içme harcamaları	79

Tablo 3.20: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ilinde kültürel aktivitelere (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları.....	79
Tablo 3.21: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde sportif aktivitelere yönelik bir aylık harcamaları.....	80
Tablo 3.22: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık enerji (elektrik, su, doğalgaz vb.) harcamaları.....	80
Tablo 3.23: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık telefon (sabit/ GSM) harcamaları.....	80
Tablo 3.24: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık giyecek harcamaları.....	80
Tablo 3.25: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık eğitim araçlarına yaptıkları (kitap, kırtasiye, laboratuvar malzemeleri vb.) harcamaları.....	81
Tablo 3.26: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ilinde bir aylık barınma (ev kirası, yurt, otel, pansiyon) harcamaları.....	81
Tablo 3.27: Ankete katılan öğrencilerin " Eğitim aldığınız alanda düzenli olarak takip ettiğiniz bir dergi var mı?" ifadesi verilen yanıtlar.....	81
Tablo 3.28: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ne ilk gelişte karşılaştıkları güçlükler.....	82
Tablo 3.29: Ankete katılan öğrencilerin "2015-2016 eğitim-öğretim yılında şikayetçi olduğunuz konular" ifadesi verilen yanıtlar.....	82
Tablo 3.30: Ankete katılan öğrencilerin "2015-2016 eğitim-öğretim yılında daha çok kimlerle sorun yaşıyorsunuz" ifadesi verilen yanıtlar.....	82
Tablo 3.31: Ankete katılan öğrencilerin "Bölümde verilen eğitimi verimli ve yeterli buluyorum" ifadesine katılım düzeyi.....	83
Tablo 3.32: Ankete katılan öğrencilerin "Mezun olduğunuz alanda çalışma imkânı bulabileceğinizi düşünüyor musunuz?" ifadesine verilen yanıtlar.....	83
Tablo 3.33: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitenin öğrencilere iş dünyasında çalışma fırsatı vermektedir" ifadesine katılım düzeyi.....	83
Tablo 3.34: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitede yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinlikler düzenlemektedir" ifadesine katılım düzeyi.....	83

Tablo 3.35: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitede ilgi ve yeteneklere uygun öğrenci kulüpleri bulunmaktadır" ifadesine katılım düzeyi	84
Tablo 3.36: Ankete katılan öğrencilerin "Kütüphanenin her türlü kaynak açısından zengin olduğuna inanıyorum" ifadesine katılım düzeyi.....	84
Tablo 3.37: Ankete katılan öğrencilerin "İş imkânlarının diğer bölümlere göre daha fazla olduğuna inanıyorum" ifadesine katılım düzeyi.....	84
Tablo 3.38: Ankete katılan öğrencilerin "Bölüm seçmemde ilin gelişmişliği etkili olmuştur" ifadesinin etkili olma düzeyi	84
Tablo 3.39: Ankete katılan öğrencilerin "Bölüm tercih etmemde ideal meslek elde etme düşüncesi etkili olmuştur" ifadesinin etkili olma düzeyi	85
Tablo 3.40: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde memnun musunuz?" ifadesine memnuniyet düzeyi	85
Tablo 3.41: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum" ifadesine katılım düzeyi	88
Tablo 3.42: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Size en çok kazanç sağlayan Siirt Üniversitesi müşterileriniz kimlerdir" ifadesine verilen yanıtlar	89
Tablo 3.43: Ankete katılan Siirt ilin esnafının " Sizce Siirt ilinde işyeri açma maliyeti, diğer illere göre nasıldır" ifadesine verilen yanıtlar	90
Tablo 3.44: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt ilinde işyeri kira maliyetleri sizce nasıldır" ifadesine verilen yanıtlar	90
Tablo 3.45: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce esnaf devletten yeterli desteği görüyor mu?" ifadesine verilen yanıt	91
Tablo 3.46: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Aynı bölgede ihtiyaçtan fazla aynı mesleki faaliyeti yürüten işyerinin bulunmasına sınır getirilmeli midir?" ifadesine verilen yanıtlar	91
Tablo 3.47: Ankete Katılan Siirt İlin Esnafının "İşyerinizi kendi sermayenizle mi kurdunuz?" ifadesine verilen yanıtlar	92
Tablo 3.48: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinizi kurarken ya da ticari faaliyetlerinizde, tesis ve işletme kredisi gibi banka kredileri aldınız mı?" ifadesine verilen yanıtlar	92
Tablo 3.49: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Banka kredilerinin faizlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?" ifadesine verilen yanıtlar.....	92

Tablo 3.50: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Bir esnaf olarak yanınızda çalıştırabileceğiniz nitelikli eleman bulabiliyor musunuz? " ifadesine verilen yanıtlar .	92
Tablo 3.51: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce ekonomik kalkınma köylerden mi başlanmalı mı, yoksa kentlerde mi?" ifadesine verilen yanıtlar.....	93
Tablo 3.52: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Bir ürün alırken, ülke ekonomisine katkısı olsun diye ürünün yerli üretim olmasına dikkat eder misiniz? " ifadesine verilen yanıtlar.....	93
Tablo 3.53: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Ekonomi ve finans haberlerinin (gazete, televizyon, internet ve sosyal medyadan) ne sıklıkla takip ediyorsunuz? " ifadesine verilen yanıtlar	93
Tablo 3.54: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Esnaflık faaliyetinde elde ettiğiniz gelir, tüm yaşam ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu? " ifadesine verilen yanıtlar	94
Tablo 3.55: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılması Siirt'teki istihdamı olumlu etkilemiştir" ifadesine katılım düzeyi	95
Tablo 3.56: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Siirt Üniversitesi ve öğrencilerin Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır." ifadesine katılım düzeyi.....	96
Tablo 3.57: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite öğrencilerinin yaptığı yaptıkları harcamalar Siirt ili esnafının gelirini artmaktadır" ifadesine katılım düzeyi..	96
Tablo 3.58: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitede yapılan etkinlikler toplumu olumlu etkilemektedir" ifadesine katılım düzeyi	96
Tablo 3.59: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite toplum bilincini ileriye taşımaktadır" ifadesine katılım düzeyi	96
Tablo 3.60: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Siirt Üniversite'nin açılmasıyla kiraların arttığı görülmektedir" ifadesine katılım düzeyi	97
Tablo 3.61: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılmasıyla kent ulaşım imkânları iyileşmiştir" ifadesine katılım düzeyi	97
Tablo 3.62: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite yaptığı bilimsel çalışmalarla kentin sorunlarına bilimsel çözüm üretmektedir" ifadesine katılım düzeyi.....	97
Tablo 3.63: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılmasıyla Siirt'teki işsizlik nedeniyle dışarıya göç oranı azalmıştır" ifadesine katılım düzeyi	97
Tablo 3.64: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite kente hayat pahalılığına neden olmuştur" ifadesine katılım düzeyi	98

Tablo 3.65: Ankete katılan Siirt ili esnafının öğrenci ile olan iletişimi düzeyi	99
Tablo 3.66: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Gelecek bir yıl içinde tasarruf etme ihtimaliniz var mı? " ifadesine verilen yanıtlar	99
Tablo 3.67: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Gelecek bir yıllık dönemki finansal durumunuz ile ilgili beklentileriniz nedir" ifadesine yanıtları	99
Tablo 3.68: Ankete katılan Siirt ili esnafının cinsiyet ve medeni durumuna göre dağılımı	100
Tablo 3.69: Hipotez 1 için çapraz tablo	105
Tablo 3.70: Hipotez 2 için çapraz tablo	106
Tablo 3.71: Hipotez 3 için çapraz tablo	107
Tablo 3.72: Hipotez 4 için çapraz tablo	108
Tablo 3.73: Hipotez 5 için çapraz tablo	110
Tablo 3.74: Hipotez 6 için çapraz tablo	111
Tablo 3.75: Hipotez 7 için çapraz tablo	112
Tablo 3.76: Hipotez 8 için çapraz tablo	113
Tablo 3.77: Hipotez 9 için çapraz tablo	115
Tablo 3.78: Hipotez 10 için çapraz tablo	116
Tablo 3.79: Hipotez 11 için çapraz tablo	117
Tablo 3.80: Hipotez 12 için çapraz tablo	118
Tablo 3.81: Hipotez 13 için çapraz tablo	119
Tablo 3.82: Öğrencilerin en çok harcama yaptıkları alanlar ve ortalama harcama öğrenci başı miktarı.....	120

EKLER LİSTESİ

EK Tablo 1: Öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 aylık toplam gelirleri arasındaki ilişki.....	139
EK Tablo 2: Öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 aylık toplam gelirleri arasındaki ilişki.....	140
EK Tablo 3: Öğrencilerin eğitim durumu ile eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi arasındaki ilişki.....	141
EK Tablo 4: Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etme nedeni ile mezun olacakları alanda çalışma imkanını bulma arasındaki ilişki	142
EK Tablo 5: Öğrencilerin eğitim durumu ile Akademik başarının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelir ne kadar olmalı arasındaki ilişki.....	143
EK Tablo 6: Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasındaki ilişki	144
EK Tablo 7: Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasındaki ilişki	145
EK Tablo 8: Öğrencilerin bölüm seçmede iş imkanlarının diğer bölümlere göre daha iyi olduğu düşüncesi ile bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi arasındaki ilişki	146
EK Tablo 9: Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ailedeki toplam birey sayısı arasındaki ilişki.....	147
EK Tablo 10: Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ülke ekonomisi hakkındaki görüşleri arasındaki ilişki	149
EK Tablo 11: Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasındaki ilişki.....	150
EK Tablo 12: Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasındaki ilişki.....	152
EK Tablo 13: Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasındaki ilişki	153

ÖNSÖZ

“Siirt Üniversitesinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü” adlı bu çalışma Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölgesel Kalkınma İktisadı Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Son dönemlerde giderek artan küreselleşme ve bilgi teknolojilerindeki büyük gelişmeler neticesinde üretim süreçlerinde ve bölgesel kalkınma anlayışında değişimler yaşanmıştır. Bu süreçte bilgi, üretim sürecinin en önemli girdisi olarak ele alınmaktadır. Teknolojinin ilerlemesi ile beraber tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş yaşayan dünya bu son evrede bilgi toplumu dönüşümünü yaşamaktadır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik anlamda toplumun her kesimine de etki eden bu dönüşümde, bölgesel kalkınmaya atfedilen önem de oldukça artmıştır.

Bilgi ekonomisinin; ekonomik, sosyal ve kültürel alandaki etkinliğin giderek artması, dünyada bilginin ve dolayısıyla bilgiyi üreten ve yayan üniversitelerin önemini gündeme getirmiştir. Bu bakımdan bilgiyi üreten ve yayan üniversiteler, bölgesel bir aktör olarak daha da önem kazanan aktörler haline gelmiştir. Bu gelişim ve dönüşüm ile beraber bilgi üreticisi konumunda olan üniversitelerin bölgelere dönük faaliyetleri ve gerçekleştirdikleri işbirlikleri kalkınma açısından hiç kuşkusuz vazgeçilmez bir öncelik kazanmıştır.

Bu çalışmada, yukarıda belirtilen değişim ışığında, yeni kurulan üniversite-lerimizden Siirt Üniversitesi’nin bölgesel kalkınmadaki rolünün anlaşılabilmesi adına faaliyet gösterdiği bölgeye katkıları ve bölge ile etkileşimini ele almaktayız. Kurumsal teşkilatlanma bakımında halen çalışmaların devam ettiği genç bir üniversite olan Siirt Üniversitesi’nin mevcut durumunda bölgeye olan katkıları ve bölgedeki konumunu incelerken, geleceğe yönelik stratejik planların oluşturulmasında faydalı olmayı amaçlanmaktadır. Bu noktada Siirt ili esnafı ve Siirt Üniversitesi bünyesinde okumakta olan öğrencilere üniversite şehir etkileşimine dair sorulara yer veren iki farklı anket uygulanmış ve üniversitenin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yönelik ifadeler ve bunun yanı sıra öğrencilerin harcamaları ve esnafın üniversite yönelik görüşlerine yer vererek katılım düzeyleri incelenmiştir.

XVIII

Çalışma sürecinde, değerli katkılarını esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, içten ve özverili yardımları ile beni yüreklendirilen kıymetli hocam tez danışmanın Sayın Doç. Dr. Arzdar Kiracı'ya desteklerinden ötürü teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda maddî ve manevî destekleriyle her zaman arkamda olan merhamet ve sevgilerini hiçbir zaman esirgemeyen daima bana güvenen ve inanan Sevgili Babam Abdullah Dilmaç'a ve Canım Annem Fazile Dilmaç'a en içten şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

Bölgesel kalkınmanın ele alınışı dünyada gerçekleşen ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümler ışığında çeşitli aşamalarda geçerek günümüzdeki küresel anlayış çerçevesinde ele alınmaktadır. Dolayısıyla bölge ve bölgesel kalkınma anlayışı yerel dinamiklerin harekete geçirilmesine neden olmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle yaşanan bu dönüşümler, bilgi ekonomisini ve bilgi toplumunu bölgesel kalkınma anlayışında hem yerele özgü niteliklerinin ön plana çıkmasına hem de bilgi odaklı üretim anlayışının yaygınlık kazanmasına yol açmaktadır. Bu bakımdan bilgiyi üreten ve yayan üniversitelerin önemi çok daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bilgi odaklı ekonominin toplumun her kesiminde oluşturduğu etkinin teknolojik gelişmelerle beraber daha hızlı yayılışı, bilginin kaynağı olan üniversitelerin önemini ortaya koymaktadır.

Dünyada ülkeler kendi aralarında gelişmiş ve az gelişmiş olarak ayrıldığı gibi ülkelerin kendi içlerindeki bölgelerde, gelişmiş ve az gelişmiş bölge şeklinde de ayrılmaktadır. Bu ayrım kalkınma iktisadının bir alt disiplini olan bölgesel kalkınma iktisadının doğuşuna neden olmuştur.

Bölgesel kalkınmanın dinamiği olarak kabul edilen üniversiteler, bölgesel kalkınmadaki önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim üniversitelerin temel misyonu, bilgi üretmek ve bilgiyi yaymakla birlikte kuruldukları kentin, bölgenin, ülkenin, hatta dünyanın gelişmesinde çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel değerler gibi birçok değerli katkıları olmaktadır. Üniversitelerin buldukları bölgede doğrudan ve dolaylı olarak istihdama katkısı ile birlikte üniversitelerin mal ve hizmet alımları, akademik ve idari personellerin harcamaları, öğrencilerin ve ziyaretçilerin harcamaları kentin ekonomik yapısının canlanmasında önemli etkilere sahip olmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde bölge kavramının tanımına, bölge ayrımı ve bölge çeşitlerine yer verilmiştir. Birinci bölümde ayrıca bölgesel kalkınma kavramı, ilke, amaç ve araçlarını ele alarak bölgesel kalkınmanın genel çerçevesi oluşturulmuştur.

İkinci bölümünde üniversite kavramı, üniversitelerin amaç, görev ve işlerine, üniversitelerin Dünya ve Türkiye açısından tarihsel gelişimine yer verilmektedir. Ayrıca

bu bölümde toplumsal dönüşümler ve üniversite kapsamında küreselleşme sürecinde üniversite ve bilgi teknolojileri ve üniversiteler başlığına yer verilmektedir. Bunun yanı sıra üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları ve sınıflandırılması, yerel ekonomi üzerindeki etkilerine yer verilip, bölgesel kalkınmada üniversitelerin rolünün önemine vurgu yapılmaktadır.

Üçüncü ve son bölümde ise Siirt ilinin kuruluşu ve gelişimine, Siirt ilinin öne çıkan özelliklerine yer verilmiştir. Bu bölümde yeni kurulan üniversitelerimizden olan Siirt Üniversitesi'nin kurumsal yapısına, öğrenci ve çalışan akademik ve idari personel sayılarına yer verilmiştir. Siirt Üniversitesi'nin doğrudan gelir ve istihdam oluşturma etkisi verilerle incelenirken, öğrencilerin harcama yoluyla dolaylı gelir etkisini araştırmak amacıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Siirt ili esnafının beklentileri, ekonomik durumu, üniversite ve öğrencilere bakış açıların ölçüldüğü bir anket çalışması ile üniversite şehir bütünleşmesi değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

Günümüz dünyasında küreselleşmenin etkisiyle ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılanmalarda büyük değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler bölge kavramında ve bölgesel politika anlayışında ve doğal olarak yeni bölgecilik, bölgesel planlama ve yönetim gibi birçok kavramın uygulama araçlarında da farklılıklara sebep olmuştur. Bu bölümde, bölge ve bölgesel kalkınma kavramlarında yaşanan değişikliklerin daha iyi anlaşılması adına ilk olarak bölge kavramının açıklanmasında yarar vardır.

1.1. BÖLGE KAVRAMI

Bölge kavramı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tam manasıyla açıklığa kavuşmuş bir tanıma sahip değildir. Bu bağlamda bölge kavramı, coğrafi mekânı belirli parçalara ayırmanın ötesinde özellikleri olan bir kavramdır. Roma dil havzasında “regio” çok geniş bir anlamı olan bir kavram olmaktadır. Bu bakımda “regio”, herhangi bir tarafa giden yön, gözün alabildiği alanla sınırlı çizgi, arazi, havza, çevre, saha, mahalle, il, ilçe gibi anlamına gelen bölge çok boyutlu, çok anlamlı ve sınırları oldukça güç çizilebilen bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir (Veiter’den aktaran Özel, 2003:99). Dolayısıyla bölge kavramının ifade ettiği mekânın boyutu ve içeriği, sahip olduğu amaç ve kullanıldığı bağlama göre değişebileceği gibi aynı bağlamda da farklılık gösterebilmektedir. Bölge sınırlarının çizilmesinde coğrafi, ekonomik, tarihsel, kültürel, yönetsel, çevresel ölçütlerden bir ya da birkaçını kullanabilir (DPT, 2000:8).

Bölge kavramı, özellikle ulusal kalkınmaya yönelik politikaların uygulandığı dönemlerde, ulusal kalkınma planlarının hazırlanmasında kent ve bölge planlaması alanında kullanılan bir terimdir. Bölge kavramı, coğrafi bir birim olmaktan öte anlamlara sahiptir. Ulus-devlet içinde, ulusal kalkınma veya siyasal ve kültürel kimlik bakımında bağımlı bir kavram iken, bugün bağımsız bir kavram haline gelmiştir (Bayramoğlu, 2005:37).

Bölge kavramı genel olarak, şehirden büyük fakat ülke topraklarının bütününden daha küçük olan, kendine özgü ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri taşıyan ülke parçası olarak tanımlanabilir (Gündüz, 2006:2). Bölge kavramını Keleş, “bir ülkenin,

doğal özellikleri, nüfus yapısı, kaynakları, çıkarları açısından türdeşlik gösteren, bir bütün olarak tasarlanmasında yarar görülen” olarak tanımlamaktadır (Keleş, 1998:29). Bölge kavramını Keleş’i destekler mahiyette Kırmızı ve Çalışkan (2008:16) “belli özellikleriyle sınırlanmış, alandan (zone) büyük kentsel kesim” şeklinde tanımlamıştır. Coğrafi Terimler Sözcüğü’nde Sanır (2000:49), “yeryüzü şekilleri iklimi, bitki örtüsü, sosyal ve ekonomik yaşam biçimleri bakımından bir birlik oluşturan, bu özellikleriyle çerçevesinden ayrılan yeryüzü veya ülke bölümü” olarak tanımlamaktadır.

1.2. BÖLGE AYRIMLARI

Bölge tanımında, bölgeyi tanımlarken değişik ölçütlerin kullanılmasına rağmen çalışmamız ekonomik ağırlıklı olmasından dolayı bölge ayrımları yaparken ekonomik gelişme dereceleri ve ekonomik yapıları daha ön planda tutmaya çalışacağız. Bölgeler makro ekonomik açıdan ve gelişmişlik düzeyi açısından farklı türlere ayırmak mümkündür. Bölge ayrımı konusunda, çeşitli ölçütler, birimler gibi birçok ayırım şekli yapılabilmektedir.

1.3. MAKRO EKONOMİK AÇIDAN BÖLGELER

Makro ekonomik bölge ayrımı, ülkedeki programlara uygun bir şekilde bölgelerin ayrılmasını ifade etmektedir. Makro ekonomik açıdan bölgeleri homojen, polarize ve plan bölge şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflandırma J.R. Boudeville tarafından yapılmıştır. Bu sınıflama, firma ve endüstrilerin yerel ilişkilerinin, bölge düzeyinde kümülatif yığılma ve farklılaşmaya neden olduğu ve bundan dolayı belli sektördeki ekonomik büyümenin belli coğrafi bölgelerde gerçekleştiği varsayımına dayanmaktadır (Ecemiş Kılıç ve Mutluer, 2004:17-28). Bu bağlamda bir ülkede, ekonomik gelişmeyi ve bölgeler arasındaki dengeli dağılımı sağlamak için planlama bölgeleri ayrımında Dinler, üç bölge kavramıyla açıklamaktadır (Dinler, 2012:74). Bunlar,

- Mevcut durumun saptanması yönünde **homojen bölge**,
- Fonksiyonel ilişkiler yönünde **polarize bölge** ve
- Bölgesel kalkınma politikalarının yürütülmesi yönünde **plan bölgedir**.

1.3.1. Homojen Bölge

Homojen bölge, bir ülkede bölgeler arası gelişmişlik farkının indirgeme politikasını uygulamaya konurken yararlanılan bir bölgesel ayrımı tipidir. Mümkün oldukça özellikleri birbirine yakın olan alanlardan meydana gelen sürekli bir mekân olarak tanımlanabilir. Belli ölçütler kullanılarak homojen bölge tespit edilebilmektedir. Bir ülkedeki çeşitli bölgelerin gelişmişlik düzeyi yönünde birbirinden ayrılmasını ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle gelişmişlik düzeyi bakımında aynı olan komşu iller, gelişmişlik düzeyi yönünde homojen bölge oluşturmaktadır (Dinler, 2012:74).

Homojen bölge, seçilen bir veya birçok kriterlere göre birbirini takip eden alanları teşkil ettiği bir bütün olarak tanımlanabilir. Homojen bölgenin daha iyi anlaşılması adına homojen terimini açıklamak gerekmektedir. Homojenlik, bütün öğeleri aynı yapıda ya da aynı nitelikte olan bağdaş anlamına gelen homojen alanı bütün alanların mümkün oldukça kendi aralarında en yakın özellikler barındıran alan olarak tanımlanmaktadır. Bir ülkedeki çeşitli yerleşme merkezlerin uygulamada birbiriyle kıyaslayarak, homojen alan belirlemek için homojenlik kriteri olarak çeşitli kriterler kullanılabilir. Bu kriterler arasında kentin nüfus miktarı, eğitimi-öğretim, sağlık, beslenme düzeyi, işsizlik oranı, firma sayısı, kişi başına düşen milli gelir gibi değerler sayılabilmektedir. Dolayısıyla ülke düzeyinde farklı noktalar arasında homojenlik, ekonomi gelişmişlik düzeyini açığa çıkaracak ölçütler yardımıyla ölçülebilmektedir. Bu ölçütlerden herhangi birini alarak, o ölçüte göre homojen alan saptanabilmektedir. Örneğin; aynı eğitim düzeyine sahip yerleşim merkezleri sıralanabilir, ardından aynı eğitim düzeyine sahip merkezler homojen bir alan oluşturulabilir. Görüldüğü gibi homojen alan aynı ekonomik durumları gösteren alanlardan meydana gelen bir birliktir (Dinler, 2012:74-75).

1.3.2. Polarize Bölge

Polarize bölge, bir merkez ve onu çevreleyen alanlardan oluşur. Daha açık bir ifadeyle polarize bölge, bir yerleşim odağının kendisinde daha küçük bir ya da birkaç yerleşim merkezini kendi alanına alarak ve bu yerleşim merkezini cazibe noktası haline getirilip kutuplaşması olarak tanımlanmaktadır (Dinler, 2012:78).

Bir ülkede ekonomik gelişme her bölgede aynı anda ve aynı hızla başlamamaktadır. Bir bölge diğerine göre daha hızlı gelişebilmektedir. Bunun sonucunda daha hızlı gelişen bölge cazibe merkezi haline getirmektedir. Bu bakımdan cazibe merkezi haline gelen bölge diğer bölgelere göre avantajlı durumda olmaktadır (Aslan, 2010:7). Polarize bölge, bir merkezle onu çevreleyen hinterlandından meydana gelmektedir. Bu bakımdan ekonomik ilerlemelerin çok yönlü ve birçok nedenlerle bazı bölgelerde gerçekleşmesi diğer bölgeleri, bu bölgelere göre ekonomik anlamda daha az avantajlı olan bir yerleşim birimi hale getirilebilmektedir. Kısacası küçük merkezler ticari bakımında daha büyük yerleşme merkezlerine bağlıdır. Buna örnek olarak, kasabalar kentlerin, büyük kentler de metropollerin etkisi altında olduğu söylenebilir.

Polarize bölge, bir kutup ve bu kutbun etkisi altında yerleşme alanları arasındaki bağı ve bağın şiddetini ortaya koyan dinamik bir yapıdır. Bir yerleşim alanı ne kadar geniş olursa, yani ne kadar çok yerleşim alanını etkisi altına alırsa, o kadar daha büyük bir polarize bölgesi oluşmaktadır (Dinler, 2012:79).

1.3.3. Plan Bölge

Ekonomik bölge ayrımı kavramlarından bir diğeri de plan bölge kavramı olduğu görülmektedir. Plan bölge, belli bir süre içerisinde sosyo-ekonomik hedeflere erişmek için işleyen bir alet ve buna uygun coğrafi araçların seçiminde kullanılan çözümlene bölgedir (Taneri, 1986:24). Daha açık bir ifadeyle plan bölge, bölgesel politika uygulayıcılarının sorumlu yönetimin yetki kapsamında kalan alan, bölge planının uygulandığı alanlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Dinler, 2012:84).

Plan bölge, kalkınma planlarının hazırlaması, uygulamayı kolaylaştırılması ve bölgenin kalkınmaya katılması bakımından tespit edilmektedir. Bundan dolayı plan bölgenin saptanması önem arz etmektedir. Fakat plan bölgeleri, bölgesel planlama faaliyetleri yürüten ülkedeki planlama usulleri ve ülkenin bölgesel sorunlarının niteliği ve yoğunluğu bakımında farklılık arz etmektedir. Plan bölge, ülkenin tümünü kapsadığı gibi sadece belirli sorunları olan bölgeleri de kapsadığını söylemek doğru olacaktır. (Dinler, 2012:84). Bu bölgelerin sınırlarını coğrafi, sosyal ya da siyasal ölçütlere göre tespit edilebilir. Homojen ve polarize bölgelerde ekonomik yapı, ekonomik faaliyetlerin şekli, nüfusun ekonomik ve sosyal özellikleri ve bölge ile çevre arasındaki ekonomik bağın yoğunluğu göz önünde bulundurularak sınırlar belirlenmektedir. Plan bölgede ise

kalkınma planların hazırlanmasına yardımcı olmak, kalkınma planlarının daha rahat uygulaması sağlamak ve bölgenin kalkınmaya katkısını tespit etmek amacıyla plan bölgeler oluşturulmaktadır (Aslan, 2010:7). Kısacası homojen ve polarize bölge ile nüfusun ekonomik ve sosyal niteliklerini, ekonomik yapı ve bölge-çevre arasındaki ekonomik faaliyetin etkisini belirledikten sonra plan bölge tespit edilebilmektedir.

Plan bölge, ülkedeki planlama şekline ve ülkenin bölgesel sorunlarının nedenlerine ve derinliğine göre, tüm ülkeyi kapsadığı gibi sadece belirli sorunları olan bölgeleri de kapsadığı için plan bölgeyi iki tip kategoride inceleyebiliriz. Dinler (2012), bu iki tip plan bölgeyi şöyle ifade etmektedir. Birinci tip plan bölge, ulusal kalkınma planına mekân boyutunu dahil edebilmek amacıyla yapılan bölgesel ayrımı sonucunda ortaya çıktığı, ikinci tip plan bölgeyi ise, ulusal kalkınma planı faaliyete konulmasından önce ya da ulusal kalkınma planına rağmen karşılaşılan yoğun bölgesel sorunlarının üstesinden gelebilmek maksadıyla başlatılan bölgesel planlama sonucunda ortaya çıktığını ifade etmektedir (Dinler, 2012: 84). Birinci tip plan bölgede ülkenin tamamını plan bölgelere ayırmayı ifade ederken ikinci tip plan bölge de ise sadece sorunlu bölgenin ya da bölgelerin belirlenmesini ifade etmektedir. Birinci tip bölge ayrımı yaklaşımında ülkenin bölgelere ayrılması söz konusu iken, ikinci tip plan bölge ayrımı yaklaşımında ülkenin bölgelere ayrılması söz konusu olmamaktadır. Sadece sorunlu bölge veya bölgelerin karşılaştığı sorunları plan bölge olarak saptayarak, bu sorunları çözümleyecek nitelikte bölgesel planlama uygulanabilmektedir.

1.4. GELİŞMİŞLİK AÇISINDAN BÖLGELER

Gelişmişlik açısında bölgeler, ekonomik açıdan bölge özelliklerinin aksine durağan değil, dinamik bir yapı özelliğini göstermektedir. Bu ayrımında ayırıcı nitelikler bakımından sürekli gelişme ve değişme eğilimleri göstermektedir. Ekonomi anlamında çoğu zaman gelişme bir ülkenin veya bölgenin tüm alanlarında aynı anda başlamamakta ve gelişmenin giderek bir bölgede yoğunlaşması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ülkeleri az gelişmiş ve gelişmiş olarak ayırdığımız gibi ülke içerisinde gelişmişlik açısında bölgeleri, az gelişmiş bölge ve gelişmiş bölge olarak da sınıflandırmak mümkündür.

1.4.1. Az Gelişmiş Bölge

Az gelişmiş bölge, belli bir zaman içerisinde çeşitli sosyal ve ekonomik faktörler açısından bir bölgenin başka bölgelere göre, ülkenin bütünü ile kıyaslandığında iktisadi avantajlara sahip olmayan bölge olarak tanımlanmaktadır (Gündüz, 2006:11-13).

Tüm ülkelerin bünyesinde daima göreceli olarak daha az gelişmiş bölge vardır. Bir ülkenin bünyesinde ekonomik gelişmenin belirli bir bölgede başlamasının ardında, söz konusu bölgenin giderek kalabalıklaşıp kutup haline gelirken, çevresindeki bölgelerde üretim faktörlerini kendine çekerek, kendine göre az gelişmiş bölgelerde gelişme dinamizmini yok ettiğini göstermektedir (Dinler, 2012:117).

Az gelişmiş denilmesindeki kasıt çok boyutlu olayın bölge ölçeğinden gözleneni, bölgesel az gelişme adını almakta; böylece az gelişmiş ülkelerin yanı sıra bir de az gelişmiş bölgeler ortaya çıkmaktadır. Konu daha evrensel bir çerçevede ele alındığında en gelişmiş ülkelerde dahi gelişmişliğin her derecesinde az gelişmişlik vardır. (Tüdengil, 1971:25). Az gelişmiş bölge, sadece gelişmekte olan ülkelere has değildir. Sanayisi gelişmiş dünya ülkelerin en önemlisi Batı Avrupa ülkelerinde dahi az gelişmiş bölgeleri vardır. Az gelişmiş bölgelerin sorunları gidermenin yolu yalnızca sanayi işletmelerinin bu bölgelere yerleşmesini sağlamak değildir. Daha çok bölgelerin coğrafi konumları veya iklim ve öteki kuruluş yeri faktörleri yönünde sanayileşme için elverişli olup olmadığı araştırılmalıdır. Nitekim az gelişmiş bölgelerin geliştirilmesi için verimliliği yüksek sektörlerin özendirilmesi gerekmektedir (Dinler, 2012:117-118).

Az gelişmiş bölgelerin genel özellikleri aşağıdaki gibi belirli başlıklar altında özetlenebilir (Özgür, 2010:13-14). Bunlar;

- Kişi başına düşen milli gelir ülke ortalamasının altındadır ve adaletsiz bir gelir dağılımı söz konusudur,
- İstihdam tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık gibi birincil faaliyetler egemendir,
- Alt yapı (yol, su, kanalizasyon, elektrik, haberleşme gibi), sağlık ve eğitim hizmetleri yetersizdir,
- Faktörlerin verimliliği zayıf, faktör dağılımı bozuktur,
- Bölge dışına göç verme oranı ve eğilimi yüksektir,
- Tarımda gelir ve mal varlığına oranla yüksek bir borçlanma düzeyi yaygındır,

- Tarım işletmeleri küçüktür, arazi parça halinde ve toprak verimsizdir,
- Modern endüstrileri gelişmemiş daha çok geleneksel el sanatları tarzında imalat faaliyetleri varlığını sürdürmektedir. Kişi başına sermaye ve tasarruf miktarları çok düşüktür,
- Halkın gıda ve ihtiyaç maddelerine bütçelerinden ayırdıkları pay çok yüksektir,
- Kişi başına ticaret hacmi çok düşüktür,
- İhracatta tarım ve ham madde ürünlerinin oranı yükseltir,
- İşsizlik ve gizli işsizlik oranları oldukça yüksek düzeydedir,
- Kullanılan teknoloji basit ve gelişmemiştir.

Temel problem, yerelin teknolojik gelişme ve artan sermaye hareketliliğinin olduğu bir ortamda kendine özgü bir kalkınma stratejisini nasıl çizebileceğidir. Az gelişmiş bölgelerin gelişme sağlaması bakımından, bölge düzeyinde müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Nitekim bölgelerin ayakta kalması, güç sağlanması ve gelişmede ivme kazanması, kaynakların açığa çıkarmakla mümkün olabilmektedir. Bu eğilimin ilk yoğunlaştığı alanlardan biri; bölgelerin sahip olduğu avantajları açığa çıkararak etkin kullanılmasını sağlamaktır. Bu bakımdan belli kaynak ve potansiyele sahip olmak yetmediği gibi ayakta kalmak ve güç sağlamak için yerel olanının dayanışma içerisinde, bilgi ve öğrenme ile yerel içsel bir bütünleşme sağlanarak gelişme mümkün olabilmektedir (Ercan, 2005:67). Dolayısıyla az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında bilgiyi üreten yayan kurumlar olarak üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Çünkü 21. yüzyılda bilgi toplumu önem kazanmıştır. Üniversitelerin yerel ekonomiler üzerindeki etkileri küresel bir güç halini almıştır. Dolayısıyla üniversiteler kuruldukları bölgelerde firmalarla işbirliği içerisinde hareket edebilmesi ve bu işbirliği bilginin uygulama alanı sağlayacak, tüm bu gelişmeler geri kalmış bölgelerin kalkınmasına büyük katkılar sağlayacaktır.

1.4.2. Gelişmiş Bölge

Gelişmiş bölge, birçok ekonomik ve sosyal faktörler açısından ülkenin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında ekonomik bakımında illeri olduğu görülmektedir. Gelişmiş bölge gelir seviyesi ve gelir artış hızı ülke ortalamasının üstünde olan bölgedir. Bunun yanı sıra gelişmiş bölgeler sosyal-kültürel göstergelere, eğitim ve sağlık hizmetlerine göre gelişmişlik özellikleri taşımaktadır. Gelişmiş bölgeler, az gelişmiş bölgelerin

birçok açıdan yoksun olduğu faktörlerden en iyi şekilde faydalanan bölgelerdir. Gelişmiş bölgelerde doktor başına düşen hasta sayısının az olduğu, hastanelerde yatak sayısının yeterli olduğu; park, otel, yeşil alan, lokanta, sinema, tiyatro vb. sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının yeteri düzeyde karşılandığı bölgelerdir (Gündüz, 2006:13-14). Nitekim en önemlisi, gelişmiş bölgeler bilgi ve araştırmaların kaynağı olan üniversitelerle işbirliği içinde hareket ettikleri görülmektedir. Çünkü gelişmiş bölgeler, ekonomik sosyal ve kültürel olarak ileri düzeyde olmaları bilgi ile alakalı olmaktadır. Dolayısıyla üniversitelerin kalkınma üzerindeki etkileri daha net görülmektedir.

Az gelişmiş bölge, belli bir zamanda çeşitli sosyo-ekonomik faktörler bakımından diğer bölgeler ve ülkenin bütünüyle kıyaslandığında iktisadi avantajları olmayan olarak görülür iken, buna karşın, gelişmiş bölge, sosyal ekonomik gibi bütün faaliyetler bakımından ve ülkenin diğer bölgeleriyle karşılaştırıldığında bütün faktörler açısından daha ileri olduğu görülmektedir. Gelişmiş bölgelerin belirgin özelliklerini birkaç temel madde halinde sıralamak mümkündür (Gündüz, 2006:13-14). Bunlar;

- Üretim faktörlerindeki verimliliğin yüksek olmakta,
- Faktör dağılımlarında aşırı dengesizlikler yok denecek kadar az olmakta,
- Altyapıda yatırımlar yeterli olmakta,
- Doğal çevre gelişme bakımında elverişli olmakta,
- Bölgede gelir dağılımı dengeli ve bölge dışarıda göç almakta,
- Gelişmiş bölgelerdeki kalkınma hızının sadece geri kalmış bölgelerdeki kalkınma hızlarından büyük değil aynı zamanda tüm ülke kalkınma hızından da büyüktür,
- Gelişmiş bölgeler tasarruflara bağlı olarak yatırımlar da yüksektir ve sürekli artışlar kaydetmektedir.

Ekonomik gelişmenin sağlandığı gelişmiş bölgelerde kalkınma kutupların işletmelere sağladıkları dışsal ekonomiler sayesinde, bu bölgeler giderek kalabalıklaştıkları yapılan birçok araştırmada görmek mümkündür. Nüfusun artması başlangıçta her ne kadar bölgenin gelişmesi için pozitif katkı olarak görünse de, diğer bölgelerden gelen göç dalgaları durdurulmadığı takdirde, belirli bir zamandan sonra artan nüfusun bölgenin gelişmişliğine zarar verdiği görülmektedir. Bu bölgelerde

nüfusun plansız artış göstermesi atık çözümünün güç olan sorunların meydana geldiği yöreler haline gelmesi kaçınılmaz olmaktadır (Dinler, 2012:118).

Kentsel gelişim ile birlikte fertlere, firmalara ve kamuya bir takım maliyetler yüklemektedir. Bu maliyetleri minimize etmek açısından optimal kent büyüklüğünü açıklamakta yarar vardır. Büyük kentlerde yaşamın güçlenmesi ile beraber işletme ve kamunun maliyetinin artması son dönemlerde ideal kent büyüklüğü saptaması çalışmaları önem kazanmıştır. Ne var ki, optimal kent büyüklüğünün belirlenmesinde kent halkı için farklı, kentte faaliyette bulunan işletmeler için farklı ve kente hizmet sağlayan yerel yönetimler için de farklı ölçekler söz konusudur. Tüm bu ölçekler göz önüne alındığında, optimal kent büyüklüğünü belirlemek oldukça güç olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.5. BÖLGESEL KALKINMANIN İLKE, AMAÇ VE ARAÇLARI

Dünya ekonomisi özellikle İkinci Dünya savaşından sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu hızlı gelişme sonrasındaki süreçte akademik ve politik çevrelerde bölgesel kalkınma olgusuna üzerinde önemle durdukları önemli konulardan biri haline gelmiştir.

İkinci Dünya savaşında sonra hızla gelişen bazı ülkeler ekonomik kalkınma anlamında oldukça başarılı diyebileceğimiz örnekler sergilemişlerdir. Bazı ülkelerde hızlı ekonomik kalkınmalar beraberinde bir takım sorunlar getirmiştir. Dolayısıyla hem ekonomik kalkınmayı tüm çabalarına rağmen gerçekleştiremeyen ülkeler ve bölgelerin ortaya çıkması hem de gelişmiş ülkelerde içinde geri kalan bölgelerin olması büyük sorunlara yol açmaktadır (İldırar, 2004:5).

İlk dönemlerde büyüme kuramının bir parçası olarak ele alınan kalkınma temelde sahip olduğu farklılıklar nedeniyle daha sonraki dönemlerde ayrı bir iktisadi inceleme dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan büyüme iktisadi teorisinin alanı, kalkınma ise, iktisat politikası alanında yer almıştır. Bu ayrım ışığında kalkınma teorisi, kişi başına düşen gelirin yanı sıra sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapının geliştirilmesini sağlayan; ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel ve politik ve faktörlerinin tamamıyla ilişkilendirilmektedir. Her ne kadar büyüme ve kalkınma

kuramları ayrı dallarda ele alınırsa da büyüme ve kalkınma birbirini tamamlayan ve destekleyen süreçlerdir. Dolayısıyla büyüme iktisadi yapılarda yeniliği zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde kalkınma yapısal değişimlere yol açmazsa büyüme sınırlı bir seviyede kalabilmektedir (Ildırar, 2004:5).

Kalkınmanın başka bir boyutu olan “bölgesel kalkınma” kavramı halen canlılığını koruyan kavramlardan biri olarak önemini korumaktadır. Bölgesel kalkınma kavramı, kalkınma iktisadının ortaya çıkışı ile gündeme gelmiştir. Bölgesel kalkınma kavramı özellikle 1940’lı yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Bölgesel kalkınma kavramı daha çok Doğu ve Güneydoğu Avrupa arasındaki farklılıklardan dolayı ortaya çıkmıştır. Nitekim bölgesel kalkınma kavramı artık gelişmiş ve az gelişmiş tüm bölgeler için önemi giderek artan bir kavram olmaktadır. Bölgesel kalkınma, kısaca ulusal düzeyde girişilen kalkınma girişimlerinin bölgesel birimlere indirgenmesi olarak tanımlanmaktadır (Gök, 2004:76).

Bölgesel kalkınma, ülke bütününde yer alan bölgelerin çevre bölgeler ve dünya ile karşılıklı etkileşim içinde olan ve bölge geleceğini dikkate alan katılımcı, sürdürülebilirliği temel ilke edinen ve insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik ve toplumsal potansiyelleri harekete geçirilmesi ile bölge refahın yükseltilmesini hedefleyen çalışmaların tümü olarak ifade etmektedir (Ildırar, 2004).

Bölgesel kalkınma, daha öncelerden olduğu gibi merkezdeki yönetimlerle hükümetlerin müdahalelerine dayanan tümden gelen bir yaklaşım yerine; yerel, bölgesel, ulusal ve bununla birlikte uluslararası bazda gerçekleştirilecek tümevarım şeklinde oluşmaktadır (Tutar ve Demiral, 2007:65).

Bölgesel kalkınma, planları kapsamında olan alanlarda ve sektörlerde yatırımların artırılmasına yönelik faaliyetler yürütülmesi, yörelerde ekonomik kalkınmanın sağlanması öngörülmektedir. Bölgesel kalkınmanın sağlanması için planlanan yatırım kararları çeşitli araç ve kurumlar kullanılarak etkilenmesi gerekmektedir. Burada amaç öncelikli olarak bölgedeki ekonomik potansiyeli ortaya çıkarmak ve her bölgenin kendine has özelliklerin ortak kullanımı ile daha hızlı bir şekilde kalkınma sürecini başlatabilme (Aslan, 2005:91).

Bölgesel kalkınma, ülkede ortaya konulan kalkınma stratejilerinin tutarlılığı konusunda, genel rekabet dengeleri bozmayarak refah kazandırıcı ve bir emanet olarak

kültürel doğayı koruyarak gelecek nesillere aktarıcı niteliğe sahip olmalıdır. Ülkemizde hem kırsal ve kentsel yerleşme alanları hem de bölgeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel yapı ve gelir düzeyi dengesizlikler önemli derece kendini göstermektedir. Bölgeler arasındaki bu dengesizlikler Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde belirgin olarak görülmektedir. Bu bölgelerde sosyal ve fiziki alt yapı ile şehirlerin ortaya koyduğu istihdam imkânları yoğun göç hareketlerinin oluşturduğu nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple bütüncül bir bölgesel kalkınma politikası geliştirilerek sorunların ve potansiyellerine göre farklılaştırılmış tedbirler alınmalıdır. Bu bölgelerde yatırım ve istihdam artırılmalı, sosyo-kültürel değerler korunmalı, buna bağlı olarak da bölgesel kalkınmada özel sektör katkısını artırmak amacıyla teşvikleri artırılmalıdır. Yerel ve bölgesel kalkınmada kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği geliştirerek kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlayarak ve yerel dinamikleri harekete geçirerek ivme sağlanabilir (DPT, 2006:53-54).

Ercan (2006), bölgesel kalkınma kavramı aslında bölgesel eşitsizlik üzerinden inşa edilen bir kavram olduğu ve aynı zamanda bölgesel kalkınma, planlar ve devletin doğrudan müdahalesi ile var olan bölgesel eşitsizliği azaltmaya yönelik bir amaç taşıdığını ifade etmektedir. Bu amaç ulusal kalkınma planlarının da önemli belirleyicilerinden biri olmuştur. Bölgesel az gelişmişliğin azaltılmasına ilişkin devletin doğrudan ve kamusal kaynak aktarılması yerine, bölgelerin sahip olduğu kaynakları piyasa koşullarında değerlendirilerek verimli hale gelmesini sağlanabilir. Bölgede kalkınmanın sağlanmasında yardımcı olacak faaliyetler için devletten gerekli yasal-hukusal yardımlar talep edilebilir. Bu bakımda söz konusu müdahalenin rasyonel kriterler kapsamında olması kaydıyla DPT ve KOSGEB başta olmak üzere çeşitli devlet kurumları daha aktif olarak devreye sokulmalıdır (Ercan, 2006:72-74).

1.5.1. Bölgesel Kalkınma Politikasının İlkeleri

Günümüz ülkelerin bölgeleri arasındaki ekonomik, sosyal, kültürel ve politik açıdan farklılıklar olduğu bir gerçektir. İktisatçılar, ekonomik kalkınmanın her yerde aynı anda ve aynı şekilde başlamasının imkânsız olduğunu savunmaktadırlar. Dolayısıyla coğrafi konumlar, teknik gelişmeler, doğal kaynaklar vb. faktörlerin gelişmeyi bir başlangıç noktası etrafında birleştirdiklerini ifade etmektedirler (Bayraktutan, 1994:3).

Bölgesel kalkınma politikasının ilkelerini üç kategoride ele almak mümkündür. Bu ilkeler; sosyal fayda ilkesi, kalkınma kutbu ilkesi ve halkın katılımı ilkesidir (Dinler, 2001:199).

1.5.1.1. Sosyal Fayda İlkesi

Bölgesel kalkınmanın birinci ilkesi “sosyal fayda” ilkesidir. İşletmenin karlılık amacına yönelik yatırım kararlarında, işletmenin bireysel faydası ile toplumun sosyal faydası çakışabilmektedir. Özel sektör kurum ve kuruluşlar kısa dönemde verimli faaliyetlere yönelir ve kendisine en çok avantaj sağlayan bölgelerde faaliyetlerini yoğunlaştırır ve yüksek kar oranı elde etme fikrini taşımaktadır. Özel sektör kurum ve kuruluşlar kar maksimizasyonu beklentisi ile uzun dönemde verimli olabilecek altyapı yatırımlarına yönelmemekle birlikte, geri kalmış bölgelerde de yer seçmemektedirler. Bölgeler arası ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklarının azaltılması amacıyla geri kalmış bölgelerde ekonomik dinamiğinin sağlanması gerekmektedir (Şahin, 2008:19). Bu noktada geri kalmış bölgelerde devlet eliyle üniversitelerin açılması ve buna bağlı olarak üniversite öğrencileri, çalışan personelleri ve üniversitenin kurumsal harcamaları bölgenin canlanmasına katkı sağlamaktadır. Nitekim üniversite sayesinde canlılık kazanan bölgelerde firmaların bu bölgelerde yatırım yapma cesaretini artırmaktadır.

Bölgesel kalkınma politikasının birinci ilkesi, geri kalmış bölgelerde sosyal karlılığı yükseltmek amacıyla ekonomik yatırımlarının devletçe yapılması uygun görülmektedir. Kısacası kalkınmanın başlanmasını ve devamlılığını sağlamak amacıyla yatırımların devlet tarafından gerçekleştirilmesini öngörülmektedir (Dinler, 2001:200).

Toplam faydayı yükseltebilmek için ekonomideki kıt kaynakların etkin bir şekilde tümünün üretime katılması gerekmektedir. Dolayısıyla bölgeler arası ekonomik ve sosyal gelişme farklılıkları minimize etmek maksadıyla geri kalmış bölgelerde dinamizmi sağlayacak, ekonomik karlılığı düşük ancak sosyal karlılığı yüksek olan yatırımların kamu tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Durgun, 2006:48-49). Ayrıca devlet geri kalmış bölgelerde yatırımcıların bu bölgelerde yatırımlar gerçekleştirmesi için alt yapı yatırımları ve mali vergisel teşvik tedbirleri alması gerekmektedir.

Devlet müdahalesi ile birlikte sosyal faydayı artırmak amacıyla bölgelerin sahip olduğu avantajları açığa çıkarmak gerekmektedir. Belli kaynak ve potansiyele göre

yerel halkın dayanışma içerisinde, bilgi ve öğrenme ile yerel içsel bir bütünleşme gelişmeyi sağlayarak sosyal faydanın sağlanacağı öngörülmektedir. Nitekim bunun en hızlı bir şekilde gelişme göstermesi, söz konusu bölgede bilginin üretildiği, yayıldığı ve araştırmaların yapıldığı kurumlar olarak üniversitelerin açılmasıyla mümkün olmaktadır.

1.5.1.2. Kalkınma Kutbu İlkesi

Bölgesel kalkınmanın ikinci ilkesi “kalkınma kutbu” ilkesidir. Fransız iktisatçı F. Perroux’a görüşleri doğrultusunda önce yatırımların bir bölgede toplamaya başladığı ve daha sonra bu bölge zamanla kalkınmanın merkezi haline geldiği ve bu bölgenin diğer bölgelere göre oranla çok daha hızlı kalkınmakta olduğudur (Dinler, 2005:273). Daha açık bir ifadeyle ekonomik kalkınma, ülkelerin bütün bölgelerinde aynı anda başlamadığı ve dolayısıyla kalkınma için en uygun koşullara sahip belli bölgelerde başladığı tüm dünya ülkelerinde görmek mümkündür. Yatırımlar en uygun koşullara sahip olan bu bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bu bölgeler belli bir yoğunluğa eriştikten sonra farklı kanallarda değişen birtakım etkilerle tüm ekonomiye yayılmaktadır (Dinler, 2001:285).

Kalkınma kutbu oluşum süreci, sanayileşme süreciyle birlikte ortaya çıkan bölgesel ekonomik kalkınmışlık farklılıkları ifade etmektedir. Kalkınma kutbu coğrafi temellerden ziyade kendi sektörlerinde lider seviyesinde olan firmaların belli bir bölgede yoğunlaşmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda, lider konumunda olan firmaların yeni ileri teknoloji ve geniş piyasa hacmine sahip olduklarından dolayı çevresini yoğun bir biçimde etkilemektedir. Bu bakımdan lider konumunda olan firmalar iletişim halinde olduğu endüstrilerle oluşturduğu kalkınma kutbu, ekonomideki diğer sektörlerle oranla daha hızlı büyümesini sağlamaktadır (Toprak, 2012:19).

Kalkınma kutuplarının değişik şekillerde oluşturulabileceği görünmektedir. Nitekim yeni bir kutup oluşturulurken yatırımların tüm sektörlerle yöneltilmesi gerekmektedir. Örneğin, seçilen bölge veya bölgelerde yeni endüstri alanlarını saptayarak işgücüne çalışma imkânı sağlanabilir ve işsizlik sorununa çözüm üretilebilir. Bu bakımdan yeni endüstrilerin yaptıkları ekonomik faaliyetler, çarpan etkisiyle diğer bölgeleri de harekete geçirebilir ve ölçek ekonomisi noktasına gelerek önemli bir değer kazanabilir. Kalkınma kutbu yaklaşımında, etkileşim halindeki endüstrilerin sahip

oldukları avantajlar (yetişmiş insan gücü, altyapı, teknoloji, haberleşme, nakliye vb.) sebebiyle maliyetlerini minimum noktaya indirilebilmektedir. Fakat belli bir düzeye ulaştıklarından sonra çeşitli ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlar ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Örneklendirilirse, çarpık kentleşme, çevre kirliliği, ulaşım sorunları bunların en önemlilerindedir.

1.5.1.3. Halkın Katılımı İlkesi

Bölgesel kalkınmanın üçüncü ilkesi ise “halkın katılımı” ilkesidir. Halkın katılımı ilkesi, bölgesel kalkınmanın faaliyetlerine, karar ve uygulama safhalarında fiilen ya da danışman olarak katılmalarını ifade etmektedir. Başka bir deyişle bölgesel kalkınma planlarında halkın katılmasını ifade etmektedir. Halkın bölgesel kalkınma politikalarına katılması, bölgesel kalkınma programlarına canlılık katmakta ve bölgedeki faaliyetlerin bölgede yaşayan halk tarafından denetlenmesi mümkün kılmaktadır (Dinler, 2001:274).

Bölgesel kalkınma planların hazırlanma ve uygulama aşamasında, halkın katılımı ilkesi doğrultusunda bilgilendirme, ortak çalışma, danışma, delegasyon gibi metotlar uygulanabilmektedir. Dolayısıyla bölgede yaşamakta olan bireylerin, bölgesel kalkınma faaliyetlerinin karar ve uygulama aşamasında görüş sahibi olarak katılmasını savunmaktadır (İldırar, 2004:18).

Bölgesel kalkınma politikaların başarı sağlanması ancak halkın ekonomik ve sosyal kararlarda söz sahibi olmakla mümkün olabilmektedir. Bölgesel kalkınma programlarına halkın katılması, ekonomik yaşamda uygulanan demokratik ilke gereğidir. Halkın katılım ilkesi olmaksızın yapılan bölgesel kalkınma politikaları ise halkın programlara katılmaması, halktan kopmuş, halkın ihtiyaçlarına cevap vermeyen, atıl durumda olan bir program olmaktan öte başka bir şey olmayacaktır. Böylelikle haktan kopuk hazırlanmış ve uygulamaya konulmak istenen bölgesel kalkınma programının bir işe yaramadığı gibi bölge gelişimine bir katkısı da olmayacaktır (Acar, 2006:11).

Bölgesel kalkınma programlarının daha doğru anlaşılması ve bölgedeki ihtiyaçlara yönelik olması bakımında özellikle üniversitelere büyük görevler düşmektedir. Akademisyenlerin bölgesel kalkınma programların teorik ve bilimsel altyapısını oluşturarak, bölgesel kalkınmanın politik tarafını minimize etmeleri gerekmektedir.

Bölgesel kalkınma programları üniversite, sanayi ve diğer kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlanmalıdır (Acar, 2006:12).

1.5.2. Bölgesel Kalkınmanın Amaçları

Bölgesel kalkınma amaçları çeşitli biçimlerde ifade edilmektedir. Bölgesel dengesizliğin azalması, kaynakların, iktisadi faaliyetlerin ve nüfusun bölgeler arasında dengeli dağılımın kolaylaştırılması; bölge imkânlarının değerlendirilmesi, gelişmenin ülkeye yayılması; bölgesel gelişme; bölgesel idari örgütün bölgesel kalkınma sorunlarına adaptasyonun sağlanmasını ifade etmektedir (Bayraktutan, 1994:199-200).

Günümüz bütün dünya ülkelerinde sosyo-kültürel ve ekonomik bakımında farklı şiddette de olsa bölgesel farklılıklar görmek mümkündür. Bölge, ülke içindeki bölgelerin gelişmişlik düzeylerinde farklılıkların olması geri kalmış bölgelerin kalkınma amacına yönelik özel politika ve projelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Her ülkenin gelişmişlik düzeyleri farklı olduğunda belirlenen kalkınma planları da farklılıklar içermekle birlikte temel amaç bölgeler arası kalkınma farklılıklarını gidermektir (İldırrar, 2004:134).

Bölgeler arası gelişmişlik açısından birbirinden farklılık arz eden, coğrafi konum, sosyal ve ekonomik gibi faktörlerin, bölgeler arasında farklı ölçeklerde oluşarak bölgesel dengesizliklere neden olmaktadır. Bölgeler arası dengesizliklerin artması, özellikle kalkınmakta olan ülkeler için büyük sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların aşılması için en önemli tedbirlerin başında bölgesel kalkınma politikaları gelmektedir. Bölgesel kalkınma politikalarının genel ekonomi politikasından üretilen büyüme, istikrar ve dengeleme ve eşitleme olmak üzere üç temel amacı bulunmaktadır.

1.5.2.1. Büyüme Amacı

Genel ekonominin daha hızlı büyümesi için bölgelerde büyüme için gerekli ön koşulları yaratmasını ifade eden birinci amaç büyüme amacıdır. Nitekim iktisadi büyüme ve kalkınma bütün ülkelerin temel amacı olmaktadır. Dolayısıyla bu amaca ulaşabilmek için ülkelerin elindeki kaynak ve olanaklarını en verimli şekilde kullanabilmesi ile mümkün olabilmektedir.

Bölgesel kalkınma politikalarının amaçlarından büyüme çerçevesinde genel ekonominin daha hızlı büyüebilmesi için bölgelerde büyümenin sağlanmasına uygun ön

koşulların yaratılması hedeflenmektedir. Ekonominin daha hızlı büyümesini gerçekleştirmek için özel ve kamusal etkin koordinasyon yoluyla, üretim unsurlarının en iyi dağılımı sağlanması gerekmektedir (Ildırar, 2004:18).

1.5.2.2. İstikrar Amacı

İkinci amaç ise ekonomide istihdam ve gelirin mümkün oldukça istikrarlı gelişmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Bunun için bölgesel kuruluş yerleri ve üretimin yapısını dönemsel ve yapısal dalgalanmalara bağlı olarak azalmasını önlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bölgesel iktisat politikasında, bölgesel ve sektörel yapı politikalarının düzenli bir yapı ile bölgelerin ekonomik yapılarını kendi içinde dengeli olmasını amaçlamaktadır. Ülke içindeki gelişmemiş bölgelerin, gelişmesini sağlamak amacıyla özel ve kamusal yatırımlarının etkin bir şekilde yönlendirilmesi ve üretim unsurlarının optimal dağılımının sağlanması gerekmektedir (Ildırar, 2004:20).

Geri kalmış bölgelerde yeterli istihdam olanaklarının olmayışı gizli ve açık işsizliğe neden olmaktadır. Dolayısıyla gelir düzeyinin düşük olmasına neden olmaktadır. Üretim ve istihdamda istikrarın sağlanabilmesi için işletmelerin bölge içindeki kuruluş yeri ve üretim yapısını iyi planlamalıdır (Aydın, 2012:12).

1.5.2.3. Dengeleme ve Eşitleme Amacı

Son olarak da ekonomik kaynaklarının bölgeler arasında dengeli ve göreceli olarak eşit dağılım ve donatımının sağlanmasına yönelik dengeleme ve eşitleme amacı söz konusudur. Dolayısıyla bölgeler arasındaki gelir ve refah dengesizliği azaltılarak bölgede sağlıklı çalışmalar ve yaşamsal koşullarının oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla bölgelerde oldukça eşit altyapı hizmetlerinin ileri düzeye olmasına önem gösterilmelidir (Ildırar, 2004:20).

Bölge ekonomilerinin gelişmesinin yanında sosyal sermaye olarak eğitim, sağlık ve yaşam koşullarını yükseltecek yapıların oluşturulması gerekmektedir. Bu konuda üniversitelere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Üniversitelerin bölgesel kalkınma planlarının amaçlarına ulaşılması bakımında bireylere kaliteli eğitim ile birlikte ekonomik faaliyetlerin ve nüfusun coğrafi bölgeler arasında uyumlu dağılımını kolaylaştırmak için devletle işbirliği içinde birtakım çalışmaların yürütücüsü konumunda olması gerekmektedir. Örneğin kendi bünyesinde okumakta olan öğrencilerine, bulunduğu bölgede yeni fikir ve çalışmalarla iş sahasını genişletebilir.

1.5.3. Bölgesel Kalkınmanın Araçları

Bölgesel kalkınma politikasının araçları gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için farklı olabildiği gibi, canlılığını kaybeden gerilemekte olan bölge için farklı, o zamana kadar hiçbir gelişmenin olmadığı biraz gelişmiş bölge için farklı olabilmektedir. Bu farklılıkları göz önüne alarak, bölgeleri veya ülkeleri sınıflandırmak, her bir kategori için araçları neler olabileceği belirtmek yerine genel olarak bölgesel kalkınma politikasının neler olabileceği irdelenecektir. Dolayısıyla bölgesel kalkınma politikasının araçları aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (İldırar, 2004:20). Bunlar;

- Bölge planlama,
- Kamu yatırımlarını gerçekleştirilmesine yönelik,
- Yönetimsel örgütün bölgesel kalkınma sorununa uyumu,
- Mali ve vergisel teşvik önlemleri,
- Girişimciliği teşvik etme esası,
- Diğer araçlar

Bölgesel kalkınma politikası araçları her ülkede hatta her bölgede sorunun niteliğine ve araçların uygulanmasını gerçekleştirecek imkânlarla göre farklılık göstermektedir. Dinler (2005:279)'in de ifade ettiği gibi “bir tane değil, farklı araçlarla farklı sonuçlara erişmeyi amaçlayan birden fazla bölgesel kalkınma politikası vardır.”

1.5.3.1. Bölge Planlaması

Bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi için kullanılan bölgesel kalkınma politikasının araçlarından biri, bölge planlamasıdır. Bölge planlaması, kalkınma için bir çerçeve oluşturduğu için önem arz etmektedir. Bölge planlaması, ekonominin yanı sıra çevresel, sosyal, kültürel ve siyasal boyutları da olan kalkınmayı gerçekleştirebilmek için kullanılan bir araçtır. Sorumlu kurumlar tarafında bölgesel kalkınmaya ait amaç ve araçlarının belirlenerek kaynakların eşgüdümlü ve verimli olarak kullanılmasını temin eden bir yöntemdir (Cilavdaroğlu, 2008:16).

Her ülke bölgeler arasındaki farkı gidermek ve geri kalmış bölgeleri kalkındırmak amaçlı, çeşitli önlemler almaktadır. Bununla ilgili bölgesel kalkınma planları hazırlanmaktadır. Ülkemizde de bölgesel kalkınma ve bölgesel dengesizlikleri giderme amaçlı planlar yapılmaktadır. Özellikle planlı dönemle birlikte birçok kısa, orta ve uzun vadeli programlar, bölgesel planlar ve projeler yürütülmüştür.

Planlamanın temel amacı, sistemin istikrarlı olabilecek şekilde koordine edilmesiyle üretim hedeflerini ortaya çıkarabilecek şekilde, ülkenin ya da bölgenin ekonomik kalkınmasına ait geniş perspektif elde etmektir. Dolayısıyla içerik ve kapsam açısından, ülke, bölge, alt bölge ya da metropoliten alan, il, kent ölçeğinde ele alınmaktadır (Ildırrar, 2004:21).

Ülkemizde bölgeler arası gelişmişlik farkının minimize edilmesi çabaları, kaynak israfı önleyerek en rasyonel kullanımın belirlenmesi ve dengeli bir kalkınma sağlanması açısından bölge planlamasını çok önemli bir araç olarak görmektedir. (DPT, 2000:80).

1.5.3.2. Kamu Yatırımları

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bölgeleri arasında gelişmişlik farklarının azaltılması amacıyla başvurulan diğer önemli bir araç ise, kamu harcamalarının sistematik bir şekilde yapılmasıdır. Devlet göreceli geri kalmış bölgeye kamunun elde ettiği gelirden daha çok harcama yaparak, bölgeye ek bir satın alma gücü aktarabilmektedir. Dolayısıyla hem aktarılan satın alma gücüyle bölgede bir canlanma başlayacak hem de yapılan kamu harcamalarıyla bölgenin üretim kapasitesini artıracaktır. Bu bakımda eksik altyapıların tamamlanması işletmeler için cazip hale gelmiş bir bölge olacaktır (Bayraktutan, 1994:200).

Az gelişmiş bölgelerde gelişme göstermesi bakımında, sanayileşme aracıyla kalkınmanın başlatılabilmesi için ilk olarak devletin bu bölgelere yatırım yapması, işletmeler için cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Devletin bölgedeki işlevsiz üretim potansiyelini harekete geçirerek bölgedeki faaliyetlerin hız kazanmasını sağlaması gerekmektedir (Ildırrar, 2004:26).

Kısacası kamu harcamalarının sistematik bir şekilde bölgesel dengesizlikleri gidermek amacıyla ilgili alanlara aktarılması gerekmektedir. Çünkü bölgesel dengesizliği minimize eden ülkeler genellikle az gelişmiş bölgelere başta daha fazla kamu harcamaları yapmaktadırlar. Bölgenin tercih edilebilir bir duruma getirilmesi, daha çok harcama yapılabilir potansiyele ulaştırılması ve refahın artırılması için bu yöntem uygulanmaktadır (Çarkçı, 2008:44-45).

1.5.3.3. Yönetimsel Örgütün Bölgesel Kalkınma Sorununa Uyumu

Bölgesel politikaların uygulamasında, mevcut yönetimsel örgütün bu politikalarının gereklerine cevap vermesi genel olarak zor olmaktadır. Bölgesel

kalkınma planlarının hazırlanması ve uygulanması için yeni bir bölgesel örgütlemeye gitmek gerekebilmektedir. Bu durumlarda yetki devri, yetki genişliği ve yerinde yönetimi gerçekleştirmek gerekmektedir. Hem yönetimin mali olanaklarını ve personel kalitesini yükseltmek hem de gelenekçi yönetimin çerçevesi dışında özel kuruluşlarla bölgesel politikalar faaliyete geçirilmeye çalışılmalıdır (Ildırar, 2004:34)

Günümüzde rekabetçi üstünlüğü ile yerleşen bilgi, ağ yapı ve kurumsal diyalogların inşası ile sosyal sermayeye dayanan yeni bölgesel politika anlayışı kendini göstermiştir. Dolayısıyla sadece firmalar arasında değil, aynı zamanda firmalar ile yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve diğer bölgesel kuruluşlar arasındaki ilişki-ağ yapı-inovasyon üçgeni şeklinde olmaktadır. Bilimsel ve teknolojik altyapı bölgesel politikaların içeriğini belirlemekte tek başına yeterli görülmemektedir. Dolayısıyla inovasyon terimi bölgesel politikalarda önemli bir yere sahiptir. Bu bakımda bilimsel, teknolojik ve inovasyon yapısına uygun ve bölge koşulları göz önünde bulundurularak daha pratik kararların alınmasını sağlayan yeni bir örgütleme ihtiyacı doğmaktadır (DPT, 2006:16-17).

1.5.3.4. Mali ve Vergisel Teşvik Önlemleri

Devletin bölgesel politikaların amaçlarını gerçekleştirme doğrultusunda özel sektörün geri kalmış bölgelerde yatırım yapmaları için mali ve vergisel teşvik gibi unsurlarla özel sektörün, gelişmemiş bölgelerde yatırım yapmasını cesaretlendirecek önlemlerin önemsendiği görülmektedir (Ildırar, 2004:37).

Mali ve vergilendirme uygulamaları; ekonomik, sosyal ve siyasal boyutlu geniş bir kavram olup, ulusal veya uluslararası gelişmelerden etkilenmektedir (Armağan, 2009:200). Dolayısıyla az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında mali ve vergisel teşvik uygulamaları önemli katkı sağlamaktadır.

Yatırımlarının maliyetini düşürme ya da karlılığını artırmaya yönelik önlemler, yalnızca geri kalmış bölgelerin canlandırması amacına değil, aynı zamanda birçok geri kalmış ülkede ekonomik gelişmeyi sağlamak için, sanayi sektörünün geliştirilmesi amacına da yönelik olarak uygulanabilmektedir (Ildırar, 2004:37). Bu bakımda az gelişmiş bölgelerdeki yatırımlarının canlandırılması için ilk olarak bölgedeki girişimcilerin bazı mali ve vergisel teşvik tedbirleri ile yatırıma yönlendirilmesi gerekmektedir (Öztürk ve Uzun, 2010:105).

Mali teşvikler genellikle tarım ve imalat sanayisi ile ilgili faaliyetlere verilmektedir. Hizmet sektörü, tarım ve imalat sanayisinden daha az bu teşviklerden yararlanmaktadır. Uygulanan mali teşvikler, ülke ve bölgelerden birtakım değişikliklerinin içermesiyle birlikte genel ölçütler açısından aynı özellikler göstermektedir. Bunları beş grup altında toplayabiliriz (Cilavdaroğlu, 2008:18).

- Özel krediler ve faiz sübvansiyonları,
- Hibeler ve sermaye katılımları,
- Vergideki indirim ve istisnalar,
- Özel amortisman uygulamaları,
- İşçiler için verilen sübvansiyonlar.

1.5.3.5. Girişimciliğin Teşvik Edilmesi

Girişimci, günün koşullarında bilgi temelli, genel eğitime ve kendisine uygun bir alan seçerek veya bilgisini girişimcilğe yönlendirilen herhangi bir finansman yönetimi kullanıp topluma, çevreye ve tüm insanlığa yarar sağlayan, tutarlı risk alabilen kişidir. Toplum ve çevre yararı için mal ve hizmet üreten ekonomik gereksinimini, ekonomik zenginliğini, bağımsızlığını aşmayı planlayan ve bu plan ve program çerçevesinde giriştiği işte yenilik doğurarak ve bu yenilikleri sürdürme arzusu ve çabasında olan kimselere girişimci denmektedir.

Girişimci, yönetici, organize eden, inisiyatif kullanan, idare eden gibi nitelikleri ile yönetim bilimini; arz ve talebi yönlendirilen, yatırım yapan, pazar arayan gibi yönleriyle ekonominin; atak, yaratıcı, yenilikçi, kendine güvenen, cesur gibi sıfatlarıyla psikolojinin ve tüm bunları bütünü üzerine global alanda oynadığı rol ve yapı içindeki yeri yönüyle de sosyolojinin ilgi alanına girmektedir (İldırar, 2004:40).

Girişimciliğin bilenen temel özelliği üretim faktörlerini bir araya getirerek üretici ve tüketicilerinin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri üretilmesidir. Nitekim girişimci, kendisinin veya başkalarının sahip olduğu değerleri ürüne dönüştüren kişidir.

Az gelişmiş bölgelerinin ekonomik gelişmesini sağlayacak ve yerel kaynaklarla üretimin gerçekleştirilmesi için girişimcinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Az gelişmiş bölgelerde girişimcilik faaliyetlerinin artırılması için devletin gerekli altyapı yatırımlarının yapılması gerekmektedir.

Az gelişmiş bölgelerde girişimciliğin ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in (KOBİ) teşvik edilmesi bölgesel kalkınmayı sağlayan önemli faktörlerden birisidir. Girişimciliğin önünü açmak maksadıyla, işletme kurulmasını özendirilecek uygulamalar yapmak gerekmektedir. Bu uygulamalar içsel büyüme potansiyeli hayata geçirecektir. Ayrıca az yatırımla üretim ve ürün çeşitliliğini sağlayacak ve düşük maliyetleriyle istihdam imkânı oluşturan, bireysel tasarrufları canlandırılacak ve esnek üretim sistemine sahip KOBİ'lerin teşviki bakımında ekonomiye katkılar sağlayabileceği hiç kuşkusuzdur (Cilavdaroğlu, 2008:19).

İKİNCİ BÖLÜM

BÖLGESEL KALKINMADA ÜNİVERSİTELERİN ROLÜ

2.1. ÜNİVERSİTE KAVRAMI

Üniversite kavramı ilk bilim dili olan Latince'deki "Universitas" teriminden türetilmiş ve ilk kez Ortaçağ'da kullanılmaya başlanmıştır (Erdem, 2006:199). Üniversite terimi Latince'de topluluk ya da lonca anlamına gelmektedir. Bununla kast edilen, öğrenci ve hocaların birlikte kurmuş oldukları özel statülü birliklerdir (Yolharitasi, t.y.).

11. ve 12. Yüzyıllarda Avrupa'da, yönetimin öğrenci loncalarında olan Bologna Üniversitesi (1088), öğrencilerin öğrencilerden ziyade hocalar etnik ve yöresel kimliklerine ya da konuşulan dile göre loncalara ayrılan Paris Üniversitesi (Yaklaşık 1150) ve ayrı fakülteler yerine, farklı mekânlardaki kolejler şeklinde örgütlenen Oxford (yaklaşık 1167) ilk kurulan üniversitelerdendir. Bu üniversiteler o çağın özelliklerine örgütlenmişlerdir. Dolayısıyla araştırmacılardan ve öğrencilerden oluşan bu üniversiteler daha çok lonca niteliğindedirler. Bu dönemin şartlarında başlangıçta siyasi gücün temsilcisi, kral ve din otoritenin temsilcisi Papa'nın yayımladığı fermanlarla kurulmuştur. İlk Amerika üniversiteleri din adamları yetiştirmek ve seçkinlerin çocuklarına genel eğitimleri vermek amacıyla kurulmuştur (Savaş Yavuzçehre, 2016). Her ne kadar üniversiteler kilise gibi batı toplumun köklü kurumları olarak kabul edilirse de Avrupa'daki ilk üniversiteler, İspanya'daki, Sicilya'daki ve Haçlı seferi sırasında diğer İslam coğrafyasındaki bilim ve eğitim alanında birçok konuda derinden etkilenmişlerdir (Küçükcan ve Gür, 2009:41-42).

Dünya tarihinde yükseköğretim, hiç kuşkusuz üniversite kurulumu ile başlamamıştır. İlk çağlardan beri yükseköğretim varlığını sürdürmüştür. Antik Yunan'da akademiler, Hıristiyan dünyasında Katedral ve Manastırlar, İslam dünyasında medreseler, bilgin/alim veya hakim/kadı yetiştirmek gibi yükseköğretim işlevlerini yerine getirmişlerdir (Yolharitasi, t.y.). Avrupa karanlık çağı yaşarken, İslam ülkeleri medrese, bilgi ve ilim merkezleri haline gelmişlerdir. 10.yüzyılda kurulan El-Ezher ve 11.yüzyılda kurulan Nizamiye medreseleri, Orta Çağın en önemli yüksek öğretim kurumları arasındadır. Batı'da üniversitelerini biçimlenmesi ve kurumlaşmasında

önemli derece katkı sağlayan Batı'daki okul locaları ve İtalyan Rönesans'ındaki hümanizm kökenleri doğrudan doğruya İslam toraklarındaki medrese ve okullardan gelmiştir. Orta Çağ Batı'sında gördüğümüz okul locaları ve İtalyan Rönesans'ındaki hümanist entelektüel hareket, modern yükseköğretimlerini oldukça etkilemiş ve bazı nitelikleri halen modern yükseköğretiminin parçası olmayı sürdürmektedir (Küçükcan ve Gür, 2009:42).

Üniversite kavramına pek çok farklı kişiler, farklı dönemlerde farklı anlamlar, işlevler yüklemiştir. Dolayısıyla üniversitenin uygun üniversite modeli adı altında tek bir modelle ifade edilmeyeceğidir.

Üniversite, önemli derecede eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. alt bölümlerden meydana gelen ve öğrencilere belirli ihtisaslar kazandıran öğretim ve araştırma kuruluşlarıdır (Türkçebilgi, 2017). Üniversite kavramı, bilimsel üstünlüğün, akademik yeteneğin, yönetim başarısının gösterdiği ortamı ifade etmektedir.

Üniversite, insanın düşünsel gücünün bütün sınırlarını içeren, akıl sürecinin duygusal sürecin önünde yer aldığı, kişilerin olayların görmesine ve tartışmasına olanak sağladığı ve felsefi bir tartışma ortamı oluşturduğu bir kurumdur. Başka bir deyişle üniversite, evrensel ölçekte bağımsız ve tüzel kişiliğe sahip, yüksek düzeyde öğretimi sağlamak amacıyla bir araya gelmiş hocalardan ve öğrencilerden oluşan kurumdur (Wikipedia, t.y.).

2.1.1. Üniversitelerin Amaçları, Görevleri ve İşlevleri

Üniversiteler en genel tabiriyle, yüksek düzeyde bilimsel araştırmalar yaparak bilgi ve teknoloji üretmeyi, ürettikleri bilgiyi yaymayı ve bu yolla bölgesel hatta ulusal kalkınmaya destek verirken bunun birlikte evrensel gelişmeye katkıda bulunmayı amaçlanmaktadır (Erdoğan vd., 2007:4). Bilimsel araştırma yapmayı ve yaptığı bilimsel araştırmalarıyla toplumsal gelişmeye katkı sağlamayı ve nitelikli insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan üniversiteler, bilim üreterek, özgür düşünmeyi ve tartışmayı özendirerek ve bu tip etkinlikleri destekleyerek, eğitim ve öğretim programları ile bütünleştirilerek başarı sağlanabilir.

Üniversiteler sosyal, toplumsal ve ekonomik gibi bazı görevler üstlenmektedir (YÖK,1981). Bunlar;

- Çağdaş uygarlık ve eğitim-öğretim kuralları çerçevesinde belli bir düzen içinde, toplumun ihtiyaç duyduğu ve kalkınma politikalarını ilke edinilerek, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak,
- Çeşitli düzeyde yüksek öğretimi gerçekleştirmek, ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmek ve bu insan gücünün niteliğini yükseltmek,
- Yüksek öğretim faaliyetlerini örgün, yaygın, sürekli ve uzaktan eğitim gibi metotlar kullanılarak, toplumun hayatın devamı için önem arz eden tarım alanında modernleşmeyi sağlayacak eğitimlerinin verilmesini sağlamak,
- Ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel yönlerinin gelişmesi için özel ve kamu kuruluşlarıyla işbirliği yapmak ve önerilerde bulunmak ve bilimsel, kültürel, sosyal ve ekonomik yönlerin, öğretim ve araştırma konusu yapmak ve bu konuda ilerlemenin lokomotifi olmak,
- Bölgelerdeki tarım ve sanayinin gelişme göstermesini ve ihtiyaçlara uygun mesleki açıdan elemanların yetişmesini sağlamak,
- Bilginin ilerlemesi ve buna bağlı teknolojik gelişmelerle sanayi, tarım ve sağlık hizmetlerinin gelişimini ve hizmetlerde modernleşmeyi, üretimde verimliliği sağlamak,
- Eğitimde teknolojinin üretmesi, geliştirilmesi, kullanımı yaygınlaştırılmasını sağlamak,
- Kültür yenilenmesi ve nesilden nesille aktarılmasını sağlamak,
- Yükseköğretimde bireylerin uygulamalı çalışmalarda bulunmasına imkân tanınması ve eğitim-öğretim esaslarını geliştirerek verimli çalışmalar yaparak faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak,
- Toplum yaşam standartlarını yükseltecek, bilgi ve beceri düzeyini arttıracak bilimsel verileri çeşitli yöntemlerle farklı kanallarda yaymak,

Yukarıda sıraladığımız maddelerden de anlaşılacağı üzere üniversitenin birçok sosyal, toplumsal ve ekonomik görevleri vardır. Dolayısıyla üniversitenin temel görevlerinden en önemlisi gerekli insan sermayesini yetiştirmek, bilginin üretilmesin ve yayılmasını sağlamaktır.

Üniversiteler, bilgi üretme ve yayma noktasında hiçte azımsamayacak derecede büyük öneme sahiptir. Üniversiteler, kültürleri geliştirme ve yayma, mesleki eğitimi verme, bilimsel araştırma ve bilim adamı yetiştirme işlevleri bulunmaktadır. Fakat

günümüzde azda olsa üniversitenin temel fonksiyonu olarak meslek kazandırma işlevi ön plana çıkmıştır. Elbette ki bu işlev küçümsenemez. Ancak meslek edindirme yönünün ağır bastığı üniversiteler halen ülkemizde yerini korumaktadırlar. Bu anlayış beraberinde birçok sorun üretmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin bilgi üretme ve yayma noktasında zihin dünyasının kültürel bağlardan kopuk, daha çok bilgi alanına kayması oldukça tehlikeli sorunları ortaya çıkarmaktadır. Çünkü bu durum entelektüellerin sadece bilgi aktarıcı olma noktasına getirmektedir (Atila, 2009).

Üniversitelerin meslek edinilme kurumları olarak gören bireyler, üniversite mezunu olunduktan sonra, meslek sahibi, bilgili, ancak kültürel anlamında eksik bir şekilde hayatlarını devam ettirmelerine neden olmaktadır (Yıldırım, 2000:1-14). Üniversitelerin eğitim ve öğretimde temel esasları bireyleri meslek sahibi yapmak olunca, bireyler eğitimsiz olarak üniversiteleri bitirmesine neden olmaktadır. Bu da toplumumuzda diplomalı işsizleri doğurmaktadır. Dolayısıyla gençlerin üniversitelerden hayal ettikleri eğitimin gerçeklerle uyuşmaması, gençlerden yılgınlık ve sistemden soğumaları görülecektir (Atila, 2009).

Üniversiteler, toplumsal sorunlara çözüm getirmekle birlikte, bireylerin ufkunu açmak, toplumu yöneten kişilere ise geniş görüşlülük verebilmelidir. Üniversiteler sadece bilgi aktarıcı merkezler değil, kültürlerle donatan bireylerin yetiştirme merkezi olmalıdır. Üniversiteler aktarmacılıktan ziyade derinlik ve nitelik araştırmalar önem vermesi gerekmektedir (Atila, 2009). Nitekim kültürel aktarım, meslek eğitimi, bilimsel araştırma ve bilim adamı yetiştirme gibi birçok işlevini yerine getiren üniversiteler gelişme göstermektedirler. Dolayısıyla gelişme gösteren üniversiteler yapısı ve hedefleri dünyadaki sosyo-ekonomik ve toplumsal değişmelere paralel olarak dönüşüm yaşayan dinamik bir yapı kazanmaktalar.

Günümüz modern üniversiteler, örgün eğitim-öğretim, uzaktan eğitim ve yaşam boyu öğretim programlar aracılığıyla iş gücünün ihtiyaç duyduğu bireyleri entelektüel ve teknik becerilerle kazandırılarak gerekli insan sermayesini yaratma, bilimsel araştırma ve projeler yardımıyla yeni bilgi üretme ve toplumla paylaşmak, üniversitenin ve personellerinin bölgesel kurul ve kuruluşlarına dorudan teknik ve bilimsel destek sağlayarak, bölgesel kalkınmada önemli etkide bulunmak, sanayi ile işbirliği içerisinde

yenilik oluşturmak ve çevreye duyarlılığı artırmak gibi bir takım işlevleri bünyelerine katmaktadırlar (Toprak, 2012:38-39).

2.2. ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.2.1. Dünyada Üniversitelerinin Tarihsel Gelişimi

Üniversitelerin tarihsel kökenleri, Eflatun'un Academia'sına (M.Ö.400), Aristo'nun Lyceum'una (M.Ö.387) ve İskenderiye Müzesi'ne (M.Ö.330-200) kadar uzanmaktadır. Üniversitenin tarihsel geçmişi hakkında tam net bir bilgi olmamasına rağmen bir görüş birliği sağlanabilir. Bu bakımda Arslanoğlu (2002) üniversitenin tarihsel gelişimine yönelik iki farklı görüşte bulunmuştur. İlk görüşe göre üniversite geleneği Sümerlilerde başladığıdır. Bu görüşü ise, M.Ö. 3000'li yılların ortalarına doğru Sümer'de mabetlere dayanmaktadır. Okuma-yazma öğretmek ve saray çalışanlarını eğitmek için faaliyet gösteren mabetlerin varlığını kanıt göstermektedir. İkinci görüş ise, Katedral okullarının Batı Avrupa'da lonca geleneği içinde 12. Yüzyıldan itibaren geliştiği gösterdiğini savunmaktadır (Arslanoğlu, 2002:4).

İkinci görüşe göre, üniversite kavramı bugün anladığımız manada ilk kullanışı 11.yüzyılın sonlarında ve 12.yüzyıl boyunca Avrupa'da geç feodal dönemin sosyal-kültürel şartlar içerisinde ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla, Bologna Üniversitesi (1088), Paris Üniversitesi (Yaklaşık 1150) ve Oxford Üniversitesi (yaklaşık 1167) ilk kurulan üniversitelerdendir (Toprak, 2012:41). Bu iki ayrı görüş kafalara soru işareti bırakmaktadır. Dolayısıyla üniversite ve yükseköğretim ayrımı yapmakta yarar vardır. Bilim tarihçisi J.D. Bernal, tarihte ilk üniversitenin medreselerin varlığıyla başlamıştır. Bernal şöyle söyler: "Bilim, tarihte ilk üniversiteler olan medreselerin kurulmasıyla yaygınlaşmıştır." Daha önce Yunanlı düşünürlerin açmış oldukları okullar üniversiteden çok özel okul niteliğindedir. Aralarında sadece Museum özellikleri açısından üniversiteye en çok benzeyeniydi ama onun da eğitimden çok araştırma ağırlıklı bir işlevi bulunuyordu." (Bernal'dan aktaran; Günay, 2007:1). Dolayısıyla Eflatun'un Academia'sı (M.Ö.400), Aristo'nun Lyceum'u (M.Ö.387) ve Büyük İskender'in Museum'u (M.Ö.330-200) yüksek öğretim kurumu olarak nitelendirilebilir (Günay, 2007:1).

Avrupa'nın ilk üniversiteleri iki farklı pedagojik ve kurumsal model etrafından gelişmiştir. Avrupa'nın kuzeyinde kurulan üniversiteler (örneğin Paris), "hocalar" federasyonları ya da üniversiteleri olup, ağırlıklı olarak özgür sanat dalları ve ilahiyat eğitimi vermiştir. Avrupa'nın güneyinde kurulan üniversiteler ise (örneğin Bologna) ağırlıklı olarak "öğrenci" federasyonları ya da üniversiteleri olarak şekillenmiş ve daha çok hukuk ve tıp eğitimine odaklanmışlardır. 13.yüzyıla gelindiğinde Avrupa'nın önemli ülkelerinin birçok şehrinde üniversiteler kurulmuştur. Bu üniversiteler, hukuk, tıp, ilahiyat ve felsefe gibi birçok niteliklerini bu güne kadar korumuş, bazı üniversiteler ise bunun gibi birçok niteliklerini zaman içinde değiştirilmiş veya koruyamamıştır (Yolharitasi, t.y.).

Batıda modern üniversitelerinin felsefi temelini, Alman düşünürü ve devlet adamı Wilhelm Von Humbolt 19. yüzyılın başında ortaya koymuştur. Bunun en büyük etkisi Hümanizm, Rönesans, Reform, Aydınlanma gibi süreçlerin zaman içinde Ortaçağ üniversitesi sisteminde değişmeler yol açmasıyla başlamıştır. Özellikle 18.yüzyılda başlayan genişleme, farklılaşma ve profesyonelleşme eğitimleri karşısında, 19.yüzyılın başında Alman düşünür ve devlet adamı Wilhelm von Humbolt, mesleki öğretim ve araştırmanın birlikte yürütülmesi ilkesine dayalı modern üniversiteyi kurmuştur. Modern üniversite denilince Alman düşünürün kurduğu Alman (Humbolt) modeli öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Berlin üniversitesi Alman üniversitelerine, İsviçre, Avusturya-Macaristan, Rusya ve İskandinav ülkelerine, 1871'den sonra Fransa ve Anglosakson üniversite sisteminde örnek olmuştur (Günay, 2002).

Alman modeli üniversitenin Ortaçağ üniversitelerinde ayıran en önemli özelliği, eski üniversitelerin ağırlıklı olarak eğitimle, bilgi aktarmakla meşgul olmasıdır. Alman modeli modern üniversitelerin ise, daha fazla araştırma odaklı olmasıdır. Üniversite anlayışını değiştiren Alman düşünür ve devlet adama Wilhelm von Humbolt'un kurduğu üniversitenin kuruluşuyla günümüze kadar uzanan özerk üniversite toplu bilgi üretimi, enstitü, kütüphane ve laboratuvar gibi bilime hizmet eden kavramlar ve araçlar ortaya çıkmıştır (Toprak, 2012:42).

Humbolt Yükseköğretim sistemine kendi adıyla anılacak olan bir sistemi yerleştirmiş ve bu sistem daha sonra birçok ülkede kurulacak üniversiteler için bir

model olmuştur. Humbolt sistemin temel ilkeleri şöyle sıralanmaktadır (Kavili Arap, 2010:4-5).

- Üniversite, tüm bilim alanlarındaki eğitim-öğretiminin, araştırma faaliyetlerini gerçekleştirmekle ve bu faaliyetler bir bütünlük ve etkileşim halinde yürütülmektedir,
- Üniversitenin mesleki ve teknik yüksekokuldan farklı olarak temel işlevi, herhangi bir mesleğe olmaksızın eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma yapmaktadır,
- Üniversitenin asıl sahipleri millettir. Devletin görevi öğretim üyelerini atamak, maaşlarını ödemek ve çalışmalarını için gerekli özgür ortamı oluşturmaktır,
- Öğretim üyeleri ve öğrenciler herhangi bir dini ve siyasi baskı olmaksızın özgürce araştırma yapabilmeleri ve fikirlerini özgür bir ortamda dile getirebilmelidirler.

Üniversitenin kurumsal bir yapı kazanması hiç kuşkusuz kökeni Humbolt'un fikirlerine dayandığı ve kurduğu Alman modeli üniversite sisteminde yer almıştır. Bu sistem ile araştırma ve öğretimin birliği ilkesi günümüz üniversitelerin kalıcı bir şekilde etkilediğini belirtmektedir. Almanya'da doğa bilimleri ve sosyal bilimler alanları uzun bir yöntem çatışmasından sonra ayrılmış ve ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra Alman üniversiteler bilim alanında öncülüklerini Amerika üniversitelerine bırakmıştır. ABD'de yaygınlaşmaya başlayan bu üniversiteler, temel bilimsel ve uygulamalı araştırmalar yaparak topluma hizmeti üniversitenin temel işlevleri arasına almışlardır. Bunun yanı sıra meslek öğretiminin önem kazanması ve üniversitenin işlevlerini yürütmesi bakımında kamu ve özel kaynaklardan giderek artan miktarlarda harcama yapılmasına başlaması gibi temel özelliği sahip olmaktadır. Bununla beraber potansiyel yetişmiş insan gücü, teknolojik transferler, yenilik oluşturularak ekonomik ve topluma katkıda bulunmayı da üniversite işlevleri arasında saymaktadır (Kavili Arap, 2010:6).

Amerika üniversiteleri lisansüstü eğitime önem vermiş ve böylece hem topluma hizmet hem de araştırma yönü güçlü yükseköğretim kurumlarına sahip olmuşlardır. Bunun yanı sıra Amerika üniversitelerinde yükseköğretim programları çeşitlendirmiş ve öğrenci profili heterojenleştirmiştir. Bu bakımda üniversitelerin topluma hizmet fonksiyonu güç kazanmıştır. Dolayısıyla Amerika'nın üniversite modeli, Almanya

üniversite modeline göre daha cazip hale gelmiştir. Bütün bunların sonucunda Amerika üniversite modeli, zaman içinde dünyada model olarak Alman üniversitelerinin yerlerini almayı başarmıştır (Yolharitasi, t.y.).

2.2.2. Türkiye’deki Üniversitelerin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de üniversitelerin tarihsel gelişimi sırasıyla Fransa’nın, Almanya’nın, Avusturya’nı ve ABD’nin yükseköğretim sistemlerin etkisinde dönüşüm yaşanmıştır. Türkiye’de üniversitelerin tarihsel gelişimin daha anlaşılır kılmak için iki temel aşmada ele almak mümkündür. Cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası olmak üzere iki dönem halinde ele alınmaktadır (Kavili Arap, 2010:7).

2.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Yükseköğretim Kurumları

Avrupa’nın karanlık çağı olarak bilinen dönemde, İslam ülkelerine yayılmış olan medreseleri yükseköğretim kurumu olarak görmek mümkündür. 10. yüzyılda kurulan El-Ezher ve 11. yüzyılda kurulan Nizamiye medreseleri, Orta Çağın en önemli yükseköğretim kurumlarının arasındadır. Bağdat’a Selçuklu Türklerinin kurduğu Nizamiye Medresesi, İslam ülkelerinde kurulan diğer medreseler için model olmuştur (Küçükcan ve Gür, 2009:42). Bunun dışında Anadolu Selçukluları ve Anadolu’da kurulan beylikler de birçok medrese kurarak eğitim ve öğretime büyük katkılar sağlamıştır. Bu gelenek Osmanlı döneminde de birçok medrese kurularak devam etmiştir. Fakat bu eğitim sistemleri daha çok toplumu eğitmekten çok devleti yönetecek kişilerin eğitimi üzerine kurulmuştur.

Osmanlı döneminde batılı tarzda bir üniversite modeli “bilimyardu” anlamına gelen Darülfünun 1863 yılında açılmıştır. Darülfünun, kendini geliştirmek adına tüm ilim ve fenleri öğrenmeyi isteyen veya devletin memurları olarak çalıştırılmak isteyen bireyleri yetiştirmek amacıyla gerekli bilgileri sağlayan bir kurum olarak görülmektedir. Darülfünun çok defa açılıp kapatılmıştır. Darülfünun 1900 yılında Darülfünun-u Şahane adı ile dönemin gereklerine göre ve “İlmi Muhtariyet”e sahip ilk üniversite olmuştur. Birçok düzenlemeyle ismi değiştirilen Darülfünun, en önemli düzenleme 11 Ekim 1919’da Darülfünun-i Osmani Nizamnamesi adıyla gerçekleşmiştir (Küçükcan ve Gür, 2009:127-129).

2.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi Yükseköğretim Kurumları

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte eğitim alanında birçok köklü değişiklik yapılmıştır. İlk olarak 3 Mart 1924 yılında Tevhidi-i Tedrisat Kanunu ile medrese mektep ikilimi ortadan kaldırılmıştır. İlk yıllarda Ankara'da Hukuk Mektebi Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ziraat Enstitüsü kurulmuştur. Eğimin daha kolaylaşması adına ilk olarak Arap alfabesinden Latin alfabesine geçilmiş, her kesimi kapsayan bir eğitim seferberliği başlatılmıştır (Toprak, 2012:44).

Osmanlı döneminde kurulan ve birçok kez ismi değiştirilen Darülfünun, 1924 yılında yapılan değişiklikle İstanbul Darülfünun ismiyle almış ve Cumhuriyet döneminde ilk üniversite olarak tarihe geçmiştir. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Darülfünunun inkılâplara kayıtsız kaldığı eleştirilmiştir. Ülkeye davet edilen yabancı uzmanlar, yükseköğretimin daha verimli hale getirilebilmesi için çalışmalar yapmışlardır. Çalışmalar sonucunda darülfünunun kaldırılması yerine üniversite kurulması kararlaştırılmış ve 1933'te gerçekleştirilen reform ile İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Darülfünuna tanınan özerklik kaldırılmış ve İstanbul Üniversitesi Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır (Küçükcan ve Gür, 2009:129-130). Üniversite sözcüğü ülkemize ilk kez 1933 yılında yapılan hukuksal düzenleme ile birlikte kullanılmıştır.

1933 yılında yapılan eğitim reformu ile kurulan İstanbul, İstanbul Teknik ve Ankara üniversitelerinin toplumsal gereksinimleri yeterince karşılamadığı görüşüyle ve çok partili hayata geçilmesiyle birlikte İstanbul ve Ankara dışında da üniversitelerin kurulması istekleri artmıştır. 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bölge üniversitelerinden esinlenerek ilk defa İstanbul ve Ankara dışında üniversiteler kurulmuştur. İzmir, Trabzon ve Erzurum gibi illerde Ege, Karadeniz Teknik ve Atatürk üniversiteleri kurulmuştur (Küçükcan ve Gür, 2009:130). Çok partili dönemde yeni üniversitenin kurulmasıyla bölgelerarası farklılıkları azaltmada etkin bir politika olarak benimsenmiştir.

Özerklik geniş bir tanımlamayla Anayasaya girmiş, 1961 Anayasasında üniversitelere yönelik bilimsel ve yönetsel özerklik sağlayan düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve devamında Hacettepe Üniversitesi (1967) kurulmuş ve Robert Koleji Yüksekokulu Boğaziçi Üniversitesi'ne (1971) dönüştürülmüştür. 1973 yılında

yükseköğretim bütünlüğü sağlanması amacıyla çıkarılan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile ilgili hükümler oluşturulmuş ve üniversiteler üzerinde denetim sağlamak amacıyla Üniversite Denetleme Kurulu (ÜDK) kurulmuştur (Kavili Arap, 2010:8).

Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren planlama önem kazanmıştır. Fakat üniversiteler, belirli bir insan gücü programı oluşturmadan, insanların istekleri, yoğun çabaları ve toplumsal gereklikleri sonucunda açılmıştır. Bu nedenle üniversiteler ülke içinde dengeli dağılımı sağlanamamıştır. 1973 yılına gelindiğinde yükseköğretimde reform çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalarda yükseköğretimin ülke genelinde dengeli dağılması önemli ilkelerden biri olarak kabul edilmiştir. Kalkınma planları göz önünde bulundurularak birçok yerde yeni üniversiteler kurulmuştur. Bunlar; Adana’da Çukurova Üniversitesi, Diyarbakır’da Dicle Üniversitesi, Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi ve Sivas’ta Cumhuriyet Üniversitesi kurulmuştur. Bunun devamında 1975 yılında birçok ilde üniversite kurulmuştur (Küçükcan ve Gür, 2009:131-132).

Yükseköğretimde yapılan reformlarda önemli denilebilecek 1981 yılı üniversite reformu için Yükseköğretim alanında yapılan düzenlemeler, 1981 yılında da devam edilmiştir. Bu dönemde yükseköğretim kurumlarının işlevlerini yerine getirmediği, yeteri insan gücü yaratmadıkları ve savurgan bir bütçe anlayışlarından dolayı 1973 yılında düzenlenen 1750 sayılı kanunu değiştirilerek 2547 sayılı kanun yürürlüğe konulmuştur. Bu kanun kapsamında bütün yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında toplanılmıştır. Yönetimsel anlamda Rektörlerin yetki ve sorumlulukları artırılmıştır (Toprak, 2012:46).

Bu düzenlemelerle kurulan üniversitelerin çoğu büyük şehirlerde kurulması, Türkiye’de üniversitelerin bölgelere göre dengesiz dağılımını daha artmasına neden olmuştur. Yükseköğretim kurumların birleşmesi, üniversitelerin gelişmesine olanak sağlamıştır. Yeni fakülte ve bölümler açılmış ve buna bağlı olarak öğrenci sayısında hızla artış yaşanmıştır. Dolayısıyla üniversitelerin büyük şehirlerde yoğunlaşması, büyük şehirler lehine ülke çapında bozuk olan dengesizliğin daha da artmasına neden olmuştur. Aynı dönem içerisinde Van, Edirne ve Antalya’da kurulan üniversiteler, orta büyüklükteki şehirlerde kurulan üniversiteler olması sebebiyle önem taşımaktadır (Sargın, 2007:141). Üniversiteler kuruldukları kentlere sosyal, ekonomik ve kültürel

katkılar sağlamaktadır. Üniversitelerin tarihsel gelişimine bakıldığında kuruldukları kentler her zaman cazip kent durumunda olmuşlardır. Dolayısıyla bölgesel dengesizliklerin azaltılmasında, kentlerin gelişme göstermesinde üniversitelerin payı hiç azımsanmayacak kadar fazla olmaktadır.

Günümüzde Ülkemizde faaliyet gösteren 183 üniversite bulunmaktadır. Bunların 118 devlet üniversitesi, 65 vakıf üniversitesi olmaktadır.

Siirt Üniversitesi ile aynı yılda (2007) kurulan Üniversiteler; Ağrı İbrahim Çeçen, Artvin Çoruh, Batman, Bayburt, Bilecik Şeyh Edebali, Bingöl, Bitlis Eren, Çankırı Kartekin, Karabük, Karamanoğlu Mehmet Bey, Kilis 7 Aralık, Mardin Artuklu, Gümüşhane, Muş Alpaslan, Nevşehir Hacı Bektaş Veli, Osmaniye Korkut Ata, Sinop, Acı Badem, İstanbul Arel, İstanbul Aydın, İzmir ve Özyeğin Üniversiteleri'dir.

2.3. TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMLER VE ÜNİVERSİTE

Toplumsal değişme, “toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal bağlarının ve bu bağları oluşturan toplumsal kurumların değişimi” olara tanımlamaktadır. Toplumsal yapılar, kurumlar ve ilişkileri sürekli olarak değişmektedirler. Değişim bir süreçtir. Değişimin yönü ilerleme olduğu gibi gerileme de olabilmektedir. Dolayısıyla değişme her alanda ve her zaman aynı olamamaktadır. Toplumsal değişimin en önemli faktörü kuşkusuz eğitimidir. Eğitimin toplumsal değişimdeki en önemli işlevi, toplumsal kültürel değerlerinin ve toplumsal davranış örnekleri yeni nesillere aktarılmasıdır. Nitekim ekonomik ve toplumsal kalkınmalarda eğitimin rolü önem arz etmektedir. II. Dünya savaşı sonrasında endüstrileşmiş ülkelerde yaşanan hızlı teknoloji ve ekonomik gelişmeler hiç kuşkusuz eğitim sayesinde olmuştur. Ekonomistler eğitimi insan kaynaklarına ve insan gücü kalkınmasına yapılan en doğru yatırım olarak algılamışlardır (Eskicumalı, 2003:15-18). Günümüz toplumunda bilgi, üretim aşamasına yardımcı olan bir faktör olmaktan öte, bilgi üretiminin kendisi bir endüstri haline gelmesi söz konusudur. Bilgi üretim sürecinde olmazsa olmazdır. Dolayısıyla ekonomik kalkınma ve toplumsal kalkınmada eğitimin rolü büyük olmakta, bu da bilgiyi aktaran üniversitelerin toplumsal dönüşümdeki konumu belirlemektedir.

2.3.1. Küreselleşme Sürecinde Üniversite

Küreselleşme kavramı son yıllarda özellikle akademik ve siyasi çevrelerde çok konuşulan konulardan birisi haline gelmiştir. Küreselleşme, karşı çıkanlar olduğu gibi destekleyenlerin de olduğu bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla farklı görüşlerin olduğu, farklı anlamlar kullanıldığı ve bu anlamları açıklanmaya çalışılan küreselleşme kavramı üzerinde henüz tam bir görüş birliğinin sağlandığı söylenemez. Küreselleşme denildiğinde, dünyanın ekonomik olarak büyük bir pazar halinde gelmesi, kültürel değişimleri, popüler kültürel ve benzeri kavramlar akla gelmektedir. Dolayısıyla kültürel gelişmenin günümüz toplumsal değişimleri daha açık görülmesinde anahtar bir kavram olarak değerlendirilebilmektedir (Yılmaz ve Horzum, 2005:104; Çetin, 2007:183).

Küreselleşme, siyasi düzlemde liberal demokrasi, ekonomik düzlemde serbest piyasa ve kültürel düzlemde farklılıkları ortaya çıkaran, ekonomiden siyasete, politikadan kültüre, bilimden teknolojiye hemen hemen her alanda değişimi ifade eden evrensel boyut kazanmış bir kavramdır (Yılmaz ve Horzum, 2005:105). Tanımdan da anlaşılacağı üzere küreselleşme çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla insan ve insan toplulukları arasındaki ilişkileri etki alanını oluşturmaktadır. Öyle ki, ekonomik, siyasi, teknoloji, çevresel ve kültürel gibi birçok boyutta sahip olmaktadır. Bu bakımdan statik bir yapıdan ziyade daha inanılmaz derecede dinamik ve değişken yapı içindedir.

Küreselleşme sürecinin dünya üzerindeki somut görünümünü dört madde şeklinde özetlemek mümkündür (Arslanoğlu, 2002:2-3). Bunlar;

- Devletin egemen olma çabaları ve küresel dünya ekonomilerinin arasındaki dengesizlikler,
- Zaman-mekân sıkışmışlığın iletişim ve bilgi teknolojileri ile ayrılması,
- Küreselleşmede yaşanan hareketliliğin sonucu olarak insanların göçmen ve mülteci olarak batıya ulaşmaları,
- Bilginin toplumda değişen rolü ve konumu,

Küreselleşme süreci, devamlılık gösteren bir değişim ve gelişim dinamiğini arz etmektedir. Küreselleşme ile birlikte sosyal ekonomik, kültürel ve siyasi gibi birçok alanda değişim yaşanmaktadır. Yani küreselleşme olgusu hayata dair her alanı ve kurumu etkisi altına almaktadır. Hiç kuşkusuz küreselleşmenin etkilediği alanlardan biri

de eğitimidir ve buna bağlı olarak da üniversitelerdir. Dolayısıyla üniversitelerin modernleşme ile birlikte ulus devlet olgusunun en önemli yapılarından biri olarak görülmekte ve bu çerçevede görevini ifa etmektedir. Öyle ki üniversiteler, toplumsal ve tarihsel ilişkiler bütünü içinde işlevleri, performansı ve işleyişi bakımında sorgulanan ve tartışılan kurumlardan birisi olmuştur (Çetin, 2007:182-183).

Küreselleşme, sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi ve hemen hemen her alandaki değişimi ifade etmektedir. Küreselleşme belirtildiği gibi, uluslararası iletişim ağları, ekonomilerin bütünleşmesi ve kültürlerin bağlantısı ile ilgili olduğu görülmektedir. Küreselleşmenin üniversitelerin gelişimini etkilemesi, bilgide mekânın ve anlamının değişmeye uğraması ve bilginin üretilmesi süreçlerinde farklılaşmaların görünmesi ile ilişkilidir. Günümüz toplumunda bilgi, üretim sürecine yardımcı olan bir faktör olmaktan öte, bilgi üretiminin kendisi bir endüstri haline gelmesi küreselleşme ortamında büyük öneme sahip olmaktadır (Yılmaz ve Horzum, 2005:105).

Küreselleşmenin etkilediği alanlardan biri de modern dönemde ulus-devletin ideolojik bir aracı görünen eğitim kurumları olduğunu daha önce belirtmiştik. Modern dönemde ulus-devletin savunucuları konumunda olan eğitim kurumları yani üniversiteler, küreselleşme ile birlikte ulus-devletin statüsü tartışılır hale geldiği dönemde tartışma konusu olmuştur. Küreselleşmenin doğrudan etkilediği eğitim kurumları ve buna balı üniversitelerin olmasının esas sebebi küreselleşmenin modern üniversitenin var oluş sebebi sayılan ulus-devlet ve refah devlet desteğinin zayıflamasıdır. Dolayısıyla ulus bağlamında etkinliğini devam ettiren eğitim kurumlarını ve üniversiteleri oldukça etkileyen küreselleşme, üniversiteleri çok büyük karmaşa içinde kalmasına denem olmuştur (Yılmaz ve Horzum, 2005:108).

Carnoy, küreselleşmenin eğitim üzerindeki etkilerini üç temel özellikle ortaya koymaktadır (Carnoy'dan aktaran, Karaman,2010:136). Bunlar;

- Kamu desteklerinin eğitimde azalması ve bunun sunucunda eğitim kurumlarının yeni kaynak arayışına girmeleri,
- Bilgi ekonomisi için bilgi ile donatılmış eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla yükseköğretimin yaygınlık kazanması,
- Ve son olarak ulusal eğitim sistemlerinin uluslararası standartlar düzeyine ulaşması amacıyla yapılan baskılar.

Nitekim küreselleşmenin eğitim üzerindeki bu etkilerden ötürü, üniversitelerden yaşanan kaynak yetersizliği, üniversiteleri yeni kaynak arayışlarına sürüklemiştir. Devletin de üniversitelere kaynak aktarımında yetersiz kalması, üniversitelerin kaynak arayışını daha da hızlandırmış ve üniversiteler uluslararası öğrenci kayıt çabalarına girmiş ve bu durum üniversitelerin birbiriyle rekabet etme noktasına getirmiştir. Bundan dolayı eğitimin ticarileşme, pazarlanma konusu olması ve okulların gelir getiren kurumlar biçiminde yeniden örgütlenmeleri bir olgu haline gelmiştir. Bu durum daha önce eğitim kurumlarıyla ilgisi olmayan birçok firmaların, eğitim odaklı faaliyetlere başlamasına neden olmuştur (Karman, 2010:136).

Küreselleşmenin üniversiteleri ekonomik unsurlu kurumlar olarak dönüştürülmesi “şirket üniversite” teriminin yaygınlık kazanmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla ekonomik küreselleşmenin belirlediği günümüz dünyasında en uygun düşen model ABD üniversitelerinin bir bölümünde uygulanan şirket tipi üniversite modelidir. Şirket tipi üniversiteler veya şirket üniversitelerin hızlı bir şekilde yüksek öğretiminin ticarileşmesi en büyük kanıtlarından biri olarak görebiliriz. Öğrencilerin müşteri olarak kabul edildiği ve akademisyenleri girişimci olarak nitelendirildiği bu model, üniversitelerin büyük şirketler gibi yönetilmeye başlandığı ve bilginin üretilip yayıldığı kurumlardan çıkıp, pazara sunulan ve satılabilen bir meta olarak görülmesine neden olmuştur (Karman, 2010:136).

2.3.2. Bilgi teknolojileri ve Üniversiteler

Bilimsel, iktisadi ve teknik gelişmeler arasında kuvvetli bir ilişki olduğu gerçeği oldukça eski dönemlerden beri kabul görünen bir görüştür. Hatta bazı bilim adamları ekonomik ve sosyal gelişmelerin sadece teknik gelişmeler paralelinde geliştiğini savunmuşlardır. Şüphesiz sosyal gelişmeleri değişkenle, elbette izah etmek mümkün değildir. Ancak teknoloji ilerlemelerin, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmelere yön veren en önemli faktör olarak nitelemek mümkündür (İncekara, 1995:23-24).

Bilgi, teknoloji gelişmeler, yenilenen üretim yöntemleri, yeni ürünler ve ihtiyaçlar arasındaki büyük etkileşim, toplumsal yapıda büyük dönüşümlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Günümüz dünyasında küresel bir güç olarak değişim ve dönüşümün yapılanmasının, ulusal ve uluslararası düzeydeki ticari faaliyetlerde gerçekleşmesinin ve buna bağlı olarak ortaya çıkan güçlü bir rekabetin en önemli dayanağı bilgi ve

teknolojik gelişmeler olarak ifade edilmektedir (İncekara, 1995:23-24).

Küreselleşmenin kapsamında teknolojik gelişmelerin alanında bulunduğu ileri sürülen bilgi ve teknolojik gelişmeler içinde bulunduğu toplumun bir bilgi toplumu olduğu aşikârdır. Teknolojik ilerlemeler üniversitede çalışan bireylerinin araştırma sürecini hızlandırılmıştır. Yüksek nitelik ve esnekliğe ulaşma olanakları sağlamak için üniversitelerin öğrencilerine eğitimlerini bilgi teknolojilerini kullanarak aktarmaları gerekmektedir (Tural, 2002).

Günümüz dünyasında teknolojik ve iletişim gelişmelerini literatürde, “üçüncü sanayi devrimi” olarak adlandırılmaktadır. Bu devrimin özellikleri arasında veri iletiminde mikroişlemciden ve uydu teknolojilerinde faydalanması, bilginin muhafazası, depolanması, işlenmesi ve iletilmesinde dijital alanlardan yararlanması ve iletişim araçlarının üretim ve kullanım maliyetlerindeki düşüşler örnek verilmektedir (Bayar, 2008:29).

Bilgi, internetin gelişimiyle oldukça geniş bir kitleye aynı anda ve çok az bir maliyetle ulaşırma imkânı elde etmiştir. Günümüz dünyasında teknolojik gelişmenin ileri düzeyde gelişim göstermesi, dünyanın herhangi bir yerinde üniversite öğrencisi veya herhangi bir bireyin ulaşmak istediği kaynaklara, bütün bireyler gibi artık çok rahat bir şekilde ulaşabilmektedir. Dolayısıyla belli bir bilgi seviyesinde ve neyi nasıl araştıracağını bilen herhangi bir bireyin kendini geliştirmek oldukça kolaylaşmıştır. Bilginin rahat ulaşabilme imkânını sağlayan teknolojik ilerlemelerin olması bilgi üretmek ve yaymak artık daha kolay olmaktadır. Çünkü internet üzerinde bulunan bilgi bankaları ve veri tabanlarından bazıları tüm bireylerin kullanımına sunulmuştur. Bu bakımda herkes az bir zaman ayırmakla ve çok daha ucuz bir şekilde bilgiye ulaşma imkânı bulmaktadır (Yılmaz ve Horzum, 2005:109). Görüldüğü gibi eğitimde küreselleşmenin temelinde gelişmiş teknolojiler yatmaktadır. Bilgi, bilgisayar ve internetteki gelişmelere bağlı küresel bir güç haline gelmiştir. Dolayısıyla teknolojik ilerlemelerin ileri olduğu ülkeler bilgiyi üretim faktörü olarak kullanmaktadırlar. Ayrıca bilginin geliştirilmesi ve yeni bilgilerim üretilmesinde bulunan üniversiteler, bu bakımda bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmesinde deneysel ve gözlemsel olarak kullanılmayacak olguları bilgisayar yardımıyla araştırılması ve modellemesine katkıda bulunmaktadır.

Bilgisayarı ve bilişim teknolojilerin gelişimi eğitim ve öğretimin her aşamasında geniş kitleler tarafından kullanılmasına olanak sağlamıştır. Bilgisayar destekli eğitim ve öğretim sağlanılmasının öğrencilere birçok kolaylıklar sağlamaktadır. Öğrencilerin daha rahat ve ucuz verilere ulaşılmasını sağlamasının yanı sıra, öğrenme süreçlerinde hızlanması ve gelişmesi açısından da düşünsel yeteneklerini harekete geçiren bir araç durumuna gelinmiştir. Bunla beraber iletişim teknolojilerindeki gelişmeler yükseköğretim sistemde birçok kolaylıklar sağlamıştır. Örneğin örgün eğitimde okumak istemeyenler ya da imkânı olmayanların uzaktan ve açık öğretim sistemleriyle devam etme imkânı sağlanmıştır (Toprak, 2012:59).

Günümüz dünyasında eğitim alanında gelişme gösteren ülkelerde eğitim, zaman ve alandan bağımsız, amaç ve sonuca doğru yönelimli, öğrenci merkezli, aktif çalışma ağırlıklı, öğrenim elde etme yönelimli gibi birtakım özellikleri barındırmaktadır. Bununla hayat boyu öğrenme ve bilgi toplumunu oluşturması hedeflenmektedir. Bunu başarmak için de teknolojinin eğitimde kullanımının önemine vurgu yapmaktadır. Bu teknolojinin en önemli olanları hiç şüphesiz bilgisayar ve internet olmaktadır. Bilgisayar ve internetin eğitim ve öğretim alanında yaygınlık kazanması ile beraber eğitim ve öğretime birçok fayda sağlamaktadır. Bunlar; öğrencilerden özgüven sağlanması, öğrenme ve öğrenimi sürdürmesi için güvenli ortam oluşturması, hızlı dönüş vererek bilginin istenilen zamanda öğrenilmesini sağlanması, öğrencilerinin bireysel ihtiyaçlarını karşılaması, öğrencilerin başarısızlıklarını gidermede kolaylıklar sağlanması, çok zengin bilgi kaynaklarına ucuz ve doğrudan ulaşılmasını sağlanması, bilginin yeni metotlarla aktarılabilir olması ve grup çalışmalarına imkân sağlamasıdır. Dolayısıyla bilgisayar ve internet eğitim-öğretim alanında bütün çalışmalarda etkin bir şekilde kullanılmaya başlaması, hiç kuşkusuz en çok ihtiyaç duyulan bir teknoloji haline gelmiştir (Yılmaz ve Horzum, 2005:110).

Bilgi teknolojileri ve bilgini üretilmesi ve yayılmasını sağlayan üniversiteler arasındaki bağlantı karşılıklı etkileşimi barındıran bir nitelik taşımaktadır. Üniversiteler bilişim ve iletişim teknolojilerini daha kapsamlı ve daha donanımlı kullanılarak araştırmaların ve geliştirme faaliyetlerin kalitesini artırabilmektedirler. Nitekim araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürüten üniversiteler teknolojik ilerlemelere en fazla katkıda bulunan kurumların başında gelmektedirler. Araştırma ve geliştirme

faaliyetlerinde bulunan üniversiteler aynı zamanda bilgi sektöründe çalışacak nitelikli işgücü yetiştirilmektedir (Toprak, 2012:60).

Bilgi teknolojisinin üniversitelerde gelişim göstermesi olumlu neticeler verecek yönlerinin olabilmesi muhtemeldir. Fakat ülkemiz geleceğin rekabet koşulları ve daha iyi örnek uygulamaların gözlemlenmesini sağlayacak ve dolayısıyla diğer ülkelerin eğitim sisteminin yenikleri, üretilen mal ve hizmetlerindeki kalitelerinin aşılması ve yeniliklerin oluşturulması hususunda bilgi odaklı teknolojilerin üniversitelerde amacına yönelik kullanılması büyük önem taşımaktadır.

Teknolojik gelişmelerin üniversiteler üzerindeki etkisi her geçen gün daha da artmaktadır. Yukarıda da değindiğimiz gibi teknolojik gelişmelerin eğitim üzerinde birçok faydasını olduğunu hatta eğitim kurumlarının ve buna bağlı olarak üniversitelerin küresel bir güç odağı haline geldiği aşikârdır.

Teknolojik gelişmeler eğitimde erişimin artması ile ortaya çıkan küresel etkilerden birisi de ulus aşırı eğitim kurumlarıdır. Teknolojilerin kullanımı ile eğitim, uluslararası hatta kıtalar arası bir nitelik kazanmıştır. Yükseköğretimin ulus aşırı bir nitelik kazanması, özellikle üniversitelerde bilim, teknoloji ve araştırmada öğrencilerin ülkeleri dışında gelişmiş ülkelerde eğitim görme isteği sürekli artış göstermektedir. Üniversitelerin teknolojik gelişmeler ışığında ulus aşırı güç kazanması beraberinde birtakım olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim bazı ülkeler sömürü maksadıyla yükseköğretimde yapılan çalışmalarda, eğitimsel maksatlara ek olarak, politik etkiler, kültürel yayılmaları ile asimilasyon ve daha da önemlisi yükseköğretiminin ticarileştirme ve gelirleri yükseltme yarışlarına girmesidir. Dolayısıyla üniversitelerinin ulus devlet ile birlikte anılması ve küreleşme sürecinin giderek yayılmasıyla ulus devletinin rolünün gerilemesine ve ulus devletinin asıl amacı olan siyasi ve ideolojik yapıların geçerliklerini yitirmelerine sebep olmuştur (Yılmaz ve Horzum, 2005:117).

Teknolojik gelişmelerin eğitim üzerinde faydaları olduğu gibi zararları da olmaktadır. Küreselleşme sürecinde özellikle üniversitelerin küresel güç olarak algılanması ve bu yönde yapılan olumsuz çalışmalar toplumları, ülkeleri daha dünyayı tehlike altına sokmaktadır. Üniversiteler topluma, ülkelere ve dünyaya fayda sağlamak gayesiyle bilim üretmeli ve teknolojik ilerlemelere katkıda bulunması gerekmektedir.

Bilginin üretilmesi ve yayılması noktasında üniversiteler teknolojiyi amaç değil araç olarak kullanması gerekmektedir. Eğitimde teknoloji araç olarak kullanılması durumunda toplumda yabancılaşma, yalnızlaşma, bireyselleşme, gibi birçok toplumsal ilişkileri zayıflatan olumsuz etkilerin oluşmasına neden olmaktadır.

2.4. ÜNİVERSİTELERİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI

Üniversiteler eğitim-öğretim işlevlerinin yanı sıra, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan da birçok işlev ve etkiye sahip kurumlardır. Başka bir deyişle üniversiteler, bir ülkenin gerek duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, bilginin üretilmesi ve yayılması gibi işlevleri ile birlikte, kuruldukları kentin, ülkenin, hatta dünyanın sosyal, ekonomik ve kültürel yönde gelişmesine etki eden önemli kurumlardır (Yılmaz ve Kaynak, 2011:56).

Üniversitelerin yaptıkları harcamalarıyla, istihdam ettikleri idari ve akademik personel, sahip olduğu öğrenci yoğunluğu, bağlantılı sektörlerle sağladıkları uyarıcı etkilerle nedeniyle yerel ekonomilerin gelişme göstermesinde önemli etkilere sahiptir. Dolayısıyla üniversitede çalışan idari ve akademik personellerin, üniversite bünyesinde okumakta olan öğrencilerin harcamaları, üniversitenin satın aldığı mal ve hizmetler yerel ekonomiye gelir katkısı sağlamaktadır (Yılmaz ve Kaynak, 2011:56). Ekonomik katkılarla birlikte yapılan çevre organizasyonu, kültürel sportif ve eğlence merkezlerinin açılması, farklı şehirlerden farklı kültürlerden gelen personel ve öğrencilerinin yöre halkıyla ilişkileri, üniversitenin personel ve öğrencilere aktardıkları akademik kültür, yörenin sosyal ve kültürünün ilerlemesine katkı sağlamaktadır (Gültekin, Çelik ve Nas, 2008:264).

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiği zaman üniversitelerin kent, bölge, ülke ve hatta dünya ekonomisine katkılarının araştırıldığı çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Söz konusu yapılan çalışmalarda üniversitelerinin, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan buldukları kentlere büyük oranda katkıda bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin faaliyetlerinin günlük hayatının her alanında olduğunu söylemek doğru olacaktır (Büyükdoğan, Afşar ve Gedik, 2015:162). Üniversiteler ve üniversitelere bağlı kurumların kuruldukları kente birçok alanda katkı sağlamakla birlikte, bölgesel kalkınmayı destekleyen en önemli kurumlardandır. Üniversitenin bölgeye sağladıkları katkıların uzun süreli olması nedeniyle sürdürülebilir bir

kalkınmanın gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır (Albeni, 2000:152). Ülkemizde son yıllarda devlet politikası olarak uygulamaya konulan her ilde bir üniversite il ekonomisine ve bu bağlamda bölge ekonomisine katkıda bulunması ön görülmektedir. Özellikle az gelişmiş bölgelerde üniversiteler, bölgesel kalkınmanın gerçekleşmesinde en önemli kurumlardan birisidir.

Üniversitenin buldukları kent ve bölgeye olan ekonomik, sosyal ve kültürel katkılarını özetle birkaç maddede toplamak mümkündür (Gültekin vd., 2008:266).

- Bölgede gelir ve istihdam gibi ekonomik parametrelerde görünen iyileşmeler,
- Konut ve sağlık imkânların artması, haberleşme ve ulaşımda iyileşmeler, sosyal ve fiziksel altyapıda gelişmeler,
- Kültürel etkinliklerin artırılması, yaşam kalitesinde ilerlemelerin görülmesi,
- Eğitimde iyileşmelerin yaşanmasıyla birlikte kalitesinin de artması, doğum ve ölüm oranlarında değişme, göçün azalması gibi demografik ve eğitsel değişkenlerde iyileşme sağlanması.

Üniversitelerin buldukları kent, kent toplumuyla ilişkinin gelişmesi her iki tarafın yararına olması gerekir. Bu bağlamda üniversitelerinin bilgi öğretmek amacıyla çalışan bir kurum olması ve bilgi deneyi şeklinde de, evrensel ve uluslararası olması nedeniyle, bulunduğu kentle olan yerel ilişkilerinin geri planda kalmasına ve üniversite ile toplum arasında ilişkilerin gerilemesine sebep olabilir. Dolayısıyla ülkenin ona bağlı olarak kentin ekonomik, sosyal ve kültürel durumu, teknolojik olanaklarının düzeyi ve toplumsal yaşantısının içeriği, eğitim yapısı ve niteliği doğru saptanıp, üniversitenin kentsel yaşama katılma biçimini doğru değerlendirilerek, üniversite ile kentin bütünleşmesini sağlanması gerekmektedir. Üniversite ile kent arasında ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin gelişmesi için, her şeyden önce üniversitenin kent için, kentin de üniversiteli için kolay erişilebilir olması gerekir. Bunun sağlanması bakımında üniversitenin bütün yerel kurumlarıyla işbirliği içinde olması gerekmektedir.

2.4.1. Üniversitelerin Yerel Ekonomi Üzerindeki Ekonomik Etkisi Üzerine Metodolojik Yaklaşımlar

Üniversitelerin ekonomik etkilerinin tespit edilmesinde en sık kullanılan modeller arasında, ekonometrik modeller, ekonomik temel modeli, girdi-çıkıtı modeli, fayda-maliyet analizi ve çoğaltan modeli sıralanabilir (Görkemli, 2009:172).

Ekonometrik modeller, ekonomik parametreler arasındaki bağların istatistiksel yöntemlerle test edilip deneysel olarak doğrulanmasıyla elde edilir. Eş zamanlı olarak çözülen ve birçok veri gerektiren bu modeller, ekonomik bağları statik olarak değerlendirdiklerinden dolayı yapısal değişimleri yakalamamaktadır ve bundan dolayı bu model eleştirilmektedir. Bundan dolayı daha kısa analizlerde kullanılan ekonometrik modeller, hızlı ve dinamik bir kalkınma süreci yaşayan ve dolayısıyla birçok yapısal değişime uğrayan ülkelerde bu değişimi açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Üniversitelerin ekonomik üzerindeki etkilerini tespit edilmesinde kullanılan ekonomik temel modeli ise, mal ve hizmet üretilmesinde temel faaliyetler ve temel olmayan faaliyetler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Dolayısıyla mal ve hizmet üretimini kent dışında yerine getirilen faaliyetler temel faaliyetler olarak değerlendirilirken, kent içinde üretilen ve tüketilen mal ve hizmetler ise temel olmayan faaliyetler olarak sınıflandırılmaktadır. Kentsel yerleşim alanındaki ekonomik faaliyetlerinin basite indirgeyerek analiz eden bu model, hem teknik hem de kavramsal olarak birtakım yetersizlikleri ileri sürülerek eleştirilmiştir (Görkemli, 2009:172).

Üniversitenin ekonomi üzerindeki etkisini tespit edilmesinde kullanılan girdi-çıkıtı modeli ise, matematik ve istatistiksel analizler yardımıyla, sektörler arasındaki ilişkileri tutarlı olarak inceleyen bir modeldir. Bölge içindeki sektörlerinin birbirleriyle yaptıkları mal alış verişinin tespit edilmesi yoluyla çeşitli faaliyetlerin alan içindeki dağılımları ve bölgeler arasındaki ilişkileri belirlemede önem arz etmektedir. Ancak bu modelde de tüm sektörlerde verileri toplamak ve bunları analiz etmek oldukça zaman alan bir çalışma gerekmektedir (Görkemli, 2009:172)

Üniversitenin ekonomi üzerindeki etkisini tespit edilmesinde kullanılan bir diğer model ise fayda-maliyet analizidir. Fayda-maliyet analizi, daha çok farklı yatırım projelerinin ekonomik açıdan maliyet ve sonuçlarının karşılaştırılmasına olanak sağlayan analiz modellerinden biridir. Bu analiz modelinde yatırımın bir ömür boyunca yapılacak harcamalar ve elde edilecek faydalar günümüz değerine indirgenerek ve bunun sonucunda bir fayda-maliyet analizin yapılmasına olanak sağlanmasıdır. Dolayısıyla bugüne indirgemiş değerler ile faydalar ve maliyetlerin parasal anlamda karşılaştırılmasına imkân sağlamıştır. Ancak karar verme yöntemi açısından önemli olduğu halde fayda- maliyet analizinde birçok bileşenden oluşan kar ve zarar kaleminin

her bileşenin parasal olarak ifade edilmesi güç olduğundan eleştiri almaktadır (Şataf, 2014:108).

Üniversitelerinin yerel ekonomi ile ilişkilerinin ölçülmesinde araştırmacılar tarafında en çok tercih edilen model Keynesyen tipi çoğaltan modelidir. Üniversitelerin yerel ekonomi ile ilişkisi, idari ve akademik personeller ve öğrenciler gibi farklılık arz eden bileşenlerce gerçekleştirilen harcamaların ayrı değerlendirilmesine imkân tanıyan çoğaltan modeli, yapılan tüketim harcamalarının yatırım harcamalarını etkileyici ve ekonomi genişletici bir etki yaratacağı varsayılmaktadır (Görkemli, 2009:172). Dolayısıyla bu yaklaşımında ana etken bir bireyin harcaması başka bir bireye gelir olarak ifade edilmesi ve bunun döngü halinde devam etmesi halinde tüm ekonomiye yayılması öngörülmektedir.

2.4.2. Üniversitelerinin Yerel Ekonomi Üzerindeki Bilgi Temelli Etkileri

Üniversiteler, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel altyapısını oluşturan, eğitim-öğretim ve bilimsel düşünce merkezleri olarak, ulusal düzeyde çok yönlü fonksiyonlar üstlenmiş kurumlardır. Üniversiteler, bilginin üretildiği, üretilen bilginin korunup gelecek nesillere aktarıldığı kurumlardır. Dolayısıyla üniversitelerin eğitim ve öğretimde hedef edilen temel amaç; çağın gereklerine uygun, ulusal ve evrensel değerlere saygılı, her konuda sorgulamayı ve bilimsel düşünmeyi benimseyen, her konuda kendine sorumluluk ilke edinen ve kültürel değerleri koruyan entelektüel bireyler yetiştirmektir (Altuntaş ve Erilli, 2015:11).

Üniversitenin yerel ekonomi üzerinde bilgi temelli etkileri, bilginin mal ve hizmet üretim sürecinde öneminin artmasıyla daha da önemli bir konuma gelmiştir. Dolayısıyla bilgi, nitelik ve nicelik bakımında daha önceki dönemlerde kullanılan girdilerden daha önemli bir noktaya gelmiştir. Bu bakımda mal ve hizmet üretiminde bilgi, emek ve sermayeden daha önemli bir üretim faktörü haline gelmiştir. Günümüz ekonomik faaliyetlerdeki bilgi yoğunluğunun önemi derecede arttığı görülmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte bilgi ticareti ve bilgi yoğun mal ve hizmetlerin ticaretinin artışı ve bilginin bir ürün olarak görüldüğü bu dönemde bilginin önemi daha da artmaktadır. Bilgi, mal ve hizmet üretiminin verimliliği, ürünlerin kalite ve miktarını, üretim ve

dağıtım sürecinin etkinliğini ve üretici ve tüketiciler açısından mal ve hizmetler arasında tercihte bulunma olanağını artırmada en önemli araç olmaktadır (Aktan, 2003).

2.4.3. Yerel Ekonominin Gelişmesinde Beşeri Sermayenin Önemi

Beşeri sermaye kavramı tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tam manasıyla açıklığa kavuşmuş bir tanıma sahip değildir. Bu bağlamda en genel ifadeyle beşeri sermaye, toplumdaki bireylerin üretim süreciyle ilgili olarak, bir taraftan sahip oldukları bilginin, kapasitesinin, tecrübelerinin, ustalığının, işine olan hassasiyetinin, davranışlarının ve pozitif değerlerinin ulaştığı düzeyi; diğer taraftan bedensel ve zihinsel canlılığı ya da sağlamlılığını ifade etmektedir (Keskin, 2011:128). Kısacası üretime katılan işgücünün eğitim ve öğretimle sahip olduğu bilgi, beceri ve tecrübelerin toplamını alarak tanımlanmaktadır.

Beşeri sermaye, üretime katılan işgücünün sahip olduğu ve diğer üretim faktörlerinin verimliliğinin artmasına imkân sağladığı bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi pozitif değerler olarak, yeni teknolojilerin bulunması ve etkin bir şekilde kullanılmasına imkân sağlayan, ülke ekonomisinin büyümesi ve kalkınmasını hızlandıran en önemli üretim faktörü olarak değerlendirilmektedir. Kişisel ve sosyal gelişimi sağlayan, ekonomide dinamizmi artıran, bilgi, beceri ve dinamizm gibi nitelikleri barındıran beşeri sermaye, ayrıca nitelikli emeği ifade etmektedir. Özellikle iktisadi faaliyetlerde beşeri sermayenin etkin bir şekilde kullanılması, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından oldukça önem arz etmektedir (Eser ve Ekiz Gökmen, 2009:42-43).

Yerel ekonomilerin veya yerel ekonomiler içindeki işletmelerin gelişip büyüebilmesi, bölgede söz sahibi olabilmesi, verimliliği ve karlılığı artırabilmesi için salt fiziksel yatırımlar yeterli olmamakta, bununla birlikte yapılacak işin kapsamının gerektiği bilgi, beceri, tecrübe ve dinamizm gibi niteliklere sahip insan gücü (beşeri sermaye) gerekmektedir. Dolayısıyla bir ekonominin başarısı, sahip olunan beşeri sermaye gücü kaynaklarının nitelikleri ile sınırlı ve orantılıdır. Özellikle sürdürülebilir bir ekonomik kalkınmanın elde edilebilmesi için etkin olarak kullanılması gereken beşeri sermaye faktörü çok büyük öneme sahiptir. Son dönemlerde ekonomide üretken bir sermaye olarak kabul edilen beşeri sermaye, işgücünün verimliliğini artırması, bilgi teknolojilerinin üretilmesi ve kullanımını kolaylaştırması nedeniyle ekonomik

kalkınmada en önemli yere sahiptir (Gökçen, 2006:4).

Bilgi üretiminin, beşeri sermayenin ve teknolojik gelişiminin önem kazandığı ve ekonomik kalkınmanın ülke kalkınması olarak benimsendiği günümüz toplumlarında fiziki sermaye ve doğal kaynaklarının önemi gittikçe azaldığı görülmektedir. Bu unsurların yerini bilgi ve beşeri sermaye almaktadır (Eser ve Ekiz Gökmen, 2009:45).

Dünyanın birçok ülkesinde bireysel özgürlükler ve demokrasi hızla yayılmakta, yaşanan bu değişimler hükümetlerin vatandaşların refahına yönelik birtakım çalışmalar yürütmektedirler. Toplum refahının artması hiç kuşkusuz ekonomik kalkınma ile mümkün olmaktadır. Ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi ise bilgi temeli teknolojik gelişmelerle olmaktadır. Ancak teknolojik gelişme ve teknolojinin üretim sürecinde aktif kullanımı verimli ve deneyimli beşeri sermaye ile gerçekleşmektedir (Keskin, 2011:127). Dolayısıyla günümüzde ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanabilmesi için beşeri sermayenin kalitesi ve özelliklerinin geliştirilebilmesiyle mümkün olmaktadır. Bu yüzden üzerinde önemle durulması gereken konu, üniversitelerin bireylere bilgi, becer, tecrübe ve dinamizm kazandırılacak eğitim politikalarını benimsemesi olacaktır.

2.4.4. Yerel Ekonominin Gelişmesinde Üniversite Sanayi İşbirliği

Üniversiteler bilimsel gelişmelerin temel üreticisi rolünü üstlenirken, sanayi ise yeni teknolojilerin ve ekonomik gelişmelerin temel aktörlüğünü üstlenmektedir. Dolayısıyla bu iki kesiminin işbirliği içinde olması ülke ekonomisinin büyümesi ve kalkınması açısından büyük öneme sahiptir.

Üniversite-sanayi işbirliği, üniversitelerdeki mevcut bilgi birikimi ve yetişmiş nitelikli insan gücü ile sanayinin mevcut tecrübesi ve finansal gücünün bir sistem dahilinde birleşmesi sonucu ortaya çıkan bilimsel, teknolojik ve ekonomik faaliyetlerinin bütünü olarak ifade edilmektedir (EMO, 2017).

Üniversiteler eğitim-öğretim hizmetleri vermek ve temel ve uygulamalı alanlarda araştırma yapmak üzere iki temel işlev üzerinde hareket etmektedir. Üniversiteler bu iki temel işlevlerinde birincisi, çağdaş bilimin gereklerine göre toplumun istediklerini yerine getirmek, ikincisi ise, toplumun gereksindiği bilgiyi, araştırmaya dönük, nitelikli insan gücü (beşeri sermaye) yetiştirmek, dünyada ortaya çıkan yeni teknolojik gelişmelerin ülkeye adaptasyonu sağlamaktır. Üniversitenin bu görevleri yerine

getirmek için sanayi ile yakın temasta olması önem arz etmektedir (Yılmaz ve Muğaloğlu, 1989:107).

Teknolojinin hızla gelişme göstermesiyle beraber birçok sektörde kendi bünyelerinde bazı dönüşümleri yapmaları gereği doğmuştur. Özellikle iş dünyasında firmaların, rekabetin çok yoğun olduğu piyasalardaki etkinlikleri ve payları artırmak ya da korumak için bilimsel ve teknolojik gelişmeleri yakında takip etmeye başlamışlardır. Üniversiteler ise, daha nitelikli eğitimin verilebilmesi, en iyi şekilde toplumsal gelişmelere katkı sağlamak amacıyla özellikle finans kaynaklara olan ihtiyacı artmıştır. Bundan dolayı bilim ve teknoloji üreten üniversiteler ile finansal gücü elinde olan ve bilim ve teknolojiyi üretim sürecinde kullanan özel sektörün birlikte hareket etmesi şart olmaktadır (Yardımcı ve Müftüoğlu, 2015:817-818). Üniversiteler için fon ve destek sağlayan sanayinin iş piyasasında yer alacak yeni mezunlar için iş sahası oluşturması beşeri sermayenin değerlendirilmesi açısından önemli olmaktadır.

Ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesinde üniversite ve sanayinin payı hiç azımsanmayacak derecede büyük olmaktadır. Üniversite-sanayi işbirliği ile birlikte üniversiteler sanayinin teknolojik ihtiyacı karşılanırken, sanayi de üniversitelere pratik uygulama alanı oluşturmaktadır. Böylelikle birbirlerine karşılıklı yarar sağlayan bu iki kurumun işbirliği, ülkenin kalkınması çok daha kolay olmaktadır. Üniversiteler, işletmelerin ihtiyaç duyduğu insan kaynağını yetiştirirken, işletmeler ise, üniversitelerin Ar-Ge (Araştırma ve Geliştirme) ve yenilik üzerine yapılan bilimsel çalışmalarının uygulama alanı oluşturarak bilgi ve teknolojinin üretimine etkin bir şekilde katkıda bulunmasını sağlamaktadır (Ömürbek ve Halıcı, 2012:250).

2.4.4.1. Üniversite-Sanayi İlişkisin Tarihsel Gelişimi

Üniversite-sanayi ilişkilerin başlamasında ilk gelişme, 17.yüzyıl başlarında Francis Bacon'ın ortaya koyduğu "history of trades" programı ile temel ürünlerinin nasıl üretildiğini detaylı bir şekilde kâğıda aktaran bir ürün kataloğu oluşturmayı amaçlamasıyla başlamıştır. Bacon'a göre bilimi, üreticilerin bakış açısıyla harmanlayan bilim adamları, bilimin gelişmesine daha çok katkıda bulunacağını ifade etmektedir. Bacon'un bu düşüncesi üniversite dışında akademik örgütlenmelerin oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla "history of trades" programı ile bilginin kâğıda aktarılmasında devrim niteliğindeki uygulamalar sayesinde üniversite-sanayi ilişkilerin temelinin

oluşmasında katkıda bulunmuştur. Nitekim bu gelişmeler İngiltere’de başlayacak olan sanayi devriminin gerçekleşmesi bakımında çok büyük öneme sahiptir (Erdil vd. 2013:98). Dolayısıyla 17.yüzyılın başında başlayan ve meydana gelen birçok gelişmenin üniversite-sanayi ilişkilerin gelişmesine ön hazırlık niteliğinde olmaktadır.

Üniversite-sanayi işbirliğinin ilk örnekleri 19.yüzyılın ortalarına doru İngiltere’de, Cambridge Üniversitesi’nde ortaya çıkmıştır. Bu tarihte Cambridge Üniversitesi, buluşları lisanslama ve şirketleri yapılandırılma çalışmalarından dolayı ilk bilimsel araştırma merkezlerden biri olmuştur (Üçler ve Karaçor, 2014:169). Üniversite-sanayi işbirliği ABD (Amerika Birleşik Devletleri)’de ise ikinci sanayi devrimiyle ortaya çıkmıştır. 19.yüzyılın sonlarına doğru ABD üniversiteleri bilimsel araştırmalara daha fazla önem vermeleri ile üniversiteleri adeta araştırma merkezi yapmıştır. Bu gelişmeler girişimci üniversiteleri ön plana çıkartmasında büyük etken olmuştur. Dolayısıyla ABD’de üniversite-sanayi işbirliğinin ilk örnekleri, Harvard Üniversitesi ve MIT (Massachusetts Institute of Technology) olmaktadır (Erdil vd. 2013:98; Üçler ve Karaçor, 2014:169).

Üniversite-sanayi işbirliğinin ülkeler için önemini II. Dünya Savaş’ında Almanya, İngiltere, Kanada ve ABD hükümetleri kullandıkları teknolojiden anlaşılmaktadır. Nitekim bu ülkeler savaşta kullandıkları teknolojiler için araştırma üniversitelerinin uzmanlığından faydalanmışlardır. II. Dünya Savaş’ının etkisiyle, üniversiteler daha fazla teknolojik gelişmelere önem vermiş ve bu gelişmeleri ilerletmek için devletten finans desteği almışlardır. Almanya bu dönemde sanayileşme ve ulusal gelişmeyi amaçlayan araştırmaların daha da önem kazanması ve ilerlenmesi için üniversitelere kaynak aktarımında bulunmuştur. Dolayısıyla ilk kez araştırmaların üniversitelerin bir parçası olduğu anlayışı doğmuştur (Üçler ve Karaçor, 2014:169).

Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliği ile ilgili ilk düzenlemeler kalkınma planları kapsamında yapılmıştır. Türkiye’de uygulanan beş yıllık kalkınma planlarında Üniversite-sanayi işbirliğine yönelik birtakım çalışmalar yürütülmüştür. Türkiye’de uygulanan ve halen devam eden beş yıllık kalkınma planları birçok defa revize edilmiş yeni politikalarla genişletilmiştir. Üniversite-sanayi işbirliğinin sürdürülebilir olması bakımında, halen uygulanmakta olan kalkınma planlarında, bilim ve teknolojinin politikalara dahil edilmesi, araştırmalar için gerekli ortam ve personel yeterliliği

sağlanması, Ar-Ge ve inovasyon çalışmaları yürütülmesi, özel sektörde Ar-Ge faaliyetlerinin aktif rol almasını sağlanması, birtakım yeni kuruluşların kurulması, cazibe merkezlerinin kurulması ve birçok bölgede organize sanayi bölgelerin kurulması gibi birçok hukuki, ekonomik ve yapısal düzenlemelere gidilmiştir (Erdil vd., 2013:100-102).

Üniversite-sanayi işbirliği tarihsel süreç çerçevesinde ele alındığında, ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliklerine katkılarının ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve teknolojik ilerlemelerinin altında yatan en büyük etken, üniversitelerin kurumlarla işbirliği içinde olması görülmektedir. Bu bakımda üniversitelerin kurumlarla işbirliği içinde olması özellikle üniversitelerin yerel ekonomiler üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak önemli etkileri olmaktadır. Dolayısıyla yerel ekonomi üzerindeki etkilerin artması için etkin bir işbirliği gerekmektedir.

2.4.4.2. Üniversite-Sanayi İşbirliği Yöntemleri

Kentin, bölgenin hatta ülkenin kalkınmasında önemli bir rolü olan üniversite-sanayi işbirliği bazı yöntemlerle işbirliği içinde olduğu gruplara yarar sağlayarak amaçların gerçekleşmesinde kolaylıklar sağlamaktadır. Bununla birlikte ilk üniversite-sanayi işbirliği, sanayinin üniversitenin yaptığı araştırmalarına bağlı vb. destekler sağlamasıyla başlamış ve üniversitelerin bilimsel projelerine verilen desteklerle geliştirilmiştir. Günümüzde ise kurumsal temelli ve devlet destekli işbirliğinin araştırma merkezlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Üçler ve Karaçor, 2016:96).

Formel ve informel olarak birçok işbirliği türü sayılabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Kuzey Kaliforniya'da 1952 yılından beri faaliyet gösteren ilk ve en gelişmiş teknopark olan Stanford Research Park yani Silikon Vadisi, üniversite-sanayi işbirliğine verebilecek en iyi örneği teşkil etmektedir (Kiper, 2010:43).

Aşağıda sıraladığımız şekilde üniversite-sanayi işbirliği yöntemleri sınıflandırmak mümkündür (Kiper, 2010; Kiper, 2004; Üçler ve Karaçor, 2016). Bunlar;

Genel Araştırma Destekleri: Bu yöntemde, üniversitelerin araştırma kapsamında ihtiyaç duyduğu finansman, beşeri sermaye, ekipman gibi unsurların tedariki için bir takım teşvik, bağış, aidat ödeme, laboratuvar iyileştirme, lisansüstü öğrencilere burs desteği, teçhizat yardımı ya da araştırma altyapı desteği vb. destek

araçlarının kullanmasını ifade etmektedir. Endüstrinin sağladığı bağışlar özellikli bir araştırma alanında veya nitelikli Ar-Ge personel ihtiyacı giderilmesi için kullanılabilir (Kiper, 2010:43; Üçler ve Karaçor, 2016:96).

Sanayi için önemli olan, ancak halen gelişme göstermemiş belirli araştırmalar için Kanada Üniversitelerine sanayi destekleri sağlayan, Kanada'daki Natural Sciences and Engineering Research Council (Doğal Bilimler ve Mühendislik Araştırma Konseyi) tarafından yürütülen "Industrial Research Chair Programme" adlı programını örnek olarak gösterebilir (Kiper,2010:43).

İnformel Araştırma İşbirlikleri: Belirli araştırmalar için üniversite ve sanayi arasında araştırmacı işbirliği ve takım çalışmaları içeren bu yöntemle özellikle bilgi ekonomilerinde gerçekleştirilen bilimsel araştırmalarda nitelikli insan kaynağı, ekipman ve malzeme gibi gereksinimlerde işbirliğini amaçlanmaktadır. Bu yöntem üniversite ve sanayide nitelikli insan kaynağının birlikte çalıştıkları ve sonuçları ortak yayınladıkları araştırmalardır. Bu tür işbirliği özellikle hayvancılık, çevre, ilaç ve kozmetik gibi bilgi yoğun alanlarda başarılı sonuçlar vermişlerdir (Kiper, 2004:99). Bu işbirliği modelinin ABD'deki Stanford Üniversitesi Genetik Hesaplama ve Biyolojik Modelleme Merkezi'nin kuruluşu, üniversite ve sanayideki iki araştırmacının işbirliğiyle başlamıştır. İnformel araştırma işbirlikleri, zamanla formel yapılanmalara dönüşebilmektedir (Kiper,2010:43).

Sözleşmeye Bağlı Araştırma Çalışmaları: Tüm ülkelerde yaygın olarak başvurulmuş bu işbirliği, üniversitelerle sanayi kuruluşları arasındaki ikili ilişkiler çerçevesinde yapılan, üniversite tarafında yürütülen ve üniversite ve sanayi kuruluşları arasında belli bir araştırma üzerinde imzalanan sözleşme şeklinde yürütülen bir modeldir (Üçler ve Karaçor, 2016:97). Bu modelle sanayi kuruluşları, araştırma bütçelerine kısıntı yapabileceği ve araştırma sonuçlarını daha kısa sürede alabileceği ve uygulamaya alanı bulacağı kendine has projeleri tercih edilmektedir (Kiper, 2004:100).

Bilgi Transfer ve Eğitim Projeleri: Endüstride araştırma ve mühendisler, üniversite son sınıf öğrencilerinin danışmanlıklarını yaparak; tez çalışmalarında ve bazı bilimsel araştırma çalışmalarında görev alarak öğrencilerin ulusal ve uluslararası düzeyde çok kapsamlı ve çok taraflı araştırmalarda yer alma ve yönetme yeteneklerini gelişimine katkıda bulunmaktadır (Üçler ve Karaçor, 2016:100).

Kiper, bu modeli danışman değişim programı ve sanayide öğrenci eğitim programlarının yaygın işbirliği mekanizması içinde gelişimini, akademisyenlerin bir miktar zamanlarını ortak araştırma ve geliştirme projelerinde danışmanlık edilmesi ve üniversitelerin sanayi kesimindeki uzmanlarında katkıları “sanayi danışma kurullar” aracılığıyla eğitim ve araştırma programları gözden geçirilmesi şeklinde yapılan işbirliği olarak görmektedir. Böylelikle üniversite ve sanayinin ihtiyaçlarını yansıtılması bu model için bir örnek teşkil etmektedir (Kiper, 2010:44).

Üniversite ile sanayi arasında hem personel hem de bilgi alışverişi için önemli olan bu işbirliği yöntemiyle KOBİ ve Ar-Ge çalışmalarının artmasına da imkân sağlayacaktır. Birçok ülkede uygulanan bu işbirliği yöntemi, İngiltere’de 1975 yılında Teaching Company Scheme (Eğitim ve Öğretim Şirket Planı) Bilimsel Araştırma Konseyi tarafından öğrencileri eğitmek ve araştırmaları ekonomik, sınai ve toplumsal nitelikleriyle desteklemek amacıyla uygulamaya başlatılan bir programdır (Üçler ve Karaçor, 2016:100-101).

Üniversite-Sanayi İşbirliğiyle Yürütülen Devlet Destekli Araştırma Projeleri: Üniversite ve sanayi tarafında ortak gerçekleştirilen bu yöntem, projelerin üzerindeki finans ve rekabet baskısını azaltmak ve araştırmalara teşvik olmak amacıyla hükümetler tarafında desteklenen programlar içermektedir. Bu tür destek programları çoğunlukla; üniversite-sanayi ilişki ağını geliştirmek, teknoloji transfer ve araştırmaların ticarileşme hızını artırmak, endüstrilerin araştırmaya daha fazla kaynak aktarımını sağlamak, küçük ve orta ölçekli firmaların araştırma kapasitesi ve yetkinliğini artırmak, üniversite araştırma programlarını sanayi ve pazar ihtiyaçlarına göre şekillendirmek gibi birçok amacı birlikte sağlamaya çalışmaktadır (Kiper, 2010:44). Bu işbirliğine örnek olarak, Avustralya’da uygulamakta olan “Collaborative Research Grants Schemes” programı önemli örneklerden biridir. Buna benzer programları pek çok ülkede görmek mümkündür (Kiper, 2004:101).

Araştırma Konsorsiyumları: Bu tür işbirlikleri farklı ülkelerde birçok firma ve üniversitenin desteği, devletlerin kısmi desteği, kamu araştırma kurum ve laboratuvarlarının da katıldığı kapsamlı araştırma programları çerçevesinde oluşturulan projelerdir. Genel itibariyle birçok farklı taraflar bir araya gelerek, belirli teknolojiler veya spesifik araştırma alanları için duyurulmuş destek fonlarından faydalanmak için

proje önerilerini hazırlar ve taraflara sunar. Kabul görenler belirli şartlarla desteklenir (Kiper, 2010:44). Çok bilindik bir örnek; “AB (Avrupa Birliği) Çerçeve Programları”dır. Bu programlar, AB’de çok uluslu araştırma ve teknolojik geliştirme projelerinin desteklediği başlıca Topluluk Programı’dır. ABD’deki Yarı İletken Araştırma İşbirliği de bu tür modeller için bir örnektir. Araştırma Konsorsiyumları özellikle, ABD, Japonya ve Güney Kore gibi sanayileşmiş ülkelerde çok daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Üçler ve Karaçor, 2016:98).

Üniversite-Sanayi İşbirliği Merkezleri: Devletlerin kısmen desteklediği bir diğer işbirliği modelidir. Genellikle üniversite bünyesinde faaliyet gösteren kurumsal cazibe merkezleri veya işbirliği merkezlerinden gerçekleştirilen temel araştırmalar ve uygulamalı araştırmaları kapsayan disiplinler arası özellik gösteren kurumlardır. Devlet belli süre zarfında sanayinin sağladığı destek oranında finansal destek sağlarken, üniversiteler ise altyapı ve personel desteği sağlamaktadır (Kiper, 2010:45). Bu uygulamanın en bilinen örneği ABD’de NFS (National Science Foundation- Ulusal Bilim Vakfı) tarafında yürütülen Üniversite-Sanayi İşbirliği Merkezleri programıdır. Bu programda asıl amaçlanan tıp bilimleri dışında temel bilim ve mühendisliğin tüm alanlarında çalışma yapmaktır. Ayrıca bilimin ilerlemesini teşvik etmek ve ulusal savunma güvenliliğini sağlamak için uzun vadeli bir programdır. Ülkemizde de bu programdan esinlenerek Üniversite-sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı (ÜSAMP) uygulaması başlatılmıştır. Bu program yenilik ağ yapısının kurulmasına yönelik oluşturulan kurumsal bir modeldir. ÜSAMP çerçevesinde bölgesel yenilik sistemlerinin üniversiteler ile firmalar arasındaki işbirliği imkânları artırmıştır (Üçler ve Karaçor, 2016:98).

2.4.4.3. Üniversite-Sanayi İşbirliği Olarak Teknoparklar

Tüm dünyada teknolojik gelişmeler beraberinde ekonomik, sosyal ve politik alandaki gelişmeleri de etkilemektedir. Teknolojik gelişmelerin temelinde yatan en önemli unsur ise, bilim ve teknolojik alanında yapılan buluşların uygulanabilir olmasıdır. Küreselleşen dünyada firmaların rekabet gücünü artırması için, bilimsel bilginin üretildiği yerler olan üniversiteler ile uygulamalı araştırmaların yürütülmesinde katkıda bulunarak ve bu katkılarla beraber oluşan bilgi birikimi ve maddi imkânlar bir araya getirilerek ekonomiye değer kazandıracak yeni ürünlerin üretilmesi ve piyasaya

sunulması ile mümkün olmaktadır. Dolayısıyla üniversite-sanayi işbirliği kapsamında üretimlerin gerçekleştirildiği, yeni girişimlerin oluşmasını sağladığı yerler olarak karşımıza teknopark kavramı çıkmaktadır (Bilgili, 2008:35).

Teknoparklar, üniversite ve araştırma kuruluşları ile sanayi kuruluşları arasında işbirliği dayalı, kentsel hizmetlerinin tümünü içeren, araştırma, geliştirme ve yenilik çalışmalarının yapıldığı, birbirleri arasında bilginin ve teknolojinin transfer edildiği; akademik, ekonomik ve sosyal yapının entegrasyonun tertip edildiği araştırma ve iş merkezleridir (TGBD, 2017).

Teknopark fikri ilk olarak 1950’li yıllarında Stanford Üniversitesi’nin öncülüğünde yaptıkları araştırmaları ticarileştirmek amacıyla bir grup araştırmacının çabalarıyla Stanford Research Park (Silikon Vadisi) adıyla ABD’de ilk olarak görülmüş ve başta Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyada zamanla sayıları giderek artmış ve artmaya devam etmektedir. Günümüz bilinen adıyla “Silikon Vadisi” dünyada çok tanınan teknoparklardan birisidir. Sanayileşmiş birçok ülkede, teknoparkları teknolojik ve ekonomik gelişmenin en önemli aracı olarak görmektedirler. Birçok gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalarda, teknoparkları bünyesinde yürütülen Ar-Ge faaliyetlerinin mal ve hizmet sektöründe önemli bir katma değer sağladıkları görülmektedir (Kiper, 2010:45; Ömürbek ve Halıcı, 2012:253).

Teknoparklar, yenilikçi ve rekabetçi bir yapı içinde toplumun zenginliğini artırma amacıyla, Ar-Ge kuruluşları, firmalar ve pazar arasında bilgi ve teknoloji transferini yönetir ve özendirmeye çalışmaktadır (Keleş ve Tunca, 2010:3).

Teknoparklar, kapsamlı teknolojik odaklı yenilikçi bir anlayış içinde ve bilgi sermaye, araştırma, sanayi ve nitelikli işgücünün birbirinden beslediği bölgesel ekonomik sistemler halinde gelişme göstermektedir (Kiper, 2010:45).

Teknoparkların önemli bir kalkınma aracı olduğu yönünde dünya genelinde ortak bir görüşe sahip olmaktadır. Teknoparklar dünya genelinde temel olarak aynı düşünce sistemi üzerinde kurulmaktadır. Fakat kuruluş amaçları bakımında farklı terimlerle ifade edilen teknoparklar, ABD’de Araştırma Parkı (Research Park), İngiltere’de Bilim Parkı (Science Park), Fransa’da Teknoloji Kent (Technopole), Japonya’da Teknoloji Kenti (technopolis), Almanya’da Teknoloji Merkez (Technologie Zentrum) gibi birçok ülkede aynı düşünce sistemine sahip oldukları halde farklı

isimlerle kurulmaktadır. Bunlar gibi farklı adlarla kurulan teknoparklar aynı zamanda İleri Teknoloji Merkezi, İnkübatör ve Teknolojik Yenilik Merkezi olarak da adlandırılabilir (TKB, 199:3). Görüldüğü gibi teknopark kavramı her ülkede farklı adlandırılmaktadır. Kullanılan diğer isimler arasında en yaygın olanları ise Araştırma Parkı, Teknoloji Parkı ve Teknopolis olmaktadır. Ülkemizde ise genellikle yaygın olarak kullanılan isimler; teknopark ve teknokent olmaktadır. Ülkemizde teknopark ve teknokent kavramı ile ilgili yasada “Teknoloji Geliştirme Bölgesi” ifadesi kullanılmaktadır (Kiper, 2010:45).

Teknoloji Geliştirme Gölgesi, kısaca ülkemizde benimsenen ismiyle teknopark ile alakalı dünya literatüründe özellikleri itibari ile yapılan tanımlar aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.4.3.1. Bilim Parkı

Uluslararası Bilim Park Birliği'nin (IASP) tanımına göre Bilim Parkı, uzmanlaşmış profesyonel bir ekip tarafından yönetilen, temel maksadı bünyesindeki bilgi tabanlı firmaların yenilikçilik ve rekabetçilik kültürünü ilgili firmalara aşılayıp ve bilginin ve teknolojinin kaynaklardan firmalara akmasını sağlayarak, toplumun zenginliklerini artıracak bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Kiper, 2010:46; Keleş, 2007:86). Tanımda da anlaşılacağı üzere hedeflenenlere ulaşılabilmesi için bir Bilim Parkı; üniversiteler, Ar-Ge kuruluşları, firmalar ve pazar arasında bilgi ve teknoloji transferini sağlar ve bu süreci kontrol eder. Ayrıca kuluçka merkezleri etkisiyle yenilikçi ve rekabetçi firmaların oluşmasını ve büyümesini koynlaştırır ve bunun yanı sıra yüksek kalitede tesis ve alan imkânını sunar ve diğer katma değerli hizmetler sunmaktadır (Kiper, 2010:46).

Bilim parklarının birçok amaçları olmakla birlikte temel amaçlarını birkaç madde halinde sıralamak mümkündür (Keleş, 2007:). Bunlar;

- Ticari potansiyeli olan yeni ürün, yöntem ve süreçlerin geliştirilmesi için bilimsel ve mühendislik uygulamalarına ortam sağlayarak gerekli hizmetlerin verilmesi,
- Yeni, küçük ve ileri teknoloji şirketlerin büyümesinde katkıda bulunarak, üniversitedeki ilgili bölümlerin gelişimini destekleyerek kuluçka merkezi işlevi yerine getirmek,

- Bölgesel ekonominin gelişimi canlandırılmasını sağlayarak ekonomik büyüme ve kalkınmayı gerçekleştirmek,
- Bilim parklarda yapılan Ar-Ge ve yenilik çalışmalarıyla teknolojik gelişime katkıda bulunarak, bölgeye yabancı yatırımcıların yatırımlarını çekmek için bölgeyi yatırımlar için cazip kılmak,
- Yüksek büyüme potansiyeline sahip yenilikçi işletmelerin faaliyete başlamasını desteklemek,
- Konuyla ilgili aktörlerle koordinasyon, firmaların olgunlaşmasını desteklemek, altyapı, işletme hizmetleri, teknoloji transferleri, uluslararası ortaklık ilişkileri, arazi gibi gereksinimleri karşılamak şeklinde sıralanmaktadır.

2.4.4.3.2. Kuluçka/İnkübatör Merkezi

Teknopark bünyesinde yer alan ve teknoparkın sunduğu altyapı imkânlarından faydalanarak bölgenin sosyal ve ekonomik yapısına uygun teknolojik gelişmeleri destekleyen birimlerdir. Bu birimler çoğunlukla, yeni kurulan teknolojiye sahip küçük ölçekli fakat çabuk büyüme ve yüksek katma değer oluşturma potansiyeline sahip yenilikçi firmalara yer vermektedir. Kuluçka merkezi, üniversiteler, Ar-Ge Kuruluşları, bilim ve teknoloji parkları içinde veya yakınlarında konumlanmaktadır (Çelik, 2011:50; Keleş, 2007:89). Kuluçka merkezleri yeni girişimcilere destek sağlayarak yenilikçi faaliyetlerde bulunmasına ortam sağlamakta ve büyümesinde katkıda bulunmaktadır. Kısacası İnkübatör Merkezleri, yenilikçi kültürü benimseyen girişimcilerin firmasının kuruluş aşamasında düşük ücret karşılığında yer imkânı sağlayan, altyapı hizmetleri sunan, ortak tesis ve uzman desteği sağlayan kuruluşlar olarak ifade edilmektedir (Kiper, 2004:247).

2.4.4.3.3. Yenilik Merkezleri

Yenilik merkezleri; yeni ileri teknoloji firmaların doğması gelişmesi için en elverişli ortam ve en iyi şartlar oluşturarak, birçok hizmetin yoğun ve etkin bir şekilde sunulduğu, üniversiteler, Ar-Ge kuruluşları ve araştırma merkezleri ile yakınlığın sağlandığı ve firmaların bölgesel ve yerel yenilik ağı içinde bütünleştirilmesine çalıştığı merkezlerdir. Yenilik merkezlerin en önemli seçim kriterleri, firmaların genç olması ve ileri teknolojilere yönelik faaliyet içinde bulunmalarıdır (Keleş, 2007:91). Yenilikçi ve teknoloji odaklı firmalar, üniversiteler, Ar-Ge kuruluşları ve araştırma merkezlerinin

olanaklarında faydalanarak iş hacimlerini büyötmek ve yeni fikirlerin ticari yaşama entegre etmek maksadıyla bu merkezlerde yer almak istemektedirler (Çelik, 2011:51).

2.4.4.3.4. Araştırma Parkı

Araştırma parkı, temel araştırmalara dayalı olarak Ar-Ge faaliyetleriyle geliştirilmiş projelere sahip büyük işletmeler ve yeni ileri teknolojilere dayalı genç işletmelerin bir üniversite veya araştırma enstitüsüyle işbirliği kurarak, bilimsel temelli teknoloji üretimine destek sağlayan merkezlerdir. Gerçekleştirilecek olan projelerin temel araştırma kapsamında ve prototip ürünün meydana getirilmesine kadarki süreçte firmanın desteklediği ve uygun Ar-Ge ortamı sağlamaktadır. Ancak uygulama aşamasında ürünün seri üretimi ve pazarlanması araştırma parklarının faaliyet alanı içinde yer almamaktadır (Harmancı ve Önen, 1999:3-4).

2.4.4.3.5. Teknoloji Geliştirme Merkezi

Teknoloji geliştirme merkezleri, ileri ve yeni teknolojileri geliştirmeye öncelik veren merkezlerdir. Yeni ve ileri teknoloji gelişmelerle donatılmış firmaların kuruluşunu desteklemeyi, üniversitelerin bilimsel araştırma birikiminden ve Ar-Ge faaliyetlerinden endüstri için yararlanmayı ve ekonominin yapısını geliştirmeyi hedefleyen merkezlerdir (Harmancı ve Önen, 1999:4).

2.4.4.3.6. Teknokentler

Teknokentler, üniversite araştırma kurumaları ve endüstriyel birimlerle donatılmış, yaşamsal alanlara özgü hizmetlerin tamamını içeren bir alan üzerinde kurulmuş olan ve ekonomik faaliyetlerde bulunan bölgeler olarak tanımlanmaktadır (Harmancı ve Önen, 1999:4). Diğer ifadeyle Teknokent, yeni teknolojilerin ticarileştirilmesi yolu ile bölgesel kalkınmayı gerçekleştirmek üzere kurulan kentsel birimler olarak tanımlanmaktadır (Kiper, 2004:47).

Üniversite ve benzeri araştırma kuruluşları, bilimsel çalışmaların yoğun olarak yapıldığı merkezlerdir. Üniversiteler ve araştırma kuruluşların ürettiği bilgilerin test ve uygulama alanı bulabilmesi için işletmelerle paylaşması gerekmektedir. Üniversite bilimsel bilgilerin sanayilerle paylaşması sonucunda üniversite ile sanayi arasındaki bağlar güçlenmekte ve teknokentler ise bunun ortamını hazırlamaktadır. Üniversitelerde yapılan araştırmaların devamlılığının sağlanabilmesi ve ulusal açıdan ekonomiye

kazandırılabilmesi için işletmelerin bilimsel bilgileri yeni ileri düzey teknolojiler ile uygulamaya konulması gerekmektedir. Ancak bunun sağlanabilmesi için ilk önce üniversite ile sanayi arasında bir işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu noktada teknokentler bilimsel bilginin sanayilerde uygulama alanı bulması bakımından en önemli organizasyonlar olmaktadır. İşletmelerin yeni teknoloji gelişmeye dayalı olarak yapmış oldukları Ar-Ge faaliyetlerinde üniversiteden danışmanlık alabilmesi bakımından teknokentler köprü vazifesini görmektedir (Çelik, 2011:54).

2.5. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTELERİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ

Üniversiteler temel görevleri olarak eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma fonksiyonları yanı sıra kurdukları kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkiye sahip yükseköğretim kurumlarıdır. Üniversitelerin özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri az gelişmiş ve gelişmekte olan bölge ve ülkelerde daha fazla görülmektedir. Üniversitelerin ülke geneline ekonomik, sosyal, kültürel, fiziki altyapı ve demografi yapı üzerindeki etkileri herkesçe bilinmektedir. Üniversitelerin bulunduğu kente ve bölgeye etkileri üzerine yapılmış çalışmalara geçmeden önce üniversitelerin kurdukları bölgelerdeki statik katkılar ve dinamik katkıları açıklamak daha doğru olacaktır.

2.5.1. Üniversitelerin Ekonomik Katkıların Sınıflandırılması

Üniversiteler kurdukları kent ekonomisi üzerinde temelde iki tür katkıda bulunmaktadır. Bunlar statik katkılar ve dinamik katkılar olarak iki ana grupta ele almak mümkündür. Statik katkılar, üretim faktörlerinin kantitatif değişimler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dinamik katkılar ise, üretim faktörlerinde kantitatif bir değişiklik oluşturmadan üretimi veya kişisel refahı artırmaktadır (Görkemli, 2009:173). Statik ve dinamik katkıların bölge ekonomilerine etkilerinin ne denli olduklarını statik ve dinamik katkılar başlığı altında inceleyeceğiz.

2.5.1.1. Statik Katkılar

Herhangi bir üretim sürecindeki konu olan üretim faktörlerinin miktarlarındaki değişim neticesinde belirlenen katkılardır. Bunlar, kısa dönemli katkılardır. Dolayısıyla

üniversiteden dolayı yapılan harcamalardan kaynaklanmaktadır. Statik katkılar, direkt, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere üç kategoride ele almıştır (Görkemli, 2009:173).

2.5.1.1.1. Direkt Katkılar

Üniversitelerin yaptığı harcamalar ve istihdam ettiği idari ve akademik personel sayesinde kent ekonomisine sağladığı katkılar direkt statik katkılardır (Görkemli, 2009:173). Bu katkılar direkt gelir etkisi ve direkt istihdam katkısı olarak ikiye ayrılmaktadır. Üniversitelerde çalışan idari ve akademik personeller direkt istihdam katkısını oluştururken, bu personellere ödenen maaşlar ise direkt gelir etkisi göstermektedir (Altuntaş ve Erilli, 2015:15).

Üniversitenin idari ve akademik birimlerinde çalışan personel, üniversite sayesinde yerel ekonomide ortaya çıkan direkt istihdamı göstermektedir. Üniversite çalışanları genellikle istihdam edildikleri şehirlerde yaşamaktadırlar. Üniversite bünyesinde istihdam edilen idari ve akademik personellere ödenen maaşlar ise üniversitenin yerel ekonomi üzerindeki direkt gelir etkisidir. Üniversite bünyesinde istihdam edilen personellere yapılan ödemeler, kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları harcamalar, direkt olarak yerel ekonomiye yansımakta ve genişletici bir etki oluşturmaktadır (Görkemli, 2009:173).

2.5.1.1.2. Dolaylı katkılar

Üniversiteler doğrudan istihdam ettiği çalışanların dışında yerel faktör sahiplerinden de mal ve hizmet almaktadır. Bu bakımdan dolaylı statik katkılar, emek dışındaki faktör sahiplerinin üniversiteye yaptıkları satışlar sonrasında ortaya çıkan gelir ve istihdam artışını ifade etmektedir. Eğitim kurumlarının yerel ekonomiye sağladığı dolaylı katkılar personel ve öğrenci harcamalarından kaynaklanmaktadır. Bu etkilerin belirlenmesinde anket çalışması yapılmaktadır (Altuntaş ve Erilli, 2015:15). Bu anketler sunucunda dolaylı katkılar saptanabilmektedir. Öğrencilerin yaptıkları harcamalar, üniversite ve üniversiteye bağlı birimlerin mal ve hizmet alımı için yaptıkları harcamaların yerel ekonomiye olan katkılarının önemli bir tutarda gelir ve istihdam katkısı oluşturmaktadır (Görkemli, 2009:173). Dolaylı statik katkılarını iki temel kategori halinde incelemek mümkündür. Bunlar; dolaylı gelir etkisi ve dolaylı istihdam katkısı olarak ayrılır. Dolaylı gelir etkisi, üniversiteler tarafında kendi personelleri dışındaki kişi ve kuruluşlara harcanan paralar ya da üniversite öğrencilerinin buldukları

bölgeye yaptıkları harcamalar sonucu oluşan geliri ifade etmektedir. Bu katkılar üniversitelerin dolaylı gelir katkısı olarak adlandırılmaktadır (Görkemli, 2009:173). Dolayısıyla üniversitenin satın aldığı mal ve hizmetler yerel katma değerini belirlemektedir.

Dolaylı istihdam katkısının hesaplanması ise, dolaylı gelir katkısı üzerinde saptanmaktadır. İlk olarak ilgili yıla ait hizmet üretim hesaplanması yapılmakta, çıkan bu değer yine ilgili yılda istihdam edilen toplam işgücü miktarına bölünerek kişi başına hizmet üretimi değeri hesaplanmaktadır. Bulunan bu değer ilgili üniversite tarafından yerel ekonomiye harcanan toplam dolaylı gelir katkısına bölünerek dolaylı statik istihdam katkı bulunmaktadır (Görkemli, 2009:173). Kısacası dolaylı istihdam katkısı, üniversite öğrencilerinin toplam gelir katkısının, bir kişinin hizmet üretimine bölünmesi ile elde edilir (Altuntaş ve Erilli, 2015:15).

Yükseköğretim kurumları bünyesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin harcamaları ve bu kurumlarda görev yapmakta olan idari ve akademik personellerin harcamaları yerel ekonomiye yaptığı katkılarının bazıları kolaylıkla hesaplanırken, bazıları hesaplamak çok güç olmaktadır. Örneğin, öğrencilerinin yurt ve öğrenci birliklerine ödedikleri ücretler, çeşitli kurumlara yaptıkları bağışlar, kentteki kitapevlerinde yaptıkları harcamalar ve kentteki banka şubelerinin bireysel gelirleri gibi kurumsal alanda yapılan harcamaların hesaplanması kolay olmaktadır. Barınma, yiyecek ve içecek, şehir içi ve şehirlerarası yolculuk, eğlence, kitap, elbise gibi çeşitli mal ve hizmetlere yönelik yapılan harcamalar ise diğerlerine göre nispeten zor olmaktadır (Çatalbaş, 2007:95).

Üniversitelerin yerel ekonomiye dolaylı etkilerinden belki de en önemlisi nitelikli bireyler yetiştirerek beşeri sermaye stokuna yaptığı katkılardır. Diğer yandan üniversite ile birlikte şehirlerin canlılık kazanması, bilimsel çalışmalar ve etkinliklerde ilerlemelerin olmasına ve kentteki ekonomik faaliyetlerde önemli bir hareketlilik sağlamaktadır. Üniversitelerin bulunduğu kent ve bölgelerde, eğitim, öğretim, sosyal ve kültürel altyapının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Çatalbaş, 2007:95).

2.5.1.1.3. Uyarılmış Katkılar

Uyarılmış katkılar, dolaylı ve dolaysız katkılara bağlı olarak ortaya çıkmakta ve gelir ile istihdamdaki artışı ifade etmektedir (Görkemli, 2009:174). Yerel ekonomilerde

dolaylı ve dolaysız katkılar sonucunda iş ve gelir elde eden bireyler, elde ettikleri gelirle yaptıkları harcamalar sonucu, yeni bazı mal ve hizmetlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadırlar (Çatalbaş, 2007:95).

Gelir elde eden bireylerin yerel üretilen mal ve hizmetlere yaptıkları harcamalardan dolayı meydana gelen uyarılmış etki “Keynesyen Çarpan Etkisi” olarak da adlandırılmaktadır. Keynesyen Çarpan Etkisi, belirli bir marjinal tüketim eğilimi değerine bağlı olarak, yapılan harcamaların ekonomide kendisinin birkaç katı kadar bir artış oluşturacağı varsayımına dayanmaktadır (Görkemli, 2009:174).

Tüm bu varsayımlar altında; üniversitelerin, üniversite çalışanlarının ve üniversite bünyesinde okumakta olan öğrencilerin gerçekleştirdiği harcamaların, ekonominin sahip olduğu belli bir marjinal tüketim eğilimi değerine bağlı olarak, yerel ekonomide genişletici bir etki yaparak, yerel ekonomiye büyük bir katkı sağlamaktadır (Görkemli, 2009:174).

2.5.1.2. Dinamik Katkılar

Üniversitelerin yerel ekonomiye sağladığı dinamik katkılar, üretim faktörlerinin miktarlarında bir değişim gerçekleşmeksizin ortaya çıkan, statik katkıların etkisini genişleten, ekonomide uzun dönemde fayda sağlan katkılar olarak nitelenmektedir (Görkemli, 2009:174).

Tuğcu (2014), toplam katkıyı buz dağına benzetilerek, statik katkıyı buz dağının sadece su üstünde gözüken küçük kısmını oluşturduğunu ve altta kalan büyük parça ise dinamik katkıyı oluşturduğunu ifade etmektedir. Dinamik katkı, üretim faktörlerinin niteliğini ve verimliliğini artırmaktadır. Dinamik katkının temelini İçsel Büyüme Modellerine dayanmaktadır. Özellikle Romer’in “bilgi birikimini” esas alan teorisi ile Lucas’ın “beşeri sermayeyi” esas alan teorisi bu katkının temelini oluşturmaktadır (Tuğcu, 2004).

Romer ve Lucas’ın bilimsel teorilerinin çok popüler olduğu halde, dinamik katkı hakkında yalnızca gelişmiş ülkelerde birtakım bilimsel çalışmalar yapmıştır. Bu alanda bilhassa ABD büyük ilerlemeler sağlamıştır. Üniversitenin yerel ekonomiye olan katkılarının bilimsel alanda araştırılmasının yaygın olarak gelişmiş ekonomilerde gözlenmektedir. Üniversitenin ekonomiye dinamik etkilerine örnek olarak, bölgenin GSMH’sine yaklaşık 50 milyar dolarlık bir katkı sağlayan ve eyalet nüfusunun %40’ına

ev sahipliği yapan, Stanford Üniversitesi tarafında kurulun Silikon Vadisi gösterilebilir (Tuğcu, 2004).

2.5.2. Türkiye’de Üniversitelerin Bölgesel ve Yerel Gelişmeye Etkileri

Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki dönemde üniversite kurmaya yönelik zaman zaman politik değişiklikler olmuştur. Cumhuriyetin ilk döneminde üniversiteler milli bilinci ve milli kültürü ülke geneline yaymak amacıyla kurulmuştur. Ancak 1960’lardan sonra üniversiteye yaklaşımda kökten değişimler yaşanmıştır. Üniversite hakkında daha radikal kararlar alınmaya başlanmıştır. Bu dönemde üniversitenin temel işlevi eğitimi yerele eşit dağıtmak ve bölgelerarası gelişmişlik farkını azaltmak olmuştur (Arap Kavili, 2010).

Cumhuriyet’in kuruluşundan özellikle de üniversite sayısının çoğalmaya başladığı 1950’li yıllardan bu yana yeni üniversitelerin kurulmasına ilişkin hedeflerden birisi, ülkedeki bölgesel eşitsizlikleri gidermeyi amaçlayan yurt sathına eşit yayılma çabası olmuştur. Temel amaç bir yandan bölgenin hemen her yerine eğitimin götürülebilmesi, diğer yandan ise bölgenin hareketlenmesini sağlamak ve ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bölgedeki eşitsizlikleri giderilmesi olmuştur (Arap Kavili, 2010).

1960’lardan itibaren üniversitelerin bölgelerarası eşitsizliği giderme de bir araç olarak kullanılması ve son yıllarda her ilde üniversitenin kurulması, üniversitelerin önemini ve üniversiteye olan ilgiyi ortaya çıkarmaktadır. Özellikle kentleşme anlayışının hakim olduğu bölgelerde açılan üniversiteler, bölgede çok büyük öneme sahip ekonomik kaktılar sağladığı herkesçe bilinmektedir. Dolayısıyla az gelişmiş yörelerde üniversitenin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bir canlanma sağlayacağı kabul edilmektedir. Az gelişmiş bölgelerde kurulan üniversiteler bölgeye sağladığı ekonomik katkı ile gelir dağılımında düzenleyici bir etkiye sahip olmaktadır (Dalğar, Tunç ve Kaya, 2009).

2.5.2.1. Üniversitenin Kent Geneline Etkileri

Üniversitenin kent geneline etkilerini dört ana grupta değerlendirmek mümkündür. Ekonomik hayat üzerine etkileri, fiziksel altyapı üzerine etkileri, sosyal ve kültürel çevre üzerine etkileri ve demografik yapı üzerindeki etkileri olmaktadır

2.5.2.1.1. Üniversitenin Kent Ekonomik Hayat Üzerine Etkileri

Üniversitenin kuruldukları kentte ekonomik etkileri daha önceden yapılan çalışmalardan belirtilmektedir. Üniversitelerin akademik ve idari personellere yaptığı ödemeler (maaş, ek ders, yolluk, döner sermaye vb.) doğrudan gelir katkısı oluşturmaktadır. Üniversitelerin belli zaman dilimlerinde akademik ve idari personel istihdam etmesi direkt istihdam katkısı oluşturmaktadır. Üniversitelerin kendi personelleri dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlara yaptığı ödemeler ile üniversite bünyesine okuyan öğrencilerin yaptıkları harcamalar dolaylı gelir katkısı oluşturur (Görkemli, 2009:173).

Üniversitenin kent ekonomik hayat üzerine etkilerinin daha iyi anlaşılması için yapılmış bazı çalışmaların sonuçlarını değerlendirmek yerinde olacaktır. Yılmaz ve Kaynak'ın (2011) Bayburt ilinde yaptıkları çalışmada Bayburt Üniversitesi'nin kentin ekonomik hayatına canlılık getirdiğini belirtmiş ve buna bağlı olarak da yeni işyerlerinin açıldığı ve yatırımların arttığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra kente yapılan yeni yatırımlar için çekicilik unsuru olduğunu, Üniversite'nin her geçen gün geliştiğini ve kentin yaşam kalitesini yükselttiğini belirtmiştir. Selçuk ve Başar (2012), Kars ilinde yaptıkları çalışmada, Kars Kafkas Üniversitesi bünyesinde okumakta olan öğrencilerinin ortalama aylık 549 TL harcadıkları ve ortalama aylık 8 milyon TL harcama toplamına ulaştığını hesaplamışlardır. Aynı yılda yapılan başka bir çalışma ise, Selçuk'un (2012) "Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine katkısı" adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada öğrencilere anket uygulanmış ve anketler sonucunda Atatürk Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin ayda ortalama 744,66 TL harcama yaptıkları ve Atatürk Üniversitesi Yerleşkesi'nde eğitim gören 31.276 öğrencinin toplam 186,3 milyon TL harcama yaptıklarını hesaplamıştır. Kaya'nın (2014) "Adıyaman Üniversitesi'nin Kentsel Mekân ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi'ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme)" adlı çalışmasında Adıyaman Üniversitesi'nin de içinde yer aldığı Altınşehir Mahallesi'ndeki 200 hane ve 62 işletmeye anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında üniversitenin kurulduğu yıl ve sonraki yıllarda işletme açanların oranını % 82 olarak belirlenmiştir. Sankır ve Demir Gürdal'ın (2014) Zonguldak'ta üniversite kent algısı kapsamında yaptıkları çalışmada katılımcılar çoğunlukla üniversitenin kentin ekonomik yaşamını olumlu etkilediğini, yeni iş yerlerinin açılmasına neden olduğunu,

bu anlamda işsizliğin önlenmesine/azaltılmasına katkı sağladığını bir başka deyişle kente olan ekonomik katkılarının farkında olduğunu belirtmişlerdir.

2.5.2.1.2. Üniversitenin Fiziksel Altyapı Üzerine Etkileri

Üniversitenin kurulduğu yerlerde kentleşme hızı, kentsel büyüme ve konut piyasası gibi yapılaşmış çevrede olumlu etkilerin olduğu yapılan çalışmalarda görmek mümkündür. Üniversitenin kurduğu kentlerde nüfus miktarında ve yapısında önemli değişimler yaşanırken, aynı zamanda kent alanının büyümesi, kentsel fonksiyonlarında artışların görülmesi ve önemli denilecek derecede istihdam alanlarının oluşması, konut piyasasının canlanması, kentte önemli yapısal değişimler ortaya çıkması gibi etkilere de sayılabilir (Işık, 2008:168; Kaya, 2014). Özellikle kentleşmenin tam olarak gerçekleştirilemediği bölgelerde kurulan üniversitelerin, kuruldukları bölgenin ekonomik ve sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyinde önemli derecede katkı sağladıkları görülmektedir (Kaşlı ve Serel, 2008). Dolayısıyla Üniversite gelişmişlik sıralamasında gerilerde olan iller üzerinde daha etkili olmaktadır. Kaya'nın (2014) "Adıyaman Üniversitesi'nin Kentsel Mekân ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi'ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme)" adlı çalışmasında üniversitenin konut yapılaşmasına ve ticari işletmelere çok büyük gelişmeler kazandırdığını tespit etmiştir.

2.5.2.1.3. Üniversitenin Kültürel ve Sosyal Çevre Üzerine Etkiler

Üniversitenin kurulduğu kentlerde sosyal ve kültürel aktivitelerde önemli derecede katkı sağlamaktadır. Nitekim üniversitenin kentte kurulmasından sonra kentlere özgü işlevler (lokantalar, kafeler, pastahaneler, markalı giyim mağazaları, parklar, bahçeler, sinema, büyük alışveriş merkezleri, modern konutlar, geniş caddeler trafik ışıkları vb.) büyük ölçüde iyileşme ve artış göstermiştir (Sargın, 2006:192). Yılmaz ve Kaynak'ın (2011) Bayburt'ta, Yayar ve Demir'in (2013) Tokat'ta, Taşçı, Gökalp, Genç Kumtepe, Kumtepe, Toprak, Tosunoğlu ve Sürmeli (2011) Eskişehir'de, Sönmez ve Başkaya'nın (2013) Kilis'te ve Özbay'ının (2013) Niğde'de, yaptıkları çalışmalarda üniversitenin kurulmasıyla beraber kentte sosyal ve kültürel aktivite faaliyetlerinde önemli bir artışın gerçekleştiği ve bunun kültür, sanat ve sosyal hayatta bir canlanmaya neden olduğunu belirtmişlerdir.

2.5.2.1.4. Demografik Yapı Üzerine Etkileri

Üniversitenin kurulduğu kentin gelişimi ve demografik yapı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Üniversite kurulmasıyla beraber kentin birçok alanlarında gelişmelerin olmasıyla birlikte, kentin dışında gelen öğrenci nüfusu önemli derecede kentin nüfusunu artırmaktadır. Mavruk, Tekinarslan, Gürün ve Akkurt (2014), Özbay (2013), Yılmaz ve Kaynak (2011) çalışmalarında üniversitenin nüfus artışını ve nüfus artış hızını önemli derecede etkilediğini belirtmişlerdir. Yılmaz ve Kaynak (2011) Bayburt Üniversitesi üzerine ve Özbay'ın (2013) Niğde üniversitesi üzerine yaptıkları çalışmada üniversitenin göçün azaltılmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Üniversitelerin kurulmasıyla kentlerin nüfus miktarında ve yapısında meydana getirdiği hızlı değişimler yaşanırken; üniversite sayesinde kent alanının büyümesi, kentsel fonksiyonların çeşitlenmesi ve istihdam alanların oluşması ve kentte yapısal değişimler oluşması gibi etkileri sayılabilir (Işık, 2008:168; Kaya, 2014). Kaya (2014) “Adıyaman Üniversitesi'nin Kentsel Mekân ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi'ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme)” adlı çalışması mahalle sakinleri ve işletme sahiplerine anket uygulaması yapmıştır. Çalışması sonucunda üniversiteye yakın olan mahallede üniversitenin açılmasıyla birlikte mahallede yoğun bir yapılaşma sürecine girdiği ve 20 yıl önce 2500 nüfuslu bir mahalle iken, bu sayının 2011 yılı itibariyle 7125 kişiye ulaştığı ve 31 Aralık 2012 itibariyle de 8454 kişiye ulaştığını sonucuna varmıştır. Kaya, nüfus artışındaki en önemli değişim dinamiğini, Adıyaman Üniversitesi'nin varlığına bağlamaktadır.

2.5.3. Üniversitelerin Bulunduğu Kente ve Bölgeye Etkileri Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Üniversitelerin kuruldukları şehre ve bölgeye katkılarının ölçülebilmesi amacıyla yapılan araştırmalar Türkiye'de sınırlı olmakla birlikte önemi giderek artmaktadır (Yılmaz ve Kaynak, 2011). Türkiye'de üniversitelerin kuruldukları şehir ve bölgeye katkıların ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışmaların çoğu dünyada bu alanda yapılan ilk çalışmalar gibi daha çok üniversitenin ve öğrencilerin harcamaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Üniversitenin harcama etkisi yanında bulunduğu kentte ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel altyapıda da büyük etkileri olmaktadır. Bu bakımdan

üniversitelerin bulunduğu şehir ve bölgede sadece harcamaları üzerinden değerlendirme yapmak eksik bilgiye neden olacaktır. Bugün üniversitelerin eğitim girdisi olarak gördükleri ölçüt, üniversiteler tarafından yapılan parasal harcamalardır. Fakat bu ölçünün temel alınması üniversitelerin çok boyutlu olan diğer önemli katkıların ölçülmesini zorlaştırdığı gibi bazen yanlış sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Özyaba, 1999; Öztürk vd., 2011).

Türkiye’de üniversitelerin kuruldukları kentlerin ekonomik, sosyal, kültürel, demografik yapı ve fiziki altyapısına olan etkilerinin araştırıldığı çalışmaların sayısı az olmakla birlikte son yıllarda bu alanlarda yapılan çalışmalarda bir artış gözükmemektedir (Işık, 2008). Üniversitelerin bulunduğu kente etkisini araştıran ilk çalışma 1994 yılında Aydemir tarafından Trabzon üzerine yapılmıştır. Aydemir (1994) çalışmasında İstanbul ve Ankara illeri dışında kurulan ilk üniversitelerden biri olma niteliğini taşıyan Karadeniz Teknik Üniversitesi’nin (1955) Trabzon ve çevre illere doğrudan ve dolaylı etkilerini incelemiştir. Bu çalışmalardan birkaç yıl sonra üniversitelerin kentsel gelişmedeki etkilerini irdeleyen başka bir çalışma ise Özyaba (1999)’nın “Kentsel gelişmede üniversitelerin rolü: Uludağ Üniversitesi ve Bursa” adlı çalışmayı yapmıştır. Çalışmada üniversitelerin bölgesel ekonomik kalkınmadaki rolleri ve kentsel gelişmeye etkileri incelenmiş ve bununla birlikte Uludağ Üniversitesi’nin kent ve çevresine olan etkilerine yer vermiştir. Aynı yılda Atik (1999) Kayseri’de Erciyes Üniversitesi’nin bölge ekonomisine olan katkısını incelediği çalışmasında, üniversitenin kente olan katkılarını dolaylı, dolaysız ve uyarılmış olmak üzere üç kategoride ele almıştır. Erciyes Üniversitesi’nin ekonomiye 13.706.000 TL katkı sağladığı ve üç farklı yerleşkesinde toplam 7.675 kişiyi istihdam ettiği sonucuna ulaşmıştır (Atik, 1999).

2000’li yıllardan sonra üniversitenin kentsel gelişmeye etkisinin araştıran çalışmalarda bir artış gerçekleşmektedir. Sürmeli (2007) Anadolu Üniversitesinin Eskişehir’e etkisinin ekonomik ve istihdam etkisi yönünden incelemiştir. Bu çalışmasında üniversite harcamalarının Eskişehir ekonomisine toplam katkısını yaklaşık 443 milyon TL olarak hesaplamış ve çarpan etkisi ile birlikte bu katkının 1 milyar TL’nin üzerinde olduğunu ölçmüştür. Anadolu Üniversitesi’nin, Eskişehir’e toplam istihdam etkisini ise 6.939 kişi olarak hesaplamıştır.

Görkemli ise, 2003 yılındaki çalışmasında Selçuk Üniversitesi'nin Konya ekonomisine katkısını direk, dolaylı ve uyarılmış olarak üç farklı şekilde gruplandırmıştır. Bu çalışma sonucunda, üniversitenin kente doğrudan ve dolaylı katkısı 278 milyon TL olduğu sonucuna varılmıştır. Marjinal tüketim eğilimine bağlı olarak 3,06 bulunan değer çarpan katsayısı ile birlikte kente toplam etkinin 852 milyon TL'ye ulaştığı sonucuna varılmıştır. Üniversite sayesinde toplam istihdam etkisi ise 13.702 kişi olduğu ve uyarılmış gelir katkısının oluşturduğu istihdam ise 34.085 kişi olarak göstermiştir (Görkemli, 2009).

Bilginoğlu, Atik, Türker, Pamuk ve Düzgün (2002) çalışmalarında üniversiteden dolayı Kayseri iline 9,7 milyon TL ekonomik katkı sağladığı ve doğrudan 2.696 kişiye istihdam imkânın elde ettiğini belirtmişlerdir. Benzer bir çalışmada Erkekoğlu (2000), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nin 1998-1999 eğitim öğretim yılı için üniversitenin Sivas iline direk ve dolaylı istihdam olmak üzere toplam 4.965 kişiye istihdam imkânı sağladığı ve Sivas ilin ekonomisine yaklaşık olarak 15,4 milyon TL kaynak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tuğcu (2003), 2002-2003 eğitim öğretim yılında Nevşehir'de yaptığı çalışmada, üniversitenin kent ekonomisi üzerine toplam ekonomik katkısını yaklaşık 4,5 milyon TL, toplam istihdam katkısını ise 278 kişi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Akçakanat ve diğerlerinin (2010) Isparta'da yaptıkları çalışmada, 2009 rakamlarına göre, öğrenci harcamalarının Isparta ekonomisine toplam katkısının yıllık 80 milyon TL'yi aştığını ve bu rakamların kent ekonomisi için çok önemli boyutlarda olduğunu karşılaştırmalı olarak belirtmişlerdir.

Çalışkan'ın 2010 yılında Uşak'ta yaptığı çalışmada bir öğrencinin aylık ortalama harcamasını 560 TL olarak tespit etmiş ve Uşak Üniversitesi'nde eğitim gören 8.291 öğrencinin toplamda kent ekonomisine yıllık 50 milyon TL katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

Dalğar vd. (2009) Burdur ilinin Bucak ilçesinde iki meslek yüksekokulu ve bir yüksekokulda okuyan 3920 öğrenciden 1000 tanesi ile yaptıkları anket sonucuna göre yükseköğretim kurumlarının ilçe ekonomisine istihdam boyutunda 372 kişi ve ekonomik boyutta ise 45 milyon TL'lik katkı sağladığını tespit etmişlerdir.

Ergün (2003) Afyon Kocatepe Üniversitesi Bolvadin Meslek Yüksekokulu'nun bölge ekonomisine etkisini araştırdığı çalışmada 3.291.075 TL'si öğrenci harcamaları ve 500.000 TL'si de personel giderleri olmak üzere üniversiteden kaynaklı toplam ekonomik katkıyı yaklaşık 3.800.000 TL olarak hesaplamıştır.

Kaşlı ve Serel'in (2008) 2006-2007 eğitim öğretim yılını kapsayan çalışmalarında, Balıkesir Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu'nda eğitim gören öğrencilerin aylık 518,86TL harcama yaptıklarını belirlemiştir. Yıllık harcama tutarı toplamı ise 2.300.000 TL olarak tespit edilmiştir.

Tugay ve Başköl (2005) 2004-2005 eğitim öğretim yılında Burdur ilinde SDÜ ve AÜ bağlı fakülte ve yüksekokulların il ekonomisine katkıları araştırılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, Üniversitenin Burdur ili ekonomisine dolaysız gelir katkısının 3,5 milyon TL olduğu, öğrenci harcamaları sonucu oluşan dolaylı gelir katkısının 14,4 milyon TL olduğu ve toplam gelir katkısının ise 17,9 milyon TL olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Görkemli (2009) Konya'da Selçuk Üniversitesi; Selçuk ve Başar (2012) Kars'ta Kafkas Üniversitesi; Akçakanat ve diğerleri (2010) Isparta'da Süleyman Demirel Üniversitesi; Ergun (2014), Selçuk (2012) Erzurum Atatürk Üniversitesi; Arslan (2014) Çankırı Karatekin Üniversitesi; Tösten ve diğerleri (2013) Diyarbakır'da Dicle Üniversitesi; Yayar ve Demir (2013) Tokat'ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi; Yolcu ve diğerleri (2012) Kastamonu'da Kastamonu Üniversitesi; Çalışkan ve Demir (2013) Manisa'da Celal Bayar Üniversitesi Köprübaşı MYO; Sen (2011) İzmir'de İzmir Ekonomi Üniversitesi; Çalışkan (2010) Uşak'ta Uşak Üniversitesi ve Kaşlı ve Serel (2009) Balıkesir'de Balıkesir Üniversitesi Gönen MYO üzerine yaptıkları çalışmalarda üniversitenin etkisini sadece ekonomik açıdan incelemişlerdir. Genellikle yaptıkları çalışmalarda üniversitenin kente etkisini doğrudan, dolaylı etki ve istihdam etkisi açısından değerlendirmişlerdir

Kaya (2014) Adıyaman'da Adıyaman Üniversitesi; Sönmez ve Başkaya (2013) Kilis'te 7 Aralık Üniversitesi; Mavruk vd. (2014) Niğde'de Niğde Üniversitesi; Dalğar ve Serel (2008) Burdur'da Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak MYO; Yılmaz ve Kaynak (2011) Bayburt'ta Bayburt Üniversitesi; Özbay (2013) Niğde'de Niğde Üniversitesi; Sankır ve Demir Gürdal (2014) Zonguldak'ta Bülent Ecevit Üniversitesi;

Sağır ve İnci (2013) Karabük'te Karabük Üniversitesi ve Taşçı vd. (2011) Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi üzerine yaptıkları çalışmalarda üniversite etkilerini daha geniş bir kapsamda tutmuşlardır.

Bu çalışmalar genel olarak üniversitenin ekonomik yaşama olumlu katkılar sunduğunu, üniversiteden kaynaklı yeni işyerlerinin açıldığını, nüfusun arttığını, sosyal ve kültürel aktivitelerin arttığını ve kentsel büyümeyi etkilediği sonuçlarına varmışlardır. Üniversitenin etkisini hem harcama etkisi hem de dolaylı yoldan kente genel etkilerini araştıran her iki grup da genellikle anket yöntemini kullanmışlardır. Dalğar ve Serel (2008) ve Sen (2011) ise Keynezyen Çarpan Yöntemini, Mavruk vd. (2014) Keynezyen Çarpım ve Ryan Kısa Yol yöntemini kullanmışlardır.

Üniversitelerin kuruldukları kentlerde yerel ekonomik hayatına canlılık getirmesi, kültür sanat aktivitelerini artırması, fiziksel çevrenin gelişmesi yönünde baskı oluşturması ve demografiyi olumlu yönde etkilemesi gibi sonuçlar üniversitelere biçilen misyonun dönüşmesine neden olmuştur. Üniversitenin bölgesel gelişmede bu kadar etkili bir araç haline gelmeye başlaması üniversiteye yaklaşımda radikal değişiklikler yaratmıştır. Üniversitenin artık sadece eğitim veren bir kurum olmadığı bölgesel kalkınmanın en önemli aracı haline geldiği görüşü hâkim olmaktadır. Türkiye'de üniversite kurulum gerekçeleri cumhuriyet kurulduğu günden bu yana çeşitli amaçlar doğrultusunda değişmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SIİRT ÜNİVERSİTESİ'NİN BÖLGESEL KALKINMADAKİ ROLÜ

3.1. SIİRT İLİNİN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

Siirt ili, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle Bölümünde ve bölgenin kuzeydoğusunda, Güneydoğu Toros dağların kenar kıvrımları kuşağında kurulmuş bir Anadolu kentidir. İlin merkezi Dicle kollarında olan Botan ve Reşan çayı arasında yer almaktadır. Siirt, 41-42 boylamları ile 37-38 enlemleri arasında yer almaktadır. Siirt ili, güneyinde Şırnak ve Mardin, doğusunda Van ve Hakkâri, kuzeyinde Bitlis ve batısında ise Batman ili bulunmaktadır (SÇŞİM, 2015: 13). Siirt ili merkez ilçe ile birlikte Tillo, Baykan, Eruh, Kurtalan, Pervari ve Şirvan toplamda 7 ilçe 12 belediye ve 281 köyden oluşmaktadır.

1894 yılında Bitlis'e bağlanan Siirt, 1919 yılında bağımsız sancak haline getirilmiş 1923 yılında ise il olmuştur. Cumhuriyet döneminde il olan Siirt 11 ilçeye sahip olmaktadır, fakat 1990 yılında Şırnak ve Batman ilçelerinin il olması ile Siirt'in ilçe sayısı 6'ya düşmüştür. Şırnak ve Batman'ın il olmasıyla birlikte Siirt ilinde sınırlar değişmiş ve ilin yüzölçümü 6.186 km²'ye ve km²'ye 42 kişiye düşmüştür (SÇŞİM, 2015: 13).

Her yılın başında bir önceki yılın nüfus sonuçları açıklandığı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 2016 yılında Siirt ili Türkiye'nin %0.7 oranında 6.282 km² yüzölçümüne karşılık 322.664 kişilik nüfusu olmakta ve km²'ye 56 kişi düşmektedir. Nüfusun %51,59 oranı olan 166.463'ünü erkekler %48,41 oranı olan 156.201'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. 2016 yılıdaki Siirt ilinin nüfus artış hızı %0.72 olmakla birlikte bir önceki yıla göre 2.313 kişi artmıştır. Nüfusun 158.574'ü Siirt il merkezi ve ilçe merkezlerinden oluşurken, köy ve beldelede yaşayanların sayısı ise 164.090 olmaktadır. Türkiye'de nüfus bakımında Siirt ili, 81 il içerisinde %0.40 değerinde 322.664 kişiyle 58. sırada yer almaktadır (TUİK, 2016; Wikipedia, 2017).

Siirt, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıkları arasında doğal bir sınır oluşturmuş, bu bakımdan çevresinin zengin doğal yapısıyla ve tarihi geçmişiyle adeta Anadolu'nun küçük bir yansıması olmaktadır. 1963 yılında yapılan arkeolojik çalışmalar ile

uygulamaya konulan “Güneydoğu Anadolu Tarihi Öncesi Araştırmaları Karma Projesi” kapsamında Siirt’te ilk yerleşme M.Ö. 3000-2000 yıllarına dayandığı Siirt kenti ve çevresinde yürütülen arkeolojik araştırmalar neticesinde öğrenilmiştir. Bu tarihte Siirt kenti ve çevresinde yapılan arkeolojik çalışmalarla, Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Helenistik, Roma ve Yakınçağı içine alan dönemlere ait bulguların çıkmasıyla bölgede yerleşmelerin çok eskilere dayandığını kanıtlamıştır. Yaklaşık 5 bin yıllık geçmişe rağmen şehrin gelişmemesinin nedenin, coğrafi koşulların sınırlandırıcı etkileri ile birlikte beşeri faaliyetlerin yetersizliğiyle de ilgili olmaktadır. Sanayi devrimiyle birlikte ulaşım ağının geliştiği yerlerdeki merkezler hızla gelişme gösterirken; Siirt ili gibi coğrafi konum itibarıyla ana ticaret yollarına uzak kalan yöreler şehrsel fonksiyonlarında önemli bir gelişme gösterememiştir. Dolayısıyla Siirt ilinin bölge ve çevre illerle ulaşım ve ticaretin zayıf olması ilin geri kalmasında en büyük etken olmuştur. Coğrafi konumun etkisiyle Siirt ilinin bölge ve çevre illerle ticaret ve ulaşımının çok zayıf olması, kentin geri kalmasına neden olmuş, bu durum Siirt halkı şehir için “Kör nokta ve son durak” tabirlerini kullanmışlardır (Özgen ve Karadoğan, 2009:62).

Siirt ilinin tarihi oldukça eskilere dayanmakla beraber ekonomik gelişmişlik bakımında bu tarihi büyüklüğü ifade etmemektedir. I. ve II. Dünya savaşları sonrasında bütün ülke gibi Siirt ili de imkânsızlıklar içinde kalmıştır. Ekonomik koşulların çok kötü olduğu bu savaşlar sonrası dönemde, savaşta özellikle erkek nüfusun azalması tarım ve hayvancılığa bağımlı Siirt ili toplum olarak yaşamsal koşulları çok daha derinden etkilemiştir (Özgen ve Karadoğan, 2009:62).

Siirt kent kültürüne çok sonradan tanışmıştır. Siirt şehri 1923’te il statüsünü kazanmasına rağmen ekonomik, sosyal ve kültürel olarak bölgenin gerisinde kalmış pek gelişme gösterememiştir. Nitekim 1940’lı yıllarında Siirt ilinde (Raman’da) petrolün bulunması ve gelişmenin ardında 1944’te Kurtalan ilçesinin demiryolu ağına sahip olması gibi gelişmelerin yaşanması Siirt ilinin ekonomik ve toplumsal gelişmelerin başlamasına öncülük etmiştir. Bu dönemde karayolu ulaşımının da gelişme göstermesi Siirt ilinin bölgedeki illerle ilişkilerin güçlenmesine sebep olmuştur. Türkiye’nin dört bir yanına göç veren Siirt ili, özellikle Batman’da petrolün bulunması ve bulunan petrolün işletmesiyle beraber göç oranında azalma meydana gelmiş bunun birlikte Batman, Siirt ve çevre yöreleri göç almaya başlamıştır. 1950 ve sonrasındaki

dönemlerde karayolu ve demiryolu ulaşım ağının gelişmesi ve şehirdeki çekiciliğin de etkisiyle kırsal kesimlerden şehirlere göç artması ve gelişen şehirleşme olgusu, Türkiye'nin bütün illerinde olduğu gibi Siirt ilinde de etkisini göstermiştir (Özgen ve Karadoğan, 2009:67-68).

Bir şehrin gelişmesi, şehirde yürütülen faaliyetlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gibi değerlere katkı sağlamasıyla mümkün olmaktadır. Siirt ilinde 1954 yılında açılan Siirt Lisesinin eğitim öğretime başlaması, 1957'de Beton regülatör tesisinin hizmete girmesi, 1960'lı yıllardan sonra Türkiye'de uygulanan ekonomik programlarla birlikte Siirt ilinde hızlı ve önceki dönemlere göre daha düzenli yapılaşmaların başlaması, şehir stadyumunun açılması, Sosyal Sigortalar hastanesinin açılması, cadde ve bulvarların açılmasıyla atölye, giyim, gıda ve iş merkezlerinin buralarda yer alması, en önemlisi Dicle Üniversitesine bağlı Siirt Eğitim Enstitüsünün faaliyete geçtiği bu dönemde yaşam standartların artmasıyla birlikte şehir, civardaki kırsal nüfusu merkeze çekmiş, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme göstererek civardaki kırsal yerler için cazibe merkezi haline gelmiştir (Özgen ve Karadoğan, 2009:69).

Siirt ilinin alansal olarak büyüyüp gelişmesine yön veren başlıca doğal faktörler Jeomorfolojik yapıdır. Şehrin batı kesimi diğer kesimlere göre çok daha sade ve az engebeli olması ve Siirt Üniversitesinin Kezer yerleşkesinde yer alması Siirt ilinin batıya doğru gelişme göstermesi daha net görülmektedir. Dolayısıyla şehirselleşmeye en uygun Siirt-Batman karayolunu takip eden (Kurtalan Caddesi) güzergâhı olmaktadır. Özellikle Siirt Üniversitesi'nin Kezer yerleşkesinde kurulması, şehrin batıya açılan penceresi konumunda olan bu alanda, her geçen gün şehirselleşme fonksiyonlarının daha geliştiği görülmektedir. Bu alanda her geçen gün konut sayısında artışlar olmakta, cadde ve sokaklar daha modern bir görünüm kazanmakta ve çok katlı ev iş merkezleri inşa edilmektedir. Fakat bu alanlarda daha önceden kurulan atölyeler, imalathaneler ve diğer küçük sanayi birimleri, şehrin gelişme göstermesiyle beraber mahalle içerisinde ve plansız bir görüntünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Özgen ve Karadoğan, 2009:64-65).

Siirt ilinin gelişmesinde önem arz eden bir diğer konu ise bitmiş ve yapımı halen devam eden barajlar olmaktadır. Bu barajlar sayesinde sulanabilir alanın artacağı ve verimli tarım arazilerden artış olabileceği ve ürün miktarı ve kalitesinde gelişmelerin

yaşanabileceği beklenmektedir. Bununla birlikte daha da önemlisi iklimde değişikliğin meydana gelmesi beklenmektedir. Dolayısıyla tüm bu gelişmelerin yaşanması Siirt ili ekonomisine büyük katkıların sağlayacağı beklenmektedir (Özgen ve Karadoğan, 2009:64-65).

3.1.1. Siirt İlin Öne Çıkan Özellikleri

Dicle Kalınma Ajansı 2011 yılında yaptığı çalışmalarında Siirt ilinin öne çıkan başlıca özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (DİKA, 2011a:2; DİKA, 2011b:2). Bunlar;

- Türkiye'nin en önemli sosyo-ekonomik gelişme alanlarından GAP Bölgesindeki 9 ilden biri,
- 2000-2010 yılları arasında nüfusu en çok artan 18. İl,
- 2010 Nüfus Sayımına göre 30 yaş aşta nüfusta Türkiye'nin en genç 4. İli,
- 2004-2009 yılları arasında yapılan kamu yatırımlarından en fazla artış gösteren 2. İl,
- 2010 yılında en çok fıstık üretilen 3. İl ve fıstık fidanı üretiminde 1. İl,
- Güneş Enerjisi potansiyeli en büyük olan illerden biri,
- Türkiye'nin en büyük 2. işlenebilir bakır rezervine sahip olan il,
- Türkiye'de petrol çıkaran 11 ilden biri,
- Türkiye'de tren hattı başlangıç istasyonu bulunan 11 ilden biri,
- Türkiye'de her gün uçak kalkan 32 ilden biri,
- 2012 ADNKS verilerine göre Türkiye'nin en genç 3.ili (0-24 yaş nüfus: %62),
- 2003-2012 yılları arasında yapılan kamu yatırımlarında en fazla artış gösteren 7. İl (16 kat),
- Fıstık fidanı üretiminde 1. İl (2000 yılında 2,5 milyon fidandan 2012'de 16,5 milyon fidana ulaşılmıştır),

- 2012 yılında en çok fıstık üreten 3. İl (17.478 ton).

3.2. SİİRT ÜNİVERSİTESİ

Siirt Üniversitesi, 29.05.2007 tarihinde 26536 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5662 sayılı Kanun ile 3 Fakülte, 1 Yüksekokul ve 1 Meslek Yüksekokulu ile kurulmuştur (Youtube, 2017).

Siirt Üniversitesi temelleri 1976 yılında Dicle Üniversitesine bağlı olarak kurulmuş olan 2 yıllık Eğitim Enstitüsüne dayanmaktadır. Dicle Üniversitesine bağlı olan bu enstitü 1982 yılında Siirt Eğitim Yüksekokulu 1992 yılında Siirt Eğitim Fakültesi adını almıştır. Siirt Üniversitesi bünyesinde 7 fakülte, 4 yüksekokulu, 4 enstitü, 5 meslek yüksekokulu ve 15 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. Siirt Üniversitesi, Kezer Yerleşkesi, Sağlık yerleşkesi, Merkez yerleşkesi, Kurtalan ve Erüh yerleşkelerinde eğitimi ve öğretim, araştırma çalışmalarını sürdürmektedir (Siirt, 2017a). Siirt Üniversitesi 29 Mayıs 2007 tarihinden beri sürdürdüğü eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanı sıra hâlihazırda teşkilatlanma ve yapılanma süreçlerine devam etmektedir.

Siirt Üniversitesi bünyesinde 14 Profesör, 24 Doçent, 140 Yardımcı Doçent, 95 Öğretim Görevlisi, 14 Okutman, 186 Araştırma Görevlisi, 11 Uzman olmak üzere toplamda 484 akademik personel çalışmaktadır. İdari yapıda toplamda 290 idari personel görev almaktadır (Siirt, 2017b:14-15).

Tablo 3.1: Yıllara göre Siirt Üniversitesi’nde okuyan ve mezun olan öğrenci sayısı

	Toplam Öğrenci Sayısı	Mezun Öğrenci Sayısı
2011	5.147	971
2012	5.085	1.451
2013	5.012	1.418
2014	8.117	1.990
2015	9.300	1.299
2016	12.233	1.700

Kaynak: Siirt Üniversitesi (2016, 2017) 2015 ve 2016 Faaliyet Raporlarında derlenmiştir.

Siirt Üniversitesi 2017 toplam öğrenci sayısı 12,223’tür. Bu sayı içinde en büyük paya sahip olan 5267 öğrenci sayısı ile Fakülteler, 4331 öğrenci sayısı ile ikinci sırada Meslek Yüksekokulları, 1043 öğrenci sayısı ile üçüncü sırada Yüksekokulları yer almaktadır. Bunun yanı sıra Pedagojik Formasyon eğitimini alan 1027 öğrenci ve Fen ve Sosyal Bilimler Enstitüsünde 555 öğrenci okumaktadır (Siirt, 2017b:16). Siirt

Üniversitesinde 2011-2016 yılları arasında okuyan ve mezun olan öğrenciler Tablo 3.1 de verilmiştir.

3.2.1. Siirt Üniversitesi'nin Yerel Ekonomiye Katkısı

Üniversiteler eğitim-öğretim işlevlerinin yanı sıra, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da birçok işlev ve etkiye sahip kurumlardır. Üniversitenin yaptığı harcamalar, istihdam ettiği idari ve akademik personel, sahip olduğu öğrenci yoğunluğu, bağlantılı sektörlerle sağladıkları uyarıcı etkiler nedeniyle yerel ekonomiler üzerinde önemli katkılar sağlamaktadır. Üniversitelerin yaptığı harcamalar ve istihdam ettiği idari ve akademik personel sayesinde yerel ekonomiye katkısının daha net anlaşılması adına Siirt Üniversitesi'nin yerel ekonomiye doğrudan istihdam ve doğrudan gelir katkısı incelenecektir.

3.2.2. Siirt Üniversitesi'nin Yerel Ekonomiye Direkt İstihdam Katkısı

Üniversitenin idari ve akademik birimlerinde çalışan personel, üniversite sayesinde yerel ekonomide ortaya çıkan direkt istihdamı göstermektedir. Üniversite çalışanları genellikle istihdam edildikleri şehirlerde yaşamaktadırlar. Siirt Üniversitesinde akademik ve idari birimlerinde çalışan tüm personel, üniversitenin yerel ekonomiye olan direkt istihdam katkısını ifade etmektedir. Siirt Üniversitesi 2017 yılı itibariyle 484 akademik ve 290 idari olmak üzere toplamda 774 personel çalıştırmaktadır.

Tablo 3.2: Siirt Üniversitesi'nin yıllara göre gelir gider dengesi

YIL	TOPLAM BÜTÇE GELİRİ	TOPLAM BÜTÇE GİDERİ	GELİR/GİDER FARKI
2011	50.545.753	36.484.170	14.061.583
2012	40.126.853	42.363.257	-2.236.404
2013	50.196.414	59.870.150	-9.673.736
2014	72.291.215	72.192.096	99.119
2015	79.972.986	83.901.022	-3.928.036
2016	97.159.650	90.717.965	6.441.685

Kaynak: Siirt Üniversitesi (2016:66).

3.2.3. Siirt Üniversitesi'nin Yerel Ekonomiye Direkt Gelir Katkısı

Üniversite bünyesinde istihdam edilen idari ve akademik personellere ödenen maaşlar üniversitenin yerel ekonomi üzerindeki direkt gelir etkisidir. Üniversitesinin

direkt istihdam katkısı olduğu gibi direkt gelir katkısı da olmaktadır. Üniversitenin istihdam ettiği her türlü personele yönelik yapılan net harcamalar ile mal ve hizmet alımları yerel ekonomiye aktarılan tutarları direkt gelir katkısını göstermektedir. Tablo 3.2 de belirtilen yıllara ait Siirt Üniversitesi'nin harcama yoluyla yerel ekonomiye doğrudan gelir katkısını göstermektedir.

3.2.4. Siirt Üniversitesi'nin Yerel Ekonomiye Dolaylı Katkısı

Bu bölümde Siirt Üniversitesi'nin bölgeye getirmiş olduğu öğrenciler ile yerel ekonomiye olan dolaylı katkısı ele alınacaktır. Siirt Üniversitesi'nin yerel ekonomiye dolaylı katkısı, Siirt Üniversitesi bünyesinde okumakta olan öğrencilerin gelir harcama çerçevesinde uygulanan anket verileri ışığında değerlendirilmiştir. Ayrıca Siirt Üniversitesi'nin esnafa katkıları ve bu katkıların kent üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

3.2.4.1. Araştırmanın Sonuçları

3.2.4.1.1. Öğrenci Anket Sonuçları

Siirt Üniversitesi bünyesinde okumakta olan 12.223 öğrenciden 1.325 öğrenciye anket uygulanmıştır. Siirt Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin her fakülte ve bölümlerdeki öğrencilerinin sayısı tüm öğrencilerinin sayısına oransal dağılımı göz önünde bulundurularak anket çalışması uygulanmıştır.

3.2.4.1.1.1. Araştırmanın Amacı

Siirt Üniversitesi öğrencilerinin, üniversite ve kent hakkında genel görüş ve beklentileri, harcamalarındaki genel eğilim ve yerel ekonomiye olan dolaylı gelir katkısı, seçilen örneklem çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede hedef kitleye sorulan sorular birkaç temel ana başlıkta toplamaktadır.

- Üniversite öğrencilerinin Siirt iline yaptığı ortalama harcama miktarı,
- Öğrencilerinin yaptıkları harcamalarının ihtiyaçlara göre dağılımı,
- Öğrencilerin Siirt Üniversitesi ve Siirt ili hakkında genel görüş ve önerilerine yer verilmiştir.

3.2.4.1.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Üniversite öğrencilerinin, üniversite ve kente yönelik görüşleri ve kentte gerçekleştirdikleri harcamaların yer aldığı anket çalışması yapılmıştır. Katılımcıların

demografik özellikleri, aylık ortalama harcamaları, aylık ortalama gelirleri, üniversitenin öğrencilere sunmuş olduğu hizmetler hakkında görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca katılımcılarının Siirt Üniversitesi'nin bölümlerde verilen eğitimin verimliliği, yeterliliği, üniversitede yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinliklerin düzenlenmesi, ilgi ve yeteneklere uygun öğrenci kulüplerin bulunması, kütüphanenin her türlü kaynak açısında zenginliği, iş imkânının diğer bölümlere göre fazla ve iş dünyasında çalışma fırsatı tanıma görüşleri de incelenmiştir. Katılımcılarının bu ifadelere katılım düzeylerinin tespitinde, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Tamamen Katılmıyorum”, seçeneklerinden oluşan beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır.

3.2.4.1.1.3. Araştırmanın Veri Kaynağı

Uygulanan öğrenci anketinin örneklem seçiminde, %5 örneklem hatası ve %95 güven aralığı ölçütleri temel alınarak Siirt Üniversitesi öğrenci sayısının 12.223 temsil yeterliliği olan 1000 kişiye ulaşılması hedeflenmiş ve 1325 öğrenciye ulaşılmıştır.

3.2.4.1.1.4. Araştırmanın Veri Analiz Tekniği

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, Microsoft Office Excel programı kullanarak tablo ve grafikler oluşturulup, SPSS 20 paket programı ile değerlendirilmiş, verilerin analizinde de Frekans tablolarına, Ki-kare ilgili analizlerine ve Çapraz tablolar analizine başvurulmuştur.

Tablo 3.3: Ankete katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Erkek	652	49,32%
Kadın	670	50,68%
Toplam	1322	100,00%

Tablo 3.4: Ankete katılan öğrencilerin yaş dağılımı

	Frekans	Yüzde
15-20	537	41,24%
21-30	729	55,99%
31-40	26	2,00%
41-50	9	0,69%
51-60	1	0,08%
61-...	0	0,00%
Toplam	1302	100,00%

Tablo 3.5: Ankete katılan öğrencilerin bölümlerine göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Sosyal Bilimler	515	40,17%
Fen Bilimleri	85	6,63%
Sağlık Bilimleri	192	14,98%
Eğitim Bilimleri	325	25,35%
Mühendislik Bilimleri	165	12,87%
Toplam	1282	100,00%

Tablo 3.6: Ankete katılan öğrencilerin eğitim düzeyine göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Ön Lisans	467	35,68%
Lisans	794	60,66%
Yüksek lisans	46	3,51%
Doktora	2	0,15%
Toplam	1309	100,00%

Tablo 3.7: Ankete katılan öğrencilerin “Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Evet	18	1,37%
Ara sıra	132	10,05%
Yarı Zamanlı	63	4,79%
Tam Zamanlı	45	3,42%
Hayır	1056	80,37%
Toplam	1314	100,00%

Tablo 3.8: Ankete katılan öğrencilerin “Akademik başarınızın yüksek olması amacıyla sizce bir aylık toplam gelirin ne kadar olması” ifadesine yanıtları

	Frekans	Yüzde
1000	347	27,22%
1001-2000	289	22,67%
2001-3000	219	17,18%
3000 ve üzeri	420	32,94%
Toplam	1275	100,00%

Tablo 3.9: Ankete katılan öğrencilerin öğrenim giderlerini karşılama biçimine göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Aile	378	27,57%
Kredi ve Burs	859	62,65%
Çalışıyorum	113	8,24%
Diğer	21	1,53%
Toplam	1371	100,00%

Tablo 3.10: Ankete katılan öğrencilerin herhangi bir gelir elde etmeleri durumunda gelirin yeterlilik durumuna göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Evet	135	10,93%
Hayır	841	68,60%
Kısmen	251	20,47%
Toplam	1227	100,00%

Tablo 3.11: Ankete katılan öğrencilerin “Eğitim almak için başka bir şehirden mi geliyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Evet	848	64,19%
Hayır	473	35,81%
Toplam	1321	100,00%

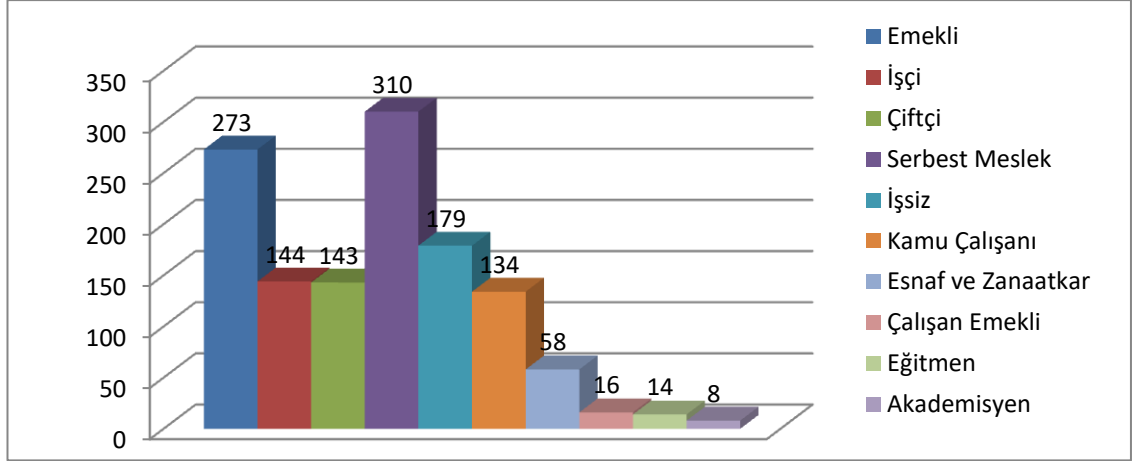
Tablo 3.12: Ankete katılan öğrencilerin kaldıkları yere göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Kiralık Ev	292	22,29%
Devlet Yurdu	479	36,56%
Özel Yurt	133	10,15%
Otel/Pansiyon	18	1,37%
Akraba Yanında	31	2,37%
Ailemle	357	27,25%
Toplam	1310	100,00%

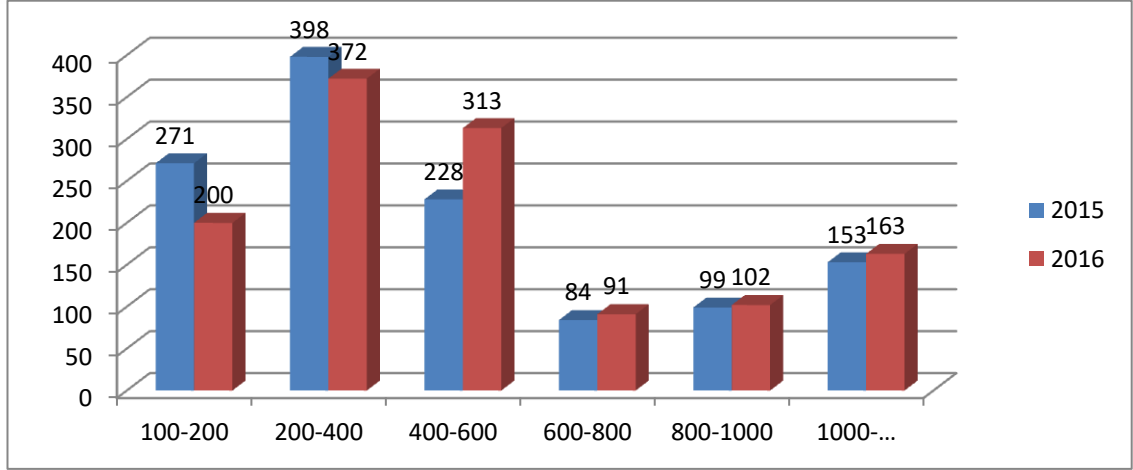
Tablo 3.13: Ankete katılan öğrencilerin kimlerle kaldıklarına göre dağılımı

	Frekans	Yüzde
Ailemle	445	34,42%
Arkadaşarımla	670	51,82%
Akrabalarımla	39	3,02%
Yalnız	139	10,75%
Toplam	1293	100,00%

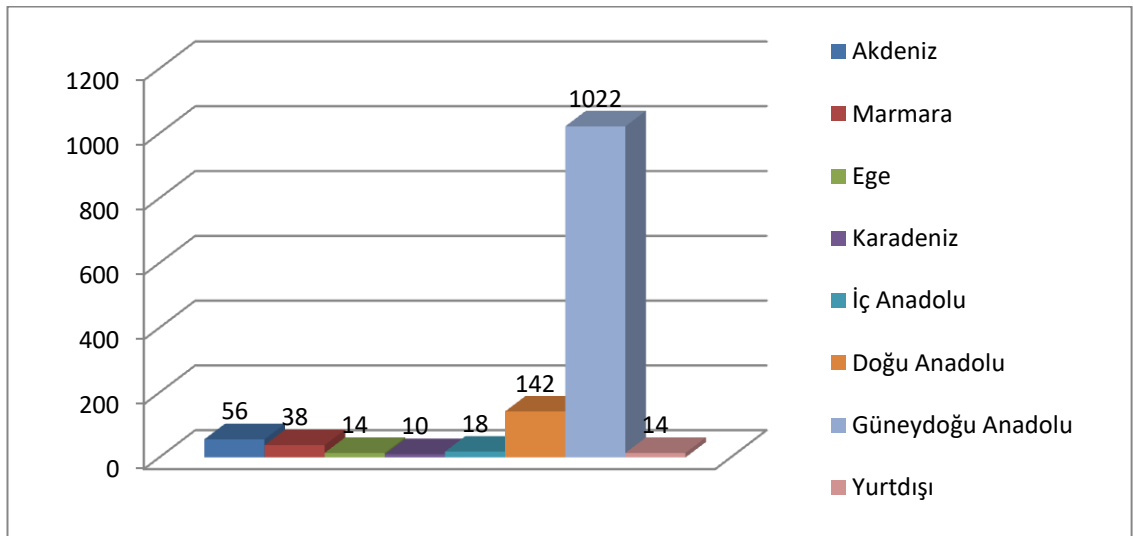
Şekil 3.1: Ankete katılan öğrencilerin aile reisinin mesleğine göre dağılımı

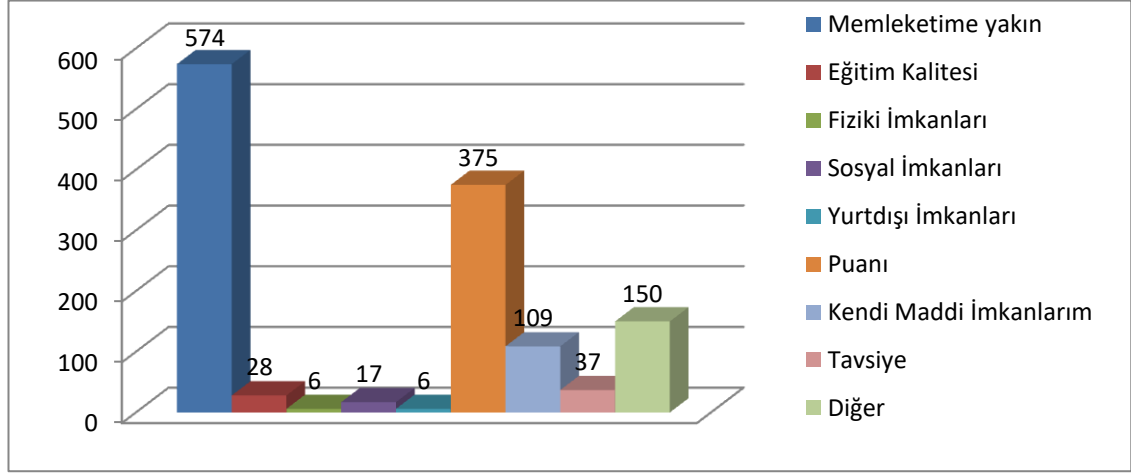
Şekil 3.2: Ankete katılan öğrencilerin 2015 ve 2016 aylık gelirlerine göre dağılımı

Şekil 3.3: Ankete katılan öğrencilerin ailelerinin yaşadığı bölgeye göre dağılımı

Şekil 3.4: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih nedenlerine göre dağılımı

Tablo 3.14: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni arkadaşına tavsiye etme düzeyi

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle tavsiye etmem	358	27,35%
Tavsiye etmem	293	22,38%
Kararsızım	353	26,97%
Tavsiye ederim	242	18,49%
Kesinlikle tavsiye ederim	63	4,81%
Toplam	1309	100,00%

Tablo 3.15: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde okumanın maliyeti, alternatiflere göre nasıldır" ifadesine bakış açıları

	Frekans	Yüzde
Çok yüksek	130	9,97%
Yüksek	236	18,10%
Normal	763	58,51%
Düşük	135	10,35%
Çok düşük	40	3,07%
Toplam	1304	100,00%

Tablo 3.16: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde barınma maliyetleri sizce nasıldır" ifadesine bakış açıları

	Frekans	Yüzde
Çok yüksek	235	17,97%
Yüksek	427	32,65%
Normal	572	43,73%
Düşük	59	4,51%
Çok düşük	15	1,15%
Toplam	1308	100,00%

Tablo 3.17: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde yiyecek-içecek fiyatları sizce nasıldır" ifadesine bakış açıları

	Frekans	Yüzde
Çok yüksek	190	14,57%
Yüksek	395	30,29%
Normal	664	50,92%
Düşük	44	3,37%
Çok düşük	11	0,84%
Toplam	1304	100,00%

Tablo 3.18: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık ulaştırma harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-50	266	20,68%
50-100	470	36,55%
100-150	202	15,71%
150-200	133	10,34%
200-...	215	16,72%
Toplam	1286	100,00%

Tablo 3.19: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık yeme-içme harcamaları

	Frekans	Yüzde
100-200	320	24,77%
200-300	384	29,72%
300-400	237	18,34%
400-500	151	11,69%
500-...	200	15,48%
Toplam	1292	100,00%

Tablo 3.20: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ilinde kültürel aktivitelere (sinema, tiyatro, konser vb.) bir aylık harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-25	463	36,29%
25-50	297	23,28%
50-75	229	17,95%
75-100	163	12,77%
100-...	124	9,72%
Toplam	1276	100,00%

Tablo 3.21: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içersinde sportif aktivitelere yönelik bir aylık harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-25	644	52,70%
25-50	199	16,28%
50-75	172	14,08%
75-100	99	8,10%
100-...	108	8,84%
Toplam	1222	100,00%

Tablo 3.22: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içersinde bir aylık enerji (elektrik, su, doğalgaz vb.) harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-100	445	36,15%
100-200	228	18,52%
200-300	242	19,66%
300-400	162	13,16%
500-...	154	12,51%
Toplam	1231	100,00%

Tablo 3.23: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içersinde bir aylık telefon (sabit/ GSM) harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-25	283	22,01%
25-50	613	47,67%
50-75	182	14,15%
75-100	91	7,08%
100-...	117	9,10%
Toplam	1286	100,00%

Tablo 3.24: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içersinde bir aylık giyecek harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-50	144	11,28%
50-100	376	29,44%
100-200	417	32,65%
200-400	216	16,91%
400-...	124	9,71%
Toplam	1277	100,00%

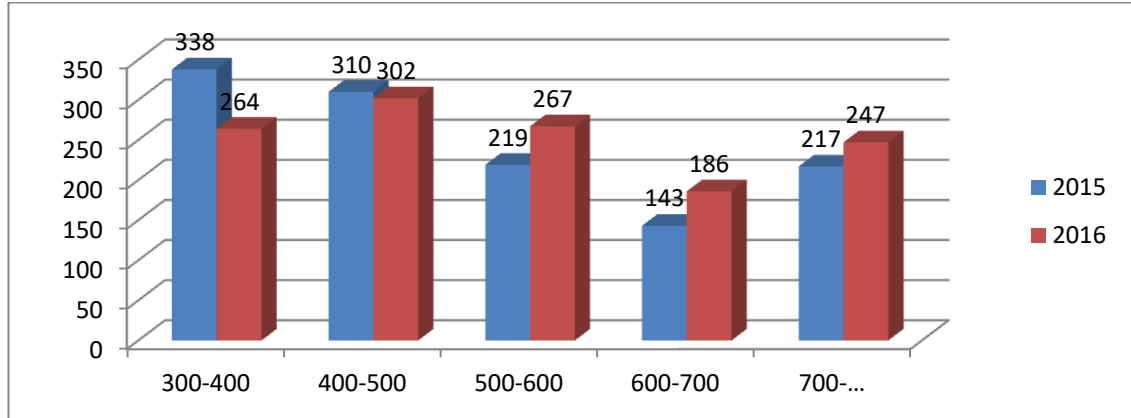
Tablo 3.25: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ili içerisinde bir aylık eğitim araçlarına yaptıkları (kitap, kırtasiye, laboratuvar malzemeleri vb.) harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-50	394	30,83%
50-100	400	31,30%
100-150	242	18,94%
150-200	133	10,41%
200-...	109	8,53%
Toplam	1278	100,00%

Tablo 3.26: Ankete katılan öğrencilerin 2015-2016 güz ve bahar yarıyılında Siirt ilinde bir aylık barınma (ev kirası, yurt, otel, pansiyon) harcamaları

	Frekans	Yüzde
0-100	220	17,71%
100-250	378	30,43%
250-400	299	24,07%
400-550	148	11,92%
500-...	197	15,86%
Toplam	1242	100,00%

Şekil 3.5: Ankete katılan öğrencilerin 2015 ve 2016 yılında Siirt ilinde bir aylık toplam harcamaları

Tablo 3.27: Ankete katılan öğrencilerin " Eğitim aldığınız alanda düzenli olarak takip ettiğiniz bir dergi var mı?" ifadesi verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	135	10,51%
Hayır	1150	89,49%
Toplam	1285	100,00%

Tablo 3.28: Ankete katılan öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ne ilk gelişte karşılaştıkları güçlükler

	Frekans	Yüzde
Halkın Tutumu	113	8,58%
Konaklama	281	21,34%
Yeme- İçme	91	6,91%
Hepsi	420	31,89%
Güçlük Çekmedim	412	31,28%
Toplam	1317	100,00%

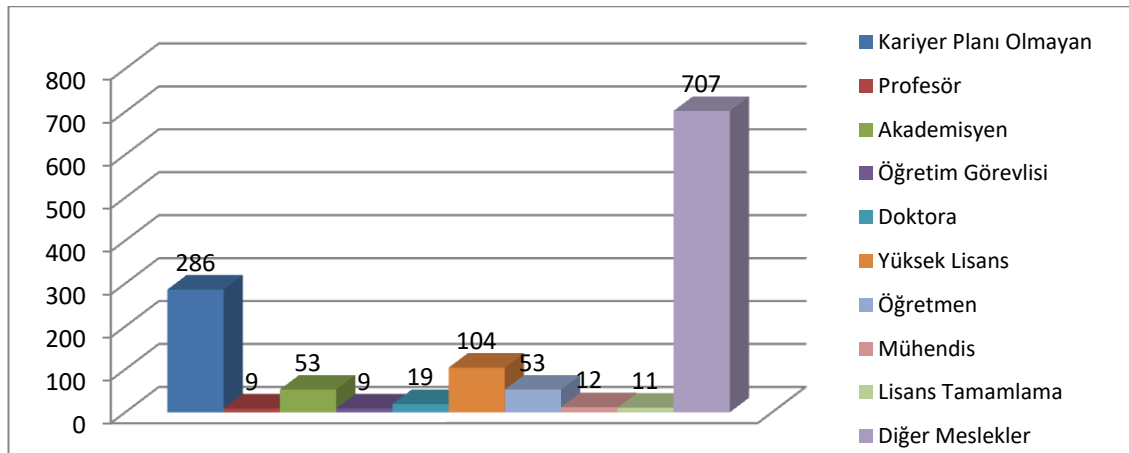
Tablo 3.29: Ankete katılan öğrencilerin “2015-2016 eğitim-öğretim yılında şikayetçi olduğunuz konular” ifadesi verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Sosyal iletişim bozukluğu	281	21,39%
Kiracı-ev sahibi	119	9,06%
Ekonomik yönden	282	21,46%
Hepsi	390	29,68%
Şikayetim yok	242	18,42%
Toplam	1314	100,00%

Tablo 3.30: Ankete katılan öğrencilerin “2015-2016 eğitim-öğretim yılında daha çok kimlerle sorun yaşıyorsunuz” ifadesi verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Otobüs İşletmeleri	408	30,49%
Lokanta	86	6,43%
Ev Sahibi	122	9,12%
Kafeterya	63	4,71%
Kırtasiye	105	7,85%
Hepsi	304	22,72%
Hiçbiri	250	18,68%
Toplam	1338	100,00%

Şekil 3.6: Ankete katılan öğrencilerin kariyer planlarına göre dağılımı

Tablo 3.31: Ankete katılan öğrencilerin "Bölümde verilen eğitimi verimli ve yeterli buluyorum" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	106	8,24%
Katılıyorum	267	20,75%
Karasızım	258	20,05%
Katılmıyorum	380	29,53%
Tamamen Katılmıyorum	276	21,45%
Toplam	1287	100,00%

Tablo 3.32: Ankete katılan öğrencilerin "Mezun olduğunuz alanda çalışma imkânı bulabileceğinizi düşünüyor musunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	416	32,30%
Belki	571	44,33%
Hayır	301	23,37%
Toplam	1288	100,00%

Tablo 3.33: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitenin öğrencilere iş dünyasında çalışma fırsatı vermektedir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	67	5,23%
Katılıyorum	148	11,54%
Karasızım	260	20,28%
Katılmıyorum	437	34,09%
Tamamen Katılmıyorum	370	28,86%
Toplam	1282	100,00%

Tablo 3.34: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitede yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinlikler düzenlemektedir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	64	4,97%
Katılıyorum	159	12,34%
Karasızım	193	14,98%
Katılmıyorum	454	35,25%
Tamamen Katılmıyorum	418	32,45%
Toplam	1288	100,00%

Tablo 3.35: Ankete katılan öğrencilerin "Üniversitede ilgi ve yeteneklere uygun öğrenci kulüpleri bulunmaktadır" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	41	3,21%
Katılıyorum	140	10,96%
Karasızım	173	13,55%
Katılmıyorum	475	37,20%
Tamamen Katılmıyorum	448	35,08%
Toplam	1277	100,00%

Tablo 3.36: Ankete katılan öğrencilerin "Kütüphanenin her türlü kaynak açısından zengin olduğuna inanıyorum" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	77	6,03%
Katılıyorum	315	24,69%
Karasızım	301	23,59%
Katılmıyorum	302	23,67%
Tamamen Katılmıyorum	281	22,02%
Toplam	1276	100,00%

Tablo 3.37: Ankete katılan öğrencilerin "İş imkânlarının diğer bölümlere göre daha fazla olduğuna inanıyorum" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	96	7,50%
Katılıyorum	318	24,84%
Karasızım	282	22,03%
Katılmıyorum	315	24,61%
Tamamen Katılmıyorum	269	21,02%
Toplam	1280	100,00%

Tablo 3.38: Ankete katılan öğrencilerin "Bölüm seçmemde ilin gelişmişliği etkili olmuştur" ifadesinin etkili olma düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Etkili Olmadı	593	46,33%
Etkili Olmadı	423	33,05%
Emin Değilim	122	9,53%
Etkili Oldu	100	7,81%
Çok Etkili Oldu	42	3,28%
Toplam	1280	100,00%

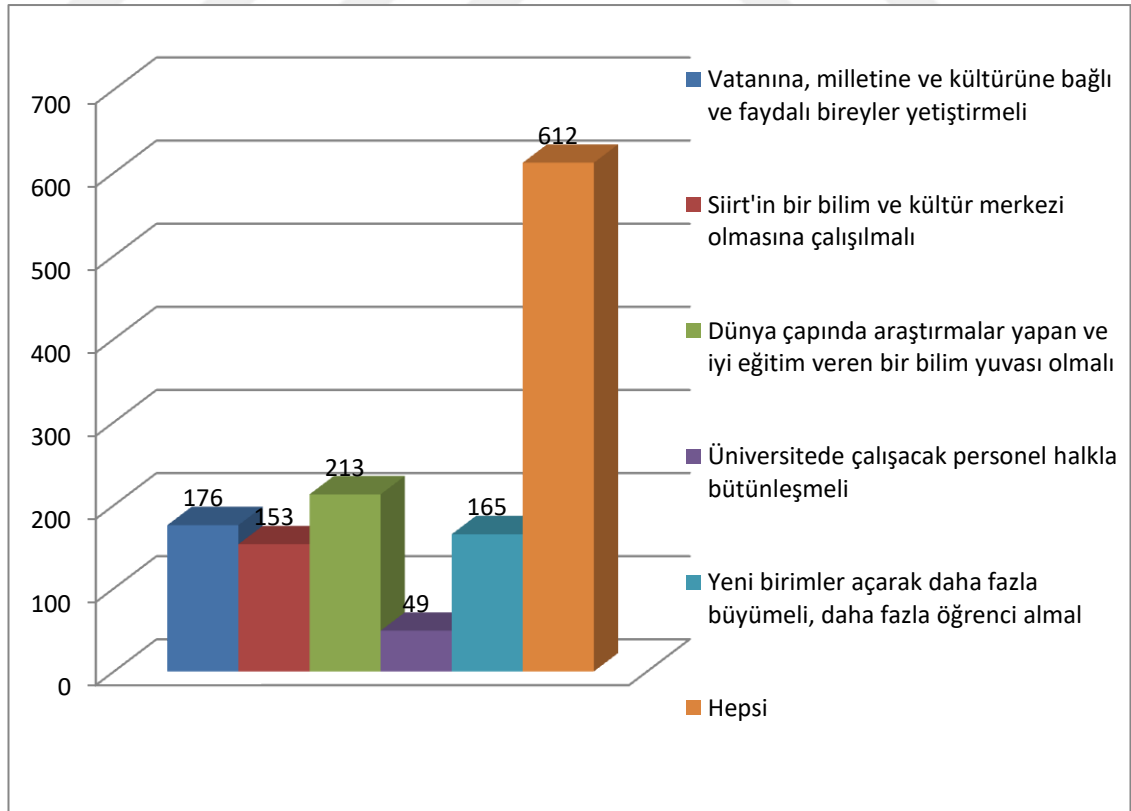
Tablo 3.39: Ankete katılan öğrencilerin "Bölüm tercih etmemde ideal meslek elde etme düşüncesi etkili olmuştur" ifadesinin etkili olma düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Etkili Olmadı	216	16,99%
Etkili Olmadı	245	19,28%
Emin Değilim	246	19,35%
Etkili Oldu	421	33,12%
Çok Etkili Oldu	143	11,25%
Toplam	1271	100,00%

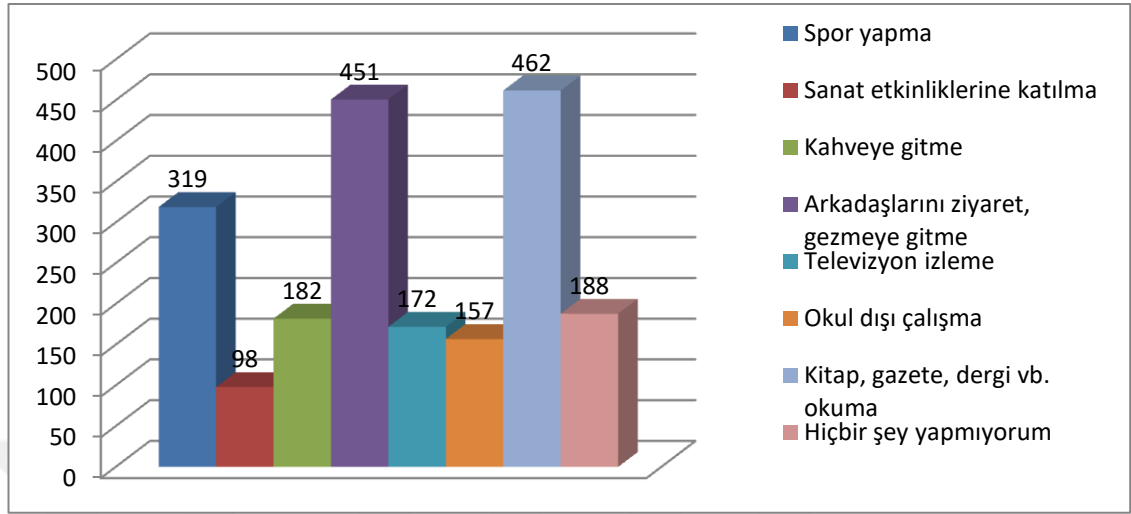
Tablo 3.40: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt ilinde memnun musunuz?" ifadesine memnuniyet düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Memnun Değilim	382	30,08%
Memnun Değilim	257	20,24%
Kararsızım	170	13,39%
Memnunum	354	27,87%
Çok Memnunum	107	8,43%
Toplam	1270	100,00%

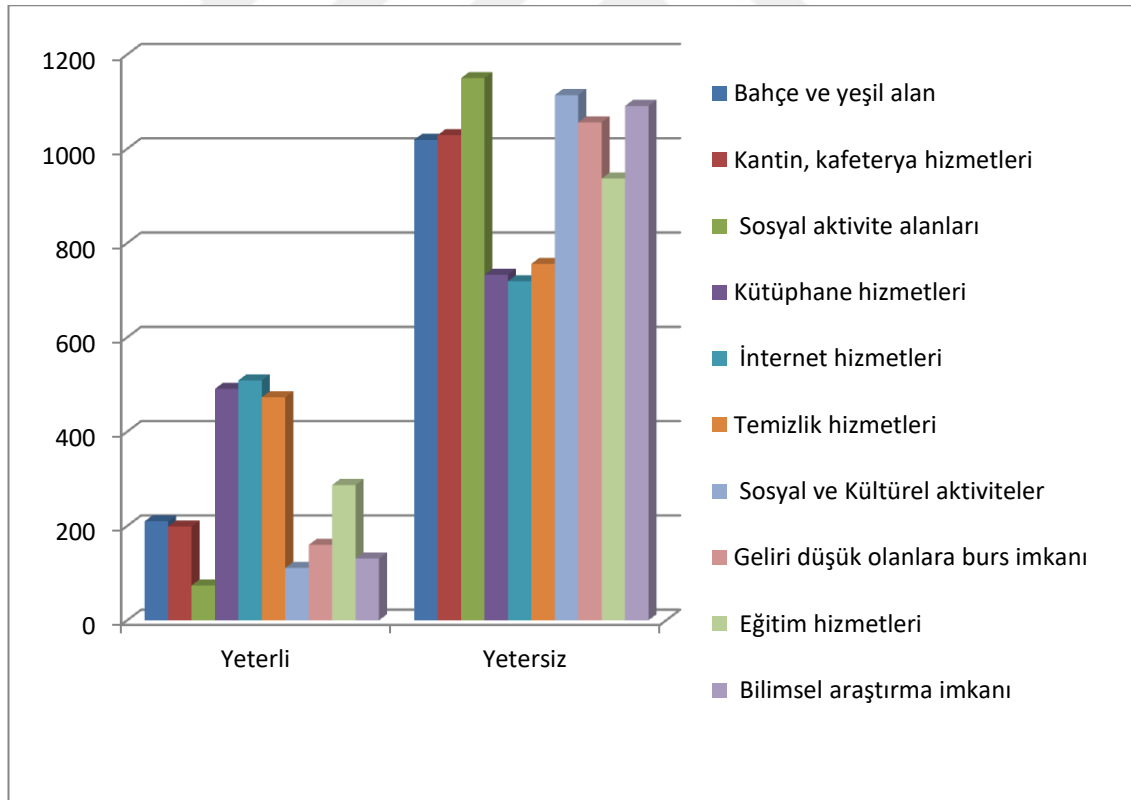
Şekil 3.7: Ankete katılan öğrencilerin "Siirt Üniversitesi öğrencileri olarak Siirt Üniversitesi'nde beklentileriniz" ifadesine verilen yanıtlar

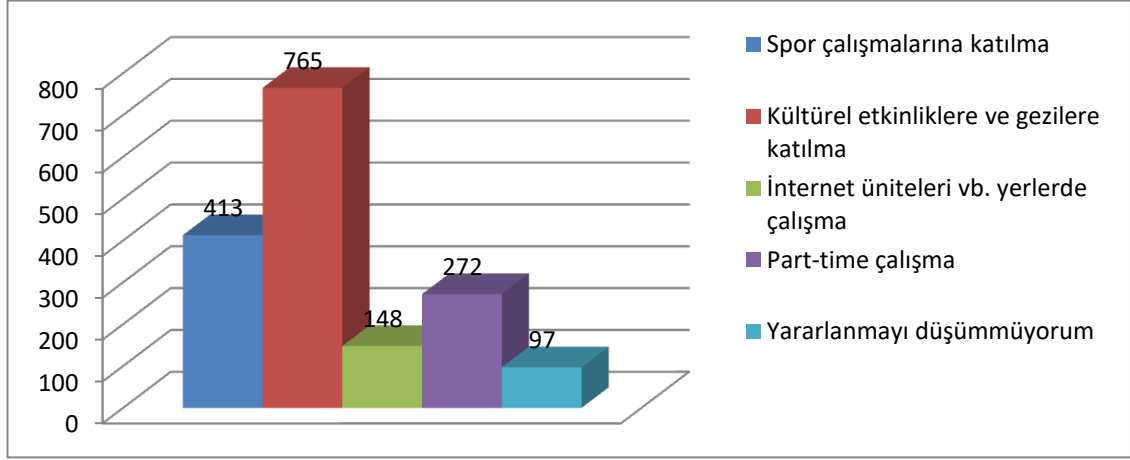
Şekil 3.8: Ankete katılan öğrencilerin "Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz" ifadesine verilen yanıtlar

Şekil 3.9: Ankete katılan öğrencilerin, üniversitesinin öğrencilere sunmuş olduğu hizmetler hakkında görüşleri

Şekil 3.10: Ankete katılan öğrencilerin Üniversite/Fakülte imkân tanınsa yapmak istedikleri

3.2.4.1.2. Siirt İli Esnafına Uygulanan Anketi Sonuçları

3.2.4.1.2.1. Araştırmanın Amacı

Esnafın üniversite ve öğrenciler hakkında genel görüş ve beklentileri, esnafın genel durumu ve kent üzerindeki ekonomik katkısı, seçilen örneklem çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

3.2.4.1.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Siirt ili esnafının, üniversite ve öğrencilerine yönelik görüş ve beklentilerini, esnafın genel durumunu belirleyen sorulardan oluşan bir anket çalışma formu uygulanmıştır. Katılımcılarının demografik özellikleri, Siirt esnafılık faaliyetinin diğer illere göre durumu hakkında genel bilgiler, esnafın gelir ve gider kalemleri, esnaf ve sanatkarlarının sorunları, esnafın öğrencilere bakış açıları ölçmeye çalışılmıştır. Ayrıca katılımcılarının Siirt Üniversitesi'nin Siirt İline kazanım olduğu, Siirt'teki istihdam, ekonomiyi, esnafın geliri üzerindeki etkileri, üniversite faaliyetlerinin toplumu olumlu etkilediği, toplum bilincini ileriye taşıdığı, kentin sorunlarına bilimsel çözümler ürettiği, üniversite sayesinde işsizlik nedeniyle dışarıya göçün azaldığı, ulaşım imkânlarının arttığı ve bunun yanı sıra, üniversitenin açılmasıyla kiraların arttığı, hayatın pahalılaşmasına dair görüşleri de incelenmiştir. Katılımcılarının bu ifadelere katılım düzeyinin tespitinde, Hiç Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Fikrim Yok”, “Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum”, seçeneklerinden oluşan beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır.

3.2.4.1.2.3. Araştırmanın Veri Kaynağı

Siirt ili esnafını temsil ettiği düşünülen bir örneklem grubuna uygulamıştır. Örneklem seçiminde, %5 örneklem hatası ve %95 güven aralığı ölçütleri temel alınarak Siirt ili esnaf sayısının yaklaşık 4558 temsil yeterliliği olan 1000 kişiye ulaşılması hedeflenmiş, fakat esnafların yeterli katılım sağlamaması sebebi ile 675 esnafa ulaşılmıştır.

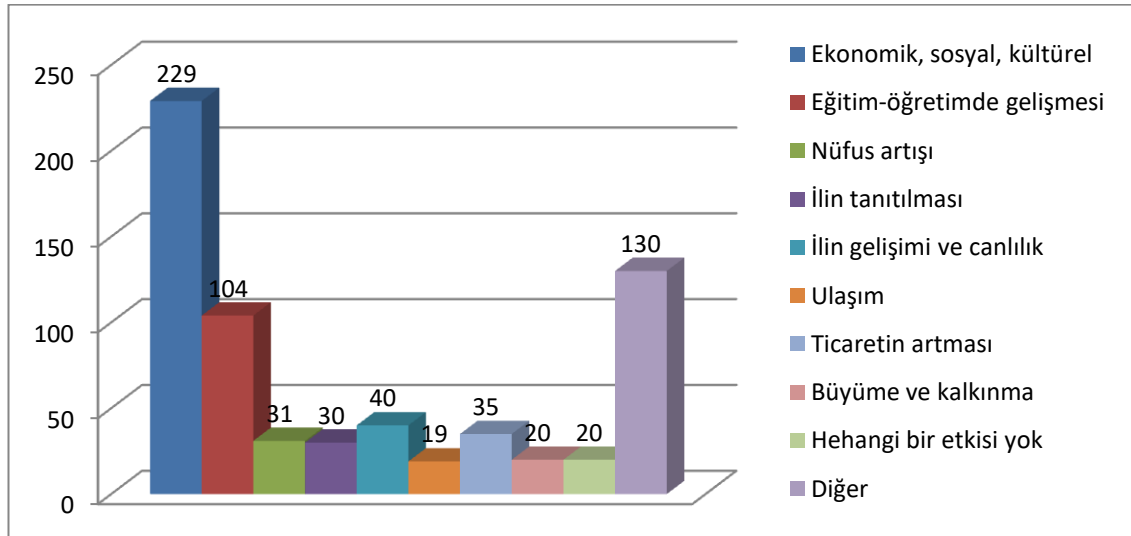
3.2.4.1.2.4. Araştırmanın Veri Analiz Tekniği

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, Microsoft Office Excel programı kullanarak tablo ve grafikler oluşturulup, SPSS 20 paket programı ile değerlendirilmiş ve verilerin analizinde de Frekans tablolarına Ki-kare ilgili analizlerine ve çapraz tablolar analizine başvurulmuştur.

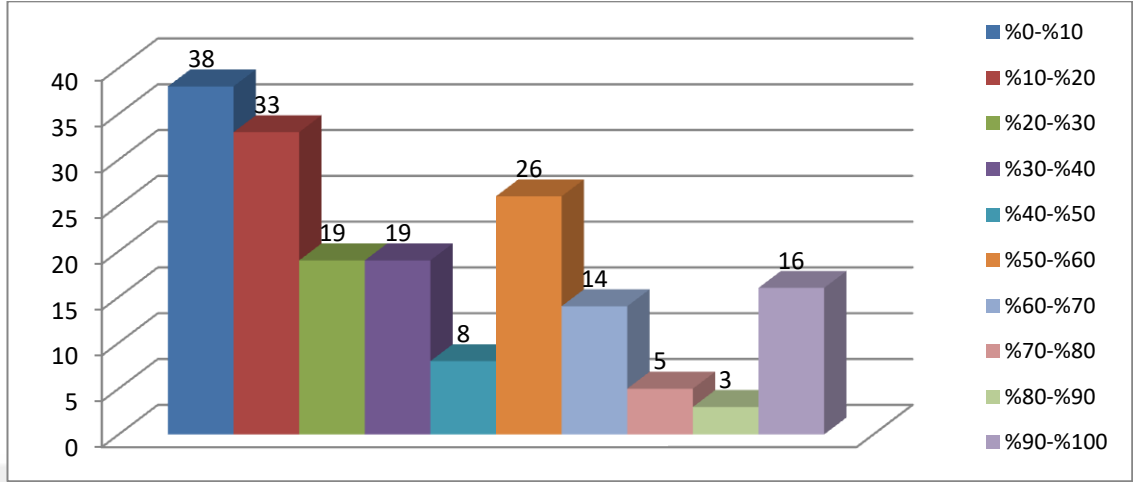
Tablo 3.41: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	67	10,08%
Katılmıyorum	84	12,63%
Fikrim Yok	66	9,92%
Katılıyorum	308	46,32%
Tamamen Katılıyorum	140	21,05%
Toplam	665	100,00%

Şekil 3.11: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce Siirt Üniversitesi'nin şehre en büyük üç etkisi şunlardır" ifadesine verilen yanıtlar

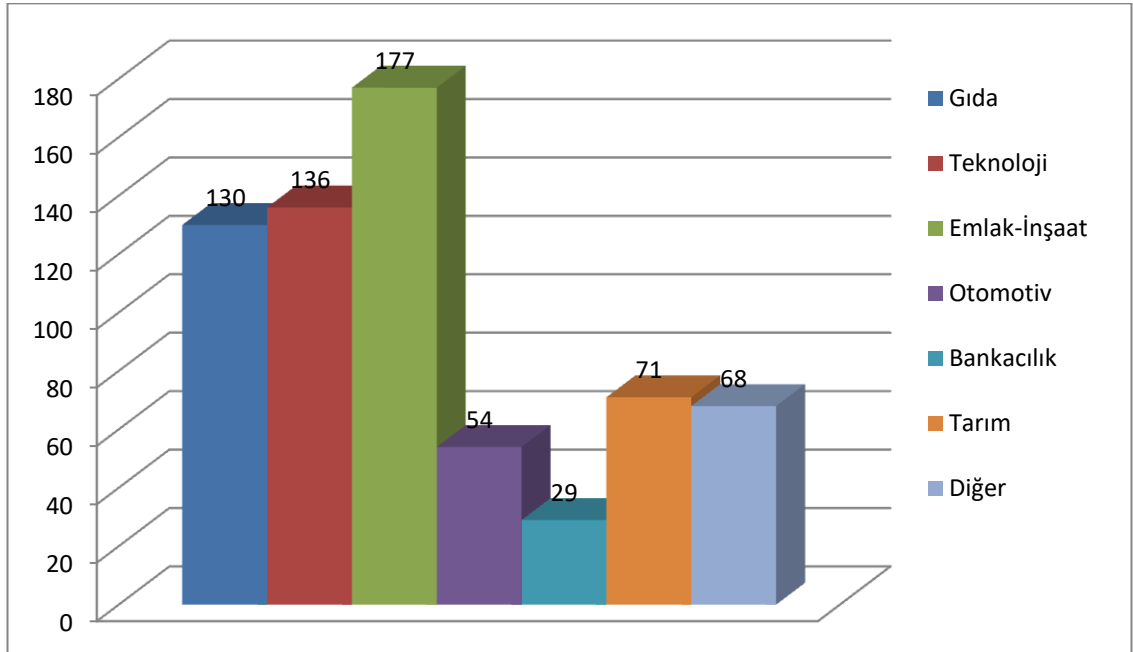
Şekil 3.12: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt Üniversitesi sayesinde kancım %... artmaktadır" ifadesine verilen cevaplar

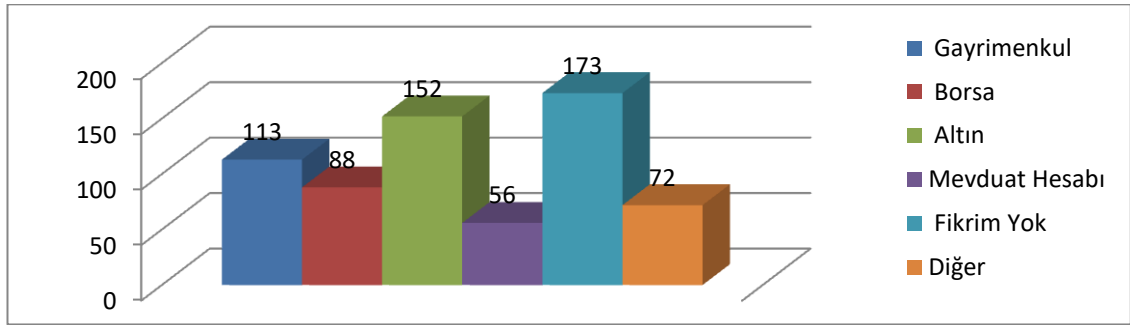
Tablo 3.42: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Size en çok kazanç sağlayan Siirt Üniversitesi müşterileriniz kimlerdir" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Öğrenciler	467	68,08%
Personel	117	17,06%
İhaleler	58	8,45%
Diğer	44	6,41%
Toplam	686	100,00%

Şekil 3.13: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Elinizde yüklü bir sermaye olsa hangi iş kollarına yatırım yapmayı tercih ederiniz?" ifadesine verilen yanıtlar

Şekil 3.14: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Birikimlerinizi ne şekilde değerlendiriyorsunuz" ifadesine verilen yanıtlar

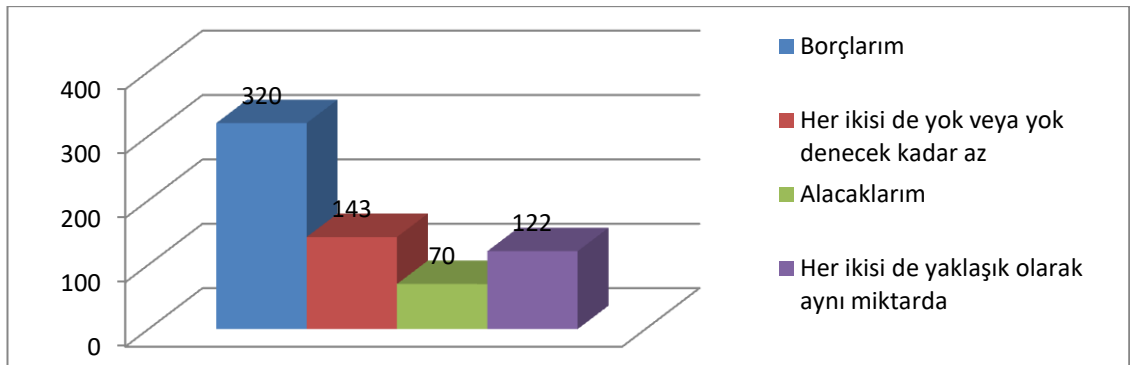
Tablo 3.43: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce Siirt ilinde işyeri açma maliyeti, diğer illere göre nasıldır" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Çok Yüksek	102	15,60%
Yüksek	144	22,02%
Normal	291	44,50%
Düşük	92	14,07%
Çok Düşük	25	3,82%
Toplam	654	100,00%

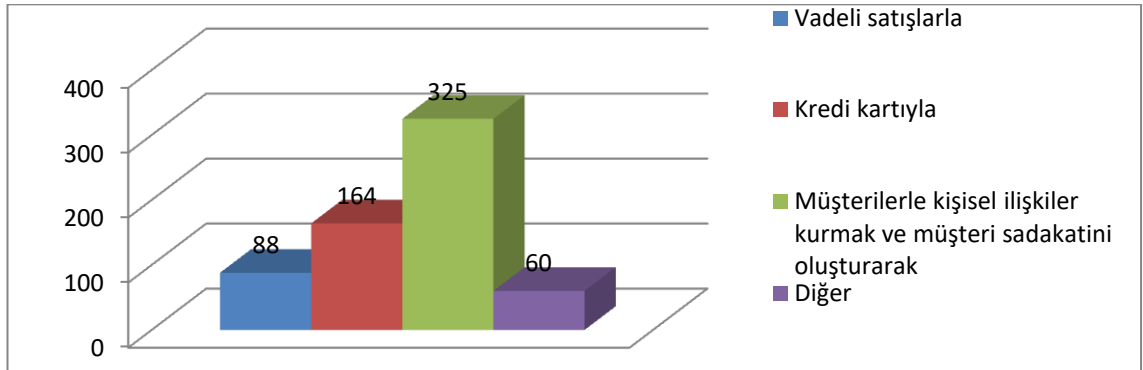
Tablo 3.44: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Siirt ilinde işyeri kira maliyetleri sizce nasıldır" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Çok Yüksek	218	33,54%
Yüksek	259	39,85%
Normal	140	21,54%
Düşük	27	4,15%
Çok Düşük	6	0,92%
Toplam	650	100,00%

Şekil 3.15: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Borçlarınız mı daha çok, yoksa alacaklarınız mı?" ifadesine verilen yanıtlar

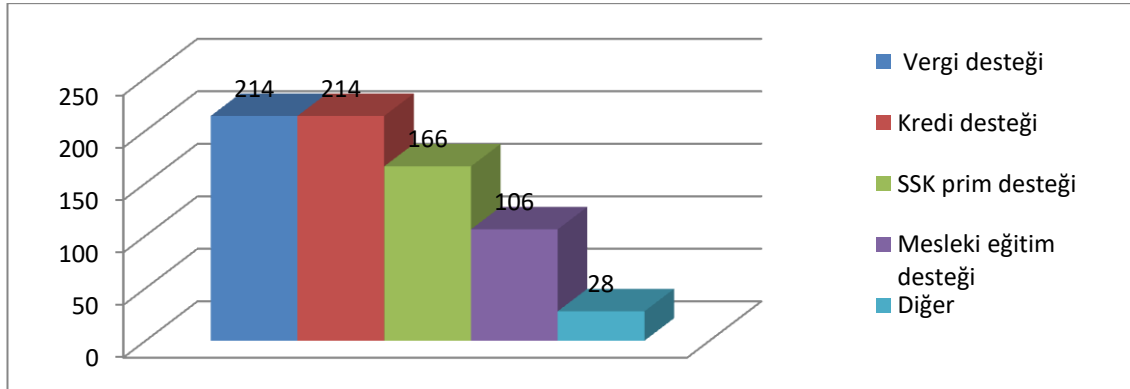
Şekil 3.16: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinize devamlılığı ve karlılığı en çok hangi yöntemi kullanarak sağlıyorsunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

Tablo 3.45: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce esnaf devletten yeterli desteği görüyor mu?" ifadesine verilen yanıt

	Frekans	Yüzde
Görüyor	81	12,48%
Görmüyor	424	65,33%
Zaman zaman	144	22,19%
Toplam	649	100,00%

Şekil 3.17: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Esnaf devletten yeterli destek görmüyor ise nasıl bir devlet desteği sağlanmalı?" ifadesine verilen yanıtlar

Tablo 3.46: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Aynı bölgede ihtiyaçtan fazla aynı mesleki faaliyeti yürüten işyerinin bulunmasına sınır getirilmeli midir?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	385	60,06%
Hayır	256	39,94%
Toplam	641	100,00%

Tablo 3.47: Ankete Katılan Siirt İlin Esnafının "İşyerinizi kendi sermayenizle mi kurdunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	348	53,62%
Hayır	233	35,90%
Diğer	68	10,48%
Toplam	649	100,00%

Tablo 3.48: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinizi kurarken ya da ticari faaliyetlerinizde, tesis ve işletme kredisi gibi banka kredileri aldınız mı?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	225	35,05%
Hayır	417	64,95%
Toplam	642	100,00%

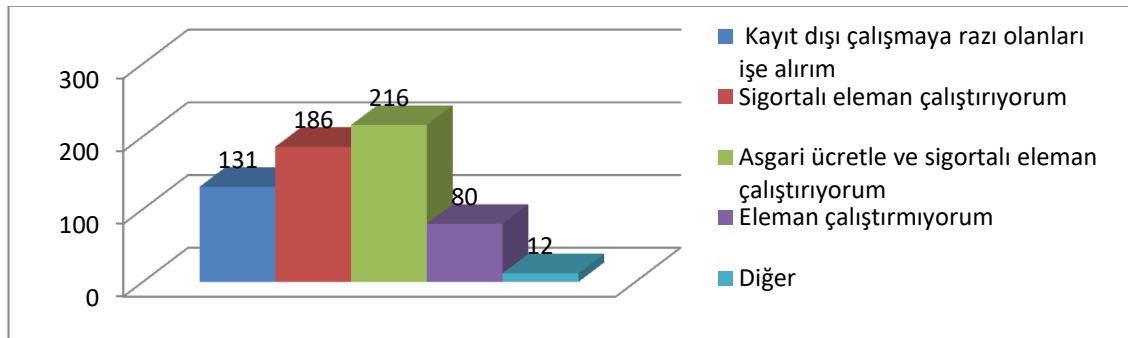
Tablo 3.49: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Banka kredilerinin faizlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Çok yüksek, geri ödeme zor	450	70,53%
Normal	168	26,33%
Düşük	20	3,13%
Toplam	638	100,00%

Tablo 3.50: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Bir esnaf olarak yanınızda çalıştırabileceğiniz nitelikli eleman bulabiliyor musunuz? " ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	254	39,20%
Hayır	394	60,80%
Toplam	648	100,00%

Şekil 3.18: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "İşyerinde eleman çalıştırırken hangisini tercih edersiniz? " ifadesine verilen yanıtlar

Tablo 3.51: Ankete katılan Siirt ilin esnafının "Sizce ekonomik kalkınma köylerden mi başlanmalı mı, yoksa kentlerde mi?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Köylerde	271	41,56%
Kentlerde	277	42,48%
Fikrim Yok	104	15,95%
Toplam	652	100,00%

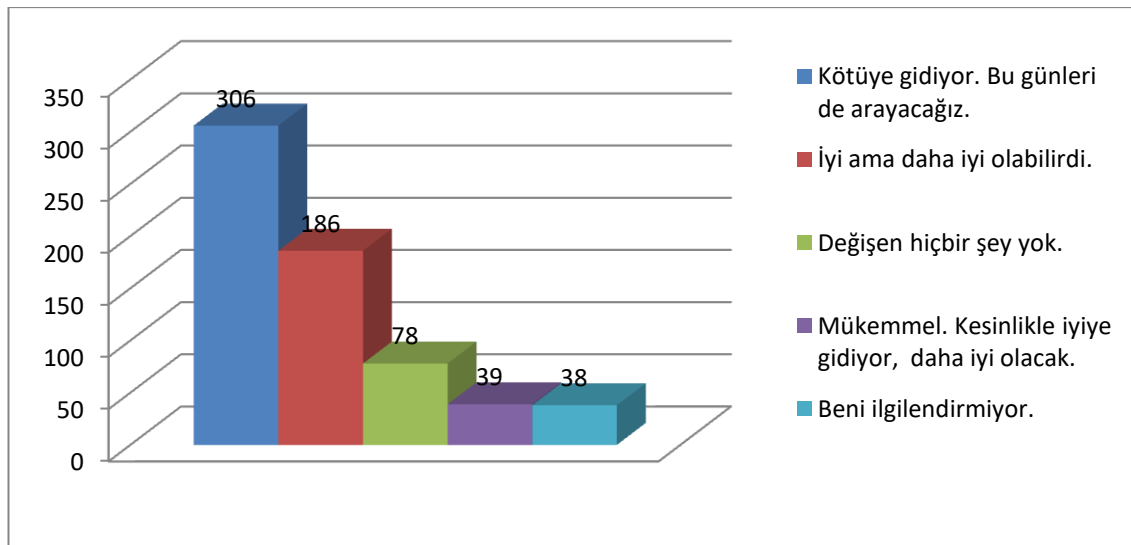
Tablo 3.52: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Bir ürün alırken, ülke ekonomisine katkısı olsun diye ürünün yerli üretim olmasına dikkat eder misiniz?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	422	65,33%
Hayır	224	34,67%
Toplam	646	100,00%

Tablo 3.53: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Ekonomi ve finans haberlerinin (gazete, televizyon, internet ve sosyal medyadan) ne sıklıkla takip ediyorsunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Sık sık	234	36,11%
Ara sıra	356	54,94%
Hiç	58	8,95%
Toplam	648	100,00%

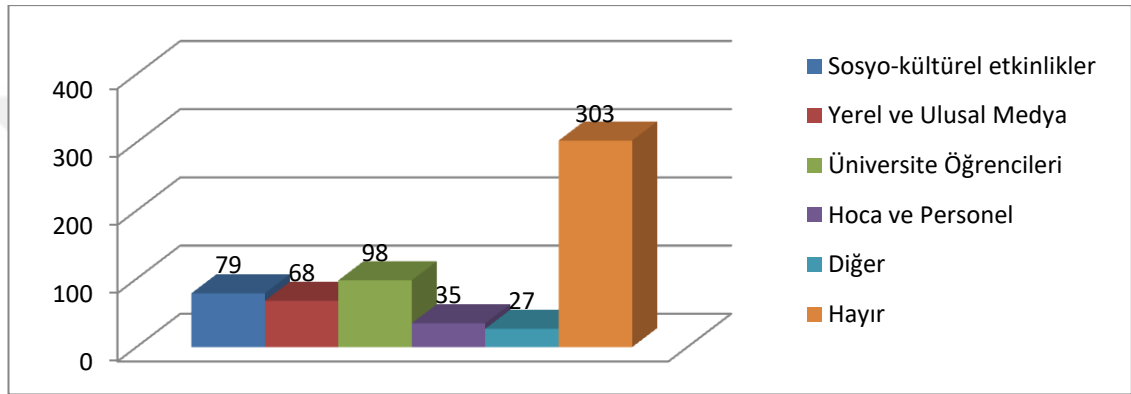
Şekil 3.19: Ankete katılan Siirt ili esnafının ülke ekonomisi şu anki durumu hakkında görüşleri

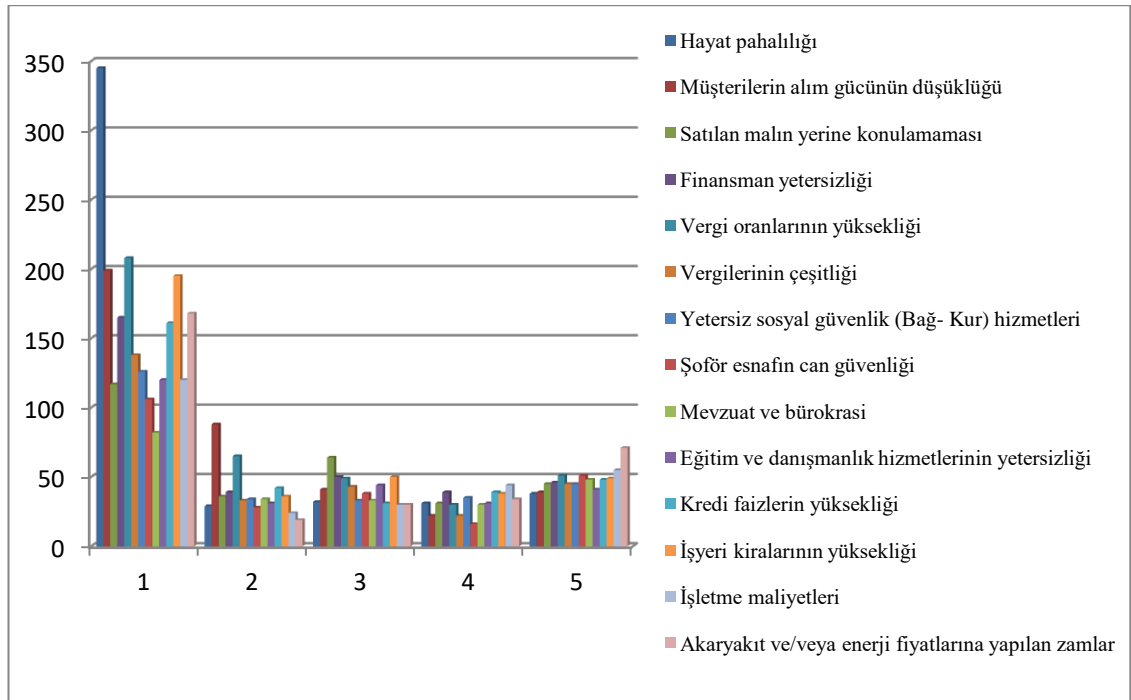
Tablo 3.54: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Esnaflık faaliyetinde elde ettiğiniz gelir, tüm yaşam ihtiyaçlarınızı karşılamaya yetiyor mu? " ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Zaman zaman	266	41,69%
Evet	111	17,40%
Hayır	261	40,91%
Toplam	638	100,00%

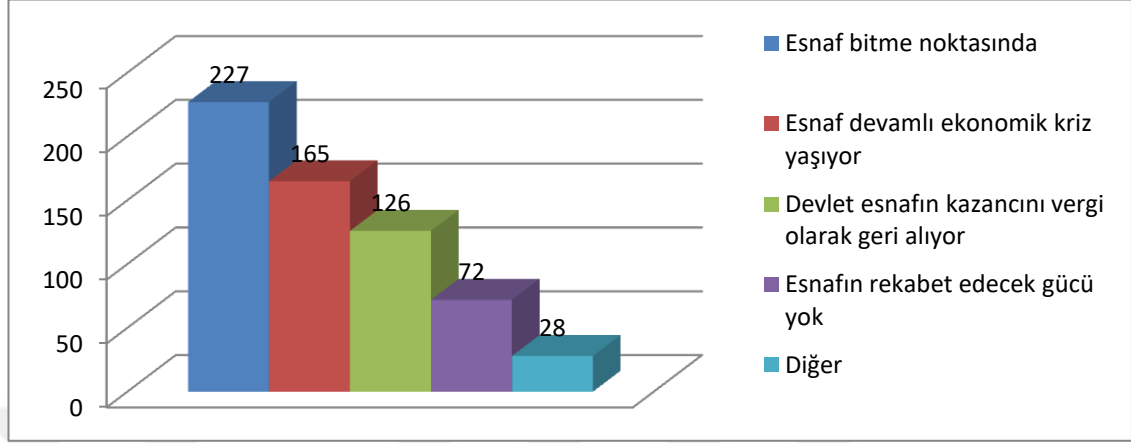
Şekil 3.20: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite ve onun yaptığı etkililerden haberdar oluyor musunuz?" ifadesine verilen yanıtlar

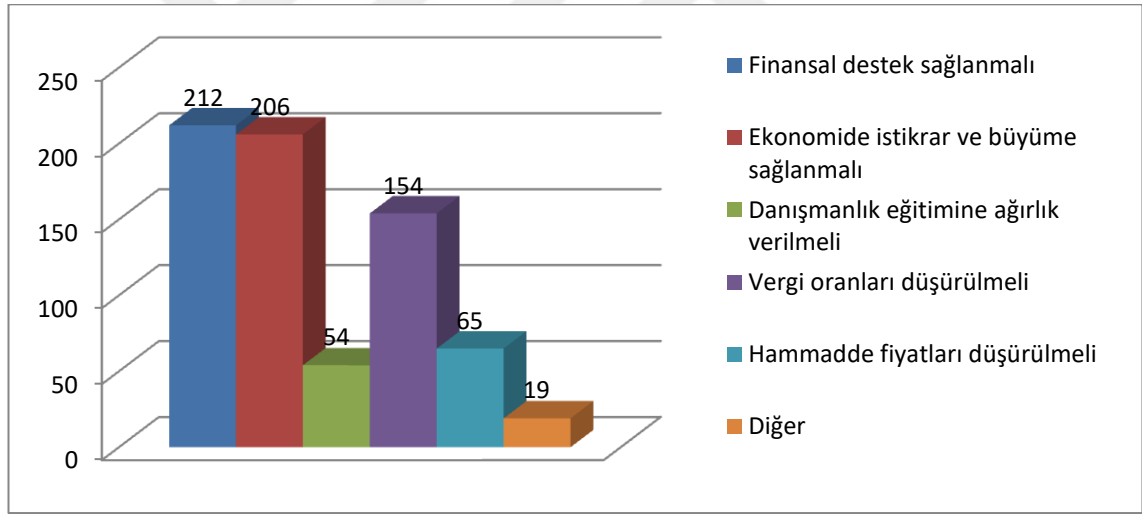
Şekil 3.21: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Sizce esnaf ve Sanatkârların en önemli ilk beş sorunu hangileridir" (Önem sırasına göre 1 en önemli, 5 en az önemli olmak üzere 1'den 5'e kadar derecelendiriniz.)

Şekil 3.22: Ankete katılan Siirt ili esnafının " Sizce genel olarak esnafın ticari faaliyetleri nasıl seyrediyor?" ifadesine verilen yanıtlar

Şekil 3.23: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Esnaf ve Sanatkârların içinde bulunduğu olumsuz koşullardan kurtulabilmesi için sizce ne yapılmalı?" ifadesine verilen yanıtlar

Tablo 3.55: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılması Siirt'teki istihdamı olumlu etkilemiştir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	62	10,03%
Katılmıyorum	105	16,99%
Fikrim Yok	98	15,86%
Katılıyorum	269	43,53%
Tamamen Katılıyorum	84	13,59%
Toplam	618	100,00%

Tablo 3.56: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Siirt Üniversitesi ve öğrencilerin Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır." ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	64	10,34%
Katılmıyorum	76	12,28%
Fikrim Yok	51	8,24%
Katılıyorum	334	53,96%
Tamamen Katılıyorum	94	15,19%
Toplam	619	100,00%

Tablo 3.57: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite öğrencilerinin yaptığı yaptıkları harcamalar Siirt ili esnafının gelirini artmaktadır" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	60	9,69%
Katılmıyorum	95	15,35%
Fikrim Yok	66	10,66%
Katılıyorum	303	48,95%
Tamamen Katılıyorum	95	15,35%
Toplam	619	100,00%

Tablo 3.58: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitede yapılan etkinlikler toplumu olumlu etkilemektedir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	63	10,18%
Katılmıyorum	116	18,74%
Fikrim Yok	169	27,30%
Katılıyorum	191	30,86%
Tamamen Katılıyorum	80	12,92%
Toplam	619	100,00%

Tablo 3.59: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite toplum bilincini ileriye taşımaktadır" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	76	12,24%
Katılmıyorum	210	33,82%
Fikrim Yok	209	33,66%
Katılıyorum	90	14,49%
Tamamen Katılıyorum	36	5,80%
Toplam	621	100,00%

Tablo 3.60: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Siirt Üniversite'nin açılmasıyla kiraların arttığı görülmektedir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	39	6,36%
Katılmıyorum	95	15,50%
Fikrim Yok	69	11,26%
Katılıyorum	265	43,23%
Tamamen Katılıyorum	145	23,65%
Toplam	613	100,00%

Tablo 3.61: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılmasıyla kent ulaşım imkânları iyileşmiştir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	69	11,20%
Katılmıyorum	135	21,92%
Fikrim Yok	63	10,23%
Katılıyorum	268	43,51%
Tamamen Katılıyorum	81	13,15%
Toplam	616	100,00%

Tablo 3.62: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite yaptığı bilimsel çalışmalarla kentin sorunlarına bilimsel çözüm üretmektedir" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	137	22,35%
Katılmıyorum	168	27,41%
Fikrim Yok	145	23,65%
Katılıyorum	108	17,62%
Tamamen Katılıyorum	55	8,97%
Toplam	613	100,00%

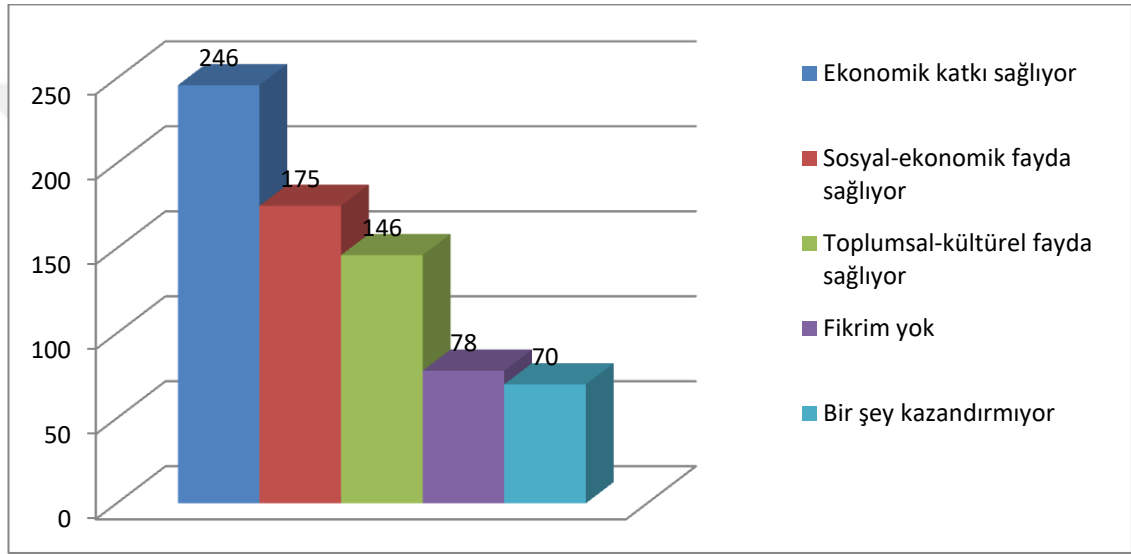
Tablo 3.63: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversitenin açılmasıyla Siirt'teki işsizlik nedeniyle dışarıya göç oranı azalmıştır" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	154	24,80%
Katılmıyorum	177	28,50%
Fikrim Yok	131	21,10%
Katılıyorum	111	17,87%
Tamamen Katılıyorum	48	7,73%
Toplam	621	100,00%

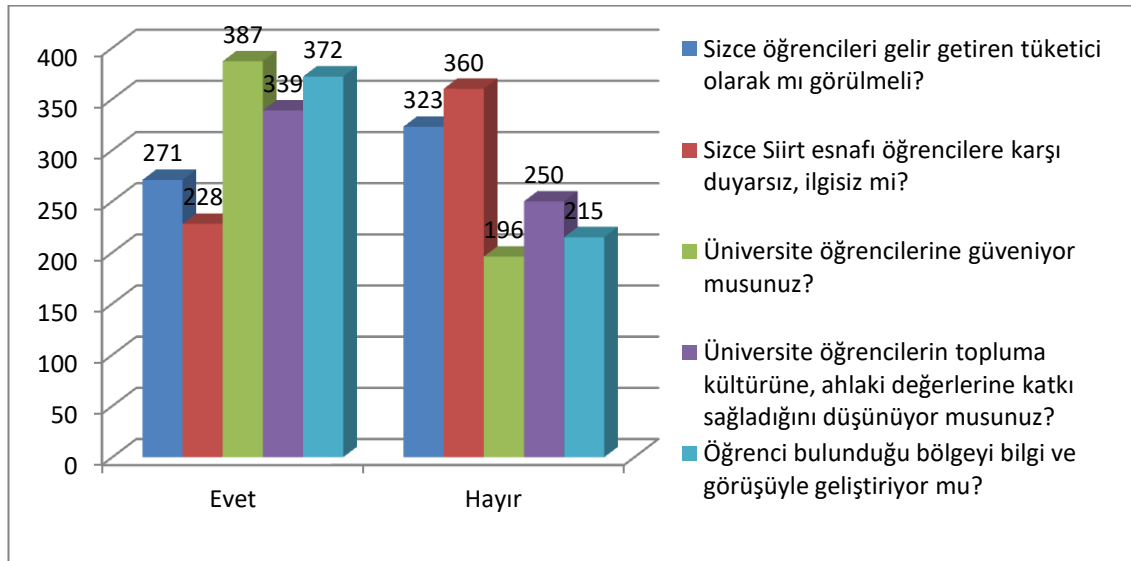
Tablo 3.64: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Üniversite kente hayat pahalılığına neden olmuştur" ifadesine katılım düzeyi

	Frekans	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	68	11,06%
Katılmıyorum	161	26,18%
Fikrim Yok	114	18,54%
Katılıyorum	186	30,24%
Tamamen Katılıyorum	86	13,98%
Toplam	615	100,00%

Şekil 3.24: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Sizce Siirt Üniversitesi öğrencileri Siirt'te ne kazandırıyor" ifadesine verilen yanıtlar

Şekil 3.25: Ankete katılan Siirt ili esnafının Siirt Üniversitesi öğrencilerine bakış açıları

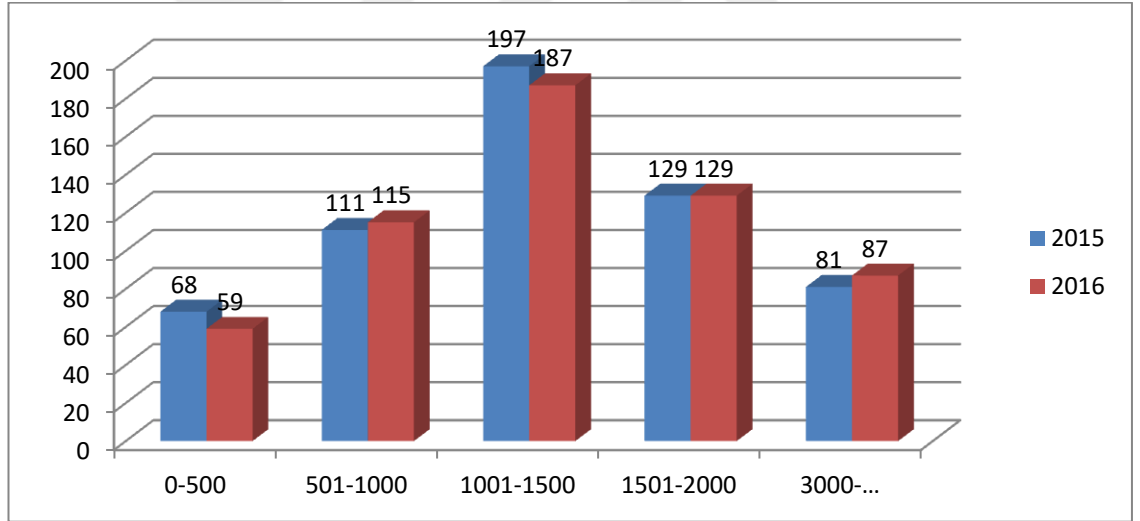

Tablo 3.65: Ankete katılan Siirt ili esnafının öğrenci ile olan iletişimi düzeyi

	Frekans	Yüzde
Müşteri	176	28,76%
Arkadaşlık-Müşteri	268	43,79%
Arkadaşlık	115	18,79%
Diğer	53	8,66%
Toplam	612	100,00%

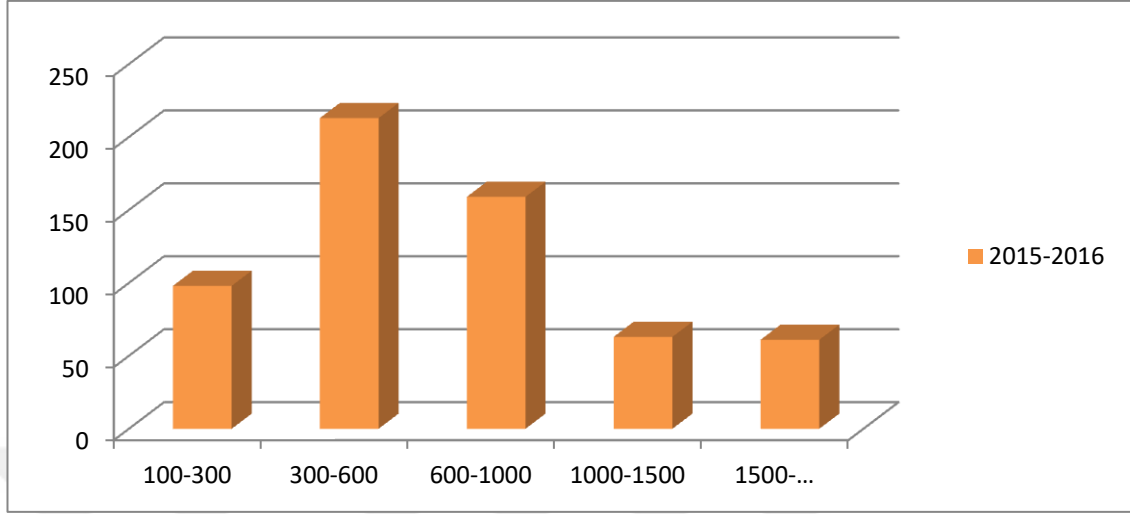
Tablo 3.66: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Gelecek bir yıl içinde tasarruf etme ihtimaliniz var mı? " ifadesine verilen yanıtlar

	Frekans	Yüzde
Evet	148	24,38%
Hayır	201	33,11%
Bilmiyorum	258	42,50%
Toplam	607	100,00%

Şekil 3.26: Ankete katılan Siirt ili esnafının "2015 ve 2016 yılı ailenizin aylık geliri yaklaşık kaç TL'dir" ifadesine yanıtları**Tablo 3.67:** Ankete katılan Siirt ili esnafının "Gelecek bir yıllık dönemki finansal durumunuz ile ilgili beklentileriniz nedir" ifadesine yanıtları

	Frekans	Yüzde
Daha iyi olacak	114	18,81%
Daha kötü olacak	216	35,64%
Aynı kalacak	117	19,31%
Bilmiyorum	159	26,24%
Toplam	606	100,00%

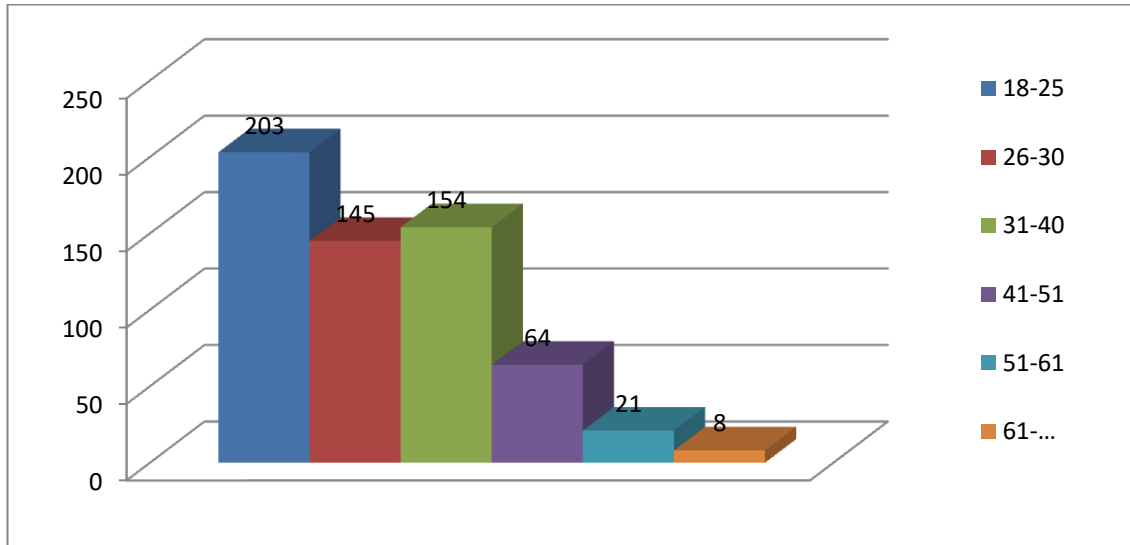
Şekil 3.27: Ankete katılan Siirt ili esnafının “2015-2016 yılları arasında Siirt ili içerisinde bir aylık enerji (elektrik, su, doğalgaz, vb.) harcamalarınız yaklaşık kaç TL olmuştur” ifadesine yanıtları

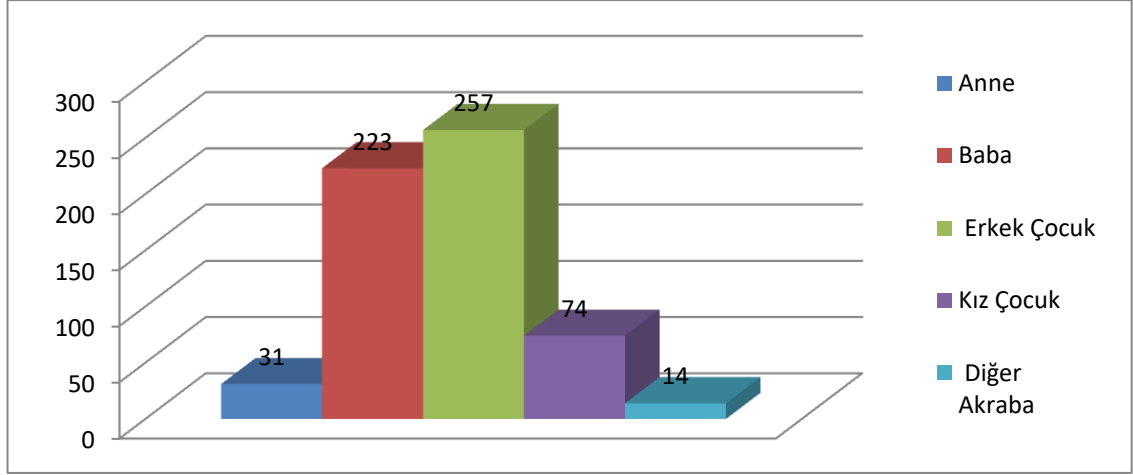
Tablo 3.68: Ankete katılan Siirt ili esnafının cinsiyet ve medeni durumuna göre dağılımı

	Bay		Bayan	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Evli	250	50,20%	32	30,19%
Bekar	226	45,38%	66	62,26%
Dul	22	4,42%	8	7,55%
Toplam	498	100,00%	106	100,00%

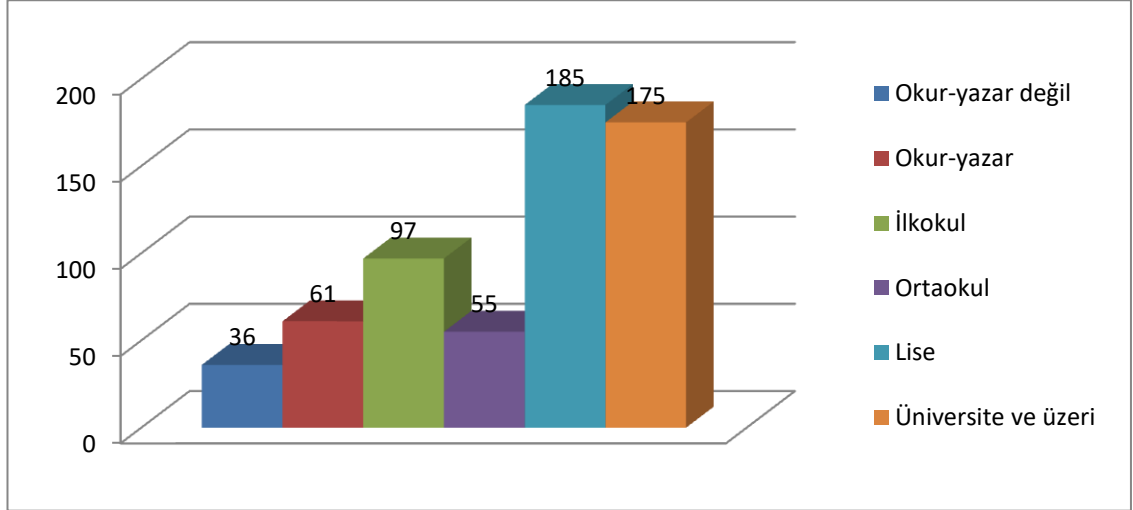
Şekil 3.28: Ankete katılan Siirt ili esnafının yaş dağılımı

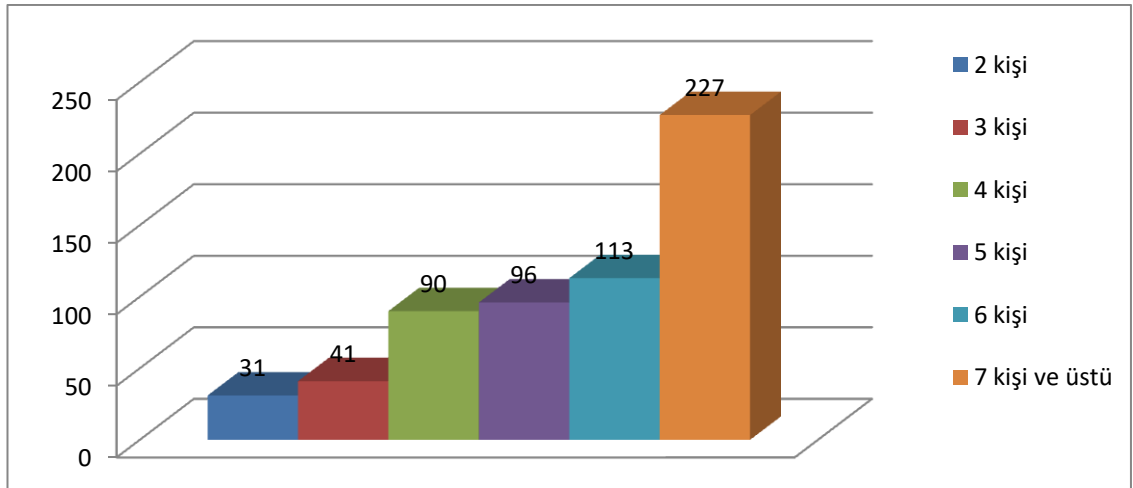
Şekil 3.29: Ankete katılan Siirt ili esnafının ailedeki durumuna göre dağılımı

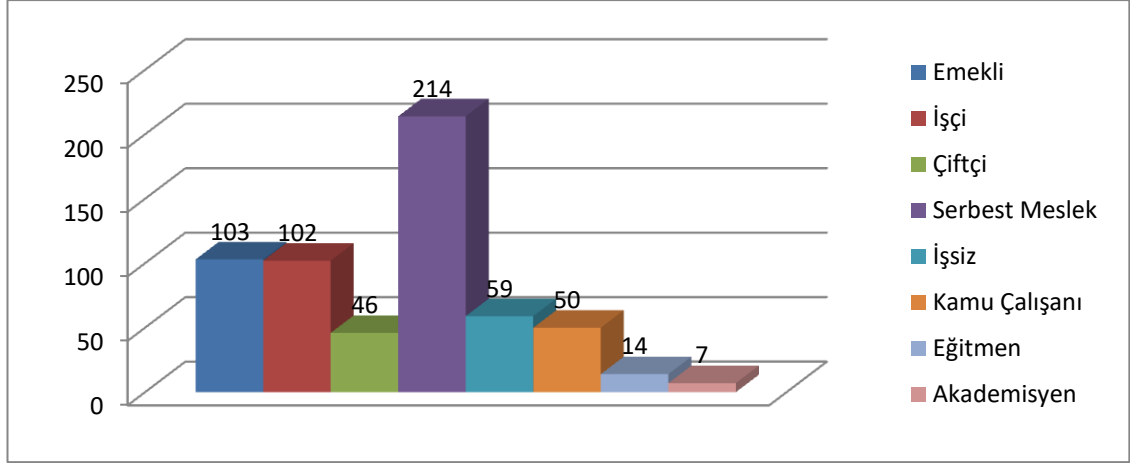
Şekil 3.30: Ankete katılan Siirt ili esnafının eğitim düzeyine göre dağılımı

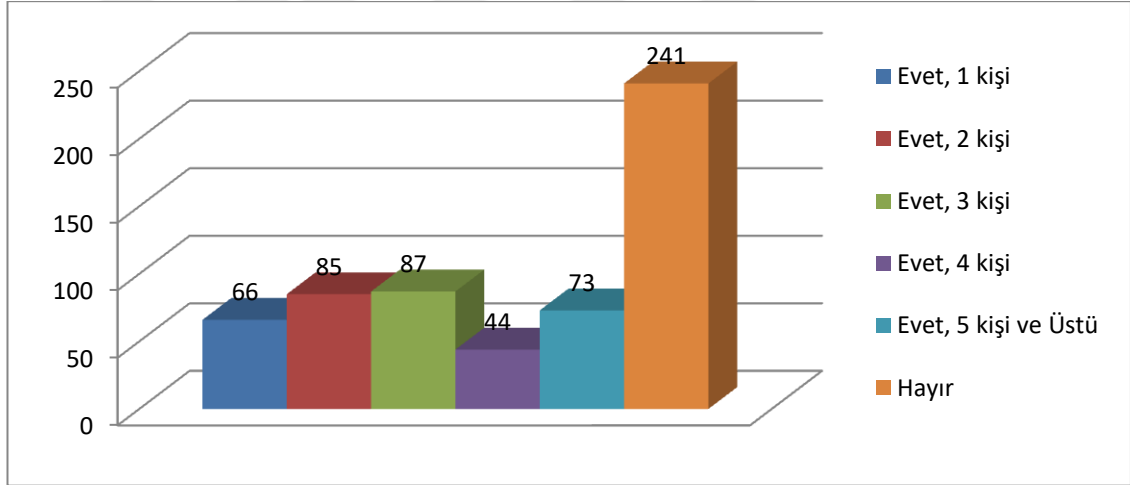
Şekil 3.31: Ankete katılan Siirt ili esnafının ailedeki toplam birey sayısı (Anne ve Baba dahil)

Şekil 3.32: Ankete katılan Siirt ili esnafının aile reisinin mesleğini

Şekil 3.33: Ankete katılan Siirt ili esnafının "Okula giden çocuğunuz var mı?" ifadesine verilen yanıtlar

3.2.4.2. Anket Değerlendirmeleri

Bu bölümde önce anketin içeriği ile ilgili bilgi verilecek, sonra ana kütlelin ne kadarı ankete dahil edilmiş tahmin edilecektir. Üçüncü bölümde daha önce tablo olarak verilen grupların uyumu χ^2 bağımsızlık analizi verildikten sonra karşılaştırılacaktır. Son alt bölümde tez ile ilgili önsavlar sınanacaktır.

3.2.4.2.1. Anket İle İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmada Siirt Üniversitesi'nin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü tespit edilebilmek için görüşme yolu ile anket uygulanmıştır. Bölgede yer alan esnafın üniversite ve

öğrenciler bakış açıları belirlemek ve üniversite bünyesinde okuyan öğrencilerin harcamaları, öğrencilerin üniversite ve kentten beklentileri, üniversitesinin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmeler üzerindeki etkilerini tespit etmenin en iyi yollarından biri anket çalışmalarıdır. Bu nedenle Siirt Üniversitesi bünyesinde okuyan öğrencilere ve Siirt ili esnafına gerçekleştirilen çalışma için yüz yüze anket çalışmaları yapılmıştır.

Bu tez çalışması için 103 sorudan oluşan toplam 2000 adet anket toplanmıştır. Bu çalışmada Siirt ili esnafına 53 sorudan oluşan anket formu uygulanmış ve 675 kişiye ulaşılmıştır. Aynı şekilde Siirt Üniversitesi bünyesinde okuyan öğrencilere 50 sorudan oluşan anket formu uygulanmış ve 1325 kişiye ulaşılmıştır.

Anket çalışması Siirt Üniversitesi öğrencilerine ve Siirt ili esnafına yapılmış ve Siirt Üniversitesi'nin bölgesel kalkınmadaki rolüne odaklanılmıştır. İşyerinde bulunan kişi seçiminde ise iş sahibi anket uygulanacak birey (denek) olarak dikkate alınmış, ancak iş sahibinin yerinde bulunmadığı durumlarda, onun yerine cevap verebilecek kişinin cevapları dikkate alınmıştır. Anket çalışmasında öğrencilere yöneltilen sorularda daha çok öğrencilerin harcama kalemlerine, öğrencilerin Siirt İli ve Siirt Üniversitesi'nde memnuniyet durumuna ve il ve üniversiteden beklentilerine ver verilmiştir. Siirt ili esnafına ise esnafın ekonomiye bakış açılarına, üniversite ve öğrencilere yönelik görüşlerine, gider ve gelir kalemlerine, üniversitenin il için önemine yer verilerek Siirt Üniversitesi'nin bölgesel kalkınmadaki rolü irdelenmiştir. Araştırmada alanında gerçekleştirilen anketlerin işlenmesi ve analiz edilmesinde Microsoft Excel ve SPSS istatistik programları kullanılmış; programa yüklenmiş veriden, frekans tabloları ve çapraz tablolar kullanılarak χ^2 bağımsızlık analizleri gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

3.2.4.2.2. Anakütle Büyüklüğü

Siirt Üniversitesi bünyesinde okuyan toplam 12.223 öğrenciden 1.325 kişiye ulaşılmıştır. Siirt ilinde faaliyet gören 4.558 esnaftan 675 kişiye ulaşılmıştır. Bütün anakütleye ulaşılamamanın sebebi anket bütçesinin sınırlı kalmasıdır.

χ^2 Bağımsızlık Analizi

χ^2 testi istatistik bilimi içinde bir sıra değişik problemlerde kullanılan bazıları parametrik olmayan sına ve diğerleri parametrik sına yöntemidir. Başka

bir değişle χ^2 testi beklenen değer ile gözlenen değer arasındaki farkın araştırılması için kullanılır. Aşağıda sıralanmış maddelerden herhangi biri veriyle alakalı olduğunda, bu tür parametrik olmayan testler kullanılmalıdır (McHugh, 2013).

χ^2 bağımsızlık analizinde çapraz tabloda yer alan frekanslar ile alttaki önsav sınanabilir:

H_0 : İki kategorik değişken bağımsızdır.

H_1 : İki kategorik değişken bağımlıdır.

veya

H_0 : İki kategorik değişken birbiri ile ilişkili değildir.

H_1 : İki kategorik değişken birbiri ile ilişkilidir.

3.2.4.2.3. Öğrenci Anketi Hipotezlerin Sınanması

Bu bölümde önce önsavlar (hipotezler) sunulacak ve sonraki bölümde anket sonuçları kullanılarak bu önsavlar sınanacaktır.

Hipotez 1. Öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 2. Öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 3. Öğrencilerin eğitim durumu ile eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 4. Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etme nedeni ile mezun olacakları alanda çalışma imkânını bulma arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 5. Öğrencilerin eğitim durumu ile akademik başarılarının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelirin ne kadar olmalı arasında anlamlılık ilişkisi yoktur.

Hipotez 6. Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 7. Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 8. Öğrencilerin bölüm seçmede iş imkânlarının diğer bölümlere göre daha iyi olduğu düşüncesi ile bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.2.4.2.3.1. Öğrenci Anket Hipotezleri

Hipotez: 1

H_0 : Öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

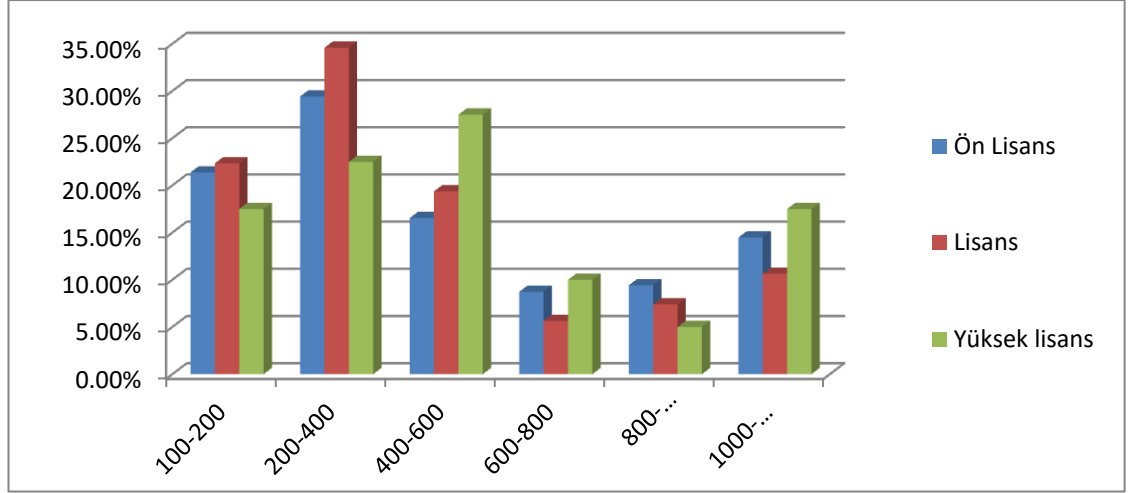
H_1 : Öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.69: Hipotez 1 için çapraz tablo

	100-200	200-400	400-600	600-800	800-1000	1000-...	Toplam
Ön Lisans	93	128	72	38	41	63	435
Lisans	166	257	144	42	55	79	743
Yüksek lisans	7	9	11	4	2	7	40
Toplam	266	394	227	84	98	149	1218
Ön Lisans	21.38%	29.43%	16.55%	8.74%	9.43%	14.48%	100.00%
Lisans	22.34%	34.59%	19.38%	5.65%	7.40%	10.63%	100.00%
Yüksek lisans	17.50%	22.50%	27.50%	10.00%	5.00%	17.50%	100.00%
Toplam	21.84%	32.35%	18.64%	6.90%	8.05%	12.23%	100.00%

Tablo 3.69 ve Şekil 3.34 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.066 > 0.05, H_0 kabul, Ek tablo 1) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkisiz olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, H_0 kabul edilmiştir. Değişik eğitim seviyesindeki öğrenciler farklı harcama davranışı göstermektedirler. Tablo 3.69’da yer alan sonuçlara göre öğrencilerin toplam gelirleri aylık ortalama %32,84’ünün 100-200TL arasında, %32,35’inin 200-400TL arasında, %18,64’ünün 400-600TL arasında, %6,90’ının 600-800TL arasında, %8,05’inin 800-1000TL arasında ve %12,23’ünün 1000TL üzeri olduğu tespit edilmiştir. Genele olarak ön lisans ve yüksek lisans öğrencilerin 2015 toplam aylık gelirleri 200-400TL olmakta iken, yüksek lisans öğrencilerin 400-600TL olmaktadır. 2015 yılında 1000TL ve üzeri aylık gelire sahip olan öğrenciler de vardır

Şekil 3.34: Hipotez 1 için yüzde gösterim**Hipotez: 2**

H_0 : Öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.70 ve Şekil 3.35 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.042 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 2) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

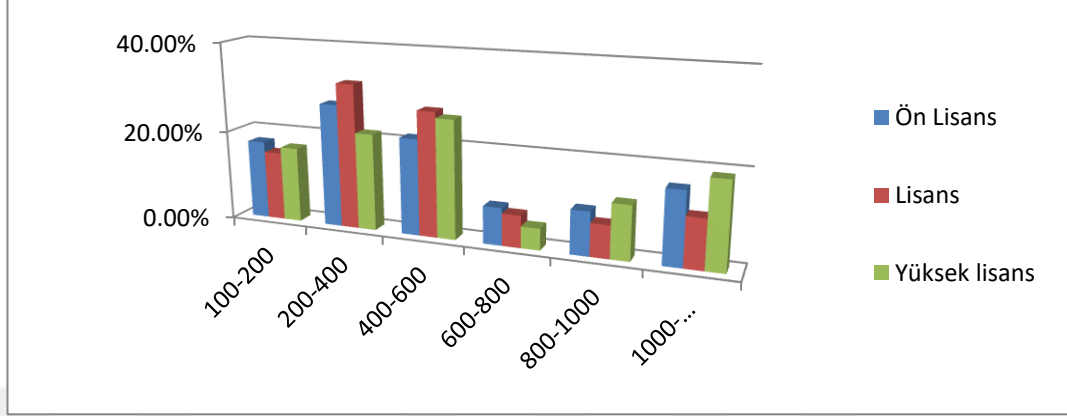
Tablo 3.70: Hipotez 2 için çapraz tablo

	100-200	200-400	400-600	600-800	800-1000	1000-...	Toplam
Ön Lisans	76	119	93	36	42	70	436
Lisans	114	240	206	53	54	81	748
Yüksek lisans	7	9	11	2	5	8	42
Toplam	197	368	310	91	101	159	1226
Ön Lisans	17.43%	27.29%	21.33%	8.26%	9.63%	16.06%	100.00%
Lisans	15.24%	32.09%	27.54%	7.09%	7.22%	10.83%	100.00%
Yüksek lisans	16.67%	21.43%	26.19%	4.76%	11.90%	19.05%	100.00%
Toplam	16.07%	30.02%	25.29%	7.42%	8.24%	12.97%	100.00%

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek, H_1 kabul edilmiştir. 2016 yılında bir önceki yıla oranla, değişik eğitim seviyesindeki öğrenciler benzer harcama davranışı göstermektedirler. Bunun sebebi artan öğrenci sayısı olabilmektedir. Bir önceki hipotezde p değeri %5 çıkmıştır, bu sebeple iki hipotez için de aynı hüküm verilebilir. Genel olarak ön lisans ve yüksek lisans öğrencilerin 2016 toplam aylık gelirleri 200-400TL olmakta iken,

yüksel lisans öğrencilerin 400-600TL olmaktadır. 2016 yılında 1000TL ve üzeri aylık gelire sahip olan öğrenciler de vardır

Şekil 3.35: Hipotez 2 için yüzde gösterim

Hipotez: 3

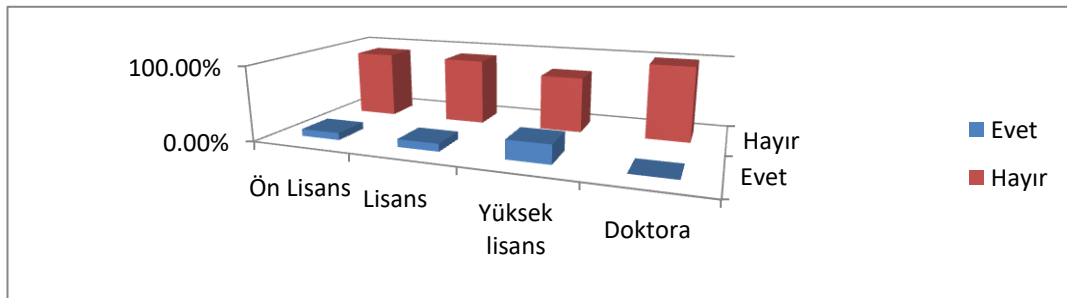
H_0 . Öğrencilerin eğitim durumu ile eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 . Öğrencilerin eğitim durumu ile eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.71: Hipotez 3 için çapraz tablo

	Evet	Hayır	Toplam
Ön Lisans	43	410	453
Lisans	80	693	773
Yüksek lisans	11	33	44
Doktora	0	2	2
Toplam	91	728	819
Ön Lisans	9.49%	90.51%	100.00%
Lisans	10.35%	89.65%	100.00%
Yüksek lisans	25.00%	75.00%	100.00%
Doktora	0.00%	100.00%	100.00%
Toplam	11.11%	88.89%	100.00%

Şekil 3.36: Hipotez 3 için yüzde gösterim

Tablo 3.71 ve Şekil 3.36 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.032 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 3) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek. H_1 kabul edilmiştir. İstatistiksel olarak değişik eğitim seviyesindeki öğrenciler aynı davranışı göstermekte. Kısaca öğrencilerin düzenli olarak takip ettiği dergi yoktur denebilir. Yüksek lisans öğrencileri diğer öğrencilere göre eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi olduğunu belirten oransal olarak daha fazla olmaktadır.

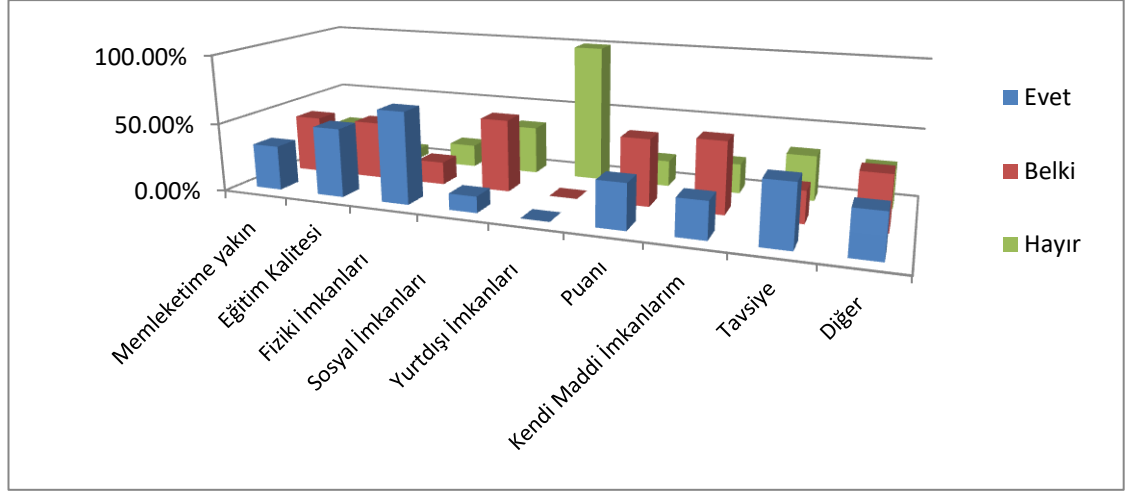
Hipotez: 4

H_0 . Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etme nedeni ile mezun olacakları alanda çalışma imkânını bulma arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 . Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etme nedeni ile mezun olacakları alanda çalışma imkânını bulma arasında anlamlı bir ilişki vardır.

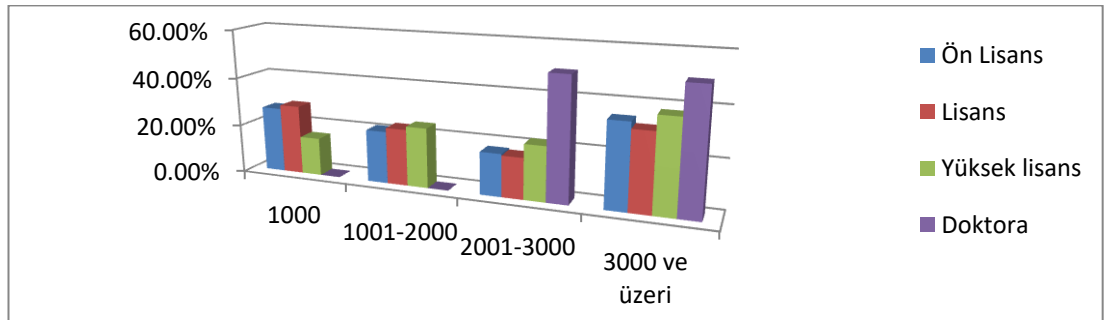
Tablo 3.72: Hipotez 4 için çapraz tablo

	Evet	Belki	Hayır	Toplam
Memleketime yakın	184	238	144	566
Eğitim Kalitesi	13	11	2	26
Fiziki İmkânları	4	1	1	6
Sosyal İmkânları	2	9	6	17
Yurtdışı İmkânları	0	0	4	4
Puanı	120	179	70	369
Kendi Maddi İmkânlarım	28	55	23	106
Tavsiye	23	12	17	52
Diğer	28	35	25	88
Toplam	402	540	292	1234
Memleketime yakın	32,51%	42,05%	25,44%	100,00%
Eğitim Kalitesi	50,00%	42,31%	7,69%	100,00%
Fiziki İmkânları	66,67%	16,67%	16,67%	100,00%
Sosyal İmkânları	11,76%	52,94%	35,29%	100,00%
Yurtdışı İmkânları	0,00%	0,00%	100,00%	100,00%
Puanı	32,52%	48,51%	18,97%	100,00%
Kendi Maddi İmkânlarım	26,42%	51,89%	21,70%	100,00%
Tavsiye	44,23%	23,08%	32,69%	100,00%
Diğer	31,82%	39,77%	28,41%	100,00%
Toplam	32,58%	43,76%	23,66%	100,00%

Şekil 3.37: Hipotez 4 için yüzde gösterim

Tablo 3.72 ve Şekil 3.37 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.007 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 4) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek, H_1 kabul edilmiştir. Oranlar birbirine yakın çıkması ve çok gözlem olması sebebi ile cevaplar birbirine yakın çıkmakta, bu sebeple konu başlıkları birbirine bağımlı görünmektedir. Öğrencilerin %32,58 mezun olduktan sonra alanında çalışma imkânını bulacağım evet derken, %43,76'sı belki ve %23,66'sı hayır demiştir. Ayrıca öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etmede memleketime yakın olması ve puanı etkili olmuştur

Şekil 3.38: Hipotez 5 için yüzde gösterim

Hipotez: 5

H_0 . Öğrencilerin eğitim durumu ile akademik başarılarının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelirin ne kadar olmalı arasında anlamlılık ilişkisi yoktur.

H_1 . Öğrencilerin eğitim durumu ile akademik başarılarının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelirin ne kadar olmalı arasında anlamlılık ilişkisi vardır.

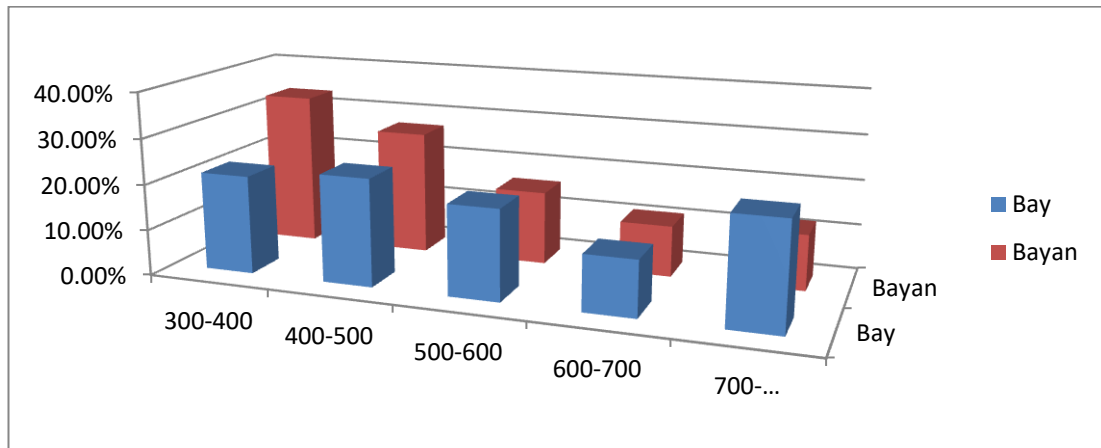
Tablo 3.73: Hipotez 5 için çapraz tablo

	1000	1001-2000	2001-3000	3000 ve üzeri	Toplam
Ön Lisans	119	95	77	153	444
Lisans	219	178	129	245	771
Yüksek lisans	7	11	10	17	45
Doktora	0	0	1	1	2
Toplam	345	284	217	416	1262
Ön Lisans	26.80%	21.40%	17.34%	34.46%	100.00%
Lisans	28.40%	23.09%	16.73%	31.78%	100.00%
Yüksek lisans	15.56%	24.44%	22.22%	37.78%	100.00%
Doktora	0.00%	0.00%	50.00%	50.00%	100.00%
Toplam	27.34%	22.50%	17.19%	32.96%	100.00%

Tablo 3.73 ve Şekil 3.38 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.544 > 0.05, H_0 kabul, Ek tablo 5) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkisiz olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, H_0 kabul edilmiştir. İstatistiksel olarak öğrencilerin akademik başarısının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelir ihtiyacı arasında fark vardır. Ön-lisans ve lisans öğrencileri görece olarak düşük aylık gelir yeterli görürken yüksek lisans ve doktora yüksek gelir tercih etmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu akademik başarısının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelirinin 3000 ve üzeri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Şekil 3.39: Hipotez 6 için yüzde gösterim

Hipotez: 6

H_0 . Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

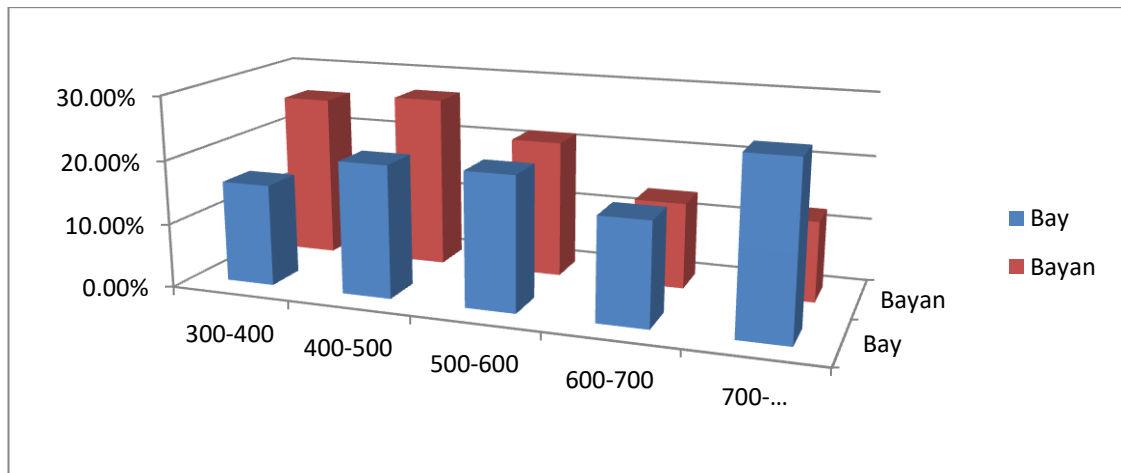
H_1 . Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.74: Hipotez 6 için çapraz tablo

	300-400	400-500	500-600	600-700	700-...	Toplam
Bay	131	143	120	74	141	609
Bayan	207	167	99	69	75	617
Toplam	338	310	219	143	216	1226
	300-400	400-500	500-600	600-700	700-...	Toplam
Bay	21.51%	23.48%	19.70%	12.15%	23.15%	100.00%
Bayan	33.55%	27.07%	16.05%	11.18%	12.16%	100.00%
Toplam	27.57%	25.29%	17.86%	11.66%	17.62%	100.00%

Tablo 3.74 ve Şekil 3.39 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.000 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 6) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek, H_1 kabul edilmiştir. Bay ve bayan öğrenciler benzer aylık toplam harcama davranışı göstermektedirler. Bayanların %60'ına yakını 2015 yılında aylık toplam harcamalarının 500TL ve altı olduğunu belirtirken, bayların her aylık harcama miktarı birbirine yakın çıkmış 700TL ve üstü harcamalar baylarda daha fazla olmuştur.

Şekil 3.40: Hipotez 7 için yüzde gösterim

Hipotez: 7

H_0 . Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 . Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.75: Hipotez 7 için çapraz tablo

	300-400	400-500	500-600	600-700	700-...	Toplam
Bay	99	129	130	100	166	624
Bayan	164	172	137	86	80	639
Toplam	263	301	267	186	246	1263
	300-400	400-500	500-600	600-700	700-...	Toplam
Bay	15.87%	20.67%	20.83%	16.03%	26.60%	100.00%
Bayan	25.67%	26.92%	21.44%	13.46%	12.52%	100.00%
Toplam	20.82%	23.83%	21.14%	14.73%	19.48%	100.00%

Tablo 3.75 ve Şekil 3.40 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.000 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 7) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek. H_1 kabul edilmiştir. Hipotez 6 ile benzer sonuçlar çıkmıştır. Bayanların %27'sine yakını 2016 yılında aylık toplam harcamalarının 400-500TL arasında olduğunu belirtirken, bayların %26'sına yakını 2016 yılında aylık toplam harcamalarının 700TL ve üzeri olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bay ve bayanların 2016 yılı aylık toplam harcamalarının %21'ine yakını 500-600TL arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Hipotez: 8

H_0 . Öğrencilerin bölüm seçmede iş imkânlarının diğer bölümlere göre daha iyi olduğu düşüncesi ile bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 . Öğrencilerin bölüm seçmede iş imkânlarının diğer bölümlere göre daha iyi olduğu düşüncesi ile bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

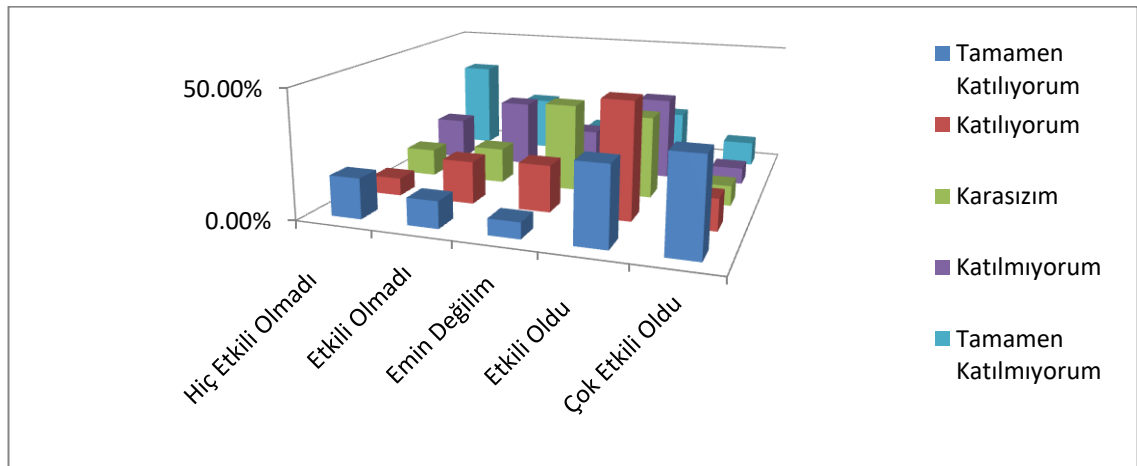
Tablo 3.76 ve Şekil 3.41 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.000 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 8) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3.76: Hipotez 8 için çapraz tablo

	Hiç Etkili Olmadı	Etkili Olmadı	Emin Değilim	Etkili Oldu	Çok Etkili Oldu	Toplam
Tamamen Katılıyorum	15	10	6	29	35	95
Katılıyorum	22	53	58	144	39	316
Karasızım	30	39	97	90	22	278
Katılmıyorum	52	83	52	102	20	309
Tamamen Katılmıyorum	95	59	32	54	26	266
Toplam	199	234	239	390	107	1169
Tamamen Katılıyorum	15.79%	10.53%	6.32%	30.53%	36.84%	100.00%
Katılıyorum	6.96%	16.77%	18.35%	45.57%	12.34%	100.00%
Karasızım	10.79%	14.03%	34.89%	32.37%	7.91%	100.00%
Katılmıyorum	16.83%	26.86%	16.83%	33.01%	6.47%	100.00%
Tamamen Katılmıyorum	35.71%	22.18%	12.03%	20.30%	9.77%	100.00%
Toplam	17.02%	20.02%	20.44%	33.36%	9.15%	100.00%

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek, H_1 kabul edilmiştir. Gruplar arasında istatistik olarak bağımlılık vardır. Bu durum öğrencilerin bölüm seçerken ve ideal mesleklerini belirlerken genelde bilinçli davrandıkları için bir gösterge olabilmektedir. Öğrencilerin %45'ne yakın bir değerinde, bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi etkililik düzeyine katıldıkları görülmektedir.

Şekil 3.41: Hipotez 8 için yüzde gösterim

3.2.4.2.4. Esnaf Anketi Hipotezlerin Sınanması

Bu bölümde önce önsavlar (hipotezler) sunulacak ve sonraki bölümde anket sonuçları kullanılarak bu önsavlar sınanacaktır.

Hipotez 9. Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ailedeki toplam birey sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Hipotez 10. Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ülke ekonomisi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

Hipotez 11. Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

Hipotez 12. Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

Hipotez 13. Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

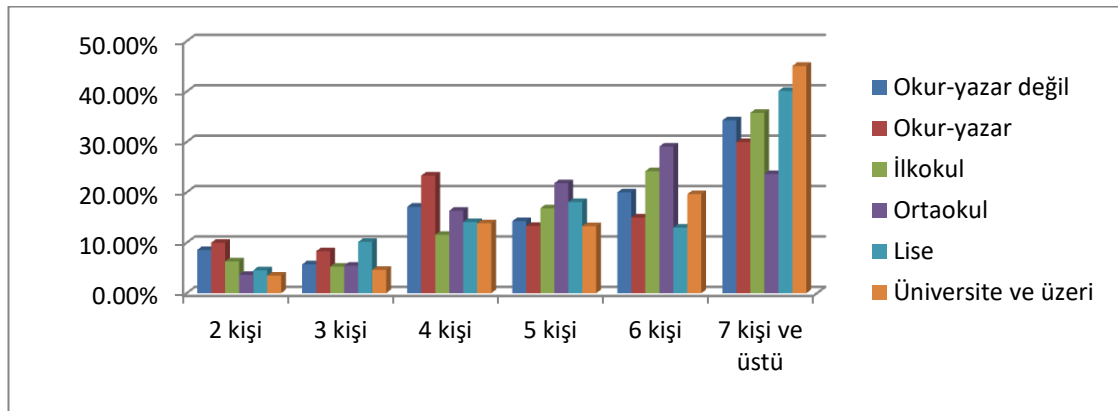
3.2.4.2.4.1. Esnaf Anketi Hipotezleri

Hipotez: 9

H_0 : Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ailedeki toplam birey sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ailedeki toplam birey sayısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Şekil 3.42: Hipotez 9 için yüzde gösterim

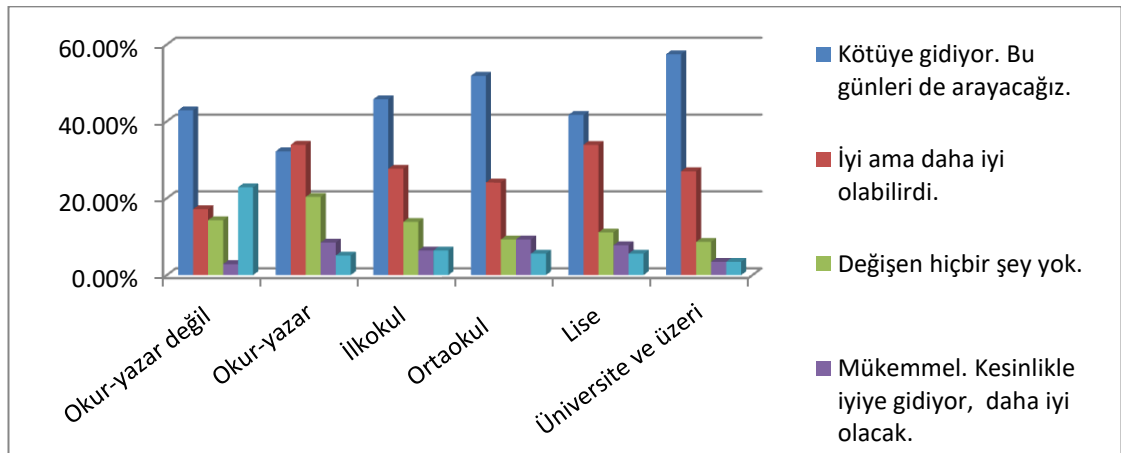

Tablo 3.77: Hipotez 9 için çapraz tablo

	2 kişi	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	7 kişi ve üstü	Toplam
Okur-yazar değil	3	2	6	5	7	12	35
Okur-yazar	6	5	14	8	9	18	60
İlkokul	6	5	11	16	23	34	95
Ortaokul	2	3	9	12	16	13	55
Lise	8	18	25	32	23	71	177
Üniversite ve üzeri	6	8	24	23	34	78	173
Toplam	31	41	89	96	112	226	595
Okur-yazar değil	8,57%	5,71%	17,14%	14,29%	20,00%	34,29%	100,00%
Okur-yazar	10,00%	8,33%	23,33%	13,33%	15,00%	30,00%	100,00%
İlkokul	6,32%	5,26%	11,58%	16,84%	24,21%	35,79%	100,00%
Ortaokul	3,64%	5,45%	16,36%	21,82%	29,09%	23,64%	100,00%
Lise	4,52%	10,17%	14,12%	18,08%	12,99%	40,11%	100,00%
Üniversite ve üzeri	3,47%	4,62%	13,87%	13,29%	19,65%	45,09%	100,00%
Toplam	5,21%	6,89%	14,96%	16,13%	18,82%	37,98%	100,00%

Tablo 3.77 ve Şekil 3.42 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.169 > 0.05, H_0 kabul, Ek tablo 9) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkisiz olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu için, H_0 kabul edilmiştir. Ailede kişi sayısının fazlalığı ve ailenin eğitim düzeyi grupları arasında bir istatistiksel bir ilişki bulunamamıştır. Ailedeki birey sayısı fazla olmasına rağmen bu ailelerde her eğitim türünden birey yer almaktadır. Ailelerin geniş olması yüksek eğitim almaya engel gözükmemektedir. Siirt ili esnafının eğitim düzeyi ortaokul olanlarının ailedeki toplam birey sayısı 6 kişi olurken, diğer eğitim düzeylerinde ise ailedeki toplam birey sayısı 7 ve üzeri olarak görülmektedir.

Şekil 3.43: Hipotez 10 için yüzde gösterim

Hipotez: 10

H_0 : Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ülke ekonomisi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

H_1 : Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ülke ekonomisi hakkındaki görüşleri arasında anlamlı ilişki vardır.

Tablo 3.78: Hipotez 10 için çapraz tablo

	A	B	C	D	E	Toplam
Okur-yazar değil	15	6	5	1	8	35
Okur-yazar	19	20	12	5	3	59
İlkokul	43	26	13	6	6	94
Ortaokul	28	13	5	5	3	54
Lise	75	61	20	14	10	180
Üniversite ve üzeri	100	47	15	6	6	174
Toplam	280	173	70	37	36	596
Okur-yazar değil	42,86%	17,14%	14,29%	2,86%	22,86%	100,00%
Okur-yazar	32,20%	33,90%	20,34%	8,47%	5,08%	100,00%
İlkokul	45,74%	27,66%	13,83%	6,38%	6,38%	100,00%
Ortaokul	51,85%	24,07%	9,26%	9,26%	5,56%	100,00%
Lise	41,67%	33,89%	11,11%	7,78%	5,56%	100,00%
Üniversite ve üzeri	57,47%	27,01%	8,62%	3,45%	3,45%	100,00%
Toplam	46,98%	29,03%	11,74%	6,21%	6,04%	100,00%

Not:

- A: Kötüye gidiyor. Bu günleri de arayacağız.
 B: İyi ama daha iyi olabilirdi.
 C: Değişen hiçbir şey yok.
 D: Mükemmel Kesinlikle iyiye gidiyor daha iyi olacak.
 E: Beni ilgilendirmiyor.

Tablo 3.78 ve Şekil 3.43 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.011 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 10) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek, H_1 kabul edilmiştir. Eğitim seviyesi ne olursa olsun istatistiksel olarak cevapların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Siirt ili esnafı bütün eğitim düzeylerinde ülke ekonomik ekonomisinin kötüye gittiğini bu günleri de aranacağını ifade etmiştir. Ayrıca okur-yazar olanların %30'u ülke ekonomisi şuan iyi ama daha iyi olabilir görüşündedirler. Bunu yanı sıra okuryazar olmayanların %25'ine yakın bir kesimi ise şu an ülke ekonomisi beni ilgilendirmiyor ifadesini kullanmışlardır.

Hipotez: 11

H_0 : Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

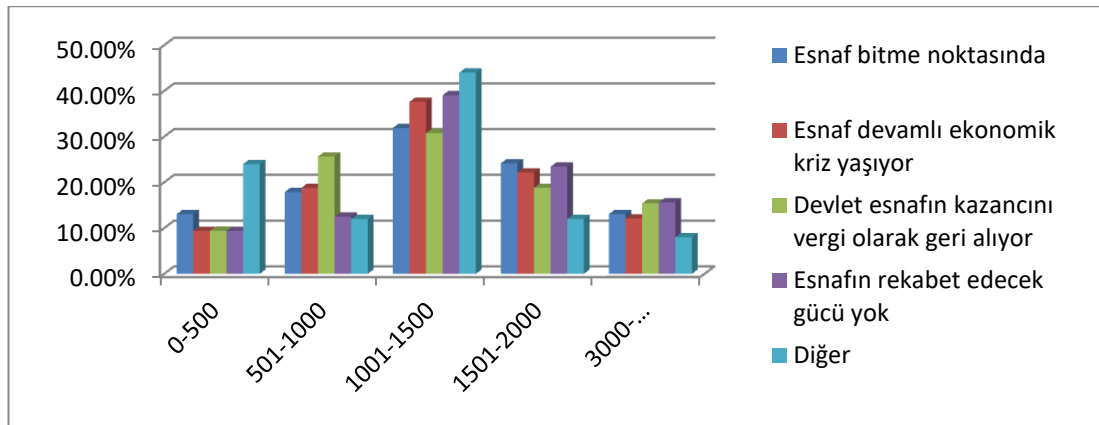
H_1 : Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki vardır.

Tablo 3.79 ve Şekil 3.44 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.456 > 0.05, H_0 kabul, Ek tablo 11) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkisiz olduğu görülmektedir.

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 kabul edilmiştir. Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur. Bu durum esnafın elde ettiği gelir ile piyasa durumu arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Siirt ili esnafının 2015 yılı aylık ortalama geliri 1001-1500TL arasında olmaktadır. Ayrıca 2015 yılı aylık geliri 3000TL ve üzeri olanlarda görülmektedir. 1001-1500TL arası gelire sahip olan esnafın %31'lik kısmı esnaf bitmek noktasında olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 3.79: Hipotez 11 için çapraz tablo

	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	3000-...	Toplam
Esnaf bitme noktasında	27	37	66	50	27	207
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	14	28	56	33	18	149
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	11	30	36	22	18	117
Esnafın rekabet edecek gücü yok	6	8	25	15	10	64
Diğer	6	3	11	3	2	25
Toplam	64	106	194	123	75	562
Esnaf bitme noktasında	13,04%	17,87%	31,88%	24,15%	13,04%	100,00%
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	9,40%	18,79%	37,58%	22,15%	12,08%	100,00%
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	9,40%	25,64%	30,77%	18,80%	15,38%	100,00%
Esnafın rekabet edecek gücü yok	9,38%	12,50%	39,06%	23,44%	15,63%	100,00%
Diğer	24,00%	12,00%	44,00%	12,00%	8,00%	100,00%
Toplam	11,39%	18,86%	34,52%	21,89%	13,35%	100,00%

Şekil 3.44: Hipotez 11 için yüzde gösterim

Hipotez: 12

H_0 : Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur.

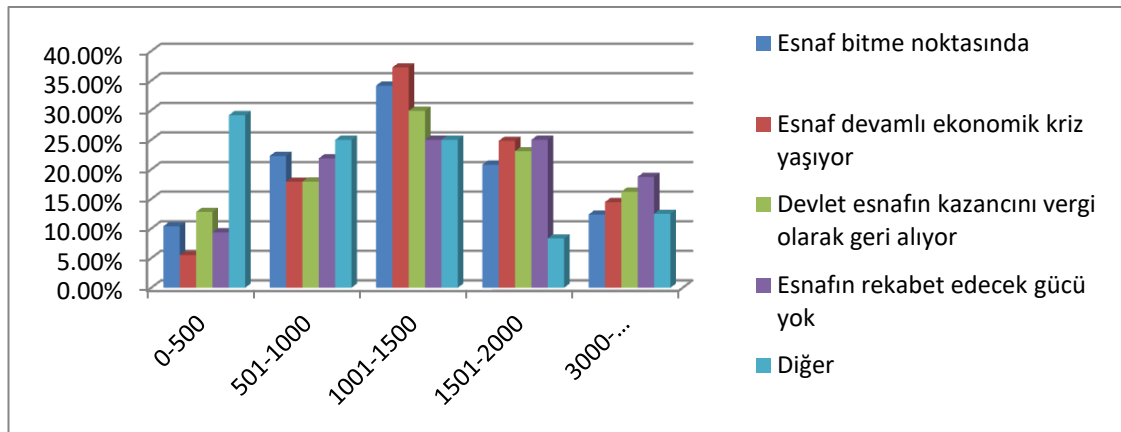
H_1 : Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki vardır.

Tablo 3.80 ve Şekil 3.45 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.166 > 0.05, H_0 kabul, Ek tablo 12) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkisiz olduğu görülmektedir

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 kabul edilmiştir. Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişki yoktur. Siirt ili esnafının 2016 yılı aylık ortalama geliri 1001-1500TL arasında olmaktadır. Ayrıca 2016 yılı aylık geliri 3000TL ve üzeri olanlarda görülmektedir. 1001-1500TL arası gelire sahip olan esnafın %37'lik kısmı esnaf devamlı ekonomik kriz yaşadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.80: Hipotez 12 için çapraz tablo

	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	3000-...	Toplam
Esnaf bitme noktasında	21	45	69	42	25	202
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	8	26	54	36	21	145
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	15	21	35	27	19	117
Esnafın rekabet edecek gücü yok	6	14	16	16	12	64
Diğer	7	6	6	2	3	24
Toplam	57	112	180	123	80	552
Esnaf bitme noktasında	10,40%	22,28%	34,16%	20,79%	12,38%	100,00%
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	5,52%	17,93%	37,24%	24,83%	14,48%	100,00%
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	12,82%	17,95%	29,91%	23,08%	16,24%	100,00%
Esnafın rekabet edecek gücü yok	9,38%	21,88%	25,00%	25,00%	18,75%	100,00%
Diğer	29,17%	25,00%	25,00%	8,33%	12,50%	100,00%
Toplam	10,33%	20,29%	32,61%	22,28%	14,49%	100,00%

Şekil 3.45: Hipotez 12 için yüzde gösterim

Hipotez 13

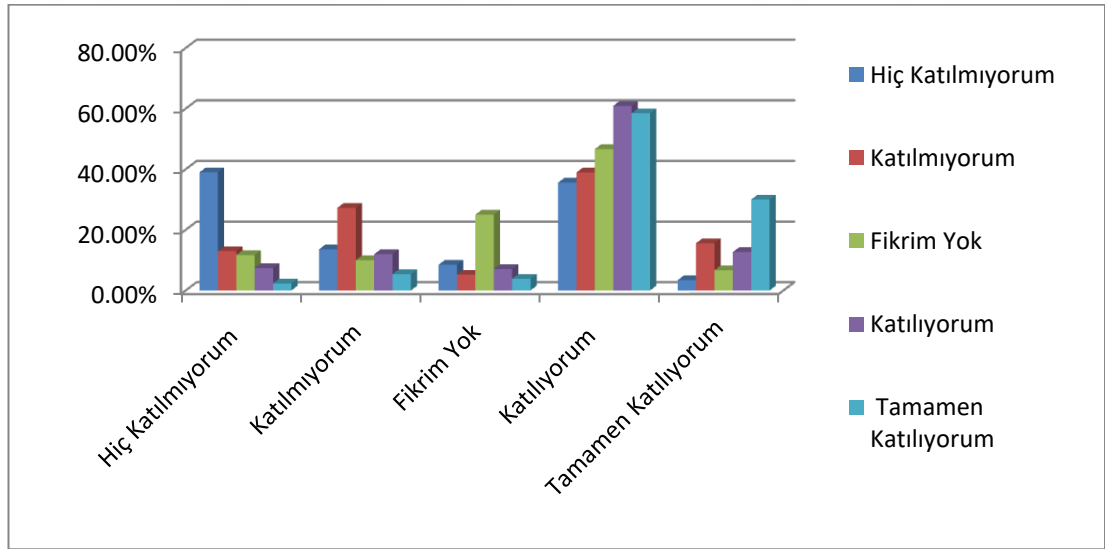
H_0 : Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.81: Hipotez 13 için çapraz tablo

	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
Hiç Katılmıyorum	23	8	5	21	2	59
Katılmıyorum	10	21	4	30	12	77
Fikrim Yok	7	6	15	28	4	60
Katılıyorum	21	34	20	173	36	284
Tamamen Katılıyorum	3	7	5	76	39	130
Toplam	64	76	49	328	93	610
Hiç Katılmıyorum	38,98%	13,56%	8,47%	35,59%	3,39%	100,00%
Katılmıyorum	12,99%	27,27%	5,19%	38,96%	15,58%	100,00%
Fikrim Yok	11,67%	10,00%	25,00%	46,67%	6,67%	100,00%
Katılıyorum	7,39%	11,97%	7,04%	60,92%	12,68%	100,00%
Tamamen Katılıyorum	2,31%	5,38%	3,85%	58,46%	30,00%	100,00%
Toplam	10,49%	12,46%	8,03%	53,77%	15,25%	100,00%

Şekil 3.46: Hipotez 13 için yüzde gösterim

Tablo 81 ve Şekil 46 ile gösterildiği gibi (p -değeri=0.000 < 0.05, H_0 red, Ek tablo 13) ankete katılan grupların durumlarının istatistiksel olarak birbiri ile ilişkili olduğu görülmektedir

Bu değer %95 güven düzeyinde denk gelen 0,05 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için, H_0 reddedilerek. H_1 kabul edilmiştir. Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt niversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt niversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Siirt ili esnafın %60'ı Siirt ili için Siirt niversitesi'ni bir kazanım olduğuna katılmakta, aynı zamanda Siirt niversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı sağladıklarını da ifade ettikleri görülmektedir.

3.2.4.2.5. Analizlerle İlgili nemli Not

χ^2 bağımsızlık analizi değişkenlerin birbirinden bağımsız ve aynı dağılımdan olmalıdır koşulunu içermektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda gruplar farklı mesleklere veya farklı ğrenci özelliklerine sahip olması sebebi ile birbirinden bağımsız olması beklenmiştir. Merkez Limit Teoremi sebebi ile dağılımlarını Normal Dağılım olması varsayılmıştır. Elde edilen sonuçlar beklentiler dahilinde çıkmıştır.

3.2.4.2.6. Öğrenci Harcamalarının Siirt iline Ekonomik Katkısı

Siirt niversitesi'nde okuyan öğrencilerin 2015-2016 eğitim yılında Siirt ilinde aylık yaptıkları harcamalarının ortalaması alınarak, öğrencinin il ekonomisine katkısı hesaplanmıştır. Hem Siirtli hem de Siirt dışından gelen öğrenciler için toplam yıllık katkı hesaplanmıştır. Siirtli ğrenciler başka niversiteye gitmeleri durumunda ilden para çıkışı olacağı için Siirtli ğrenciler de hesaplamalara katılmıştır.

Tablo 3.82: Öğrencilerin en çok harcama yaptıkları alanlar ve ortalama harcama ğrenci başı miktarı

Harcama Kalemleri	TL	Yüzde
şehir İçi Ulaşım	107	7,66%
Yeme-İçme	313	22,42%
Kültürel Aktivite	46	3,30%
Sportif Aktivite	38	2,72%
Enerji	297	21,28%
Haberleşme	45	3,22%
Giyim	173	12,39%
Barınma	285	20,42%
Eğitim Araçları	92	6,59%
Toplam	1396	100,00%

Araştırmaya katılan cevaplayıcıların, harcama kalemlerine göre bir aylık toplam harcamalarına ilişkin olarak verdikleri cevapların ortalaması alınmış ve her bir öğrencinin bir ayda ortalama şehir içi ulaşım 107TL, yeme-içme 313TL, kültürel

aktiviteler 46TL, sosyal aktiviteler, enerji 297TL, haberleşme 45TL, giyim 173TL, barınma 285 TL ve eğitim araçları 92TL olmak üzere toplamda bir ayda 1.396 TL harcama yaptıkları tespit edilmiştir (Tablo 3.82). Siirt Üniversitesi'nde eğitim gören 12.223 öğrencinin ilde sekiz ay buldukları varsayılırsa;

$$\begin{aligned} \text{Aylık Toplam Ekonomik Katkı} &= \text{Bir Aylık Öğrenci Harcaması} \times \text{Öğrenci Sayısı} \\ &= 1396 \times 12.223 \\ &= 17.063.308 \text{ TL} \end{aligned}$$

Yıllık Toplam Ekonomik Katkı = Aylık Toplam Ekonomik Katkı x Kalınan Süre (Ay)

$$\begin{aligned} &= 17.063.308 \text{ TL} \times 8 \text{ Ay} \\ &= 136.506.464 \text{ TL} \end{aligned}$$

Siirt Üniversitesi'nde okuyan her öğrencinin bir ayda ortalama 1396TL harcama yaptıkları tespit edilmiştir. Fakat bu rakam ankette sorulan ve Şekil 3.5 ile gösterilen öğrencilerin 2015 ve 2016 yılında Siirt ilinde bir aylık toplam harcamaları ile çelişmektedir. Bunun sebebi anket yapılan zaman aralığında öğrencilerin o ayki harcamalarına daha çok önem verip diğer aylardaki genel harcamaları hatırlamamaları olabilir. Bu sebeple Şekil 3.5 ile sunulan veriler kullanılarak bir tahmin daha yapılabilir.

Araştırmaya katılan cevaplayıcıların, bir aylık toplam harcamalarına ilişkin olarak verdikleri cevapların ortalaması alınmış ve her bir öğrencinin bir ayda ortalama 680,5TL harcama yaptıkları tespit edilmiştir. Siirt Üniversitesi'nde eğitim gören 12.223 öğrencinin ilde sekiz ay buldukları varsayılırsa;

$$\begin{aligned} \text{Aylık Toplam Ekonomik Katkı} &= \text{Bir Aylık Öğrenci Harcaması} \times \text{Öğrenci Sayısı} \\ &= 680,5 \times 12.223 \\ &= 8.317.751 \text{ TL} \end{aligned}$$

Yıllık Toplam Ekonomik Katkı = Aylık Toplam Ekonomik Katkı x Kalınan Süre (Ay)

$$\begin{aligned} &= 8.317.751 \times 8 \text{ Ay} \\ &= 66.540.568 \text{ TL} \end{aligned}$$

Siirt Üniversitesi'nin Siirt ili ekonomisine katkısı sadece öğrenci harcamalarıyla sınırlı olmayıp, üniversitenin de yaptığı harcamalarla kente doğrudan katkı sağlamaktadır. 2016 yılsonu verilerine göre üniversitenin Siirt ilinde yaptığı toplam harcamalar ise, 90.717.965 TL (Tablo 3.2) olduğu saptanmıştır. Biraz önceki hesaplamalarla da gösterildiği gibi 2015-2016 eğitim öğretim yılında Siirt Üniversitesi öğrencilerinin en çok harcama yaptıkları kalemlere yer vererek veya aylık harcama beyanları dikkate alınarak ortalama 8 ay öğrenim gördükleri varsayımıyla, Siirt ilinde toplam harcamaları 66.540.568 TL ile 136.506.464 TL arası olarak hesaplanmıştır. Siirt Üniversitesi'nin doğrudan ve dolaylı olarak Siirt ili ekonomisine katkısı 157.258.533 ile 227.224.429 TL arasında olmaktadır. Makroekonomik çarpan devreye girdiğinde bu sayı daha büyük bir değere çıkacaktır. Siirt ili için oldukça yüksek bir değer olan bu katkı Siirt Üniversitesi'nin Siirt ili için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu çalışma Siirt Üniversitesi öğrencilerinin harcamaları ve üniversitenin ilde yaptığı harcamaları kapsamaktadır. Akademik ve idari personellerin özel harcamaları bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Akademik ve idari personellerin harcamalarını da göz önünde bulundurarak bu katkının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz dünyasında bölgesel kalkınma kavramının taşıdığı anlam ve kavrama yönelik yaklaşımlar, küreselleşmenin etkisiyle yaşanan dönüşümler, bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu ışığında yeni bir anlayışla ele alınmaya başlanmıştır. Yeni bölge anlayışı, Ulus devletin bir alt birimi olmanın ötesinde kalkınma sürecinin başlatılması ve devamlılık sağlanması çıkış noktası olarak ele alınmaya başlanmıştır. Dolayısıyla yerel dinamiklerin çeşitli işbirlikleriyle bölgesel kalkınmada önemli rol oynamaktadır. Bölgesel dinamiklerin harekete geçirilmesi ve yerele özgü yapı ile kalkınma sürecinin başlamasında önemli bir rol üstlenen aktörlerden biri de hiç kuşkusuz üniversitelerdir.

Bilgi ekonomisinde çok önemli değere sahip olan, bilgiyi üreten ve yayan kurumların başında hiç kuşkusuz üniversiteler gelmektedir. Bundan dolayı yaşam boyu öğrenme sürecinin artması, bilgiye dayalı üretim yapan işletmelerle işbirlikleri sonucunda ticaret, sanat, bilim ve teknoloji alanında büyük gelişmelerin yaşanması, kentsel alanların oluşması ve yerel düzeyde gerçekleşecek yeniliklerin yönlendiricisi niteliğine sahip olan üniversiteler genel anlamda kentin ekonomik, sosyal ve kültürel değerlerin gelişiminde büyük katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla üniversitelerin kuruldukları kentlerin sosyo-kültürel gelişimine, bilgi ve teknolojik üretimine uzun vadeli katkı sağlamasıyla beraber yerel ekonomiyi de direkt ve dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Nitekim Siirt Üniversitesi gibi az gelişmiş bölgelerde yeni kurulan üniversitelerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda kente sağladıkları katkıların sonuçları daha çabuk görülmektedir. Üniversiteler sosyal ve kültürel değerler yanında son derece önemli ekonomik aktörler olarak görmek mümkündür. Üniversiteler bilgi ekonomisinin lokomotifleri olarak nitelendirilmektedir. Üniversitelerin temel fonksiyonları arasında eğitim ve öğretim, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye yeteneğine sahip insan sermayesinin yetiştirilmesi ve bilimsel araştırma faaliyetlerinin yürütülmesinin yanı sıra bölgesel kalkınmanın sağlanması adına günümüzde yeni ekonomiye uyum sürecinde katkıda bulunması da azımsanmayacak derecede büyük öneme sahip olmaktadır.

29 Mayıs 2007 yılında kurulan Siirt Üniversitesi bünyesinde 7 fakülte, 4 yüksekokulu, 4 enstitü, 5 meslek yüksekokulu ve 15 araştırma ve uygulama merkezi bulunmaktadır. Siirt Üniversitesi bünyesinde 14 Profesör, 24 Doçent, 140 Yardımcı Doçent, 95 Öğretim Görevlisi, 14 Okutman, 186 Araştırma Görevlisi, 11 Uzman olmak

üzere toplamda 484 akademik personel çalışmaktadır. İdari yapıda toplamda 290 idari personel görev almaktadır. Siirt Üniversitesi'nde 2016-2017 öğretim yılında eğitim gören toplam 12.223 öğrenci bulunmaktadır (Siirt, 2017).

Bu çalışmada, Siirt Üniversitesi'nin bölgesel kalkınmadaki rolü üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda Siirt ili esnafı ve Siirt Üniversitesi öğrencilerine anket çalışması ile Siirt Üniversitesi'nin bölgesel kalkınmadaki rolü belirlenirken, aynı zamanda Siirt ili esnafının üniversiteden beklentileri ve öğrencilerin üniversite ve kente bakış açıları da analiz edilerek, durum değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bu tez çalışması için 103 sorudan oluşan toplam 2000 adet anket toplanmıştır. Bu çalışmada Siirt ili esnafına 53 sorudan oluşan anket formu uygulanmış ve 675 kişiye ulaşılmıştır. Aynı şekilde Siirt Üniversitesi bünyesinde okuyan öğrencilere 50 sorudan oluşan anket formu uygulanmış ve 1325 kişiye ulaşılmıştır.

Araştırmada alanında gerçekleştirilen anketlerin işlenmesi ve analiz edilmesinde Microsoft Excel ve SPSS istatistik programları kullanılmış; programa yüklenmiş veriden, frekans tabloları ve çapraz tablolar kullanılarak χ^2 bağımsızlık analizleri gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Önsavlar (hipotezler) sınavında öğrenci anketlerinde sınava 8 hipotezden 6'sının aralarında ilişkinin olduğu, 2'sinin ilişkisiz olduğu, aynı şekilde esnaf anketlerinde 5 hipotezden 2'sinin aralarında ilişkinin olduğu 3'nün ilişkisiz olduğu tespit edilmiştir. Hipotezler sonucunda öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı (Tablo 3.69) değişik eğitim seviyesindeki öğrenciler farklı harcama davranışı gösterdiği, fakat öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 yılı aylık toplam gelirleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu (Tablo 3.70) ve 2016 yılında bir önceki yıla oranla, değişik eğitim seviyesindeki öğrenciler benzer harcama davranışı gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu (Tablo 3.74), aynı şekilde öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu (Tablo 3.75) ve her iki yılda da bay ve bayan öğrenciler benzer aylık toplam harcama davranışı göstermektedirler.

Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı (Tablo 3.79), aynı şekilde Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasında da anlamlı bir ilişki olmadığı (Tablo 3.80) saptanmıştır. Bu durum esnafın elde ettiği gelir ile piyasa durumu arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca Siirt ili esnafın %60'ı Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olduğuna katılmakta, aynı zamanda Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı sağladıklarını da ifade ettikleri görülmektedir (Tablo 3.81).

Bu çalışmada anketlerden elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin ve esnafın Siirt Üniversitesi ve Siirt ilinden beklentileri analiz edilmiş ve Siirt Üniversitesinin ekonomik katkısı hesaplanmıştır. Nitekim üniversitenin kent ekonomisi üzerine etkilerin yanı sıra kentin sosyal ve kültürel çevre üzerine etkileri, fiziki altyapı üzerine etkileri ve demografik yapı üzerine etkileri de öğrenci ve esnafa uyguladığımız anket sonuçlarında görülmektedir.

Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ne yönelik algıları incelendiğinde, Siirt Üniversitesi'nin tercih edilmesinde memleketlerine yakın olması ve üniversite yerleştirme puanının en çok etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca fiziki imkânlar, sosyal imkânlar, yurt dışı imkânlar ve eğitim kalitesi nedeniyle üniversitenin tercih edilme oranının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.4). Siirt Üniversitesi'ni arkadaşlarına tavsiye etmeleri hususunda ise öğrencilerin çoğunluğu tavsiye etmeyeceklerini ve kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 3.14). Bu sonuç, öğrencilerin yeni açılan bir üniversite olması nedeniyle fiziki imkânlar, sosyal imkânlar, yurt dışı imkânları yeterli bulmadığına ve eğitim kalitesinin yüksek olmadığına yönelik algılarının değiştirilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Bu algının değişmesiyle birlikte üniversitenin tavsiye edilme oranında da artış olacağı gözlenebilecektir.

Siirt Üniversitesi öğrencilerin bölümde verilen eğitimin verimli ve yeterli olduğuna (Tablo 3.31), üniversitede yeterli sayıda panel, konferans gibi etkinliklerinin düzenlendiğine (Tablo 3.34), ilgi ve yeteneklere uygun kulüplerin bulunduğu (Tablo

3.35) ve kütüphanenin her türlü kaynak açısında zengin olduğuna (Tablo 3.36) katılmadıkları saptanmıştır. Ayrıca üniversitenin öğrencilere sunmuş olduğu bahçe ve yeşil alan, kantin kafeterya hizmetleri, sosyal aktivite alanları, kütüphane hizmetleri, internet hizmetleri, temizlik hizmetleri, sosyal ve kültürel aktiviteler, geliri düşük olanlara burs imkânı, eğitim hizmetlerini, bilimsel araştırma imkânlarının yeterli olmadıklarını (Şekil 3.9) ifade etmişlerdir.

Öğrenciler boş zamanlarını daha çok kitap, gazete, dergi vb. okumalar yapmakla, arkadaş ziyareti ve gezmekle, spor yapmakla geçirdikleri saptanmıştır (Şekil 3.8). Ayrıca üniversite veya fakülte imkân tanınması halinde öğrencilerin kültürel etkinliklere, gezilere ve spor çalışmalarına katılmak istediklerini belirtmişlerdir (Şekil 3.10).

Araştırmada öğrenci harcamalarının kategorize edilmesi ile girişimcilere yol gösterebilecek sonuçlara ulaşılmıştır. Bu veriler, ilde yatırım yapmak isteyenlere pazar araştırmaları konusunda ek bilgi sağlayabilir. Örneğin, Siirt Üniversitesi öğrencilerin hemen hemen yarısı Siirt ilinde okuma (Tablo 3.15) ve barınma (Tablo 3.16) maliyetinin ve yiyecek-içecek (Tablo 3.17) fiyatlarının normal olduğu görüşündedirler. Bunun yanı sıra öğrencilerin bölüm seçmede ilin gelişmişlik durumunun etkililik düzeyi, %46,33'ü hiç etkili olmadı ve %33,05'i etkili olmadığını (Tablo 3.38) ifade etmişlerdir. Siirt ilinde memnuniyet düzeyinde öğrencilerin yarısı memnun olmadıkları (Tablo 3.40) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle Siirt ilini öğrencilere nasıl cazip hale getirileceği ve öğrencilerinin memnuniyet düzeylerinin artırmak amacıyla daha çok hangi alanda yatırımlarının yapılacağına ışık tutabilmektedir. Örneğin, barınmaya yönelik yapılacak faaliyetlerin hizmet kalitesi yüksek, nitelikli kafeler ve spor alanları, öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirilmesine açısında tiyatro ve sinema salonları, yatırım yapmak isteyen firmalar açısından önemli gelir sağlayacak yatırımlar olarak görmek mümkündür. Öğrenciler için kenti cazip hale getirilip ilde kalış sürelerini uzatabilir. Nitekim öğrencilerin ilde daha fazla kalması doğal olarak kente ekonomik katkılarına artıracaktır. Kalış sürelerini uzatacak biçimde üniversite özel sektör arasında fikir alışverişleri sıklaştırılmalıdır. Örneğin öğrencilerin stajlarını Siirt'te yapabilmesine yönelik anlaşmalar, protokoller vb. çabalar gösterilebilir.

Siirt'te genel olarak üniversite faaliyetlerinin çevre halkına yeteri düzeyde ulaşmadığı söylenebilir. Ankete katılan Siirt ili esnafın, üniversite faaliyetlerine karşı ilgisiz olmamakla birlikte yeterince haberdar edilmedikleri konusunda ortak bir görüşe sahiptir (Şekil 3.20). Aynı şekilde üniversite-sanayi işbirliğine yönelik çalışmaların da çevre halkı ile paylaşımı düşük düzeyde olmakta ve üniversitenin yaptığı bilimsel çalışmaların kentin sorunlarına bilimsel çözüm üretilememektedir (Tablo 3.62). Ancak bu noktada teşkilatlanma faaliyetleri devam eden Siirt Üniversitesi'nin bu işbirliği açısından yolun başında olduğu ve yapılan bilimsel araştırmaların faaliyet alanlarının az olduğu gerçeğini kabul etmek gerekir. Esnafın, ilerideki dönemler için, üniversitenin özellikle sahip olduğu akademik personelin bilgi birikimi ve bilimsel araştırmalarıyla sanayi işbirliği anlamında olumlu bir görüşe sahip olduğu söylenebilir.

Siirt esnafının, üniversitenin varlığının Siirt ilinin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatını zenginleştirmesi ve niteliği artırması açısından önemli olduğu ve üniversitenin kent için bir kazanım olduğu yönünde görüşe katılım düzeyinin yüksek olduğu görülmekle birlikte (Tablo 3.41), ancak sosyal ve kültürel aktivitelerin nicelik açısından yetersiz bulunduğu da ifade etmektedirler.

Esnafın, Siirt Üniversitesi'nin kentin yapısını değiştirmede etkin bir rolü oynadığı yönünde bir görüş olduğu ifade edilebilir. Artan öğrenci sayısı, yeni açılan işletmeler, hizmet niteliğini yükselten firmalar, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşantıdaki artan hareketlilik, ilin tanıtılması, eğitim-öğretimde yaşanan gelişmeler gibi değişimlerde üniversitenin doğrudan katkısı olduğu ve üniversitenin bu dönüşümün başlatıcı konumunda olduğu görüşü yaygındır.

Ankete katılan Siirt ili esnafın üniversiteye yönelik algısı genel anlamda olumludur. Esnafın Siirt Üniversitesi'nin kent üzerinde, ekonomik, sosyal ve kültürel etkisinin olduğu ve bununla birlikte eğitim kalitesinin arttığı, ilin tanıtılmasına neden olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir (Şekil 3.11). Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisini (Tablo 3.56), istihdamını (Tablo 3.55) ve üniversite ve öğrencilerin yaptıkları harcamaların (Tablo 3.57) esnafın gelirini olumlu etkilediğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar üniversitede yapılan etkinliklerin toplumu olumlu etkilediği (Tablo 3.58) belirtmişlerdir.

Ankete katılan Siirt ili esnafı Siirt Üniversitesi öğrencilerine bakış açıları genel anlamda olumludur. Siirt üniversitesi öğrencilerini gelir getiren bir tüketici olarak görmedikleri, esnafın öğrencilere karşı duyarlı olduğu, öğrencilere güvendiklerini, öğrencilerin toplumun kültürüne ve ahlaki değerlerine katkı sağladıkları ve öğrencilerin bulunduğu bölgeyi bilgi ve görüşüyle geliştirdiklerini ifade etmişlerdir (Şekil 3.25).

Öğrencilerin Siirt ekonomisine kazandırdığı dolaylı katkıların yanı sıra Siirt Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı'nda alınan veriler yardımıyla, Siirt Üniversitesi'nin kente doğrudan ve toplam katkı değerleri hesaplanmıştır. 2015-2016 eğitim öğretim yılında Siirt Üniversitesi öğrencilerinin en çok harcama yaptıkları kalemlere (Tablo 3.82) yer vererek, ortalama 8 ay öğrenim gördükleri varsayımıyla, Siirt ilinde toplam harcamaları 136.506.464 TL olarak hesaplanmıştır. 2016 yılsonu verilerine göre üniversitenin Siirt ilinde yaptığı toplam harcamalar ise, 90.717.965 TL olduğu (Tablo 3.2) saptanmıştır. Siirt Üniversitesi'nin doğrudan ve dolaylı olarak Siirt ili ekonomisine katkısı 157.258.533 ile 227.224.429 TL arasında olmaktadır. Makroekonomik çarpan devreye girdiğinde bu sayı daha büyük bir değere çıkacaktır. Siirt ili için oldukça yüksek bir değer olan bu katkı Siirt Üniversitesi'nin Siirt ili için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu çalışma Siirt Üniversitesi öğrencilerinin harcamaları ve üniversitenin ilde yaptığı harcamaları kapsamaktadır. Akademik ve idari personellerin özel harcamaları bu çalışmanın dışında tutulmuştur. Akademik ve idari personellerin harcamalarını da göz önünde bulundurarak bu katkının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Siirt ili esnafın ve öğrencilerin görüşleri ışığında yerel aktörlerin üniversiteyi, kalkınma sürecinin vazgeçilmez bir parçası olarak gördüğü ve çeşitli beklentiler içinde olduğu söylemek doğru bir ifade olacaktır. Bu nedenle Siirt Üniversitesi'nin yerel aktörler nazarında yerel dinamikleri harekete geçirecek ve Siirt'in kalkınmasında hızlandırıcı etki yaratacak en önemli kurum olarak ele alındığını ifade edebiliriz. Dolayısıyla Siirt Üniversitesi'nin bölgesel düzeyde ihtiyaç duyulan iş gücünü belirleyerek, kendi bünyesindeki bölümlere yenilerini eklemesi, sanayi ile işbirliğini daha yüksek bir seviyeye taşıması, üniversitede gerçekleşen faaliyetlerinin kentteki endüstrileri ile buluşması için daha büyük bir çaba içinde olması dile getirilebilecek öneriler arasındadır.

Yerel yönetimler, üniversite ve öğrencilerin en fazla birbirleriyle etkileşim içinde bulunan kurumların başında gelmektedir. Bu bakımda üniversite veya üniversiteye bağlı birimler, kuruldukları kentin yerel yönetimleriyle sıkı bir işbirliği içinde olması önem arz etmektedir. Bu işbirliği kapsamında yerel halk ile üniversite öğrencilerinin sağlıklı bir etkileşim içinde olmasını sağlayacak organizasyonlara önem verilmesi gerekmektedir. Öğrencilerinin çalışmalarını ulusal ve uluslararası yarışmalarda işletmelerin desteklemesini sağlanmalı ve bu tür faaliyetlerinin devamlılığı için işletmelerle işbirliği içinde olması gerekmektedir (Kaşlı ve Serel, 2008:109).

Siirt Üniversitesi kent halkıyla ilişkilerini geliştirmelidir. Üniversitesi eğitimsel, sosyal ve sportif tesisleri Siirt halkının istifadesine açmalıdır. Üniversite topluma yarar sağlama amacıyla partner kuruluşlar açarak dış ilişkilerini geliştirmelidir. Toplumun üniversitelerdeki araştırmalara olan talebini canlı tutmak, üniversitede yapılan araştırmaların değer kazanması bakımında önem arz etmektedir. Üniversite ve sanayi arasında üst düzeyde bir “Üniversite-Sanayi İşbirliği Forumu” kurulmalı ve bu forum sanayi kuruluşlarına mesleki eğitim konusunda tavsiyelerde bulunmalıdır. Nitekim bu forum üniversitenin toplum ve sanayi ilişkilerini geliştirerek aynı zamanda bir “Danışma Kurulu” olarak faaliyette bulunacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2006), *Bölgesel Kalkınma Potansiyelinin Harekete Geçirilmesinde İnsan Kaynağının Rolü ve Balıkesir İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aktan, C. (2003), yeni ekonominin özellikleri, http://www.canaktan.org/yeni-trendler/yeni-ekonomi/ozellikleri.htm#_ftnref1. (29.01.2017).
- Albeni, M. (2000), *Bölgesel Kalkınmada Yüksek Öğretim Kurumlarının Rolü: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arap, S.K. (2010). “Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 65, No. 1, s.1-30.
- Armağan, R. (2009). “Vergi Uyuşmazlıklarının Yargı Sürecinde Çözümü: Isparta İli Özelinde Bir Değerlendirme”. *Maliye Dergisi*, Sayı 156.
- Aslan, A. H. (2010). *Bölgesel Kalkınmada Kalkınma Ajanslarının Rolü: AB ve Türkiye Deneyimleri*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akçakanat, T., Çarıkçı, İ., Dulupçu., A. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Buldukları İl Merkezine Ekonomik Katkıları ve Harcama Eğilimleri: Isparta 2003-2009 Yılları Örneği”. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 165-178.
- Altuntaş, C. ve Erilli, N. A. (2015). “Cumhuriyet Üniversitesi’nin Sivas İli Ekonomisine Katkısı”. *Siirt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisadi Yenilik Dergisi*, Cilt 3 Sayı, 1, 11-21.
- Atila, S. (2009), “Entelektüeller, Üniversiteler ve Bilimsel Bilginin Üretilmesi Kapsamında Eleştirel Bir Deneme”. *Akademik İncelemeler* Cilt:4 Sayı:2
- Atik, H. (1999). “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerinde Bir Uygulama”. *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi*, S.15, s. 99-110.

- Aydemir, S. (1994). “Karadeniz Teknik Üniversitesinin Kent ve Bölge Ekonomisine Doğrudan ve Dolaylı Ekonomik Etkileri”. *Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, KTÜ, Trabzon*, s.195-210.
- Aydın, H.İ. (2012). *Bölgelerarası Farklılıkların Giderilmesinde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayar, F. (2008). “Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Bayraktutan, Y. (1994). “Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma”. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 3-4.
- Bayramoğlu, S. (2005). “Türkiye’de Bölgesel Politikaların Gelişimi, (Der. Menaf Turan, *Bölge Kalkınma Ajansları Nedir, Ne Değildir?*), Ankara: Yayed Yayınları, Paragraf Yayınevi, ss.43-74.
- Bilgili, A. (2008). *Üniversite-Sanayi İşbirliği’nde Teknoparklar: Bursa Ulutek Teknoloji Geliştirme Bölgesi Örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilginoğlu, M.A., Atik H., Türker, O., Pamuk, Y. ve Düzgün R. (2002). *Erciyes Üniversitesi'nin Kayseri İli'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapısına Etkiler*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 135.
- Büyükdoğan, B. ve Afşar, B. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Şehre Ekonomik Katkıları: KTO Karatay Üniversitesi Örneği”. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 1-16. Retrieved from <http://adamor.dergipark.gov.tr/opus/issue/22691/242269>
- Cilavdaroğlu, A. A. (2008). *Bölgesel Kalkınma Ajansları, Türkiye’de Kuruluş ve İşleyiş Sorunları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, Ş. (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının Kent Ekonomisine Katkısı (Uşak Üniversitesi Örneği)”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 169-179.

- Çatalbaş, N. (2007). “Üniversite-yerel ekonomi ilişkisinde kutuplaşma teorisi iyi bir model olabilir mi?”. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİ BF Dergisi*, 90-101.
- Çelik, M. (2011). *Şirketlerin İnovasyon Yapma Eğilimlerinde Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Rolü ve ODTÜ Teknokent Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çetin A. (2007). “Küreselleşme Sürecinde Üniversiteler ve Geleceğin Üniversitesi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma”. *İCANAS 38, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, , 9 / 2007 [Uluslararası]
- Çetin, M. ve Ecevit, E. (2008), “Yenilikler, Öğrenme ve Ekonomik Kalkınma: Gelişmiş Bölgesel Ekonomilerden Örnek Uygulamalar”. *Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Say : 24/1 (203-227 s.)
- Dalğar, H., Tunç H. ve Kaya, M. (2009). “Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucak Örneği”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl. 1, Sayı. 1, Sf. 39-50.
- Dinler, Z. (2012). *Bölgesel İktisat*. Ankara: Ekin Kitabevi.
- DPT, (2000). *Sekizince Beş Yıllık Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT.
- DPT (2006). *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)*. <<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf>>,
- DPT, (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013), Bölgesel Gelişmede Temel Araçlar ve Koordinasyon Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT.
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ecemiş Kılıç, S. ve Mutluer, M. (2004) “Coğrafyada ve Bölge Planlamada Bölge Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İrdelenmesi”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 13, ss.17–28
- EMO (2017) Üniversite-Sanayi İşbirliği, http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=46183&tipi=21&sube=0&od=3#.WI-qLPmLTIV. (10.03.2017)

- Erdil, E., Pamukçu, M. T., Akçomak, İ. S., Erden, Y. (2013). “Değişen Üniversite-Sanayi İşbirliğinde Üniversite Örgütlenmesi”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68-2 .
- Ercan F. (2005) Bölgesel Kalkınmada Değişim: Devlet Merkezli Bölgesel Kalkınmada Piyasa Merkezli Bölgesel Birikime, (Der. Menaf Turan, *Bölge Kalkınma Ajansları, Nedir, Ne Değildir?*). Ankara: Paragraf Yayınevi.
- Erkekoğlu, H. (2000). “Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği”. *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 16, 203-210.
- Eskicumalı, A. (2003), “Eğitim ve Toplumsal Değişme: Türkiye’nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü, 1923-1946”. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, Cilt 19 (2) 2003
- Eser, K. ve Gökmen, Ç. E. (2009). “Beşeri Sermayenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri: Dünya Deneyimi ve Türkiye Üzerine Gözlemler”. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, Issn: 1309 -8012.
- Gültekin, N., Çelik, A. ve Nas, Z. (2008). “Üniversitelerin Kuruldukları Kent'e Katkıları”. *Electronic Journal of Social Sciences*, 7 (24).
- Günay, D. (2007). “Yirmibirinci Yüzyılda Üniversite”. Coşkun Can Aktan (Ed.), *Değişim Çağında Yükseköğretim (207-246) içinde*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.
- Gündüz, A.Y. (2006). *Bölgesel Kalkınma Politikası*. Ankara: Ekin Kitapevi.
- Gök, A. (2004). *Bölgesel Kalkınmanın Dış Ticarete Etkisi ve Gap Örneği. Gap Bölgesinde DışTicaret ve Tarım*. Ankara: Türk Ekonomi Kurumu Yayınları, ss. 75-80.
- Gökçen, B. (2006). *Beşeri Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Önemi: Adana İline İlişkin Bir Uygulama*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görkemli, H. N. (2009). “Selçuk Üniversitesi’nin Konya kent ekonomisine etkileri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 169-186.

- Harmancı M. ve Önen, O. (1999). *Dünya’da ve Türkiye’de Teknopark ve Teknokent uygulamaları*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Yayını.
- Ildırar, M. (2004). *Bölgesel kalkınma ve gelişme stratejileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Işık, Ş. (2008). “Türkiye’de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri”. *DEÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı 3.
- İncekara, A. (1995). *Globalleşme ve Bölgeselleşme Sürecinde Nafta ve Etkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 1995, s.23-24.
- Kaya, G. (2014). “Adıyaman Üniversitesi’nin Kentsel Mekân ve Sosyal Çevre Üzerindeki Etkisi (Altınşehir Mahallesi’ndeki Haneler ve İşletmeler Üzerine Bir İnceleme)”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 7, Sayı. 16.
- Karaman, K. (2010), “Küreselleşme ve Eğitim”, *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks [ZfWT]*, vol.2, pp.131-144
- Kaşlı, M. ve Serel, A. (2008) “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15 (2), ss. 99-113.
- Keleş, M. K. (2007). *Türkiye’de Teknokentler: Bir Ampirik İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleş, M. K. ve TUNCA, M. Z. (2010). “Türkiye’deki Teknokentlerin Mevcut Durumun İncelenmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (11)
- Keleş, R. (1998), *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keskin, A. (2011). “Ekonomik Kalkınmada Beşeri Sermayenin Rolü ve Türkiye”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 25, Sayı: 3-4,

- Kırmızı, Z. ve Tunalı Çalışkan, F. (2008). *Kentçi Ulaşım Terimler Sözlüğü*.
http://okumaninsonunayolculuk.com/pdf/kentici_ulasimi_okumak/ulasim_sozlugu/kentici_ulasim_sozlugu_surum_3.pdf
- Kiper, M. (2004), *Teknoloji Transfer Mekanizmaları ve Bu Kapsamda Üniversite-Sanayi İşbirliği*. *Teknoloji*, Ankara: Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Kozan Ofset, ss.59-122.
- Kiper, M. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Bu Kapsamda Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı (ÜSAMP) (1.Baskı)*, Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV),
- Küçükcan, T., Gür, B.S. (2009). *Türkiye’de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Mavruk, C., Tekinarıslan, A.İ., Gürün, M., ve Akkurt, A.A. (2014). Niğde Üniversitesinin Yerel Ekonomiye Katkısı: Enflasyon Etkisi Altında Bir Hesaplama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 17-37.
- McHugh, M. L. (2013). The Chi-square test of independence. *Biochemia Medica*, 23 (2), 143–149. <http://doi.org/10.11613/BM.2013.018> (17.05.17)
- Ömürbek, N., Halıcı, Y. (2012). “Üniversite Sanayi İşbirliği Çerçevesinde Antalya Teknokenti ile Göller Bölgesi Teknokenti Üzerine Bir Araştırma”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 249-268. Retrieved From [Http://ijaedu.Ocerintjournals.Org/Sbe/Issue/23237/248108](http://ijaedu.Ocerintjournals.Org/Sbe/Issue/23237/248108)
- Özbay, Ö. (2013). “Üniversite ve Sosyal Çevresi: Niğde Üniversitesi ve Niğde”. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 4, Sayı. 1.
- Özel, M. (2003). “Avrupa Birliğinde Bölge, Bölgeselleşme, Bölge Yönetimleri Kavramları Üzerine” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58-1.
- Özgen, N. ve Karadoğan, S. (2009). “Siirt Şehrinin Kuruluşu ve Gelişimi”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2, 61-81.
- Özgür, E. M. (2010). Bölgesel Kalkınma Ders notları. **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.** (17.05.17)

- Öztürk, N. ve Uzun, A. M. (2010). “Bölgesel Kalkınma Dinamikleri: Bölgesel Dengesizliklerin Ortaya Çıkmasında Rol Oynayan İktisadi Etmenler”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2.
- Öztürk, S., Torun, İ., Özkök, Y. (2011). “Anadolu’da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:8, Sayı 16, s. 145-158.
- Sanır, F. (2000), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sankır, H., Demir Gürdal, A. (2014). “Bülent Ecevit Üniversitesi’nin Zonguldak’a Etkileri ve Kentin Üniversite Algısı”. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt:10, Sayı:2, s. 90-98.
- SCŞİM (2015). Siirt ili 2014 Çevre Durum Raporu, Siirt: Siirt Valiliği
- Selçuk, G. N. (2012). “Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Analizi ve Erzurum Ekonomisine Katkısı”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (3), 317-330.
- Selçuk, G.N. ve Başar, S. (2012). “Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Kars İli Ekonomisine Katkısı”. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (3), ss. 89-106.
- Sevinç, İ. (2011). “Bölgesel Kalınma Sorunsalı: Türkiye’de uygulanan Bölgesel Kalkınma Politikaları”. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, (6:2)
- Siirt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü (2015), Siirt İli 2014 Çevre Durum Raporu, <http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/Siirt-2014.pdf> (09.02.2017).
- Siirt Üniversitesi (2016). Faaliyet Raporu, Stratejik Geliştirme Daire Başkanlığı, Siirt, 2016:66.
- Siirt Üniversitesi (2017). Faaliyet Raporu, Stratejik Geliştirme Daire Başkanlığı, Siirt, 2017:16
- Siirt (2017a). Tarihçe. <http://www.siirt.edu.tr/detay/tarihce/599433.html>. (14.03.2017)

- Siirt (2017b). <http://www.siirt.edu.tr/duyuru/siirt-universitesi-2017-yili-performans-programi/803236579.html>. (14.03.2017).
- Şahin, D. (2008). *Yönetimin Bölgesel Kalkınma Sorunlarına Uyumunun Sağlanması Bağlamında Kalkınma Ajanslarının Rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şataf, C. (2014). “Fayda-Maliyet Analizinde Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler: Fayda ve Maliyetin Belirlenebilme Sorunu”. *Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences*, 19 (1).
- Taneri, E. (1986). *Bölge Planlama*. İstanbul: Yıldız Üniversitesi Yay.No:186.
- Taşçı, D., Gökalp, E., Genç Kumtepe, E., Kumtepe, A. T., Toprak, E., Tosunoğlu, T. ve Sürmeli, A. (2008). Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı, Ekim 2008, (Ed.: Sürmeli F.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Proje 073623.
- TGBD, (2015). Teknopark nedir. <http://www.tgbd.org.tr/5242>. (02.02.2017).
- Toprak, A. O. (2012). *Bölgesel Kalkınma ve Üniversiteler: Kırklareli Örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TUIK (2016). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/gosterge/?locale=tr> (11.02.2017).
- Tuğcu, C. T. (2014), “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği”, II. Kayseri Ekonomisi Sempozyumu, 27 Ağustos 2004. www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc. (29.01.2017).
- Tuğcu, C. T. (2003), “Üniversitelerin Yerel Ekonomik Faaliyet Hacmine Katkıları: Nevşehir Örneği”. http://www.geocities.ws/ceteris_tr2/t_tugcu.doc (18.03.2017).
- Tural, N. (2002). Küreselleşmenin üniversite üzerine etkileri: Çeşitli ülkelerden örnekler. *Eğitim Araştırmaları*, 6, 99-120.
- Tutar F. ve Demiral, M. (2007). “Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1.

- Türkçebilgi (2017). Türkçe Genel Başvuru ve Bilgi sistemi. www.turkcebilgi.com
- TKB (1999). Dünyada ve Türkiye’de Teknopark ve Teknokent Uygulamaları. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Araştırma Müdürlüğü.
- Üçler, Y. T. ve Karaçor, Z. (2014). “Bölgesel Kalkınmada Üniversite - Sanayi İşbirliği: Konya Örneği”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 31, ss. 167-183.
- Üçler, Y. T. ve Karaçor, Z. (2016). “Bölgesel Kalkınmada Üniversite-Sanayi İşbirliği Yöntemleri: Konya Üniversitelerinde ve Sanayisinde Bir Araştırma”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 18 (1), 89-116.
- Yardımcı, A., Müftüoğlu, E. B. (2015). “Üniversite Sanayi İşbirliğine Sanayi Kesiminin Bakışı”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70 (4).
- Wikipedia (2017). Siirt (il). [https://tr.wikipedia.org/wiki/Siirt_\(il\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Siirt_(il)). (14.03.2017).
- Wikipedia (t.y.). Üniversite. <https://tr.wikipedia.org/wiki/üniversite>. (14.03.2017).
- Yates, D., Moore, Moore, D., McCabe, G. (1999). *The Practice of Statistics* (1st Ed.). New York: W.H. Freeman.
- Yılmaz, C. ve Muğaloğlu T. (1989), “Üniversite Sanayi İşbirliği Nasıl Geliştirilir?”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 107-114.
- Yılmaz, K. ve Horzum, B. (2005) “Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite”. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 10 Güz 2005, s. 103- 121
- Yılmaz, M. ve Kaynak, S. (2011). “Sosyo - Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü ve Yöre Halkının Üniversite'den Beklentileri ile İlgili Bir Uygulama”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (4), 55-73. doi:http://dx.doi.org/10.16953/deusbed.33178
- Yolharitasi (t.y.). Yükseköğretim İçin Bir Yol Haritası. yolharitasi.yok.gov.tr (14.03.2017).
- Youtube, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=pAvky9jccBY> (14.03.2017).
- YÖK (1981). Yükseköğretim Kanunu 12. Madde. *T.C. Resmi Gazete*, Sayı : 1750. 5 Cilt : 21 Sayfa : 3, 6/11/1981.

EKLER

EK Tablo 1: Öğrencilerin eğitim durumu ile 2015 aylık toplam gelirleri arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1218	100,0%	0	,0%	1218	100,0%

Crosstabulation				
	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Toplam
100-200 TL	93 95,0	166 162,3	7 8,7	266 266,0
200-400 TL	128 140,7	257 240,3	9 12,9	394 394,0
400-600 TL	72 81,1	144 138,5	11 7,5	227 227,0
600-800 TL	38 30,0	42 51,2	4 2,8	84 84,0
800-1000 TL	41 35,0	55 59,8	2 3,2	98 98,0
1000-... TL	63 53,2	79 90,9	7 4,9	149 149,0
Toplam	435 435,0	743 743,0	40 40,0	1218 1218,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,390 ^a	10	,066	. ^b
Likelihood Ratio	17,156	10	,071	. ^b
N of Valid Cases	1218			. ^b

a. 3 cells (16.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.76.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided) 99% Confidence Interval	Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	17,390 ^a	10	,066	,065 ^b	,058	,071	
Likelihood Ratio	17,156	10	,071	,086 ^b	,079	,093	
Fisher's Exact Test	17,472			,056 ^b	,050	,062	
N of Valid Cases	1218						

a. 3 cells (16.7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.76.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1314643744.

EK Tablo 2: Öğrencilerin eğitim durumu ile 2016 aylık toplam gelirleri arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1226	100,0%	0	,0%	1226	100,0%

Crosstabulation				
	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Toplam
100-200 TL	76 70,1	114 120,2	7 6,7	197 197,0
200-400 TL	119 130,9	240 224,5	9 12,6	368 368,0
400-600 TL	93 110,2	206 189,1	11 10,6	310 310,0
600-800 TL	36 32,4	53 55,5	2 3,1	91 91,0
800-1000 TL	42 35,9	54 61,6	5 3,5	101 101,0
1000-... TL	70 56,5	81 97,0	8 5,4	159 159,0
Toplam	436 436,0	748 748,0	42 42,0	1226 1226,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,844 ^a	10	,042
Likelihood Ratio	18,801	10	,043
N of Valid Cases	1226		

a. 2 cells (11.1%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3.12.

EK Tablo 3: Öğrencilerin eğitim durumu ile eğitim aldığı alanda düzenli olarak takip ettiği dergi arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1272	100,0%	0	,0%	1272	100,0%

Crosstabulation

	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Evet	43 47,7	80 81,4	11 4,6	0 ,2	134 134,0
Hayır	410 405,3	693 691,6	33 39,4	2 1,8	1138 1138,0
Toplam	453 453,0	773 773,0	44 44,0	2 2,0	1272 1272,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,555 ^a	3	,014	,022
Likelihood Ratio	8,384	3	,039	,037
N of Valid Cases	1272			,032

a. 3 cells (37.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .21.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,555 ^a	3	,014	,022
Likelihood Ratio	8,384	3	,039	,037
Fisher's Exact Test	8,816			,032
N of Valid Cases	1272			

a. 3 cells (37.5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .21.

EK Tablo 4: Öğrencilerin Siirt Üniversitesi'ni tercih etme nedeni ile mezun olacakları alanda çalışma imkânını bulma arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1219	100,0%	0	,0%	1219	100,0%

Crosstabulation										
	Memleketime Yakın	Eğitim Kalitesi	Fiziki İmkanlar	Sosyal İmkanlar	Yurtdışı İmkanları	Puanı, İmkanlarım	Maddi İmkanlarım	Tavsiye	Diğer Nedenler	Toplam
Evet	184	13	4	2	0	120	28	12	28	391
	181,5	8,3	1,9	5,5	1,3	118,4	34,0	11,9	28,2	391,0
Belki	238	11	1	9	0	179	55	17	35	545
	253,1	11,6	2,7	7,6	1,8	165,0	47,4	16,5	39,3	545,0
Hayır	144	2	1	6	4	70	23	8	25	283
	131,4	6,0	1,4	3,9	,9	85,7	24,6	8,6	20,4	283,0
Toplam	566	26	6	17	4	369	106	37	88	1219
	566,0	26,0	6,0	17,0	4,0	369,0	106,0	37,0	88,0	1219,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	35,643 ^a	16	,003	. b
Likelihood Ratio	35,128	16	,004	. b
N of Valid Cases	1219			. b

a. 7 cells (25.9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .93.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	99% Confidence Interval
				Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	35,643 ^a	16	,003	,002 ^b	,001	,003
Likelihood Ratio	35,128	16	,004	,006 ^b	,004	,008
Fisher's Exact Test	30,870			,007 ^b	,005	,009
N of Valid Cases	1219					

a. 7 cells (25.9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .93.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 2000000.

EK Tablo 5: Öğrencilerin eğitim durumu ile Akademik başarının yüksek olması amacıyla aylık toplam gelir ne kadar olmalı arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1262	100,0%	0	,0%	1262	100,0%

Crosstabulation					
	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
1000	119 121,4	219 210,8	7 12,3	0 ,5	345 345,0
1001-2000	95 99,9	178 173,5	11 10,1	0 ,5	284 284,0
2001-3000	77 76,3	129 132,6	10 7,7	1 ,3	217 217,0
3000 ve Üzeri	153 146,4	245 254,1	17 14,8	1 ,7	416 416,0
Toplam	444 444,0	771 771,0	45 45,0	2 2,0	1262 1262,0

Chi-Square Tests				
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,222 ^a	9	,614	. ^b
Likelihood Ratio	8,117	9	,522	.
N of Valid Cases	1262			.

a. 4 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .34.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1502173562.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided) 99% Confidence Interval	
				Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	7,222 ^a	9	,614	,630 ^b	,618	,643
Likelihood Ratio	8,117	9	,522	,591 ^b	,578	,604
Fisher's Exact Test	7,532			,544 ^b	,531	,557
N of Valid Cases	1262					

a. 4 cells (25.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is .34.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1502173562.

EK Tablo 6: Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2015 yılında aylık toplam harcamaları arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1226	100,0%	0	,0%	1226	100,0%

Crosstabulation

	Bay	Bayan	Toplam
300-400 TL	131 167,9	207 170,1	338 338,0
400-500 TL	143 154,0	167 156,0	310 310,0
500-600 TL	120 108,8	99 110,2	219 219,0
600-700 TL	74 71,0	69 72,0	143 143,0
700-... TL	141 107,3	75 108,7	216 216,0
Toplam	609 609,0	617 617,0	1226 1226,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	41,252 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	41,728	4	,000
N of Valid Cases	1226		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 71.03.

EK Tablo 7: Öğrencilerin cinsiyetleri ile 2016 yılında aylık toplam harcamaları arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1263	100,0%	0	,0%	1263	100,0%

Crosstabulation

	Bay	Bayan	Toplam
300-400 TL	99 129,9	164 133,1	263 263,0
400-500 TL	129 148,7	172 152,3	301 301,0
500-600 TL	130 131,9	137 135,1	267 267,0
600-700 TL	100 91,9	86 94,1	186 186,0
700-...	166 121,5	80 124,5	246 246,0
Toplam	624 624,0	639 639,0	1263 1263,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	53,339 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	54,166	4	,000
N of Valid Cases	1263		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 91.90.

EK Tablo 8: Öğrencilerin bölüm seçmede iş imkanlarının diğer bölümlere göre daha iyi olduğu düşüncesi ile bölüm tercih etmede ideal meslek elde etme düşüncesi arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
1264	100,0%	0	,0%	1264	100,0%

Crosstabulation						
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum	Toplam
Hiç Etkili Olmadı	15 16,1	22 53,5	30 47,1	52 52,3	95 45,0	214 214,0
Etkili olmadı	10 18,3	53 61,0	39 53,7	83 59,6	59 51,3	244 244,0
Emin Değilim	6 18,4	58 61,3	97 53,9	52 59,9	32 51,6	245 245,0
Etkili Oldu	29 31,5	144 104,8	90 92,2	102 102,4	54 88,2	419 419,0
Çok Etkili Oldu	35 10,7	39 35,5	22 31,2	20 34,7	26 29,9	142 142,0
Toplam	95 95,0	316 316,0	278 278,0	309 309,0	266 266,0	1264 1264,0

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	244,345 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	215,891	16	,000
N of Valid Cases	1264		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10.67.

EK Tablo 9: Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ailedeki toplam birey sayısı arasındaki ilişki

		Cases					
		Valid		Missing		Total	
		N	Percent	N	Percent	N	Percent
		595	100,0%	0	,0%	595	100,0%

Crosstabulation							
	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite ve üzeri	Toplam
2 kişi	3 1,8	6 3,1	6 4,9	2 2,9	8 9,2	6 9,0	31 31,0
3 kişi	2 2,4	5 4,1	5 6,5	3 3,8	18 12,2	8 11,9	41 41,0
4 kişi	6 5,2	14 9,0	11 14,2	9 8,2	25 26,5	24 25,9	89 89,0
5 kişi	5 5,6	8 9,7	16 15,3	12 8,9	32 28,6	23 27,9	96 96,0
6 kişi	7 6,6	9 11,3	23 17,9	16 10,4	23 33,3	34 32,6	112 112,0
7 kişi ve üstü	12 13,3	18 22,8	34 36,1	13 20,9	71 67,2	78 65,7	226 226,0
Toplam	35 35,0	60 60,0	95 95,0	55 55,0	177 177,0	173 173,0	595 595,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	31,643 ^a	25	,169	,000
Likelihood Ratio	30,839	25	,194	. ^b
N of Valid Cases	595			,000

a. 7 cells (19.4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.82.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	31,643 ^a	25	,169	.
Likelihood Ratio	30,839	25	,194	. ^b
Fisher's Exact Test	.			.
N of Valid Cases	595			

a. 7 cells (19.4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.82.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)		
				Sig.	99% Confidence Interval	
				Lower Bound	Upper Bound	
Pearson Chi-Square	31,643 ^a	25	,169	,170 ^b	,160	,180
Likelihood Ratio	30,839	25	,194	,242 ^b	,231	,253
Fisher's Exact Test	31,287			,157 ^b	,148	,166
N of Valid Cases	595					

a. 7 cells (19.4%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1.82.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1314643744.

EK Tablo 10: Siirt ili esnafın eğitim düzeyi ile ülke ekonomisi hakkındaki görüşleri arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
596	100,0%	0	,0%	596	100,0%

Crosstabulation

Ülke ekonomisi şu an...	Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite ve üzeri	Toplam
Kötüye gidiyor bu günleri de arayacağız	15 16,4	19 27,7	43 44,2	28 25,4	75 84,6	100 81,7	280 280,0
İyi ama daha iyi olabilirdi	6 10,2	20 17,1	26 27,3	13 15,7	61 52,2	47 50,5	173 173,0
Değişen hiçbir şey yok	5 4,1	12 6,9	13 11,0	5 6,3	20 21,1	15 20,4	70 70,0
Mükemmel, kesinlikle iyiye gidiyor, daha iyi olacak	1 2,2	5 3,7	6 5,8	5 3,4	14 11,2	6 10,8	37 37,0
Beni ilgilendirmiyor	8 2,1	3 3,6	6 5,7	3 3,3	10 10,9	6 10,5	36 36,0
Toplam	35 35,0	59 59,0	94 94,0	54 54,0	180 180,0	174 174,0	596 596,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	42,090 ^a	20	,003	. ^b
Likelihood Ratio	35,760	20	,016	,000
N of Valid Cases	596			,000

a. 7 cells (23.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.11.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	42,090 ^a	20	,003	,004 ^b	,002	,005
Likelihood Ratio	35,760	20	,016	,024 ^b	,020	,028
Fisher's Exact Test	35,992			,011 ^b	,008	,013
N of Valid Cases	596					

a. 7 cells (23.3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.11.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1502173562.

EK Tablo 11: Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2015 yaklaşık aylık gelirleri arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
562	100,0%	0	,0%	562	100,0%

Crosstabulation

	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	3000-...	Toplam
Esnaf bitme noktasında	27 23,6	14 17,0	11 13,3	6 7,3	6 2,8	64 64,0
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	37 39,0	28 28,1	30 22,1	8 12,1	3 4,7	106 106,0
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	66 71,5	56 51,4	36 40,4	25 22,1	11 8,6	194 194,0
Esnafın rekabet edecek gücü yok	50 45,3	33 32,6	22 25,6	15 14,0	3 5,5	123 123,0
Diğer	27 27,6	18 19,9	18 15,6	10 8,5	2 3,3	75 75,0
Toplam	207 207,0	149 149,0	117 117,0	64 64,0	25 25,0	562 562,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,958 ^a	16	,456	,000
Likelihood Ratio	15,394	16	,496	,000
N of Valid Cases	562			,000

a. 3 cells (12.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.85.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,958 ^a	16	,456	.
Likelihood Ratio	15,394	16	,496	.
Fisher's Exact Test	.			.
N of Valid Cases	562			

a. 3 cells (12.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.85.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)		
				Sig.	99% Confidence Interval	
				Lower Bound	Upper Bound	
Pearson Chi-Square	15,958 ^a	16	,456	,453 ^b	,440	,466
Likelihood Ratio	15,394	16	,496	,517 ^b	,505	,530
Fisher's Exact Test	14,830			,521 ^b	,508	,534
N of Valid Cases	562					

a. 3 cells (12.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.85.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 112562564.

EK Tablo 12: Siirt ili esnafın ticari faaliyetlerin durumu ile 2016 yaklaşık aylık gelirleri arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
552	100,0%	0	,0%	552	100,0%

Crosstabulation						
	0-500	501-1000	1001-1500	1501-2000	3000-...	Toplam
Esnaf bitme noktasında	21 20,9	45 41,0	69 65,9	25 29,3	25 29,3	202 202,0
Esnaf devamlı ekonomik kriz yaşıyor	8 15,0	26 29,4	54 47,3	21 21,0	21 21,0	145 145,0
Devlet esnafın kazancını vergi olarak geri alıyor	15 12,1	21 23,7	35 38,2	19 17,0	19 17,0	117 117,0
Esnafın rekabet edecek gücü yok	6 6,6	14 13,0	16 20,9	12 9,3	12 9,3	64 64,0
Diğer	7 2,5	6 4,9	6 7,8	3 3,5	3 25	24 24,0
Toplam	57 57,0	112 112,0	180 180,0	123 123,0	80 80,0	552 552,0

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,335 ^a	16	,166	. ^b
Likelihood Ratio	19,901	16	,225	,000
N of Valid Cases	552			,000

a. 3 cells (12.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.48.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	
				Sig.	99% Confidence Interval Lower Bound Upper Bound
Pearson Chi-Square	21,335 ^a	16	,166	,162 ^b	,153 ,172
Likelihood Ratio	19,901	16	,225	,251 ^b	,239 ,262
Fisher's Exact Test	19,779			,214 ^b	,204 ,225
N of Valid Cases	552				

a. 3 cells (12.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2.48.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 92208573.

EK Tablo 13: Siirt ili esnafın Siirt ili için Siirt Üniversitesi'ni bir kazanım olarak görüyorum ifadesiyle ile Siirt Üniversitesi'nin açılması Siirt ekonomisine olumlu katkısı vardır ifadesi arasındaki ilişki

Cases					
Valid		Missing		Total	
N	Percent	N	Percent	N	Percent
610	100,0%	0	,0%	610	100,0%

Crosstabulation						
	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	Toplam
Hiç Katılmıyorum	23 6,2	10 8,1	7 6,3	21 29,8	3 13,6	64 64,0
Katılmıyorum	8 7,4	21 9,6	6 7,5	34 35,4	7 16,2	76 76,0
Fikrim Yok	5 4,7	4 6,2	15 4,8	20 22,8	5 10,4	49 49,0
Katılıyorum	21 31,7	30 41,4	28 32,3	173 152,7	76 69,9	328 328,0
Tamamen Katılıyorum	2 9,0	12 11,7	4 9,1	36 43,3	39 19,8	93 93,0
Toplam	59 59,0	77 77,0	60 60,0	284 284,0	130 130,0	610 610,0

Chi-Square Tests				
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	140,432 ^a	16	,000	. ^b
Likelihood Ratio	116,683	16	,000	,000
N of Valid Cases	610			,000

a. 2 cells (8.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.74.

b. Cannot be computed because there is insufficient memory.

Chi-Square Tests						
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Monte Carlo Sig. (2-sided)	99% Confidence Interval	
				Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Pearson Chi-Square	140,432 ^a	16	,000	,000 ^b	,000	,000
Likelihood Ratio	116,683	16	,000	,000 ^b	,000	,000
Fisher's Exact Test	114,094			,000 ^b	,000	,000
N of Valid Cases	610					

a. 2 cells (8.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4.74.

b. Based on 10000 sampled tables with starting seed 1535910591.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Ad Soyad	Emrullah Dilmaç
Doğum Yeri ve Tarihi	AHLAT 01/09/1990
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilgisayar Bilgisi	
Programlar	MS Windows (İyi Düzeyde) MS Office (İyi Düzeyde) Movie Maker Photoshop
Sertifikalar	Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikası
Mesleki Deneyim	
Staj	Güneri Sigorta Aracılık Hizmetleri Limited Şirketi Van-İpekyolu Pakistan Türkiye Dostluk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
İletişim	
GSM	0544 402 93 21
E-Posta Adresi	emrullah.dilmacc@gmail.com emrullah_dilmac@hotmail.com
Tarih	10/05 / 2017